

NOSITELJ IZRADE: POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA
OPĆINA VELIKA

IZRADITELJ: ZAVOD ZA PROSTORNO PLANIRANJE
d.d. OSIJEK

BROJ: 19/2002.

K
N
J
I
G
A

PROSTORNI PLAN
UREĐENJA OPĆINE
VELIKA
TEKSTUALNI DIO

1

VODITELJ: ZVONIMIR TUCAKOVIĆ,dipl.ing.arh.
STRUČNI TIM: ZVONIMIR TUCAKOVIĆ,dipl.ing.arh.
MARTA PAUNOVIĆ,dipl.ek.
VLADO SUDAR,dipl.ing.građ.
IVICA BUGARIĆ,dipl.ing.građ.
MIRKO STRAHINIĆ,dipl.ing.stroj.
LJUBICA MAJCAN-KORKUTOVIĆ,dipl.turiz.
Mr.sc. RADE MANOJLOVIĆ,dipl.ing.šum.
TOMISLAV FIALA,građ.tehn.

PRIJEPIS: VLATKA STAŠČIK,administrator

UMNOŽAVANJE I UVEZ: ZDENKA OMERAŠEVIĆ

SURADNJA:

1. ŽUPANIJSKI ZAVOD ZA PROSTORNO UREĐENJE POŽEGA
2. MINISTARSTVO KULTURE-UPRAVA ZA ZAŠTITU KULTURNE BAŠTINE; Požega
3. "KAMEN-INGRAD" d.d. VELIKA
4. HP-HRVATSKA POŠTA d.d.-ZAGREB
Područna uprava Slavonija-Osijek
5. HT-HRVATSKE TELEKOMUNIKACIJE d.d. ZAGREB
Regija 4-istok-Osijek
6. HT-MOBILNE TELEKOMUNIKACIJE d.o.o.-ZAGREB
Sektor za planiranje i razvoj
7. HEP-PRIJENOS d.o.o.-ZAGREB
Prijenosno područje-Osijek
8. HEP-DISTRIBUCIJA d.o.o.-ZAGREB
DP "ELEKTRA" Požega
9. HEP-PLIN d.o.o. OSIJEK
10. UPRAVA ZA CESTE POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE, Požega
11. IGH,d.d.
PC Osijek
12. HRVATSKE VODE ZAGREB
VGO za vodno područje sliva Save, Požega
13. "TEKIJA"d.o.o., Požega
14. "ARBOR" d.d. Osijek
15. MORH-ZAGREB
16. PARK PRIRODE "PAPUK"

KNJIGA 1 TEKSTUALNI DIO

SADRŽAJ

Stranica

I OBRAZLOŽENJE

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAVE ŽUPANIJE I DRŽAVE	1
1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru	1
1.1.1.1. Geografski i geoprometni položaj	1
1.1.1.2. Površina, naseljenost, stanovništvo	2
1.1.1.3. Naselja, građevinska područja i ostala izgrađena područja	6
a) Naselja	6
b) Građevinska područja	7
c) Ostala izgrađena područja	7
1.1.1.4. Osnovne kategorije korištenja prostora	7
1.1.1.5. Prirodna obilježja	8
a) Reljef	8
b) Klima	10
c) Hidrološka i hidrogeološka obilježja	12
d) Pedološka i biovegetacijska obilježja	13
e) Geološka i tektonska obilježja	15
1.1.1.6. Zaštićeni dijelovi prirode i kulturna dobra	17
a) Zaštićeni dijelovi prirode	17
b) Kulturna dobra	18
1.1.1.7. Krajobrazne značajke prostora Općine	28
1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke	31
1.1.2.1. Prirodni potencijal i korištenje resursa	31
a) Poljoprivredne površine	31
b) Šumske površine	32
c) Mineralne sirovine	34
1.1.2.2. Gospodarski potencijal	36
a) Gospodarska struktura	36

b) Proizvodne djelatnosti	37
c) Turizam	37
d) Eksploatacija mineralnih sirovina	39
1.1.2.3. Društvene djelatnosti	41
a) Uprava	41
b) Socijalna zaštita	41
c) Obrazovanje	41
d) Zdravstvo	42
e) Kultura i udruge	42
f) Vjerske institucije	43
1.1.2.4. Šport i rekreacija	43
1.1.2.5. Komunalne djelatnosti	46
1.1.2.6. Prometni infrastrukturni sustav	47
a) Cestovni promet	47
b) Željeznički promet	48
c) Zračni promet	48
d) Poštanski promet	48
e) Telekomunikacije	50
f) RTV sustav veza	55
1.1.2.7. Energetski sustav	55
a) Proizvodnja i cijevni transport nafte i plina	55
b) Elektroenergetika	55
1.1.2.8. Vodnogospodarski sustav	57
a) Vodoopskrba	57
b) Odvodnja otpadnih voda	57
c) Uređenje vodotoka i voda	58
d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	59
1.1.2.9. Postupanje s otpadom	60
1.1.2.10. Stanje okoliša	60
a) Onečišćenje voda	60
b) Onečišćenje zraka	61
c) Onečišćenje tla	61

d) Opterećenje bukom	62
1.1.2.11. Područja posebne namjene	62
1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova	62
1.1.3.1. Prostorni plan Požeško-slavonske županije (PPP-SŽ)	62
a) Stanovništvo	62
b) Naselja	63
c) Građevinska područja	66
d) Gospodarstvo	72
e) Društvene djelatnosti	73
f) Promet	76
g) Energetika	77
h) Vodnogospodarstvo	77
i) Poljoprivredno i šumsko zemljište	78
1.1.3.2. Ocjena postojećih prostornih planova	80
1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje	80
1.1.4.1. Demografski potencijal	80
1.1.4.2. Naselja	80
1.1.4.3. Građevinska područja	81
1.1.4.4. Gospodarski potencijal	81
1.1.4.5. Promet	81
a) Cestovni i željeznički promet	81
b) Pošta, telekomunikacije i RTV sustav veza	82
1.1.4.6. Energetika	85
a) Plinoopskrba	85
b) Elektroenergetika	85
1.1.4.7. Vodnogospodarstvo	86
a) Vodoopskrba	86
b) Odvodnja otpadnih voda	86
c) Uređenje vodotoka	86

d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	86
2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA	87
2.1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA	87
2.1.1. Razvoj gradova i naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava	87
2.1.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija	87
2.1.1.2. Razvoj infrastrukturnih sustava	88
2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora	89
2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša	91
2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINSKOG ZNAČAJA	91
2.2.1. Demografski razvoj	91
2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture	94
2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture	95
2.2.3.1. Naselja	95
2.2.3.2. Društvena infrastruktura	96
2.2.3.3. Prometna infrastruktura	96
a) Cestovni promet	96
b) Zračni promet	97
c) Poštanski promet	97
d) Telekomunikacije	97
2.2.3.4. Energetska infrastruktura	97
a) Plinoopskrba	97
b) Elektroenergetika	97
2.2.3.5. Vodnogospodarstvo	98
a) Vodoopskrba	98
b) Odvodnja otpadnih voda	98
c) Uređenje vodotoka i voda	98
d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	98

2.3. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE	98
2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora	98
2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja	99
2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture	100
3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA	102
3.1. PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU OPĆINE U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE	102
3.2. ORGANIZACIJA PROSTORA I OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA	103
3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina	104
3.2.1.1. Struktura površina	105
3.2.1.2. Građevinska područja	106
a) Građevinska područja naselja stalnog stanovanja	107
b) Građevinska područja naselja povremenog stanovanja	107
c) Građevinska područja povremenog stanovanja	108
d) Građevinsko područje Turističko-rekreacijske zone Dubočanka	108
e) Građevinsko područje Gospodarskog kompleksa Veličanka I	108
f) Građevinsko područje vjerske građevine	108
3.2.1.3. Poljoprivredne površine	108
3.2.1.4. Šumske površine	110
3.3. NASELJA	112
3.4. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI	113
3.4.1. Gospodarske djelatnosti	113
3.4.1.1. Turizam	114
3.4.1.2. Eksploatacija mineralnih sirovina	118
3.4.2. Društvene djelatnosti	119
3.4.2.1. Uprava	119
3.4.2.2. Socijalna zaštita	119

3.4.2.3. Obrazovanje	119
3.4.2.4. Zdravstvo	119
3.4.2.5. Kultura i udruge	120
3.4.2.6. Vjerske institucije	120
3.5. ŠPORT I REKREACIJA	121
3.6. KOMUNALNE DJELATNOSTI	123
3.7. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA	124
3.7.1. Zaštita prirodnih vrijednosti i kulturnih dobara	124
3.7.1.1. Prirodne i krajobrazne vrijednosti	124
a) Područja posebnih uvjeta korištenja	124
b) Područja posebnih ograničenja u korištenju	125
c) Područja primjene posebnih mjera uređenja i zaštite	126
3.7.1.2. Kulturna dobra	126
a) Sustav mjera zaštite	126
3.7.3. Iskaz površina za posebno vrijedna i osjetljiva područja i prostorne cjeline	131
3.8. RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA	132
3.8.1. Prometni infrastrukturni sustav	132
3.8.1.1. Cestovni promet	132
3.8.1.2. Željeznički promet	133
3.8.1.3. Zračni promet	133
3.8.1.4. Nove transportne tehnologije-konvejeri	133
3.8.1.5. Poštanski promet	134
3.8.1.6. Javne telekomunikacije	134
3.8.1.7. RTV sustav veza	135
3.8.2. Energetski sustav	135
3.8.2.1. Plinoopskrba	135
3.8.2.2. Elektroenergetika	136
3.8.3. Vodnogospodarski sustav	138
3.8.3.1. Vodoopskrba	138
3.8.3.2. Odvodnja otpadnih voda	138
3.8.3.3. Uređenje vodotoka i voda	139

3.8.3.4. Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	140
3.9. POSTUPANJE S OTPADOM	141
3.10. SPRJEČAVANJE NEPOVOLJNA UTJECAJA NA OKOLIŠ	142
3.10.1. Mjere zaštite voda	142
3.10.2. Mjere zaštite tla	143
3.10.3. Mjere zaštite zraka	143
3.10.4. Mjere zaštite od buke	144
3.11. MJERE ZAŠTITE STANOVNIŠTVA OD RATNIH OPASNOSTI	144
3.11.1. Zone ugroženosti i sklanjanje stanovništva	144
3.12. INTERESI OBRANE	144

II ODREDBE ZA PROVOĐENJE

1. UVJETI ZA ODREĐIVANJE NAMJENE POVRŠINA NA PODRUČJU OPĆINE	146
1.1. NAMJENA POVRŠINA	146
1.2. PODRUČJA POSEBNIH OGRANIČENJA U KORIŠTENJU	149
2. UVJETI ZA UREĐENJE PROSTORA	150
2.1. GRAĐEVINE OD VAŽNOSTI ZA DRŽAVU	150
2.2. GRAĐEVINE OD VAŽNOSTI ZA ŽUPANIJU	151
2.3. GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA	153
2.3.1. Namjena građevina u građevinskom području naselja	153
2.3.2. Opći uvjeti gradnje i uređenja prostora u građevinskom području naselja	154
2.3.2.1. Građevne čestice	154
2.3.2.2. Način i uvjeti gradnje građevina	155
2.3.2.3. Uvjeti uređenja građevnih čestica	158

2.3.2.4. Način i uvjeti priključenja građevne čestice odnosno građevine na javnu prometnu površinu i komunalnu infrastrukturu	158
2.3.3. Uvjeti gradnje stambenih građevina	159
2.3.3.1. Obiteljske stambene građevine	159
2.3.3.2. Višestambene građevine	160
2.3.3.3. Građevine povremenog stanovanja	161
2.3.4. Uvjeti gradnje građevina javne i društvene namjene	162
2.3.5. Uvjeti gradnje građevina gospodarske namjene	163
2.3.5.1. Građevine proizvodne, poslovne i ugostiteljsko-turističke namjene (u daljnjem tekstu : gospodarska namjena (PPUT))	163
2.3.5.2. Poljoprivredne građevine	166
2.3.6. Uvjeti gradnje športsko-rekreacijskih građevina	167
2.3.7. Uvjeti gradnje pomoćnih građevina	169
2.3.8. Uvjeti gradnje komunalnih građevina	169
2.3.9. Uvjeti gradnje građevina privremenog karaktera	170
2.3.10. Uvjeti gradnje građevina mješovite namjene	170
2.3.11. Uvjeti gradnje ostalih građevina	171
2.3.12. Uvjeti uređenja naselja	171
2.4. IZGRAĐENE STRUKTURE VAN NASELJA	171
2.4.1. Uvjeti gradnje u građevinskim područjima van naselja stalnog i povremenog stanovanja	171
2.4.2. Uvjeti gradnje van građevinskog područja	172
2.4.2.1. Stambene građevine van građevinskog područja	172
2.4.2.2. Gospodarske građevine van građevinskog područja	173
2.4.2.3. Rekreativne građevine van građevinskog područja	176
2.4.2.4. Građevine za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina	176
2.4.2.5. Pomoćne građevine van građevinskog područja	176
2.4.2.6. Komunalne građevine van građevinskog područja	177
2.4.2.7. Prometne i infrastrukturne građevine van građevinskog područja	177

3. UVJETI SMJEŠTAJA GOSPODARSKIH DJELATNOSTI	177
4. UVJETI SMJEŠTAJA DRUŠTVENIH DJELATNOSTI	178
5. UVJETI UREĐIVANJA KORIDORA ILI TRASA I POVRŠINA PROMETNIH I DRUGIH INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA	179
5.1. PROMETNI SUSTAV	179
5.2. POŠTANSKI PROMET	183
5.3. TELEKOMUNIKACIJSKA MREŽA	184
5.4. PLINOOPSKRBA	184
5.5. ELEKTROENERGETIKA	185
5.6. VODOOPSKRBA	188
5.7. ODVODNJA OTPANDIH VODA	188
5.8. VODOTOCI, VODE I MELIORACIJSKA ODVODNJA	189
6. MJERE ZAŠTITE KRAJOBRAZNIH I PRIRODNIH VRIJEDNOSTI I KULTURNO-POVIJESNIH CJELINA	190
6.1. PRIRODNE VRIJEDNOSTI	190
6.2. KRAJOBRAZNE VRIJEDNOSTI	191
6.3. KULTURNA DOBRA	192
7. POSTUPANJE S OTPADOM	194
8. SPRJEČAVANJE NEPOVOLJNA UTJECAJA NA OKOLIŠ	194

9. MJERE ZAŠTITE OD RATNIH OPASNOSTI I ELEMENTARNIH NEPOGODA	196
9.1. MJERE ZAŠTITE OD RATNIH OPASNOSTI	196
9.2. MJERE ZAŠTITE OD ELEMENTARNIH NEPOGODA	196
10. INTERESI OBRANE	197
11. MJERE PROVEDBE PLANA	197
11.1. OBVEZE IZRADE PROSTORNIH PLANOVA	197
11.2. PRIMJENA POSEBNIH RAZVOJNIH I DRUGIH MJERA	198
11.3. REKONSTRUKCIJA GRAĐEVINA ČIJA JE NAMJENA PROTIVNA PLANIRANOJ NAMJENI	198
11.4. POSTUPANJE S GRAĐEVINAMA IZGRAĐENIM SUPROTNO UVJETIMA UTVRĐENIM U PPUOV	199

PRIKAZI:

	str.
1. POLOŽAJ OPĆINE U PROSTORU ŽUPANIJE	1
2. GUSTOĆA NASELJENOSTI 2001. GODINE	2
3. RUŽA VJETROVA	11
4. PROSTORNE CJELOVITOSTI KRAJOBRAZA	30
5. GOSPODARSKA STRUKTURA PREMA ZAPOSLENIMA	37
6. IZVOD IZ PROSTORNOG PLANA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE	79
7. SUSTAV SREDIŠNJIH NASELJA	113
8. MREŽA DRUŠTVENIH DJELATNOSTI	120

NOSITELJ IZRADE: POŽEŠKO-SLAVONSKA ŽUPANIJA
OPĆINA VELIKA

IZRADITELJ: ZAVOD ZA PROSTORNO PLANIRANJE
d.d. OSIJEK

BROJ: 19/2002.

K
N
J
I
G
A

PROSTORNI PLAN
UREĐENJA OPĆINE
VELIKA
KARTOGRAFSKI PRIKAZI

2

KNJIGA 2 KARTOGRAFSKI PRIKAZI

KARTOGRAFSKI PRIKAZI

R. br.	OZNAKA	MJERILO
1.	1. KORIŠTENJE I NAMJENA POVRŠINA	1:25.000
2.	2.A. PROMETNI INFRASTRUKTURNI SUSTAV Cestovni promet Željeznički promet Zračni promet	1:25.000
3.	2.B. PROMETNI INFRASTRUKTURNI SUSTAV Pošta Telekomunikacije RTV sustav	1:25.000
4.	2.C ENERGETSKI SUSTAV Plinoopskrba	1:25.000
5.	2.D. ENERGETSKI SUSTAV Elektroenergetika	1:25.000
6.	2.E. VODNOGOSPODARSKI SUSTAV Vodoopskrba Odvodnja otpadnih voda Uređenje vodotoka i voda Melioracijska odvodnja	1:25.000
7.	3.A. UVJETI KORIŠTENJA Područja posebnih uvjeta korištenja	1:25.000
8.	3.B. UVJETI KORIŠTENJA Područja primjene posebnih ograničenja u korištenju	1:25.000
9.	3.C. UVJETI KORIŠTENJA Područja posebnih ograničenja u korištenju	1:25.000
10.	3.D. PODRUČJA PRIMJENE POSEBNIH MJERA UREĐENJA I ZAŠTITE Zaštita posebnih vrijednosti i obilježja Područja i dijelovi primjene planskih mjera zaštite	1:25.000

11.	4.A.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA Antunovac	1: 5.000
12.	4.B.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA STALNOG STANOVANJA Biškupci, Draga, Doljanci, Potočani i Stražeman GRAĐEVINSKO PODRUČJE POVREMENOG STANOVANJA Draga-Stražeman	1: 5.000
13.	4.C.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA Lučinci GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA POVREMENOG STANOVANJA Bratuljevci i Milivojevci	1: 5.000
14.	4.D.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA POVREMENOG STANOVANJA Gornji Vrhovci	1: 5.000
15.	4.E.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA Poljanska GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA POVREMENOG STANOVANJA Kantrovci GRAĐEVINSKO PODRUČJE VJERSKE GRAĐEVINE Kantrovci	1: 5.000
16.	4.F.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA POVREMENOG STANOVANJA Klisa, Markovac i Nježić	1: 5.000
17.	4.G.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA STALNOG STANOVANJA Milanovac, Oljaci i Toranj	1: 5.000
18.	4.H.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA POVREMENOG STANOVANJA Ozdakovci i Smoljanovci	1: 5.000
19.	4.I.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA Radovanci	1: 5.000
20.	4.J.	GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA	1: 5.000

21.	4.K.	Trenkovo GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA	1: 5.000
22.	4.L.	Trnovac GRAĐEVINSKO PODRUČJE NASELJA STALNOG STANOVANJA Velika GRAĐEVINSKA PODRUČJA POVREMENOG STANOVANJA Šaga i Ulica B. Trenka GRAĐEVINSKO PODRUČJE TURISTIČKO-REKREACIJSKE ZONE Dubočanka GRAĐEVINSKO PODRUČJE GOSPODARSKOG KOMPLEKSA Veličanka 1	1: 5.000

I OBRAZLOŽENJE

1. POLAZIŠTA

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA OPĆINE U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAVE ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

1.1.1.1. Geografski i geoprometni položaj

Područje općine Velika pripada središnjem dijelu prostora Istočne Hrvatske, odnosno dijelu prirodno-geografske cjeline Požeške kotline. U okviru prirodne cjeline Požeške kotline, općina Velika smještena je na sjevernom dijelu kotline, koja se postepeno uzdiže prema južnim obroncima Papuka.

Kao dio Požeško-slavonske županije, kojoj pripada prema teritorijalnom ustroju lokalne samouprave, općina Velika je jedna od deset općina Županije smještena u njenom sjevernom dijelu. Kako je svojim položajem na sjeveru Županije, to je sjeverna granica općine Velika prema Virovitičko-podravskoj županiji, odnosno općinama Voćin i Čačinci. Na zapadu i jugozapadu općina Velika graniči s područjem općine Brestovac, na jugu graniči s područjem Grada Požega, dok je istočna granica prema općini Kaptol.

Geoprometni položaj općine Velika u sjevernom dijelu Požeške kotline utjecao je i na ograničenja u razvitku prometnog sustava Općine uvjetovanih prirodnim karakteristikama Papuka. Prostor Općine je s okruženjem povezan s dva prometna koridora. Jedan koridor ide spojem doline i gorskog masiva u smjeru istok-zapad, a drugi je okomit na njega i u funkciji je povezivanja Požeške kotline s podravskim koridorom.

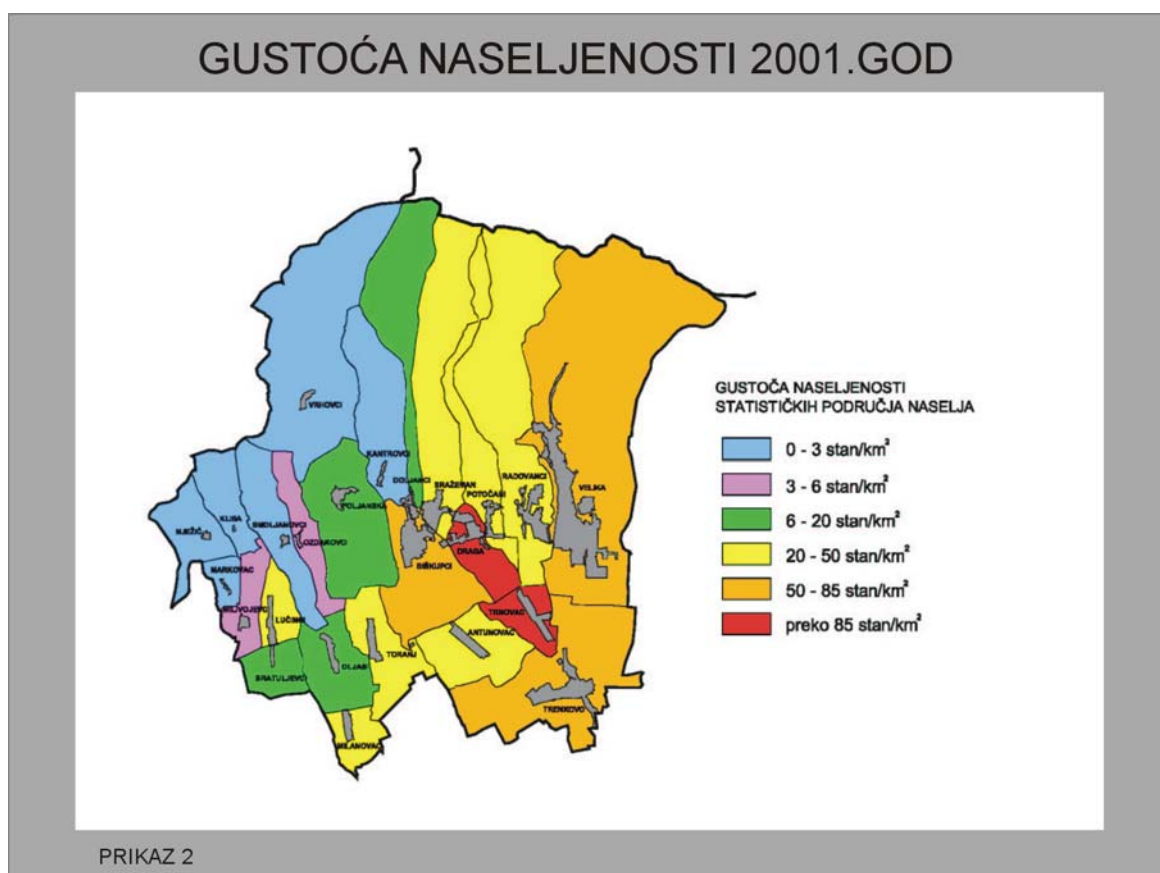
1.1.1.2. Površina, naseljenost, stanovništvo

Površina

Općina Velika je sedma po veličini od deset jedinica lokalnih samouprava Požeško-slavonske županije s površinom od 154,88 km², što iznosi 8,53% ukupne površine Županije.

Naseljenost

Gustoća naseljenosti za 24 naselja Općine je izračunata na osnovi statističkih granica naselja. Gustoća naseljenosti 2001. godine za naselje Antunovac je 48 stan/km², za naselje Bišкупci 54 stan/km², za naselje Bratuljevci 12 stan/km², za naselje Doljanci 12 stan/km², za naselje Draga 101 stan/km², za naselje Gornji Vrhovci 1 stan/km², za naselje Kantrovci 2 stan/km², za naselje Klisa 0 stan/km², za naselje Lučinci 35 stan/km², za naselje Markovac 2 stan/km², za naselje Milanovac 25 stan/km², za naselje Milivojevci 4 stan/km², za naselje Nježić 2 stan/km², za naselje Oljasi 15 stan/km², za naselje Ozdakovci 4 stan/km², za naselje Poljanska 18 stan/km², za naselje Potočani 37 stan/km², za naselje Radovanci 35 stan/km², za naselje Smoljanovci 1 stan/km², za naselje Stražeman 23 stan/km², za naselje Toranj 44 stan/km², za naselje Trenkovo 72 stan/km², za naselje Trnovac 160 stan/km² i za naselje Velika 77 stan/km².

Prema tome, prosječna gustoća naseljenosti prostora Općine 2001. godine je iznosila 38 stan. na 1 km², što je znatno manje od prosjeka Županije (55 stan/km²). Prostor općine Velika spada u najrjeđe naseljene prostore Županije (znatno manju naseljenost imaju samo općine Brestovac i Čaglin).

Stanovništvo

Prema posljednjem popisu stanovništva 2001. godine je na području općine Velika živjelo 5.888 stanovnika. U usporedbi s ukupnim stanovništvom Županije, kretanje stanovništva Općine ima ista obilježja.

KRETANJE STANOVNIŠTVA U RAZDOBLJU 1981.-2001. GOD.

Tablica br. 1.

Područje	Popisne godine			Indeksi	
	1981.	1991.	2001.	1991/1981.	2001/1991.
Županija	99.189	99.334	85.831	100,1	86,4
Općina Velika	5.937	6.101	5.888	102,7	96,5
Udio Općine, %	6,0	6,1	6,9	-	-

IZVOR PODATAKA: Popisi stanovništva 1981., 1991. i 2001. godine

Udio stanovništva Općine u stanovništvu Županije se u promatranom razdoblju povećao što je posljedica intenzivnijeg smanjenja stanovništva Županije u odnosu na Općinu.

Smanjenje ukupnog broja stanovnika Općine posljedica je prirodnog odumiranja i odseljavanja.

SASTAVNICE KRETANJA STANOVNIŠTVA OPĆINE U RAZDOBLJU 1991.-2001. GOD.

Tablica br. 2.

Broj stanovnika 1991. g.	Prirodni priraštaj 1991.-2000. g.	Broj stanovnika 1991. g. + prirodni priraštaj	Broj stanovnika 2001. g.	Razlika po popisima 1991.-2001. g.	Migracijski saldo	Tip kretanja
6.101	- 95	6.006	5.888	- 213	- 308	E4 izumiranje

IZVOR PODATAKA: Državni zavod za statistiku

Prema navedenim pokazateljima, stanovništvo Općine se svrstava u tip E4-izumiranje. Stanovništvo Općine danas živi u 23 naselja, dok je jedno, Klisa demografski odumrlo.

KRETANJE STANOVNIŠTVA PO NASELJIMA

Tablica br. 3.

Red. broj	Naselje	Stanovništvo			Indeksi	
		1981.	1991.	2001.	1991/1981.	2001/1991.
1.	Antunovac	253	212	220	83,8	103,8
2.	Biškupci	367	344	359	93,7	104,3
3.	Bratuljevci	45	34	27	75,5	79,4
4.	Doljanci	75	80	88	106,6	110,0
5.	Draga	223	245	266	109,8	108,6

6.	Gornji Vrhovci	88	72	12	81,8	16,7
7.	Kantrovci	120	110	11	91,7	10,0
8.	Klisa	11	13	0	118,2	0
9.	Lučinci	170	135	68	79,4	50,4
10.	Markovac	29	29	2	100,0	6,9
11.	Milanovac	86	62	51	72,1	82,2
12.	Milivojevci	72	60	10	83,3	16,7
13.	Nježić	29	23	6	79,3	26,0
14.	Oljasi	132	104	59	78,8	56,7
15.	Ozdakovci	50	38	12	76,0	31,6
16.	Poljanska	188	140	134	74,5	95,7
17.	Potočani	176	194	188	110,2	96,9
18.	Radovanci	434	502	517	115,6	102,9
19.	Smoljanovci	34	26	5	76,5	19,2
20.	Stražeman	205	250	228	121,9	91,2
21.	Toranj	198	197	181	99,5	91,9
22.	Trenkovo	789	823	818	104,3	99,3
23.	Trnovac	274	324	377	118,2	116,3
24.	Velika	1.889	2.084	2.249	110,3	107,9
UKUPNO:		5.937	6.101	5.888	102,7	96,5

IZVOR PODATAKA: Popisi stanovništva 1981., 1991. i 2001. god.

Iz kretanja stanovništva po naseljima je vidljivo da ima još nekoliko naselja koja su na pragu demografskog odumiranja: Gornji Vrhovci, Kantrovci, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci i Smoljanovci. Tek u sedam naselja je u posljednjem međupopisnom razdoblju povećan broj stanovnika, najviše u Trnovcu, Doljancima, Dragi i općinskom središtu Velikoj.

DOBNA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA PO NASELJIMA 2001. GOD.

Tablica br. 4.

Red. broj	Naselje	Udio mladih, %	Koeficijent starosti, %	Indeks starosti	Dobni tip
1.	Antunovac	23,2	27,3	117,6	izrazito duboka starost
2.	Biškupci	27,3	26,2	95,9	starost
3.	Bratuljevci	7,4	37,0	500,0	izrazito duboka starost
4.	Doljanci	30,7	18,2	59,2	starost
5.	Draga	32,7	16,5	50,5	na pragu starosti
6.	Gornji Vrhovci	16,7	25,0	150,0	izrazito duboka starost
7.	Kantrovci	9,0	36,3	400,0	izrazito duboka starost
8.	Klisa	-	-	-	-
9.	Lučinci	27,9	38,2	136,8	izrazito duboka starost
10.	Markovac	-	50,0	-	duboka starost
11.	Milanovac	11,7	54,9	466,7	izrazito duboka starost
12.	Milivojevci	-	100,0	-	izrazito duboka starost
13.	Nježić	-	50,0	-	duboka starost
14.	Oljasi	18,6	27,1	145,4	izrazito duboka starost
15.	Ozdakovci	41,7	25,0	60,0	kasna mladost
16.	Poljanska	26,1	29,1	111,4	izrazito duboka starost
17.	Potočani	34,6	19,7	56,9	starost
18.	Radovanci	35,4	18,0	50,8	na pragu starosti
19.	Smoljanovci	-	60,0	-	duboka starost
20.	Stražeman	37,3	15,3	41,1	kasna mladost
21.	Toranj	27,1	19,9	73,5	starost
22.	Trenkovo	26,4	18,0	68,5	starost
23.	Trnovac	39,0	13,5	34,7	kasna mladost

24.	Velika	28,5	21,4	74,9	starost
Ukupno Općina:		29,4	20,0	68,0	starost

IZVOR PODATAKA: Popis stanovništva 2001.

Po dobnoj strukturi, ukupno stanovništvo Općine ima obilježja demografske starosti. Po naseljima je struktura različita. U Smoljanovcima, Nježiću i Milivojevcima 2001. god. uopće nije bilo mladog stanovništva do 19 godina. Relativno povoljnu starosnu strukturu imala su naselja Trnovac, Stražeman, Radovanci i Draga.

Prosječna starost stanovnika općine Velika je 2001. godine bila 37,1 godina, što znači da je u odnosu na Županiju nešto manja (38,2).

Stanovništvo općine Velika je 2001. godine živjelo u 1.684 kućanstava prosječne veličine 3,5 članova, a prosječna veličina kućanstava Županije je iznosila 3,1 član.

KRETANJE BROJA KUĆANSTAVA PO NASELJIMA U RAZDOBLJU 1981.-2001. GOD.

Tablica br. 5.

Red. broj	Naselje	Popisne godine			Indeksi		Prosječne veličine broj članova		
		1981.	1991.	2001.	91/81.	2001./1991.	1981.	1991.	2001.
1.	Antunovac	87	79	71	90,8	89,8	2,9	2,6	3,0
2.	Biškupci	125	108	115	86,4	106,5	2,9	3,1	3,1
3.	Bratuljevci	14	12	9	85,7	75,0	3,2	2,8	3,0
4.	Doljanci	22	24	25	109,0	104,1	3,4	3,3	3,5
5.	Draga	72	71	77	98,6	108,4	3,0	3,4	3,4
6.	Gornji Vrhovci	38	33	7	86,8	21,2	2,3	2,2	1,7
7.	Kantrovci	38	28	4	73,6	14,3	3,1	3,9	2,7
8.	Klisa	3	3	0	100,0	0	3,6	4,3	0
9.	Lučinci	53	47	25	88,6	53,2	3,2	2,8	2,7
10.	Markovac	12	12	1	100,0	8,3	2,4	2,4	2,0
11.	Milanovac	29	26	22	89,6	84,6	2,9	2,4	2,3
12.	Milivojevci	23	22	6	95,6	27,3	3,1	2,7	1,7
13.	Nježić	12	9	3	75,0	2,8	2,4	2,5	2,0
14.	Oljasi	42	36	22	85,7	61,1	3,1	2,9	2,7
15.	Ozđakovci	15	14	4	93,3	28,6	3,3	2,7	3,0
16.	Poljanska	60	48	46	80,0	95,8	3,1	2,9	2,5
17.	Potočani	52	55	53	105,7	96,3	3,4	3,5	3,5
18.	Radovanci	130	145	139	111,5	95,8	3,3	3,4	3,7
19.	Smoljanovci	13	10	2	76,9	20,0	2,6	2,6	2,5
20.	Stražeman	59	68	58	115,2	85,3	3,5	3,6	3,9
21.	Toranj	54	49	49	90,7	100,0	3,6	4,0	3,7
22.	Trenkovo	220	243	244	110,4	100,4	3,6	3,4	3,3
23.	Trnovac	57	79	88	138,6	111,4	4,8	4,1	4,3
24.	Velika	491	588	614	119,7	104,4	3,8	3,5	3,7
UKUPNO OPĆINA:		1.721	1.809	1.684	105,1	93,0	3,4	3,4	3,5

IZVOR PODATAKA: Popis stanovništva 1981., 1991. i 2001. god.

Iz podataka za promatrano razdoblje je vidljivo da broj i prosječna veličina kućanstava imaju različite trendove u kretanju. Za Općinu u cjelini je znakovito da se prosječna veličina neznatno povećala, a broj u posljednjem međupopisnom razdoblju smanjio. Najveće smanjenje broja i najmanje prosječne veličine kućanstava su u naseljima koja imaju tendenciju demografskog odumiranja. U Trenkovu, Trnovcu i Velikoj kao općinskom središtu broj kućanstava se povećava kao i prosječna veličina.

1.1.1.3. Naselja, građevinska područja i ostala izgrađena područja

a) Naselja

Prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN, br. 10/97.) u sastavu općine Velika se nalazi 24 naselja. Naselje Velika je općinsko središte.

Mjereno brojem stanovnika, prosječna veličina naselja 2001. godine je 245 stanovnika.

NASELJA PO VELIČINSKIM RAZREDIMA

Tablica br. 6.

Veličinski razred (broj stanovnika)	Broj naselja	Broj stanovnika 2001. god.	Učešće u ukupnom broju naselja %	Učešće u ukupnom broju stanovnika %
0	1	0	4,2	0
0-50	8	85	33,3	1,5
51-100	4	266	16,7	4,5
101-200	3	503	12,5	8,5
201-300	3	714	12,5	12,1
301-400	2	736	8,3	12,5
401-500	0	0	0	0
501-1000	2	1.335	8,3	22,7
1001-2000	0	0	0	0
> 2000	1	2.249	4,2	38,2
UKUPNO:	24	5.888	100,0	100,0

IZVOR PODATAKA: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. god.

S obzirom na veličinu prevladavaju naselja od 0-50 stanovnika (8 naselja ili 33,3% od ukupnog broja naselja) u kojima živi samo 1,4% stanovništva Općine. Od osam, u tijeku Domovinskog rata, napuštenih naselja sedam ih je u ovoj grupi (jedno je bez stanovnika).

Od svih naselja su samo tri (Antunovac, Trenkovo i Trnovac) u nizinskom prostoru Požeške doline, a ostala naselja su u prijelaznom brdskom prostoru.

U naseljima po tipologiji izgradnje prevladavaju građevine obiteljskog stanovanja s gospodarskim građevinama po dubini građevne čestice, koje su veće dubine u tri naselja u nizinskom dijelu, dok su u naseljima prijelaznog brdskog prostora građevne čestice u pravilu nepravilne i manje dubine.

b) Građevinska područja

Postojeća građevinska područja svih naselja su utvrđena Prostornim planom (bivše) općine Slavonska Požega. U tablici br. 7. su navedena naselja abecednim redom s osnovnim kvantificiranim pokazateljima:

POSTOJEĆA GRAĐEVINSKA PODRUČJA

Tablica br. 7.

Red. broj	Naselje	Površina (ha)	Izgrađeni dio		Gustoća naseljenosti 2001. god. (st/ha)
			ha	%	
1.	Antunovac	40,31	19,28	47,83	5,46
2.	Biškupci	95,80	29,91	31,22	3,75
3.	Bratuljevci	8,61	2,83	32,87	3,14
4.	Doljanci	18,91	9,32	49,29	4,65
5.	Draga	53,55	15,77	29,45	4,97
6.	Gornji Vrhovci	10,22	8,32	81,41	1,17
7.	Kantrovci	9,28	4,61	49,68	1,19
8.	Klisa	2,60	0,55	21,15	0
9.	Lučinci	26,77	13,22	49,38	2,54
10.	Markovac	5,35	2,04	38,14	0,37
11.	Milanovac	29,32	10,87	37,07	1,74
12.	Milivojevci	11,49	7,16	62,32	0,87
13.	Nježić	5,34	3,40	63,67	1,12
14.	Oljasi	36,37	14,14	38,88	1,62
15.	Ozdakovci	7,37	3,07	41,66	1,63
16.	Poljanska	24,00	10,32	43,00	5,58
17.	Potočani	32,02	12,19	38,07	5,87
18.	Radovanci	68,06	31,36	46,08	7,60
19.	Smoljanovci	6,24	2,66	42,63	0,80
20.	Stražeman	62,67	14,19	22,64	3,64
21.	Toranj	34,11	21,40	62,74	5,31
22.	Trenkovo	119,42	67,65	56,65	6,85
23.	Trnovac	37,79	21,40	56,63	9,98
24.	Velika	254,56	179,36	70,46	8,83
UKUPNO:		1.000,16	505,02	50,49	5,89

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. god.

Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Prostorni plan (bivše) općine Slavonska Požega

Na osnovi dosadašnjih demografskih i razvojnih trendova građevinska područja naselja su uglavnom predimenzionirana, a jedino se u Velikoj, Radovancima i Trnovcu očekuje potreba za manjim proširenjem granica građevinskog područja.

c) Ostala izgrađena područja

U Općini nema nekih značajnijih izgrađenih područja izvan građevinskih područja. Izuzetak predstavlja turističko-rekreacijska zona uz Dubočanku sjeverno od Velike, gdje su izgrađene odmarališne građevine desetak gospodarskih subjekata, te gospodarski kompleks u kamenolomu u kojem je prestala eksploatacija kamena.

1.1.1.4. Osnovne kategorije korištenja prostora

U strukturi površina Općine su poljoprivredne površine zastupljene s udjelom od 43,3%.

Poljoprivredne površine Općine prostiru su na 6.342,50 ha i imaju sljedeću strukturu: oranice i vrtovi 73,3%, voćnjaci 4,7%, vinogradi 8,7% i livade 13,3%.

Udio poljoprivrednih površina Općine u poljoprivrednim površinama Županije iznosi 7,1%.

Broj stanovnika na 100 ha ukupnih poljoprivrednih površina u Općini iznosi 93, u Županiji 96, a Državi 141.

Šumske površine su najzastupljenije u strukturi površina Općine i zauzimaju 7.511,7 ha te čine 51,2% prostora Općine. Hrvatske šume upravljaju sa 95,8% šumskih površina, dok je ostatak od 4,2% u privatnom vlasništvu.

U ukupnoj količini šumskog zemljišta Županije, Općina sudjeluje s 45,26%.

Na 100 ha šumskih površina Općine dolazi 78 stanovnika što je ispod prosjeka Županije (104 stan/100 ha) i Države (225 stan./100 ha).

Građevinska područja koja obuhvaćaju izgrađene, ali dijelom i poljoprivredne površine zauzimaju 1.000,16 ha ili 6,46% ukupne površine Općine.

1.1.1.5. Prirodna obilježja

a) Reljef

Prostor općine Velika pripada širem području prirodno-geografske cjeline Požeške kotline, kao dijelu Požeško-slavonske županije, odnosno šire geografske regije Istočne Hrvatske.

U fizičko-geografskom smislu Požeško-slavonska županija je dio megaregije panonskog bazena, odnosno složeni dio makroregije slavonskog gromadnog gorja, karakterističnog gorsko-zavalskog reljefa¹.

Područje Požeške kotline je složene geološke građe i reljefno jako raščlanjeno. U građi reljefa razlikuju se gorski masivi, prigorja i podgorja, te nizinsko-brežuljkasti prostor.

Gorski masivi koji omeđuju Požešku kotlinu su najmarkantniji reljefni oblici, različite visine i smjera pružanja. Sjeverni i sjeverozapadni dio masiva čine Psunj (984 m), Papuk (953 m) i Krndija (792 m), su najvećih nadmorskih visina, a južnu i jugoistočnu granicu čine nešto niže Požeška (616 m) i Dilj gora (459 m). Gore su tipa horsta, nastale rasjedanjem i vertikalnim gibanjem stare Panonske mase, u čijem sastavu prevladavaju paleozojske i prekambrijske stijene, koje su jako metamorfozirane i naborane. Tercijarne naslage su zonski raspoređene, a u Papuku i Psunju pokrivaju samo niže dijelove padina.

Na području općine Velika gorski dio čine južni dijelovi Papuka, a u čijem prostoru je izdvojena kao posebna tektonska jedinica Velika, s naslagama gornjeg pontona i mezozoika.

¹ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002. : Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Gorski masiv postupno prelazi u padinsko osunčana prigorja i osjenjena, disecirana i strma podgorja.

Uzdruž Papuka proteže se uska prigorska zona poznata kao Velički kraj, koja je u prirodnom i gospodarskom smislu značajnija, te su se ovdje razvila i naselja.

Središnji dio kotline je prostor nizinsko-valovitog reljefa, izdužen u smjeru zapad-istok, u dužini od oko 40 km, a širine 15-20 km. U građi zavale javljaju se kvartarne naslage, dok su najmlađi sedimenti zabilježeni u naplavnim ravnima duž vodotoka.

Zavala je nagnuta prema jugu, na što ukazuju i nadmorske visine naselja. U središnjem dijelu kotline nadmorske visine kreću se od 150-200 m.

Nadmorske visine naselja na području općine Velika kreću se od 184 m (Trenkovo) do 457 m (Gornji Vrhovci), a središte općine Velika je na 275 m.n.v. Na sljedećoj tablici su date nadmorske visine svih naselja u Općini:

NADMORSKE VISINE NASELJA

Tablica br. 8.

Red. broj	Naselje	Prosječna nadmorska visina (m)
1.	Antunovac	200
2.	Biškupci	208
3.	Bratuljevci	230
4.	Doljanci	331
5.	Draga	218
6.	Gornji Vrhovci	457
7.	Kantrovci	331
8.	Klisa	370
9.	Lučinci	260
10.	Markovac	270
11.	Milanovac	220
12.	Milivojevci	260
13.	Nježić	321
14.	Oljasi	230
15.	Ozdakovci	285
16.	Poljanska	336
17.	Potočani	260
18.	Radovanci	200
19.	Smoljanovci	334
20.	Stražeman	331
21.	Toranj	225
22.	Trenkovo	184
23.	Trnovac	200
24.	Velika	275

IZVOR PODATAKA: M. Korenčić: Naselja i stanovništvo SRH 1857.-1971., Zagreb, 1979.

b) Klima

Klimatske osobine prostora općine Velika, dio su klimatskih osobina šireg prostora Istočne Hrvatske, koje karakterizira homogenost klimatskih osobina čemu su doprinijele reljefne osobine.

Cjelokupan prostor Istočne Hrvatske ima obilježja umjereno-kontinentalne klime, koju karakteriziraju česte i intenzivne promjene vremena.

Prema Köppenovoj klasifikaciji to je područje koje se označava klimatskom formulom Cfbwx, što je oznaka za umjereno toplu, kišnu klimu, kakva vlada u velikom dijelu umjerenih širina². Osobine ovakve klime čini srednja mjesečna temperatura zraka viša od 10°C tijekom četiri mjeseca godišnje, srednja temperatura najhladnijeg mjeseca u godini se kreće između -3°C i +18°C. Ukupne količine oborina kreću se od 700-900 mm godišnje, dok su vjetrovi promjenjivog smjera, a prevladavaju slabi vjetrovi.

Međutim, s obzirom na reljefnu raščlanjenost prostora Općine i Županije, na klimatske prilike kako užeg, tako i šireg prostora, utjecali su reljefni oblici i nadmorske visine, te su uočljive mikroklimatske razlike između gorskog okvira i zavale.

Gore su hladnije i vlažnije u odnosu na zavalu, što je pogodovalo i razvoju guste mreže tekućica.

Za detaljniju analizu klimatskih osobina prostora općine Velika poslužila su mjerenja meteoroloških elemenata na području postaje Velika, dok su za temperaturu zraka korišteni podaci za meteorološku postaju Požega.

Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10,5°C, u razdoblju od 1954.-1983. godine. U godišnjem hodu temperature zraka izdvaja se jedan maksimum i jedan minimum.

Najtopliji mjesec je srpanj, s prosječnom temperaturom od 20,5°C, dok je najhladniji siječanj, s prosječnom temperaturom od -1,1°C.

Ukupna godišnja količina oborine za Veliku iznosi 768,7 mm. U godišnjem hodu oborine javljaju se dva para ekstrema. Primarni maksimum oborine javlja se u lipnju (94,7 mm), a sekundarni u studenom (65,8 mm), dok se primarni minimum oborine javlja u listopadu (53,5 mm), a sekundarni u veljači (47,9 mm). Ovakav raspored oborina ukazuje na prodor maritimnih utjecaja duboko u kontinent.

SREDNJE MJESEČNE I GODIŠNJE TEMPERATURE ZRAKA I KOLIČINE OBORINE

Tablica br. 9.

Mjeseci	Postaja	TEMPERATURA (°C) POŽEGA	OBORINE (mm) VELIKA
I		-1,1	55,1
II		1,6	47,9
III		6,0	52,4
IV		10,7	66,2
V		15,5	73,4
VI		19,1	94,7

² Republički hidrometeorološki zavod SRH-Prikaz općih klimatskih karakteristika područja Zajednice općina Osijek, Zagreb, 1980.

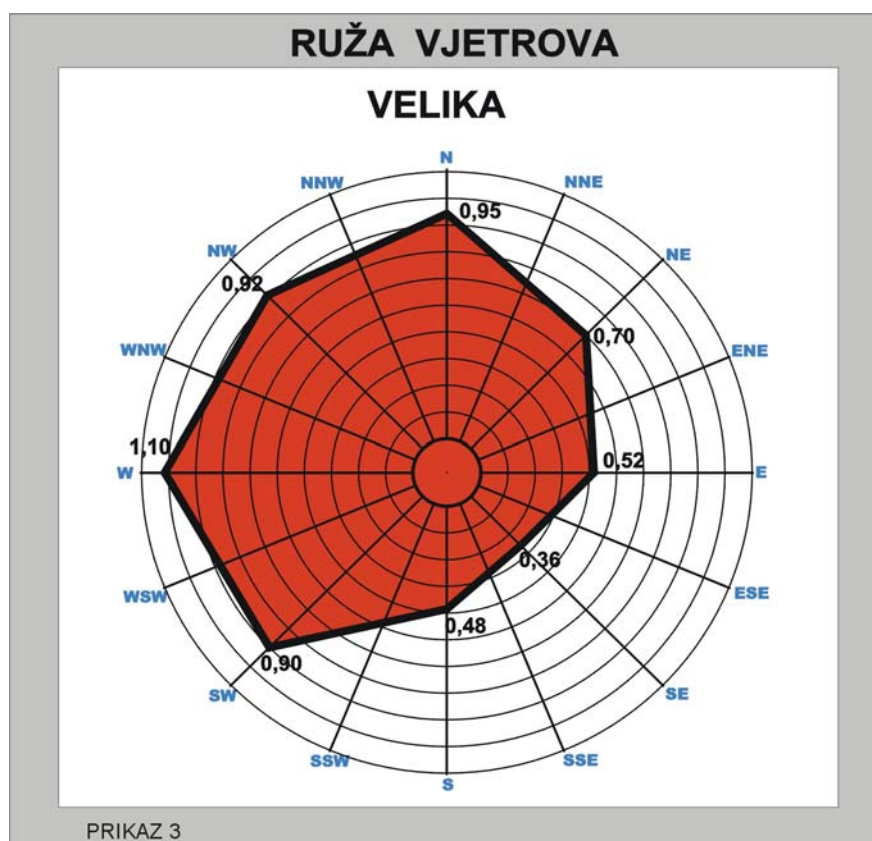
VII	20,5	72,8
VIII	19,6	73,0
IX	16,0	57,0
X	10,7	53,5
XI	5,7	65,8
XII	1,3	57,0
GOD.	10,5	768,7

IZVOR PODATAKA: Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002. : Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Strujanje zraka na području Županije, odnosno Požeške kotline, u svim godišnjim dobima je sa zapada, što je i odlika prevladavajućeg zapadnog strujanja u umjerenim širinama, ali je uvjetovano pružanjem kotline u smjeru zapad-istok. U godišnjoj ruži vjetra na području Velike najučestaliji su vjetrovi sa zapada, sjeverozapada, te jugozapada, a zatim slijede strujanja iz pravca sjeveroistoka, istoka, juga i jugoistoka.³

Srednja godišnja naoblaka na području Požeške kotline iznosi 5,6 desetina, što ovo područje svrstava u oblačniji dio Hrvatske. Povezana s naoblakom je i insolacija. Godišnje se na ovom području može očekivati oko 1975 sunčanih sati.

Snijeg na području Velike pada u oko 19 dana u godini, najčešće od studenog do travnja, međutim, česta su odstupanja od navedenog prosjeka.

³ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002. : Prostorni plan Požeško-slavonske županije

c) Hidrološka i hidrogeološka obilježja

Općina Velika koja se nalazi na području Požeško-slavonske županije pripada vodnom području sliva Save i to slivnom području Orljava-Londža. Područje općine Velika u cijelosti pripada slivu rijeke Orljave i čini oko 10% (155 km²) ukupne površine sliva. Sliv rijeke Orljave nalazi se u centralnom dijelu Slavonije, okružen je planinskim vijencem (Papuk, Krndija, Dilj, Požeška gora i Psunj), što ga čini donekle izoliranim. Najviši vrh okolnog gorja se nalazi na planini Psunj, visine 984 m (Brezovo polje). Na padinama okolnog gorja formiraju se brojni potoci, koji formiraju dva glavna vodotoka Orljavu i Londžu, koji nakon spoja južno od Pleternice, teku pod zajedničkim nazivom rijeka Orljava. Površina sliva Orljave iznosi 1.616 km² na ušću u rijeku Savu. Najveći pritoci Orljave su Londža (487 km²), Brzaja (115 km²) i Veličanka (132 km²).

Značajniji vodotoci na području Općine su Veličanka sa Stražemankom, Emovački potok i Perenački potok (Ligmanov potok).

Sliv Veličanke obuhvaća 131,9 km² (od toga je u općini Velika 75%), sliv Stražemanke 42,5 km², sliv Emovačkog potoka (Blatnog potoka) obuhvaća 19,8 km² (na području Općine 28%), te sliv Perenačkog potoka (Ligmanovog potoka) obuhvaća 37,6 km² (u Općini 77%).

VODOTOCI

Tablica br. 10.

Red. broj	Ime rijeke-vodotoka	Dužina u km			Površina područja u km ²			Utječe u vodotok, rijeku
		Ukupno	Od toga u Županiji	Od toga u Općini	Ukupno	Od toga u Županiji	Od toga u Općini	
1.	Veličanka	20,0	20,0	13,0	131,9	131,9	98,4	Orljava
2.	Dubočanka	6,0	6,0	6,0	12,6	12,6	12,6	Veličanka
3.	Vranduk	1,8	1,8	1,8	1,3	1,3	1,3	-
4.	Inošinac	2,4	2,4	2,4	1,1	1,1	1,1	-
5.	Škrbičanka	5,3	5,3	5,3	5,3	5,3	4,3	-
6.	Stražemanka	13,5	13,5	13,5	42,5	42,5	42,5	-
7.	Bozara	5,0	5,0	5,0	6,0	6,0	6,0	Stražemanka
8.	Radovanka	9,7	9,7	9,7	11,7	11,7	11,7	Bozara
9.	Glogovac	9,6	9,6	4,1	23,1	23,1	12,6	Veličanka
10.	Sovinjak	2,8	2,8	1,0	6,6	6,6	1,9	Glogovac
11.	Emovački (Blatni p.)	9,5	9,5	1,1	19,8	19,8	5,4	Orljava
12.	Perenački (Ligmanov p.)	13,0	13,0	5,6	37,6	37,6	29,1	-
13.	Kloštar	10,5	10,5	10,5	13,8	13,8	13,8	Perenački
14.	Sokolovac	3,3	3,3	3,3	4,2	4,2	4,2	-
15.	Trnovac	9,0	9,0	2,9	13,4	13,4	3,7	Orljava
16.	Parić (Purovački p.)	7,9	7,9	3,5	8,0	8,0	4,7	-
17.	Jazavčine (Grabovac)	4,4	4,4	1,0	3,4	3,4	1,6	-
18.	P. Vranovo	3,3	3,3	1,4	7,2	7,2	5,7	Brzaja
19.	Grabovac	1,3	1,3	1,3	2,6	2,6	2,6	Vranovo
20.	Velinca	4,0	4,0	2,7	9,9	9,9	6,5	Duboka r.
21.	Ledenjak	3,0	3,0	2,5	1,1	1,1	1,1	Velinca
22.	Tavni p.	1,8	1,8	1,7	1,2	1,2	1,2	-
23.	Kamengradski p.	1,2	1,2	1,2	0,9	0,9	0,9	Tavni p.

IZVOR PODATAKA: Hrvatske vode, Zagreb

Opće karakteristike sliva su bujični vodotoci, koji se formiraju na strmim obroncima planina, koji prelaze u središnji plato blago nagnuti prema samoj dolini. Glavni vodotoci u svojim dolinama meandriraju, a korita su uglavnom nestabilna, pa dolazi do čestih promjena u situacijskom smislu uz pojavu nanosa, koji se nepredviđeno taloži i stvara nepovoljne proticajne profile, te izaziva izlivanje vode pri pojavi maksimalnih kiša. Nakon pojava takvih kiša dolazi relativno brzo do formiranja poplavnih voda bujičnog karaktera, koji u osnovnom koritu izazivaju protoke veće od kapaciteta, pa dolazi do izlivanja.

Na području općine Velika, hidrološka opažanja su vršena samo na jednoj hidrološkoj postaji i to na postaji "Velika" na vodotoku Veličanka. Ova postaja radi tek od 1997. godine, a to je prekratak vremenski period za iskaz vjerodostojnih podataka. Zbog navedenog možemo navesti samo značajke koje vrijede za sliv Orljave, a to je da se velike vode javljaju u svibnju, srpnju i rujnu, a minimalne, uglavnom, u kolovozu.

Vodotoci ovog područja slijevaju se s padina Papuka. Po geološkom sastavu Papuk se sastoji od čistih vapnenačkih tvorevina kraškog karaktera. Doline vodotoka predstavljaju plodne površine, sastavljene uglavnom od pjeskovitih glina, šljunaka, gline i prapora. Uz doline potoka nalaze se aluvijalne naslage.

d) Pedološka i biovegetacijska obilježja

Pedološke osobine prostora općine Velika dio su pedoloških osobina šireg prostora. Različite pedološke jedinice nastale su pod utjecajem reljefa, te specifičnih vodnih prilika u određenim klimatskim uvjetima, koji su utjecali na postanak i rasprostranjenost pojedinih vrsta tala.

Na području Općine zastupljena su i automorfna i hidromorfna tla. Automorfna tla su nastala na ocjedinim formama reljefa, a na ravnim terasama, blagim padinama brežuljaka i u dolinskom dijelu područja u uvjetima prekomjernog vlaženja ili s visokom podzemnom vodom razvila su se hidromorfna tla.

Pedološke jedinice rasprostranjene na području općine Velika izdvojene su na temelju Pedološke karte 1:200.000 (A. Škorić i suradnici: Tla Slavonije i Baranje, Zagreb, 1977. god.).

Od ukupno 58 pedoloških jedinica na području Slavonije i Baranje (prema A. Škorić i suradnici) na području općine Velika zastupljeno je ukupno 5 pedoloških jedinica, navedenih u sljedećoj tablici:

PEDOLOŠKE JEDINICE

Tablica br. 10.

Red. broj	Naziv kartografske jedinice	Matični supstrat	Nagib	Nadmorska visina	Način uporabe	Rasprostranjenost
14	KISELO SMEĐE TLO I RANKER, pretežno na gnajsu	gnajls, filiti, škriljci	30-60	400-1000	šume	Papuk -sjevni i sjeveroistočni dio Općine
17	KISELO SMEĐE TIPIČNO I LESIVIRANO TLO, na kvarcnom konglomeratu, škriljevcima i pješčenjaku	kvarcni konglomerat, škriljavci, pješčenjaci, lapori, meki vapnenci i pleistocenske ilovače	8-25	200-400	šume oranice	Južni obronci Papuka - istočni dio Općine

18	SMEĐE VAPNENAČKO (KALKOKAMBISOL) I RENDZINE, na vapnencu i dolomitu	vapnenci i dolomiti s uklopinama rožnjaka	25-45	700-950	šume	Papuk -sjeverni dio Općine
20	LESIVIRANO TLO, TIPIČNO I PSEUDOGLEJNO, na lesu- pretežno antropogenizirana tla	les	3-15	150-250	oranice vinogradi voćnjaci šume	Požeška kotlina -jugozapad i jug Općine
46	MOČVARNO GLEJNO (EUGLEJ) I KOLUVIJ	holocenski glinasti i ilovasti sedimenti	0-1	80-120	travnjaci šume oranice	Uže doline pritoka Save i Drave -jugoistok Općine

IZVOR PODATAKA: A. Škorić i suradnici – Tla Slavonije i Baranje, Zagreb, 1977. god.

Među automorfni tlima najrasprostranjenije su kartografske jedinice tala nastale na gnajsu, filitima, škrljancima i andenzitu. U ove tipove tala spadaju distrična smeđa tla i rankeri s dominacijom gnajsa.

Na području Papuka, u zoni silikatnih stijena, u manjoj mjeri javljaju se vapnenci i dolomiti, gdje na višim predjelima, s većim nagibom dominira smeđe tlo (kalkakambisol). To su isključivo šumska tla.

Na nižim nadmorskim visinama, do 400 m na istoj grupi silikatnih stijena, u kojoj se nalaze i manje površine mekih vapnenaca i pleistocenskih ilovina, dominiraju distrično smeđa, tipična i lesivirana tla na kvarcnim konglomeratima, škrljancima i pješčenjaku. Ova tla su pretežno pod šumom, međutim, zbog blažih nagiba i nižih terena, dijelom su iskrčena i pretvorena u oranice.

Od grupe hidromorfni tala na području općine Velika zastupljena su močvarno glejna tla (euglej), koja među ovom grupom tala i na širem prostoru zauzimaju najveće površine. Na području općine Velika ova vrsta tala je razvijena uz pritoke Save, u uskim dolinama, razvijena na težim holocenskim sedimentima.

Prirodni vegetacijski pokrov na širem području općine Velika, odnosno na području Požeške kotline je veoma bogat i raznolik, te je ovo područje i označeno kao posebno područje unutar Republike Hrvatske, gdje svaka biljna i životinjska vrsta predstavljaju dragocjenost prostora.

Vegetacijski pokrov na ovom prostoru prati geomorfološke oblike u prostoru, te se razlikuju dva osnovna tipa vegetacije: brdska i nizinska.

Brdski tip vegetacije čine šume hrasta kitnjaka i lužnjaka, graba, javora, jasena, cera i šume brdske bukve i šume bukve i jele.

O bogatstvu i raznolikosti biljnih vrsta na ovom području svjedoči i podatak da je na području Požeške kotline evidentirana 1/5 sveukupnih vrsta flore u Hrvatskoj.

Raznolikost flore i njena zanimljivost uvjetovana je i položajem i oblikom Požeške kotline i njenom otvorenosti prema istoku, odnosno utjecajima suše klime s popratnim biljnim vrstama.

Nakon šuma najstabilnije biljne zajednice su livadne, od kojih su pojedine uz vodotoke i zamočvarene, sa specifičnom vegetacijom (joha, vrbe itd.).

Ostale površine koje nisu pod navedenim tipovima vegetacije su kultivirane, te su pod poljoprivrednim kulturama (oranice, vinogradi).

Na području općine Velika, na lokaciji Pliš-Mališćak, s južne strane Papuka je područje gdje obitava najviše zaštićenih biljnih vrsta na Papuku. Područje Slavenskog gorja poznato je po brojnim zaštićenim i ugroženim biljnim vrstama, 15 vrsta po M. Tomaševiću i I. Samardžić.⁴

e) Geološka i tektonska obilježja

Općina Velika je smještena na prigorju Papuka, dakle na području Slavenskog gorja. Ovo gorje predstavlja geološki najsloženije i najinteresantnije područje sjeverne Hrvatske. U širokom kronostratigrafskom rasponu tu su zastupljene najstarije i najraznovrsnije geološke formacije u Hrvatskoj, počev od prekambrija, paleozoika i mezozoika do najmlađih članova kenozioka.

U geotektonskom smislu tu su utvrđeni tragovi svih značajnijih orogenetskih zbivanja od tzv. bajkalske faze, kaledonske, herocinske i alpijske orogeneze do postanka neotektonskih struktura.

U prikazu opće građe terena vidljivo je da su najstarije stijene na području Papuka prekambrijski metamorfiti stvarani u geosinklinalnim uvjetima sedimentacije s jasnim karakteristikama vulkanske aktivnosti. Za vrijeme bajkalskih orogenetskih zbivanja stijene su metamorfozirane u rasponu od kloritskog do amfibolitskog facijesa. Unutar područja Općine predstavljeni su gnajsevima i klorit-sericitskim škriljavcima.

Slijedi mlađi metamorfni kompleks za koji se smatra da je nastao za vrijeme kaledonske orogeneze. Sedimenti su metamorfozirani u rasponu od kloritskog do amfibolitskog facijesa. Na području Općine predstavljeni su kloritskim škriljavcima. To su izrazito škriljave i borane stijene sivo-zelene boje na svježim presjecima. Glavni mineralni sastojci u stijeni su klorit, sericit i kvarc, sporedni je albit, a akcesorni su apatit i cirkon. Kao mineralna sirovina ove stijene vađene su na šumarijskim pozajmištima radi održavnaja šumskih puteva.

Po završetku metamorfoze izdizanjem su stvoreni uvjeti za molasnu sedimentaciju devonskih, karbonskih i donjopermskih naslaga. Naslage karbon-permske starosti predstavljene su metagrauvakama, metopješčenjacima i šlejtovima. Ove naslage su u baznom dijelu zastupljene krupnozrnatim slabije škriljavim metagrauvakama svijetlosive do sive boje sedefastog sjaja na prelomu. Mineralni sastojci grauvaka su kvarc, albit, muskovit i alteracioni produkti biotita. Glavni mineralni sastojci slejtova su kvarc, klorit i albit.

Zonu karbon-perunskih naslaga probijaju spilitizirani dijabazi. Dolaze kao tijela nepravilne žile ili su interstratificirani. To su zelene stijene s mineralnim sastavom od albita, klorita i amfibola.

Na prijelazu iz gornjeg perma u trijas nastali su filitični konglomerati i kvarcni pješčenjaci s tijelima kvarcita i kvarcnim žilama. Filitični konglomerati leže transgresivno na prekambrijskim i paleozojskim stijenama. Za ove naslage je karakteristična ljubičasta

---

⁴ Zaštićene i rijetke biljne vrste Slavenskog gorja : Mirko Tomašević, Ivica Samardžić, Požega, 2000. god.

boja. Na konglomeratima se kontinuirano nastavljaju kvarcni pješčenjaci. Stijene poprimaju zelenkastu i sivozelenkastu i bijelu boju. Bijeli su kvarciti visokog sadržaja SiO_2 koji se kao markantne zone nalaze na području Velinca, Košteda, Radovanke i Mališćaka.

Karbonatni razvoj srednjeg trijasa ima veće prostranstvo na području zapadnog i centralnog Papuka. Zastupljen je dolomitno-vapnenjačkim razvojem. U okviru podjele trijaskih perioda, utvrđena je prisutnost ladimka. To su kristalični dijagenetski dolomiti s ulošcima laporovitih vapnenaca. Kao gospodarski važan tehnički kamen je prije svega dolomit, a manje vapnenac.

Helvetske naslage nalaze se fragmentarno na zapadnim padinama Papuka. Predstavljani su šljuncima, pijescima i pjeskovitim laporima. Na području Poljanske u sedimentima helueta tufovi nose zeolit analcim.

Tortonski sedimenti se kontinuirano nastavljaju na helvetske naslage. Tortonske naslage predstavljaju najmarkantniji transgresivni litostratigrafski član marinske sedimentacije bazena bivšeg panonskog mora. Glavnim izdizanjem kristalinskih masiva krajem miocena, te na prijelazu iz pliocena u kvartar ove naslage su duž sistema rasjednih linija i jakom erozijom reducirane tako da su i one fragmentarno sačuvane u cijelom obodnom području Slavenskog gorja. Razvoj tortoma započinje naslagama brečokonglomerata na helvetu ili kristalinskoj podlozi starijih stijena. Dalje slijedi razvoj izmjene lapora, vapnenaca i donjotortonskih slojeva vitroklastičnih tufova. To su zbog kalcijske komponente izrazito bijele do žučkasto-bijele naslage. Veća masa je razvijena na potezu Vučjak Kamenski-Poljanska-Stražeman-Velika.

Naslage gornjeg pontaa su najrasprostranjeniji litostratigrafski član pliocena. U donjem dijelu rhomboidea slojeva prevladava razvoj glinovitih i siltoznih lapora. U srednjem dijelu dolazi horizont bijelog čistog kvarcnog pijeska, a iznad njega glinovito-laporovito-siltozni paket gornjeg dijela rhomboidea naslaga.

Pliokvartarni sedimenti se sastoje od šljunka heterogenih pijesaka i miješano-slojnih glina. Nastali su u fluvijalnim jezerskim sredinama.

U pleistocenu su taloženi sedimenti eolskog porijekla, kasnije dijelom pretaloženi u akvatične sredine. To su naslage lesa ili prapora u izmjeni s fluvijalnim taloženama. Konačnim formiranjem reljefa i procesima erozije i denudacije nastali su deluvijalno proluvijalni i aluvijalni sedimenti, koji pokrivaju dolinska područja cijele Požeške kotline.

U tektonskom pogledu ovo područje leži unutar tektonske jedinice Papuk. Najstarije strukture su nastale u vrijeme progresivne metamorfoze. U drugoj fazi deformacije stijene su izoklinalno borane s osi bora pravca pružanja istok-zapad.

Najveće deformacije ovog kompleksa nastale su, izgleda, za vrijeme hercinske orogeneze. Laramijska i alpinska orogenetska faza posebno je izražena na sklopu mezozojskih stijena. U petoj fazi dolazi do većih izdizanja u odnosu na sedimentacijske prostore Dravske potoline i Požeške kotline.

Na prostoru Papuka izdvojena je kao posebna tektonska jedinica Velika, s naslagama gornjeg paleozoika i mezozoika. Najvažnija faza deformacije za ovu tektonsku jedinicu

pada u vrijeme hercinske orogeneze pri formiranju radlovačkog metamornog kompleksa.

Od značajnijih rasjeda na ovom području nalazi se Pakračko-Kutjevački rasjed, pravca pružanja istok-zapad, od uzdužnih te nešto zapadnije od područja Općine rasjed Okučani-Čačinci-Donji Miholjac, od poprečnih. Ovi rasjedi spadaju u grupu regionalnih rasjeda koji se protežu i nekoliko stotina kilometara. Markirani su nešto širom zonom rasjeda.

Prema seizmološkim kartama područje općine Velika se nalazi u seizmičkom području VI stupnja seizmičnosti po ljestvici Mercalli-Cancani-Sieberg.

1.1.1.6. Zaštićeni dijelovi prirode i kulturna dobra

a) Zaštićeni dijelovi prirode

Park prirode "Papuk"

Park prirode "Papuk" (proglašen Zakonom o proglašenju Parka prirode "Papuk", NN, 45/99.), unutar granica općine Velika zauzima oko trećinu ukupne površine Općine. To je brdsko-gorski prostor južnog dijela Papuka, čiji je najviši vrh 954 m.n.v. (*krajobrazna cjelovitost: brdsko-gorski prostor južnih obronaka Papuka*). Orografski je vrlo razvijen prostor gorja, koje se obronačno razvija u brojna brda i visove (preko 600 m.n.v., te do 791 m.n.v. visa Lipovac), s grebenima i uvalama i brojnim izvorima, a koji strmo zatvaraju uske zavojite doline kroz koji se provlače potoci Dubočanka, Veličanka, Radovanka, Stražemanka. Geološki je sastav različit. Uz eruptivne i metamorfne stijene tu se nalazi i vapnenac koji na pojedinim lokalitetima (potok Radovanka) pokazuje prepoznatljive krške odlike poniranja vode, jame i spilje. Uz Topličku goru su i dva izvora termalne vode koji se slijevaju u otvorene bazene uz naselje Veliku. Cijeli prostor pokriven je šumama (rjeđe manjim livadama). Nakon područja kitnjakovih šuma, u submontanom pojasu područje je gorske bukove šume (*Lamio orvalae-Fagetum Ht. 38*). Viši gorski (altimontani) pojas koji obuhvaća najviše dijelove Papuka, područje je bukovo-jelovih šuma (*Abieti-Fagetum pannonicum Ht. Pp*). Uvjetovano posebnim prilikama staništa, zastupljeno je niz zajednica azonalnog značaja. Unutar ovoga prostora nalaze se i zaštićene i ugrožene biljne vrste (*tisa, širokolisna veprina žučkasti vimenjak, bijeli vimenjak, zlatan, božikovina, ozimica, kavkaski divokozjak, lovorasti likovac, crveni likovac, crvena naglavica, dugolisna naglavica*), a također i srednjoeuropska fauna od kojih su brojne zaštićene vrste, te lovne divljači (*divlja svinja, jelen, srna i dr.*).

Spomenik parkovne arhitekture-Park u Trenkovu

Unutar naselja Trenkovo nalazi se Zakonom zaštićena parkovna površina Park u Trenkovu. Konzervatorski zavod u Zagrebu pod br. 01-194/6-1962. od 11.05.1962. godine stavio je Park i dvorac pod zaštitu, a suglasnost na taj akt dala je (bivša) općine Slavonska Požega pod br. 06-11728/1-1963. od 03.10.1965. godine.

Park ima kulturno-povijesnu i estetsku vrijednost. Dvorac je sagrađen u 18. stoljeću. Mikocsy (1779.) ne spominje park, nego samo otmjeni dvorac, dok Kempf (1910.) navodi da je u Mitrovici kod Požege "sijelu veličke gospoštije" stajao "već u 18. vijeku vlastelinski dvorac s okolnim perivojem". Park površinom ima 5,2 ha. Podignut je u pejzažnom stilu, a izmjenu kompozicijskih grupa stabala i livadskih površina upotpunjuje odvojak potoka Veličanka, koji se nekada ulijevao u jezero-ribnjak koji čini vrijednu estetsku komponentu Parka.

U Parku je zabilježeno oko 70 vrsta dendroflora, a broj stabala visoke je dobnosti i razvijenosti i u njemu se ističu impozantna stabla egzota. Park obiluje brojnim domaćim vrstama i većim brojem egzota: *Picea excelsa*, *Picea pungens*, *Pinus strobus*, *Quercus phellom*, *Quercus palustris*, *Fagus silvatica* var. *atropurpurea*, *Acer*, *Platanus*, *Juniperus*, *Alnus*, *Magnolia*, *Catalpa*, *Paulownia*, srebrna smreka, *Tilia*, *Ulmus*, *betula*, *Populus* kao i vrijedne skupine autohtonog drveća i dekorativnog grmlja (johne, lipe, breze i dr.) koje predstavljaju prirodnu rijetkost i vrlo vrijedan botanički materijal.

Dijelovi Parka prirode zaštićeni temeljem Zakona o šumama

Zaštićeno područje u kategoriji *zaštitna šuma* obuhvaća područje od doline Dubočanke do doline Radovanke. Obuhvaćeni su sljedeći odsjeci: 1b, 1d, 2c, 13c, 13e, 15a, 30e, 31b, 33a, 40a, 41e, 42c, 43d, 44b, 47d, 48b, 49b, 67a, 67d, 77h, od kojih se 1b, 1d, 2c, 30e i 31b nalaze izvan granica Parka prirode "Papuk". Odsjeci koji se nalaze u okviru granica Parka prirode će se detaljnije obraditi u PPPPO Parka prirode "Papuk".

b) Kulturna dobra

Prilikom pristupanja izradi PPUOV od Ministarstva kulture-Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi, temeljem Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN, br. 66/99.) zatraženo je utvrđivanje Konzervatorske podloge i utvrđivanje sustava mjera zaštite nepokretnih dobara na području obuhvata Plana. Problematika kulturnih dobara u PPUOV obrađena je na osnovi Konzervatorske podloge iz veljače 2004. godine navedene institucije.

U smislu Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara zaštićenim kulturnim dobrima mogu se smatrati samo oni spomenici koji imaju status preventivno zaštićenog (P) ili registriranog kulturnog dobra (R). Na području općine Velika takvih je bilo ukupno 13 (jedan preventivno zaštićen i dvanaest registriranih). Budući da su neki od njih zbog ratnih djelovanja tijekom Domovinskog rata ili zbog neodržavanja nestali, ovdje ćemo donijeti tabelarni pregled postojećeg spomeničkog inventara.

Ukupni pregled svih registriranih (R), predloženih za registraciju (PR), i evidentiranih (E) kulturnih dobara dan je u tablici kako bi olakšao uvid u njihov broj i razmještaj na području obuhvata plana. Tablica br. 12., donosi sumarni pregled, odnosno detaljniju inventarizaciju nepokretnih kulturnih dobara po naseljima:

POPIS KULTURNIH DOBARA

Tablica br. 12.

Red. br.	MJESTO	Naziv kulturnog dobra	STATUS	KAT.	Vrsta kulturnog dobra	Oznaka na kartografskom prikazu br. 3.A.
1.	BIŠKUPCI	Poklonac sv. Ivana Krstitelja na križanju prema Stražemanu	E		sakralni	sakralna građevina
2.	BIŠKUPCI	Tradicijska kuća s kolnim ulazom, k. br. 44, 46	E		etnološki	civilna građevina
3.	BIŠKUPCI	Uzdužna kamena kuća i štagalj, k. br. 24	E		etnološki	graditeljski sklop
4.	BIŠKUPCI	Prapovijesni lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
5.	BIŠKUPCI	"Majur", antički lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
6.	DRAGA	Ulični potez dviju tradicijskih kuća (zabatne i uzdužne), k. br. 50 i 52	E		etnološki	graditeljski sklop
7.	LUČINCI	Prapovijesni lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
8.	MILANOVAC	"Međumeđa", prapovijesni lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
9.	MILANOVAC	"Kućni br. 27" antički lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
10.	NJEŽIĆ	"Ometalo", antički lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
11.	POTOČANI	Tradicijska kamena kuća, k. br. 22	E		etnološki	civilna građevina
12.	POTOČANI	Štagalj iz 1922. zidan kamenom i opekom	E		etnološki	civilna građevina
13.	POTOČANI	Tradicijska kuća i okućnica, k. br. 17	E		etnološki	graditeljski sklop
14.	RADOVANCI	Radovančko brdo, antičko naselje	R 559	B	arheološki	arheološki lokalitet
15.	RADOVANCI	Radovanačko brdo, srednjovjekovno naselje	R 560	B	arheološki	arheološki lokalitet
16.	STRAŽEMAN	Župna crkva sv. Mihovila	R 100	B	sakralni	sakralna građevina
17.	STRAŽEMAN	Zabatna kamena kuća, k. br. 34	E		etnološki	civilna građevina
18.	STRAŽEMAN	Raspelo iz 1913. god. na raskrižju puteva	E		sakralni	sakralna građevina
19.	TORANJ	Tradicijska zabatna kuća, k. br. XX	E		etnološki	civilna građevina
20.	TORANJ	Seoska zvonara	E		sakralni	sakralna građevina
21.	TORANJ	Uzdužna tradicijska kuća, k. br. XX	E		etnološki	civilna građevina
22.	TRENKOVO	Dvorac Trenkovo	R 15	B	profani	graditeljski sklop
23.	TRENKOVO	Filijalna crkva sv. Dimitrija	PR		sakralni	sakralna građevina
24.	TRENKOVO	Tradicijska zabatna kuća, Trenkova ul. 22	E		etnološki	civilna građevina
25.	TRENKOVO	Tradicijska zabatna kuća, ul. XX	E		etnološki	civilna građevina
26.	TRENKOVO	Suvremeni privatni poklonac, Trenkova ul. 62	E		sakralni	sakralna građevina
27.	TRENKOVO	Tradicijska kuća u ključ, S. Radića 19	E		etnološki	civilna građevina
28.	TRENKOVO	Uzdužna kuća iz 1921. g. S. Radića 14	E		etnološki	civilna građevina

29.	VELIKA	Župna crkva sv. Augustina	R 119	A	sakralni	sakralna građevina
30.	VELIKA	Srednjovjekovni grad Velika	R 170	A	profani	graditeljski sklop
31.	VELIKA	Grobljanska kapela sv. Marka	PR		sakralni	sakralna građevina
32.	VELIKA	Zgrada željezničke postaje	PR		profani	civilna građevina
33.	VELIKA	Zgrada stare škole (danas sjedište JU Park prirode "PAPUK")	PR		profani	civilna građevina
34.	VELIKA	Tradicijska kuća i štagalj, S. Radića 56	E		etnološki	graditeljski sklop
35.	VELIKA	Tradicijska kuća, Radićeva XX	E		etnološki	civilna građevina
36.	VELIKA	Poklonac sv. Mihovila uz glavnu cestu	E		sakralni	sakralna građevina
37.	VELIKA	Novija kapelica sv. Antuna	E		sakralni	sakralna građevina
38.	VELIKA	Tradicijska zabatna kuća, Cirakijeva 38	E		etnološki	civilna građevina
39.	VELIKA	Tradicijska uzdužna kuća, Cirakijeva 26	E		etnološki	civilna građevina
40.	VELIKA	Ulični potez tradicijskih zabatnih kuća, Radićeva 20, 22, 24	E		etnološki	graditeljski sklop
41.	VELIKA	"Ul. VI. Nazora", prapovijesni lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
42.	VELIKA	"Zvonimirova ulica", antički lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet
43.	VELIKA	"Kruge", antički lokalitet	E		arheološki	arheološki lokalitet

IZVOR PODATAKA: Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi, 2004. god.

Valorizacija graditeljskog nasljeđa

Općina Velika smjestila se svojim sjevernim dijelom na južnim obroncima planine Papuk, dok se južni dio općinskog područja nalazi u tipičnom ravničarskom predjelu Požeške kotline. Takav prostorni smještaj imao je značajnog utjecaja na izgled naselja, i tradicijsku seosku arhitekturu u prošlosti.

Prostorni razvoj naselja općine Velika uglavnom je ostao sačuvan i prepoznatljiv, te je još uvijek moguće prepoznati i definirati povijesnu strukturu i oblik naselja. Mogu se razlikovati dvije glavne grupe naselja koja se međusobno razlikuju s obzirom na područje na kojem su smještene: brdska naselja sjevernog djela Općine i ravničarska naselja južnog dijela.

Na obroncima Papuka smjestila su se naselja Velika, Radovanci, Potočani, Draga, Stražeman, Biškupci, Kantrovci, Doljanci, Gornji Vrhovci, Poljanska, Smoljanovci, Oždakovci, Nježić, Klisa i Markovac.

U ravničarskom dijelu općine Velika najveće i najznačajnije naselje je Trenkovo. Grupi ravničarskih sela pripadaju još Antunovac, Trnovac, Toranj, Oljasi, Milanovac, Bratuljevci, Lučinci i Milivojevci.

Većina naselja općine Velika uglavnom je sačuvala svoju povijesnu matricu, podjelu zemljišta, organizaciju parcela. Ravničarska naselja ove općine možemo definirati kao

naselja pretežno izduženog tipa smještenih uz lokalne komunikacijske pravce. U njihovom građevnom fondu dominiraju stambene i gospodarske zgrade građene prijesnom i pečenom opekom.

Brdska naselja karakterizira rastresitiji i nepravilniji raster kojim krivudaju uske seoske ceste uz koje se nižu okućnice s manje pravilnim rasporedom stambenih i gospodarskih zgrada na parceli nego u nizinskim naseljima. Budući da su kuće i gospodarske zgrade često smještene na padini, nerijetko se grade kao visokoprizemnice čiji je donji dio koji se nalazi na padini podzidan, najčešće kamenom. Tipičan građevni materijal za stambene i gospodarske zgrade u brdskim selima je kamen, a budući da su zidovi često ostajali neožbukani, to je ovim selima dalo karakterističan izgled.

S obzirom na navedene značajke, mogu se razlikovati i naselja prijelaznog oblika koja ujedinjuju značajke brdskih i nizinskih naselja. Tipičan primjer je naselje Draga koje ima izdužen, pravilan oblik uvjetovan smještajem okućnica uz uglavnom ravnu prometnicu Biškupci – Velika, što je značajka svojstvena nizinskim naseljima, dok su u tradicijskom građevnom fondu zastupljene kamene zgrade svojstvene brdskim naseljima.

Ista konstatacija djelomično važi i za općinsko središte Veliku. Premda u osnovi brdsko naselje uskih, krivudavih ulica koje se penju uz obronke Papuka, Velika u svom južnom dijelu formiranom uz cestu prema Požegi poprima izgled ravničarskog naselja s pravilnim nizovima kuća poredanim s obje strane uglavnom ravne prometnice.

Na području općine Velika tradicijski građevinski fond znatno je degradiran, te očuvan samo u tragovima. U nekim naseljima, na pr. u Radovancima, Trnovcu, Antunovcu, Doljancima, gotovo da nije moguće pronaći zgradu koja bi predstavljala konzistentan primjer tradicijskog seljačkog graditeljstva ili nekog oblika povijesne arhitekture.

Poseban problem su podpapučka naselja istočnog dijela općine, do Domovinskog rata nastanjena uglavnom stanovništvom srpske narodnosti. Za vrijeme ratnih zbivanja iseljena, ta su sela gotovo u potpunosti uništena, čime je izbrisan ionako malobrojan i skroman fond tradicijskih seoskih zgrada na ovom području. Obnova obiteljskih kuća koja se u posljednjih nekoliko godina intenzivirala uz pomoć državnih i međunarodnih institucija obiluje urbanističkim (odnosno rurističkim), graditeljskim, prostornoplanskim i drugim slabostima. Obnova po svega nekoliko kuća u svakom naselju, koja su, osim toga, još i prostorno razbacana na širem prostoru stvara teško savladivu zapreku za suvislo prostorno planiranje i svrsishodno komunalno opremanje takvih naselja. Malobrojno i ostarjelo stanovništvo, slab gospodarski potencijal, prostorna izoliranost i prometna nepovezanost ne pružaju optimističku perspektivu razvoju ovih naselja. U značajne slabosti obnove ovih naselja treba ubrojiti i to što se obnavljaju samo obiteljske kuće, a ne i gospodarske zgrade, kao i to što se obnova provodi bez ikakvog nastojanja da se uvažavaju značajke i vrijednosti graditeljske baštine. Stoga je ova obnova, u koncepcijskom smislu, ispod razine iz 50-ih godina 20. stoljeća kada je za poslijeratnu obnovu na ovom području, konkretno za obnovu sela Gornji Vrhovci, angažiran ugledan arhitekt Aleksandar Freudenreich koji je nastojao obnovu kuća i gospodarskih zgrada izgledom, materijalima i načinom gradnje što više približiti tradicijskoj graditeljskoj baštini. Nasuprot tome, danas se još jedna poslijeratna obnova provodi izgradnjom tipiziranih obiteljskih kuća bez ikakvih lokalnih obilježja, što je potpuno strano tradiciji ruralnog graditeljstva.

Kuće u naseljima općine Velika su većinom prizemnice ili visokoprizemnice okrenute zabatnom stranom prema ulici, a nisu rijetke ni kuće u ključ i kuće postavljene uzdužnim pročeljem prema cesti. Identitet naseljima osobito daju stare zabatne i uzdužne kuće od kamena građene u prvoj polovici 20. stoljeća. Nerijetko će se na njihovim pročeljima naći godina gradnje, inicijali vlasnika, pa i čitavi natpisi koji navode obitelj koja je podigla kuću. Ovi detalji ukazuju na kvalitativno drugačiji odnos prema kući u bližoj prošlosti, odnos koji je bio mnogo tješnji i osobniji od onoga koji je svojstven suvremenom seoskom stanovništvu. Tradicijske zgrade danas su često napuštene ili u vrlo lošem stanju. Među takvim zgradama ima i spomenički vrlo vrijednih primjera, kakva je primjerice kuća u Ulici Franje Cirakija 38 u Velikoj sagrađena 1830. godine, što je vidljivo po dataciji na uzdužnoj stropnoj gredi, no zbog napuštenosti i neodržavanja, njihova je sudbina neizvjesna.

Tradicijske gospodarske zgrade manje su važne u valorizaciji prostora naselja, budući da su raspoređene po dubini parcela pa nisu toliko prisutne u slici naselja. Međutim, tamo gdje su parcele šire ili su gospodarske zgrade podignute uz ulični građevni pravac, one imaju značajniju ulogu u vizurama naselja, no takvih je primjera na ovom prostoru razmjerno malo.

Tradicijske gospodarske zgrade većim su dijelom nestale iz naselja, budući da se tradicionalni način gospodarenja u seoskim domaćinstvima značajno promijenio. Ipak treba istaknuti *štagljeve*, višenamjenske gospodarske zgrade koje su služile kao staje, sjenici i kolnice. Svojom veličinom i položajem na parceli dominiraju seoskim dvorištima, a spomenički su vrijedni štagljevi građeni od kamena u brdskim naseljima općine.

Od tradicijskih gospodarskih zgrada osobitu važnost u seoskim domaćinstvima stoljećima su imali mlinovi, osobito vodenice. Naročito značenje imale su male vodenice s horizontalno postavljenim kolom i okomitom osovinom, tzv. *kašikare*. Zbog jednostavne i jeftine konstrukcije i održavanja bile su i najbrojnija vrsta mlina na ovom području. *Glasnik županije požeške* br. 13 iz 1892. godine navodi oko 500 ovakvih mlinova na području županije. Svojom brojnošću i konstrukcijom dali su specifično obilježje seoskim prostorima ovog dijela Slavonije. Osobito brojne vodenice bile su u Biškupcima i Velikoj gdje su se dva mlina kašikara zadržala do početka 90-ih godina 20. stoljeća, a u međuvremenu su i oni propali, tako da je danas ostala samo mala zidana zgrada u Cirakijevoj ulici, dok je druga mlinska zgradica bila drvena. Svakako bi trebalo poraditi na rekonstrukciji nekih vodenica, tim prije što se radi o malim zgradama i konstruktivno jednostavnim mehanizmima koje bi predstavljale važne prostorne akcente i atraktivne turističke sadržaje, osobito u Velikoj. Takve se zgrade, kada se funkcionalno osposobe, dobro uklapaju u suvremene poglede na zdravu hranu i "slow food" pokret.

Veličina parcela, smještaj i raspored stambenih i gospodarskih zgrada na parceli imaju značajnu ulogu u formiranju izgleda naselja. Nekadašnje prostrane parcele čija je širina prelazila 20 metara danas su rijetke. Nasljeđivanjem i diobama, parcele se uzdužno cijepaju za potrebe novih obiteljskih domaćinstava tako da već u prvoj polovici 20. stoljeća nisu rijetke parcele čija je širina manja od 10 metara, što dovodi do velike gustoće gradnje u pojedinim dijelovima naselja, a utječe i na broj, veličinu i raspored gospodarskih zgrada na okućnici. Uske parcele daju naseljima gust, zbijen izgled, nasuprot nekadašnjoj rastresitosti seoskih kućišta na širokim parcelama.

Bitna značajka tradicijskog smještaja kuće na parceli je njezina gradnja na susjednoj međi i uličnom građevnom pravcu, što je naseljima dalo pravilan, uređen izgled. Nasuprot tome, posljednjih nekoliko desetljeća kod gradnje novih kuća često je uvlačenje od ulične linije na različitu udaljenost u dubinu parcele. Kada se tome pridodaju različiti materijali i tehnike gradnje, te građevni oblici koji imaju malo zajedničkog s graditeljskom tradicijom, zatim znatna odstupanja u katnosti i gabaritima, današnja naselja često imaju neuredan, a ponekad i kaotičan izgled.

Kod nekih je naselja primjetna težnja da im se promijeni karakter, tj. da ih se od sela pretvori u grad. To prvenstveno važi za općinsko središte Veliku koja je do danas ostala seosko naselje, ali u novije vrijeme dobiva izrazite gradske urbane sadržaje: nogometni stadion, industrijska zona, poslovni centar u izgradnji, trg s vatrogasnim domom i spomen obilježjima, zdravstveno-rekreacijski centar s bazenima i hotelom u izgradnji. Te se promjene provode stihijski i nedovoljno osmišljeno, što je posebno vidljivo po loše izabranoj mikrolokaciji budućeg hotela, te vrlo dvojbenoj smislenosti izgradnje nogometnog stadiona čiji kapacitet višestruko premašuje broj stanovnika naselja u kojem se nalazi i poslovno centra na ovoj lokaciji.

Izvjerna kolebanja između seoskog i gradskog naselja vidljiva su i u Trenkovu gdje je izgrađen restoran s prenoćištem kojemu se neuspješno pokušalo pridati obilježja povijesnih umjetničkih stilova. Impresioniranost arhitekturom lokalnog dvorca i nastojanje da se neki njegovi elementi prenesu na stambene i stambeno poslovne zgrade bliži su kiču i pretencioznom isticanju statusa, negoli uspješnim kreacijama koje bi predstavljale urbanistički doprinos slici naselja. Ipak, unatoč dvojbenoj urbanističkoj kvaliteti, navedenim promjenama se Velika, a zatim u manjoj mjeri i Trenkovo pokazuju kao naselja s najvećom urbanističkom dinamikom. Glavna značajka većine drugih naselja je stagnacija ili čak nazadovanje i postupno odumiranje.

Od stilske arhitekture i povijesnih arhitektonskih spomenika na području općine Velika svojom se vrijednošću posebno ističu:

A. PROFANI SPOMENICI:

1. Dvorac u Trenkovu
2. Velički srednjovjekovni grad

B. SAKRALNI SPOMENICI:

1. Župna crkva sv. Augustina u Velikoj
2. Župna crkva sv. Mihovila Arhanđela u Stražemanu

Na ovom je području u nedavnoj prošlosti postojao još jedan značajan spomenik. To je nekadašnji dvorac obitelji Janković u Biškupcima koji je stradao u ratnim previranjima potkraj Prvog svjetskog rata. On je primjer kako je razaranja kulturne baštine povijesna konstanta.

Sakralna kulturna dobra

Sakralne građevine u naseljima općine Velika važne su za identitet naselja. Župna crkva u Velikoj i osobito župna crkva u Stražemanu smještene su na urbanistički i prostorno

dominantnim točkama koje ima daju središnju urbanističku važnost. Crkva sv. Mihovila u Stražemanu, smještena na uzvisini, dominira širim krajolikom i predstavlja u kulturološkom i urbanističkom smislu jednu od najvažnijih točaka prostora općine Velika.

Župna crkva sv. Mihovila locirana je na brijegu u naselju Stražeman. Crkva je gotička, barokizirana i pregrađena 1775.g. Jednobrodna lađa sa sakristijom u doba baroka dobiva dvije bočne kapele sa polukružnim završetcima, koje tvore tlocrt u obliku križa. Svetište je gotičko poligonalno sa kontraforima i do njega je sakristija. Bočno na glavnom pročelju je zvonik sa šiljastim krovom pokrivenim bakrenim limom. Pročelja su obrađena glatkom žbukom. Svod u svetištu ima štuko ukrase. Na prozorima su vitraji. U crkvi se nalaze: na klasicističkom oltaru slika sv. Ivana Krstitelja (I. Tišov) te granitni nadgrobni spomenik I. Jankovića sa figurama u metalu koje prikazuju lik pokojnika, tugujuće supruge i alegoriju smrti. Trijumfalni luk i oltar ukrašeni su 70.-tih godina mozaikom. Inventar župne crkve sv. Mihovila registriran je kao pokretni spomenik kulture.

Župna crkva sv. Augustina, uz koju je nekada stajao samostan fra Luke Ibrišimovića (srušen u 20.st.), gotička je građevina pregrađena u 18.st. Zvonik, smješten uz svetište, ima puškarnice, a u završnom dijelu ima otvor u obliku bifore. Zvonik ima piramidalni krov pokriven limom. Na bočnoj strani tornja nalazi se sunčani sat. U unutrašnjosti su se sačuvali gotički detalji: trijumfalni luk i kapiteli. Godine 1971. otkrivena je i gotička sedilija i profilirani luk otvora. Lađa je ojačana sa dvije vrste kontrafora: široki visoki na dva kata i visoki uski od opeke. Crkva je građena opekom, pokrivena drvenim krovom sa pokrovom limom. Crkva sv. Augustina predstavlja interesantan primjer srednjovjekovne sakralne arhitekture koji je barokiziran u 18.st.

Recentnim radovima uređenja cinktora i okoliša župne crkve sv. Mihovila u Stražemanu i njezinim osvjetljenjem, još je više istaknuta njezina prisutnost u ovom prostoru. Nasuprot tome, župna crkva u Velikoj znatno je manje prisutna u vizurama mjesta zbog pretjerano razraslog drveća koje ju više zaklanja nego što ju uokviruje i ističe. No, obnovom zvonika, Velika je dobila snažnu vertikalu koja predstavlja značajan prostorni akcent naselja.

Značajnu sakralnu zgradu predstavljaju i grobljanske kapele u Velikoj i Stražemanu koje do sada nisu adekvatno valorizirane od strane konzervatorske službe, a zatim ni primjereno obnavljane i održavane. Osobito je nejasna situacija s grobljanskom kapelom u Stražemanu. Konzervatorskim bi istraživanjem trebalo utvrditi radi li se o gotičkoj ili pak mlađoj neogotičkoj građevini. Detaljnije bi trebalo valorizirati i kapelu sv. Dimitrija u Trenkovu.

Obnovi svih navedenih sakralnih spomenika u budućnosti bi trebalo posvetiti više pažnje i uspostaviti tješnju suradnju s konzervatorskom službom.

Mala sakralna arhitektura koju čine razne kapelice, poklonci i javni križevi, odnosno raspela, uglavnom je skromnog izgleda i manje je značajna s aspekta povijesti umjetnosti i arhitekture, a više s aspekta identiteta krajolika i identiteta naselja. Kapelice, poklonci i križevi definiraju ključne prostorne točke naselja, te bi njihovom održavanju i obnovi trebalo posvetiti pažnju.

Najbrojniji primjeri male sakralne arhitekture zabilježeni su u Velikoj gdje je po naselju razasuto više poklonaca, raspela i kapelica. Osobito je zanimljivo to što uz starije primjere, kakav predstavlja poklonac sv. Mihovila uz glavnu cestu u naselju postoji i nekoliko novih kapelica i raspela, što pokazuje kako ova tradicija koja objedinjuje aspekte duhovne kulture, arhitektonskog i urbanističkog naslijeđa živi još i danas.

Degradacije (i afirmacije)

Kada govorimo o urbanističkim i kulturološkim degradacijama prostora, treba poći od najvažnijih profanih spomenika na ovom području, srednjovjekovnog veličkog grada i dvorca u Trenkovu. Svojevrsan apsurd predstavlja činjenica da su najvažniji spomenici na ovom području ujedno spomenički i urbanistički najzapušteniji. To posebno važi za dvorac u Trenkovu koji je napušten i bez ikakve funkcije ubrzano propada. Jednako je problematičan i čitav kompleks stambenih i gospodarskih zgrada iza dvorca kao i nekad uređen perivoj koji je u međuvremenu znatno degradiran izgradnjom nogometnog igrališta na prostoru parka, te posvemašnjim zapuštanjem parkovne vegetacije.

Osnovnu pretpostavku rješavanju ovakvog stanja predstavlja određivanje nove namjene i stavljanje u funkciju dvorca s kompleksom zgrada i perivojem. Čini se da je to moguće realizirati samo kroz određivanje novog vlasnika koji bi imao interesa i viziju o tome kako funkcionalno revitalizirati ovaj kompleks u novim društvenim i gospodarskim okolnostima.

Srednjovjekovni grad iznad Velike sve do prošle godine bio je prepušten postupnom propadanju, a neko vrijeme čak i izravno ugrožen miniranjem i eksploatacijom kamena u kamenolomu koji se nalazi u neposrednoj blizini. Konzervatorski odjel u Požegi uspio je 2003. godine pokrenuti program njegove obnove, ali još uvijek ostaje otvoreno nekoliko važnih pitanja. Jedno od njih je i napušteni otvoreni kop na brdu na kojem je smješten i sam srednjovjekovni grad. Napuštena eksploatacijska lokacija potpuno je nesansirana i nezaštićena pa predstavlja drastičnu devastaciju prostora, te opasnost za planinare i izletnike jer pristup strmoj litici nije zaštićen.

Urbanističkim nesporazumima koji ponegdje prelaze i u devastacije prostora treba pribrojiti i kuće za odmor, tzv. vikendice (povremeno stanovanje). Grupiranje većeg broja kuća za odmor na malom prostoru i njihov raspored u obliku uličnih nizova stvorio je u Velikoj svojevrsnu četvrt ili naselje vikendica. Time se degradira u osnovi pozitivna ideja koju sadrže vikendice o boravku na otvorenom prostoru i u slobodnoj prirodi, te uređenju pomoćne kuće za alat i odmor. Umjesto toga dobiva se zgusnut, zgradama pretrpan prostor na usitnjenim parcelama, što više ne omogućava dovoljan odmak od gradske vreve u mir i privatnost ovakvog posjeda.

Primjećuje se i početak širenja kućica za odmor u nizinskom dijelu uz glavnu cestu prema Trenkovu, gdje ovakve zgrade još drastičnije narušavaju izvorne ambijentalne vrijednosti i agresivnije utječu na vizure ravničarskog krajolika.

Još se jedna urbanistička degradacija prostora primjećuje na širem prostoru Slavonije pa tako i na području općine Velika. U posljednjih nekoliko godina intenzivno se provodi obnova električne mreže po naseljima Slavonije, te postavljanje stupova s električnim instalacijama i javnom rasvjetom. Pri tome se koriste armiranobetonski stupovi okruglog presjeka koji su masivni, nezgrapni i nanizani u gustom rasporedu čime se drastično

narušavaju vizure naselja. Radovi se očito izvode po principu najjeftinijih rješenja bez ikakvog estetskog smisla i odgovornosti prema izgledu naselja. Tako se na malom prostoru miješaju stupovi različite debljine, instalacije se montiraju neuredno, a rasvjetna tijela su u pravilu nezgrapna. Takva obnova električne mreže u estetskom i urbanističkom smislu je ispod razine od prije nekoliko desetljeća kada se koristili vitki, elegantni drveni ili armiranobetonski stupovi s uredno postavljenim instalacijama. U polju pored Trenkova još uvijek stoje visoki i vitki armiranobetonski stupovi četvrtastog presjeka postavljeni prije nekoliko desetljeća koji su vizualno kvalitetniji od današnjih. Pozitivan primjer je i općinsko središte Velika koje ima javnu rasvjetu uz glavnu cestu prema Trenkovu na vitkim pocinčanim stupovima s kabelskom mrežom što je urbanistički znatno kvalitetnije rješenje.

Osim degradacija, na prostoru općine Velika ima izvedenih zahvata koje možemo smatrati afirmacijom prostornih vrijednosti. To se prvenstveno odnosi na ribnjak između Antunovca i Trenkova koji kao mirna zelena oaza i uređena vodena površina predstavlja doprinos prostoru.

Promjene načina života, novi materijali i tehnike, dovele su do radikalne promjene u načinu gradnje koji je izgubio svaku vezu s graditeljskom baštinom. U razvijenijim naseljima, kao što su Velika i Trenkovo, u kojima je izražena tendencija nestajanja tradicijske arhitekture, prisutna je novija izgradnja prizemnica i katnica bez ikakvih karakterističnih obilježja. Takvim odnosom prema graditeljskoj baštini naselja su izgubila svoj identitet i povijesni izgled. Degradacija tradicijskog graditeljstva, neplanska urbanizacija, pomanjkanje spoznaje o vrijednosti povijesnog prostora, dovelo je do anarhične izgradnje velikih, neuglednih, stambenih zgrada. Time je otežana identifikacija strukture prostora uz sve prisutnije uništavanje tradicijskog stambenog fonda, ruralnog ambijenta i krajolika.

Suvremene izvedbe građevina, ili čak čitavih kompleksa građevina, ne uklapaju se u vizure naselja i njihova neplanska gradnja kao npr. industrijski, poslovni i sportski kompleks u južnom dijelu Velike, smješten uz glavnu cestu prema Trenkovu i Požegi, narušava prostorni sklad.

Loša demografska situacija s malobrojnim i pretežno ostarjelim stanovništvom, niska dohodovnost usitnjen nerazvijene poljoprivredne proizvodnje također negativno utječe na stagnaciju i nazadovanje mnogih naselja, osobito onih manjih i udaljenijih od regionalnih prometnih pravaca. Za većinu stanovnika sela poljoprivreda je više način života nego proizvodnje, pa su i naselja odraz takvih odnosa. Mnoge tradicijske kuće i okućnice su napuštene ili se zbog pomanjkanja sredstava neadekvatno održavaju. Tamo gdje je imovinsko stanje stanovništva bolje, kao na pr. u Radovancima, čije radno sposobno stanovništvo uglavnom radi u obližnjim pogonima «Kamen-Ingrada», često se grade suvremene kuće koje svojim gabaritima i općim građevnim oblikom posve negiraju osnovne značajke tradicijskog graditeljstva i uređenja naselja. Prevladava građevna konfekcija bez osobnosti i izražajnosti. Nova izgradnja promijenila je način tradicionalne orijentacije i dispozicije objekata na parceli, a same parcele postale su preuske. Najčešće kršenje tradicijske dispozicije zgrada na parceli je njihovo nejednako odmicanje od građevinskog pravca u dubinu dvorišta, što naseljima daje neuredan izgled.

Analizom tradicionalne i nove izgradnje izdvojeni su osnovni razlozi zbog kojih se nova arhitektura vrlo teško integrira u postojeće prostorne strukture.

TLOCRTNI FORMAT GRAĐEVINE

- tradicionalna izgradnja razvija se u longitudinalnim formatima, pri čemu je kraća dimenzija građevine obvezno manja od 8.0 m. Ukupni volumen kuće na taj se način puno lakše i kvalitetnije integrira u prostor.
- nova je izgradnja najčešće “kvadratnog” tlocrtnog formata, čime se ukupni volumen kuće nepotrebno i neprihvatljivo povećava

ODNOS GRAĐEVINE I OTVORENOG PROSTORA

- tradicionalna izgradnja otvara se prema prostoru dvorišta karakterističnim drvenim trijemovima koji osiguravaju prožimanje kuće i okoliša
- nova je izgradnja češće potpuno zatvorenih volumena i odbojnog odnosa prema okolini. Umjesto tradicionalnih trijemova primjenjuju se arhitektonski motivi loggia, balkona i erkera, neprimjereni zatečenom prostornom kontekstu

MATERIJALI

- tradicionalna gradnja koristi prirodne materijale: drvo, opeku i žbuku za pročelja, te crijep za pokrivanje krovova. Prozori prema potkrovlju pojavljuju se isključivo na zabatu. Krovne plohe su jedinstvene.
- krovovi pokriveni tegolom i betonskim crijepom, proizvoljno oblikovane krovne kućice, te različite napadne pastelne boje na pročeljima unose grube kontraste u formirane ambijente.

Pri projektiranju i izgradnji novih građevina na području općine preporučuje se istraživanje i primjena arhitektonskog oblikovanja koje će koristiti pozitivna iskustva i dostignuća tradicionalne arhitekture karakteristične za Požešku regiju. Na taj će način nove prostorne strukture nastavljati tradiciju područja i izgradnju njegovog prostornog identiteta.

Taj je prostorni identitet ujedno i bitan psihološki čimbenik u toliko potrebnom i isticanom zadržavanju stanovništva na području Općine. Jasno je naime da područje čije stanovništvo ne uvažava vlastitu tradiciju, smatrajući je nevažnom, nazadnom, pa čak i nepoželjnom, dugoročno ne može računati na demografski prosperitet. Isto tako treba reći da se održavanje tradicija ne smije ograničiti samo na folklorne običaje. Kad se uvažavanje, njegovanje i razvoj vlastite tradicije afirmiraju kao najvažnije društvene vrijednosti, može se očekivati demografska obnova prostora Općine.

Kod izgradnje novih građevina treba težiti stvaranju kvalitetne i autentične arhitekture koja uvažava najbolje elemente tradicije, ali je istovremeno otvorena za suvremena tehnološka rješenja i oblikovni jezik primjeren 21. stoljeću.

U blizini središnjih građevina u naseljima potrebno je ograničiti izgradnju i odmaknuti je od javnih sadržaja. Te prostorno dominantne točke potrebno je čuvati kako u tlocrtnom smislu, tako i u vizualnom. Ne smije se dopustiti skrivanje građevina iza visokog raslinja, kao što je slučaj sa župnom crkvom u Velikoj, jer je to u suprotnosti intenciji izgradnje na

tako pomno odabranom položaju. Centralni prostor ovog općinskog središta zaslužuju veću pažnju u prostornom planiranju, te komunalnom i urbanističkom uređenju, osobito na praznim i neuređenim površinama koje se nalaze u samom središtu Velike.

Zelenilo

Zelenim površinama u naseljima općine Velika nije do sada posvećena odgovarajuća pažnja, što se ogleda u činjenici da na ovom području gotovo da i ne postoji uređena zelena površina koja je bitan urbani sadržaj. Od tog stanja dijelom odstupa neposredan okoliš župne crkve sv. Mihovila u Stražemanu s primjerno njegovanim travnjakom i razmjerno dobro razmještenim drvećem koje ne zaklanja najvažnije vizure na crkvu.

Nasuprot tome, kako smo već spomenuli, najvrednija zelena površina unutar naselja, perivoj oko dvorca u Trenkovu, ujedno je i najzapušteniji. Župna crkva sv. Augustina u Velikoj i posebno zgrada šumarije u Velikoj gotovo su potpuno zaklonjene stablima, zgrada šumarije crnogoricom koja stvara neprobojnu vizualnu barijeru.

Uređenju postojećih, te formiranju i njegovanju novih zelenih površina trebalo bi posvetiti više pažnje, osobito u najvećim i najvažnijim naseljima, Velikoj i Trenkovu. U Velikoj se posebno osjeća nedostatak zelenih površina u dijelu naselja južno od župne crkve, budući da je urbano zelenilo koncentrirano oko zdravstveno-rekreacijskog centra s bazenima. Planiranje i gradnja nove industrijske i sportsko-poslovne zone bez osmišljavanja zelenih površina rezultirat će urbanistički lošim rješenjima.

1.1.1.7. Krajobrazne značajke prostora Općine

Krajolik, krajobraz, pejzaž (eng. landscape, franc. paysage, njem. landschaft), definira prvenstveno prirodni ili od čovjekova djelovanja (ili potpuno) obrađenu i oblikovanu cjelinu određenog predjela (ili prostora), koja se očituje svojstvenim fizionomsko oblikovanim osobinama (lik određenog kraja).

U bio-ekološkom smislu (odnosi se uglavnom na prirodni krajolik), održava uz oblikovnu komponentu (vanjsko lice) i unutarnji dinamični sustav raznolikih ekoloških odnosa i međuučjecaja.

Ovdje će biti izneseni ne samo krajobrazna slika već i osnovne značajke za pojedina područja ili dijelove, koji ga izdvajaju u kategoriji posebnih uvjeta ili ograničenja u korištenju.

U prostoru područja općine Velika možemo uočiti tri prostorne cjelovitosti krajobraza:

1. *Nizinski poljodjelski prostor Požeške doline,*
2. *Prijelazni brdski prostor,*
3. *Brdsko-gorski prostor južnih obronaka Papuka.*

1. Nizinski poljodjelski prostor Požeške doline

To je prostor geometriziranih poljodjelskih površina s mrežom puteva i kanala, a ovoj plošnoj prirodi oblika suprotstavljaju se grupe visokog i niskog raslinstva uz vodotoke Veličanka i Stražemanka, te pojedinačno drveće i šumarci. Njihova izmjena daje plastičnost ovom krajoliku. Unutar ove plošne strukture nalaze se naselja Trenkovo, Trnovac i Antunovac. Draga, Biškupci, te južni dio Velike su na prijelazu ka brdskom krajoliku

Ove poljodjelske površine spadaju u visoko vrijedna tla (tzv. "Zlatna dolina").

Vizurno ovu cjelovitost obilježava otvorenost prostora i vizure na brdski i gorski krajolik okružja.

2. Prijelazni brdski prostor

Drugu cjelovitost čini prijelazni brdski prostor. Ovdje su se smjestila brojna ruralna naselja: Radovanci, Potočani, Stražeman, Doljanci, Kantrovci, Poljanska, G. Vrhovci, Ozdakovci, Smoljanovci, Klisa, Nježić, Markovac, Milivojevci, Lučinci, Bartuljevci, Oljasi, Milanovac, Toranj, te Velika središnjim dijelom ruralnog sklopa. To je orografski razvijen prostor brda, visova, udolina i zaravnaka, gdje se izmjenjuju njive, livade, voćnjaci i vinogradi (dijelom zapušteni i koje osvaja šumska vegetacija), šumarci i šume. Različitost se očituje i među oblicima i u njihovoj veličini, a koji se međusobno isprepliću dajući plastičnost ovim prostorima. Između njih provlače se potoci i putevi koji ih povezuju.

Ovo je krajobraz naglašene vizualne dinamike bliskih elemenata i prodora u drugi plan (dubinu) prostora na reljefnu raznolikost i različitost sadržaja. To je i rubni, prijelazni prostor na nizinske krajobrazne strukture Požeške doline.

3. Brdsko-gorski prostor južnih obronaka Papuka

To je brdsko-gorski prostor južnog dijela od bila Papuka. Orografski je vrlo razvijen prostor gorja koja se obronačno (poprečno od bila i najviših vrhova Papuka, najviši je 954 m.n.v.), razvijaju u brojna brda i visove (visine preko 600 m.n.v., te do 791 m.n.v., vrh Lipovac), a koji strmo zatvaraju uske dolinice i uvale sa slikovitim potocima Dubočanka, Veličanka, Radovanka, Stražemanka, uz koje se provlače putevi. Cijeli prostor pokriven je gorskim šumama (ponegdje su i male livade).

Na pojedinim pozicijama, koje su u povijesti imale geostrateški značaj, podignute su utvrde (Turski grad, Kamen grad) danas povijesni lokalitet i razgledišta na široko otvorene panoramske vizure.

Ovakva orografija odredila je i perceptivnu morfologiju prostora. Sagledivost se izmjenjuje od zatvorenih vizura prostora dolina, do izloženih padina i obronaka i prodora u drugi plan, te široko otvorenih vizura s visova. Izmjena orografije i detalja organske prirode čine ovaj krajolik raznolikim.

Vizualno osjetljive su izložene kosine i visovi.

Uklopljeno u tijesnu dolinicu, na njenom prijelazu u Požešku dolinu gdje se spajaju Dubočanka i Veličanka, smjestilo se gornjim dijelom naselje Velika (koje se dalje razvija sve do u plošnu strukturu doline). Brdsko-gorski krajobrazni okvir i potoci (s poznatim kupališnim bazenima), daju mu osobiti vizualni identitet.

Neposredno iznad naselja nalazi se kamenolom čiji eksploatacijski zahvati negativno utiču na vizualne vrijednosti krajobraza.

Osobitost krajolika su: izražene oblikovne osobine, raznolikost i vizualna dinamika bliskih elemenata i prodora u drugi plan prostora do otvorenih razgledišta, valerske vrijednosti zelene boje.

1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke

1.1.2.1. Prirodni potencijal i korištenje resursa

a) Poljoprivredne površine

Poljoprivredno zemljište je vrijedan prirodni resurs, te prirodno bogatstvo koje je kao takvo pod zaštitom Države. To je također i obnovljiv prirodni resurs koji je relativno dobre očuvanosti i dobre plodnosti, te je stoga veoma važno racionalno gospodariti takvim resursom.

Ukupne poljoprivredne površine na području općine Velika čine ukupno 6.342,5 ha, što čini udio od 43,3% ukupne površine Općine. U odnosu na udio poljoprivrednih površina na razini Županije, koji iznosi 49,3%, općina Velika ima nešto manji udio poljoprivrednih površina od prosjeka Županije.

Obradive površine su zastupljene s ukupno 5.615,7 ha što čine udio od 38,3% ukupnog teritorija Općine, a što je niži udio od županijskog prosjeka koji iznosi 43,13%. Obradive površine općine Velika čine udio od 88,5% ukupnih poljoprivrednih površina Općine. U strukturi obradivih poljoprivrednih površina oranice i vrtovi čine 73,3%, voćnjaci 4,7%, vinogradi 8,7%, a 13,3% je pod livadama.

U ukupnim poljoprivrednim površinama zastupljeni su i pašnjaci s ukupno 726,8 ha, odnosno 11,5% ukupnih poljoprivrednih površina.

Ukupne poljoprivredne površine općine Velika čine udio od 7,1% ukupnih poljoprivrednih površina Županije, dok je udio obradivih poljoprivrednih površina Općine 7,2% ukupnih obradivih površina Županije.

U strukturi zemljišta, među ostale površine ubrajaju se trstici i bare, kojih na prostoru općine Velika nema.

U okviru ove kategorije zemljišta, na području općine Velika 7.511,7 ha je pod šumom, što čini 51,2% ukupnog teritorija Općine.

Sve prethodno navedene kategorije zemljišta pripadaju u plodna tla (obradive površine, ostale poljoprivredne površine i ostale površine), dok dio ukupnih površina čini neplodno tlo, koje je na prostoru općine Velika zastupljeno s 803,1 ha ukupnog teritorija, što čini udio od 5,5%.

U okviru iskazanih površina po kategorijama zemljišta, najzastupljenija kategorija zemljišta su šume s 51,2% površine, poljoprivredne površine sa 43,3% općinskog teritorija, što čini ukupno 94,5% ukupnog teritorija Općine, a ostatak od 5,5% pripada neplodnom tlu.

Prema strukturi vlasništva, prema iskazanim površinama, poljoprivredno zemljište se iskazuje u državnom i privatnom vlasništvu. U ukupnom poljoprivrednom zemljištu, udio privatnog vlasništva je 68,1% u odnosu na 31,9% u državnom vlasništvu.

U ukupnim obradivim površinama, udio privatnog vlasništva je 74,8% u odnosu na 25,2% u državnom vlasništvu.

STRUKTURA ZEMLJIŠTA PO KATEGORIJAMA KORIŠTENJA I VLASNIŠTVA NA PODRUČJU OPĆINE

Tablica br. 13.

Oblik vlasništva	Obradive poljoprivredne površine				Ukupno obradiva površina	Ostale poljoprivredne površine		Ukupno poljoprivredne površine	Ostale površine		Neplodno tlo	Ukupna površina (ha)
	Oranica	Vočnjaci	Vinogradi	Livade		Pašnjaci	Ribnjaci		Trst. i bare	Šume		
DRŽAVNO	839,7	10,7	380,1	184,2	1.414,7	605,4	-	2.020,1	-	7.194,4	632,9	9.847,4
PRIVATNO	3.279,4	252,8	105,8	563,0	4.201,0	121,4	-	4.322,4	-	317,3	170,2	4.809,9
UKUPNO:	4.119,1	263,5	485,9	747,2	5.615,7	726,8	-	6.342,5	-	7.511,7	803,1	14.657,3

IZVOR PODATAKA: Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji-Ured za gospodarstvo-2003. god.

b) Šumske površine

Šume i šumsko zemljište su prirodna bogatstva i dobra od općeg interesa koja su stoga pod posebnom brigom i zaštitom Države. To su, kao i poljoprivredno zemljište obnovljiv prirodni resurs kojim je potrebno vrlo racionalno gospodariti.

Osim gospodarske, šume imaju i druge općekorisne funkcije (zaštita zemljišta, utjecaj na vodni režim, klimu), ali je veoma značajan i ekološki utjecaj šuma (zaštita i unapređivanje čovjekove okoline), ali su šume i prirodna osnova za razvitak turizma (odmor i rekreacija), te razvitak lovstva.

Na osnovu podataka Ureda za gospodarstvo⁵, šume na području općine Velika zauzimaju 7.511,7 ha, što čini 51,2% ukupnog teritorija Općine. U odnosu na udio šuma na prostoru Županije, koji iznosi 45,26%, to znači da je općina Velika po udjelu šuma, iznad prosjeka Županije, ali i znatno iznad prosjeka Države, koji iznosi 37%.

Prema navedenim podacima Ureda za gospodarstvo⁵ od ukupnih površina šuma na području Općine, šume su najvećim dijelom u državnom vlasništvu (7.194,4 ha, odnosno 95,8%), a 317,3 ha je u privatnom vlasništvu, što čini 4,2% udjela šuma.

Gospodarenje šumama u vlasništvu Države, kao dobru od nacionalnog interesa, povjereno je poduzeću "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb, koje u svom sastavu prema teritoriju imaju uprave šuma, a za područje Požeško-slavonske županije to su: Uprave šuma Požega, Bjelovar i Nova Gradiška. Za područje općine Velika nadležna je Uprava šuma Požega.

Šume na području općine Velika su u obuhvatu četiri gospodarske jedinice: g.j. "Zapadni Papuk Zvečevački", g.j. "Južni Papuk", g.j. "Poljanačke šume" i g.j. "Poljadijske šume".

Šume i šumsko zemljište na području općine Velika kojima upravljaju "Hrvatske šume" Uprava šuma Požega zauzimaju 6.910,28 ha, što čini 44,6% površine Općine, a što se

⁵ Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji-Ured za gospodarstvo

razlikuje od podataka Ureda za gospodarstvo Državne uprave u Županiji, prema kojima je površina šuma veća za 284,12 ha u državnom vlasništvu. U okviru podataka o privatnom vlasništvu, prema podacima "Hrvatskih šuma" Uprave šuma Požega, privatne šume čine 271,19 ha, dok je prema podacima Ureda za gospodarstvo 46,11 ha više privatnih šuma.

PODACI O ŠUMSKOM FONDU OPĆINE VELIKA KOJIMA GOSPODARE "HRVATSKE ŠUME"

Tablica br. 14.

Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta (ha)	Površina šuma (obrasla površina) (ha)	Postojeća drvna zaliha (m ³)	Godišnji prirast (m ³)	Etat drvna zaliha za sječu (m ³)
6.910,28	6.647,04	988.695	36.136	13.055

IZVOR PODATAKA: "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb-Uprava šuma Podružnica Požega

Šume na području općine Velika, kojima gospodare "Hrvatske šume" najvećim dijelom su gospodarske šume, dok su zastupljene i druge kategorije šuma (prema Zakonu o šumama), šume posebne namjene za odmor i rekreaciju, šume posebne namjene - sjemenske sastojine i zaštitne šume (zaštita tla od erozije).

STRUKTURA ŠUMSKIH POVRŠINA PREMA KATEGORIJAMA

Tablica br. 15.

Površina šuma (obrasla površina) (ha)	Gospodarske šume (ha)	Šume posebne namjene		Zaštitne šume (ha)
		za odmor i rekreaciju (ha)	sjemenske (ha)	
6.647,04	5.884,34	67,14	32,86	662,70

IZVOR PODATAKA: "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb-Uprava šuma-Podružnica Požega

Šume područja općine Velika su uglavnom listače. S obzirom na različite nadmorske visine terena na području Općine, različite su i vrste šumske vegetacije.

U nižim područjima se javljaju šume hrasta lužnjaka, cera i običnog graba. Na nešto višim terenima dolaze šume hrasta kitnjaka, a iznad njih dolazi pojas bukovih šuma. Najviše dijelove zauzimaju sastojine javora i jasena, te bukve i jele.

Iznad Velike značajne su šume hrasta medunca kako s florističkog, ali i turističkog značenja.

Šumske površine na području općine Velika su uglavnom prirodne šume, dok umjetno podignute kulture zauzimaju male površine (crni bor). Šume su uglavnom srednje dobne i mlađe sastojine, dok zrelih, starih sastojina ima malo, te je i njihova gospodarska funkcija iza očekoriskih funkcija šume.

Oko 70% površina šuma unutar Općine je u okviru parka prirode "Papuk".

Na predjelu Duboka je oko 500 ha šume u okviru oglednog gospodarenja za potrebe Šumarskog fakulteta u Zagrebu.

Raznoliki prirodni predjeli šuma, ali i prostori u okruženju šumskih površina, proplanci, livade, zaravni su područja koja su poznata prirodna obitavališta divljači. Na širem

prostoru općine Velika, pa i na području Županije, ovi prostori su obitavališta visoke i niske divljači, te su stoga to područja značajna kao područja lovišta i mogućnosti razvoja lovstva.

Na području općine Velika nalaze se tri državna lovišta, od kojih je lovište br. XI/25 manjim dijelom na području Općine, te šest županijskih lovišta, od kojih su lovišta I, III i VII manjim dijelom na prostoru Općine.

LOVIŠTA NA PODRUČJU OPĆINE

Tablica br. 16.

Broj	Naziv lovišta	Vlasništvo	Zakup	Površina lovišta (ha)	
				Ukupno	Općina Velika
XI/25	Zvečevo	vlasništvo/državno	Hrvatske šume d.o.o.	5.258,00	913,81 ⁶
XI/6	Južni Papuk I	vlasništvo/državno	Alojz Požgaj, Sveta Nedjelja	1.970,00	1.790,00
XI/7	Južni Papuk II	vlasništvo/državno	Toplice d.o.o. Velika	4.147,00	4.147,00
I.	Zapadni Papuk II	zajedničko/županijsko	LD Jelen Požega	1.670,00	292,20 ⁶
II.	Poljanske šume	zajedničko/županijsko	LD Psunj Orjavac	2.045,00	2.045,00
III.	Orjavac	zajedničko/županijsko	LD Psunj Orjavac	4.062,00	728,51 ⁶
V.	Biškupci	zajedničko/županijsko	LD Papuk Biškupci	3.059,00	3.059,00
VI.	Velika	zajedničko/županijsko	LD Lapjak Velika	1.705,00	1.705,00
VII.	Požega I.	zajedničko/županijsko	LD Sokolovac Požega	3.193,00	268,98 ⁶

IZVOR PODATAKA: - Upravni odjel za gospodarstvo Požeško-slavonske županije
- ZPO-OSIJEK

Na području Općine ne postoji uzgajalište divljači, ali lovišta V. i VI. raspolažu volijerima za prihvat fazanske divljači.

c) Mineralne sirovine

Zahvaljujući činjenici da se područje Općine prostire dijelom i na Slavonsko gorje, možemo govoriti o velikom prirodnom potencijalu općine Velika glede iskorištavanja mineralnih sirovina. U sklopu kompleksnog definiranja geoloških odnosa Slavenskog gorja s prikazom mineralnih sirovina, na području Općine su zabilježene pojave i ležišta dolomita, tufa i tufita, kvarcnog pijeska, dijabaza, grafitnih škrljavaca, kvarcita i kvarca, kao i pojave rijetkih minerala i elemenata (uran, cirkon, rutil).

Karbon-permske naslage sjeverno od Velike sadrže proboje spilitiziranih dijabaza. Najpoznatije ležište je bivši kamenolom Tisica. Dijabaz je sitnozrne teksture, homogene strukture, zelene boje i vrlo dobrih fizičko-mehaničkih osobina. Zelena boja kamena dolazi od piroksena. Glavni mineralni sastojci stijene su monoklinski pirokseni i plegioklasi. Sporedni su kvarc i ilmenit. Na širem prostoru karbon-permskog kompleksa ima još perspektivnih nalazišta na obližnjim lokacijama (Tisovac, Tisovačka kosa, Kaniška glava i druge).

Sjeveroistočno od Velike, između Velike doline i doline potoka Kišeljevac nađene su velike pojave grafitnih škrljavaca sa sadržajem ugljika od 1,6-1,8%. Zapadni dio grafitonosne serije proteže se od doline Stražemanke do Šušnjara Kamenskih. Najznačajnija pojava na tom području je lokacija Stražemanka.

⁶ Površine dijelova lovišta dobijene izračunom s kartografskog prikaza u mj. 1:25.000

Značajan potencijal ovog područja leži u kvarcnim sirovinama. Registrirano je ležište Radovanka, uz šumarijsku cestu u dolini potoka Radovanka sjeverno od naselja Radovanci. Zona bijelog kvarcita poremećena poprečnim rasjedima pruža se poput goleme kvarcene žice dužine oko 300 m i debljine 15-20 m, unutar gornjopermskih sericitnih i filitičnih metopješčenjaka. Prosječni sadržaj SiO_2 u ležištu se kreće od 95,58-96,22%, a maksimalan 98,8%. Potencijalna ležišta kvarcita zabilježena su i na lokalitetima Košted (sjeverno od naselja Stražeman), Lipovac (istočna strana kanjona Stražemanke), te Mališćak (sjeverno od naselja Velika i kamenoloma dolomita). Na brdu Toplička glava (sjeverno od naselja Velika) na podlozi od klorit-sericitskih škrljavaca nalaze se brojne sekundarne pojave kvarca bjelutka. Porijeklo fragmenata kvarca je iz kvarcnih žica u podlozi koje se primarno ne vide na površini terena.

U naslagama gornjeg trijasa Papuka prevladavaju stijene dolomitnog sastava. U kompleksu mezozoika sjeverno i sjeverozapadno od naselja Velika nalaze se kamenolomi Veličanka I i Veličanka II.

Naslage dolomita ležišta Veličanka II pripadaju centralnoj zoni dolomitno-vapnenjačkog mezozojskog kompleksa područja Pliš-Mališćak. U ležištu su registrirani samo dolomiti, dok zapadnije u dolini Radovanke su razvijeni osim dolomita i mramorizirani vapnenci. Potencijalne lokacije za proširenje eksploatacije su Mališćak (sjeverno od postojećeg polja), te Radovanka (zapadno od postojećeg polja).

U naslagama helvetske starosti kod naselja Poljanska registrirane su pojave tufa i tufita. Podinu produktivnih naslaga čine pjeskoviti vapnenjački peliti. Prvi produktivni horizont se sastoji od izmjene dolomita, dolomitnih pelita, tufova i tufita s analcimom. Jalovinski međusloj se sastoji od kolcitnih lapora, a drugi produktivni sloj dolomita, dolomitnih pelita, tufova i tufita s analcimom. Kod naselja Velika (na području tzv. Radovanjačkog pašnjaka) ležište je staklastog tufa donjotortonske starosti. U mineralnom sastavu prevladavaju čestice vulkanskog stakla, a prisutni su i piroklasti kvarca i feldspata te listići liskuma. Potencijalne pojave tufa su i na lokacijama Nježić i Stražeman.

Naslage kvarcnog pijeska vezane su uz razvoj miocena i pliocena. Manji tektonsko-erozioni ostatak rhomboidea naslaga s kvarcnim pijescima tektonski je uklješten među starijim helvetskim naslagama uz cestu južno od sela Kantrovci kod Poljanske. Tu su razvijeni bijeli i žuti pijesci povoljnog granulometrijskog sastava sa sadržajem SiO_2 iznad 90%.

U rhomboidejskim glinovito-pjeskovitim naslagama istočno od Velike u Kozića dolu, povremeno je otkopavan žutosmeđi kvarcni pijesak. Pijesci su mjestimično glinoviti i idu u red pijesaka slabije kvalitete i nižim sadržajem SiO_2 od 70-80%.

Pojave rijetkih minerala i elemenata nisu dovoljno istražene, a na području općine Velika pronađeni su tragovi urana (sjeverno od naselja Gornji Vrhovci) neeksploatibilnih količina, pirita (sjeveroistočno od Velike u stijenama Kišeljevačkog kompleksa), cirkona (Radovanci, Veličanka, Dubočanka), te rutila (Radovanka, Stražemanka i Veličanka).

1.1.2.2. Gospodarski potencijal**a) Gospodarska struktura**

Prema podacima HGK-Županijske komore Požega na području općine Velika obavlja djelatnost 39 poslovnih subjekata s 846 zaposlenih.

POSLOVNI SUBJEKTI I ZAPOSLENIH PO NKD-u

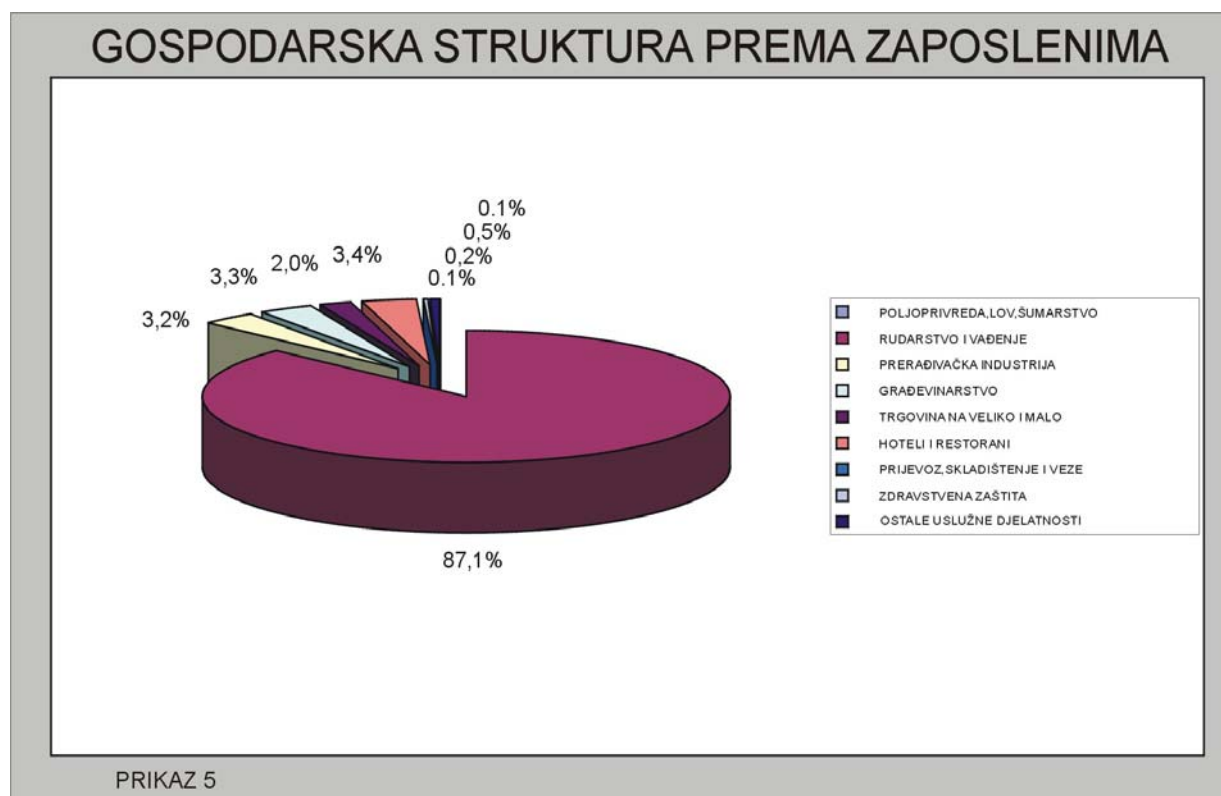
Tablica br. 17.

2003. god.

Šifra po NKD-u	Djelatnost	Broj poslovnih subjekata	Zaposlenost	
			Broj	Struktura %
A.	Poljoprivreda, lov, šumarstvo	1	1	0,1
C.	Rudarstvo i vađenje	1	737	87,1
D.	Prerađivačka industrija	8	27	3,2
F.	Građevinarstvo	3	28	3,3
G.	Trgovina na veliko i malo	15	17	2,0
H.	Hoteli i restorani	1	29	3,4
I.	Prijevoz, skladištenje i veze	3	1	0,1
N.	Zdravstvena zaštita	3	2	0,2
O.	Ostale uslužne djelatnosti	4	4	0,5
Ukupno:		39	846	100,0

IZVOR PODATAKA: Županijska komora Požega, 2003. god.

Kako je iz podataka vidljivo, na području Općine dominira djelatnost rudarstva (eksploatacija kamena), odnosno poduzeće "Kamen-Ingrad" d.d. je nositelj razvoja Općine. Ostale djelatnosti su malo odnosno nedovoljno zastupljene. Poslovni subjekti pretežito su smješteni u općinskom središtu Velikoj.

b) Proizvodne djelatnosti

Sve proizvodne djelatnosti prema NKD-u⁷ su prerađivačka industrija. Na području općine Velika registrirano je 8 poslovnih subjekata s 27 zaposlenika. To su:

- proizvodnja, obrada i konzerviranje mesa,
- proizvodnja kruha, svježe tjestenine i kolača,
- proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda,
- proizvodnja odjeće za dojenčad i malu djecu i sportske odjeće,
- proizvodnja građevinske stolarije i elemenata,
- proizvodnja metalnih konstrukcija,
- kovanje, prešanje, štancanje i valjanje metala i
- proizvodnja instrumenata i aparata za mjerenje, kontrolu i ispitivanje.

Najviše zaposlenih (20) ima u djelatnosti proizvodnje metalnih konstrukcija.

c) Turizam

Velika je poznato turističko središte, duge turističke tradicije, čiji se turistički razvitak vezuje za početke korištenja izvora termalne vode, te uređenje toplica još od 1900. godine. Uz takav prirodni potencijal (izvori magnezijsko-hidrokarbonatne termalne vode, temperature vode od 23-27°C) koji je obilježio karakter ovog turističkog lokaliteta i brojni

⁷ Nacionalna klasifikacija djelatnosti

drugi prirodni uvjeti (položaj na južnim, šumovitim padinama Papuka, u okruženju blago izdignutih terena, raznolikih reljefnih oblika, brojnih vodotoka, livada), kao i bogata kulturno-povijesna baština, još od rimskog doba, učinili su Veliku poznatim turističkim lokalitetom u okviru Požeške doline, odnosno šireg područja Slavonije. Uz ovakve prirodne, te kulturno-povijesne sadržaje razvijala se i izgradnja turističko-ugostiteljskih, smještajnih i rekreacijskih objekata (građevina) i sadržaja, koje je pratio i određeni turistički promet, izražen kroz značajne turističke posjete i noćenja, što je doprinijelo afirmaciji Velike kao poznatog kupališnog (termalnog), zdravstvenog, te izletničkog i rekreacijskog područja (lov, ribolov, planinarenje, skijanje).

Svi navedeni elementi obilježili su dosadašnji turistički razvoj Velike, ali i šireg područja, područja Općine i Županije, koje obiluje bogatstvom različitih prirodnih potencijala, a koja pružaju mogućnosti za različite oblike turističke valorizacije. Međutim, u vrijeme Domovinskog rata, došlo je do prekida svih aktivnosti i turističkog razvoja ovog područja. Uslijed ratnih razaranja došlo je i do uništenja turističkih kapaciteta na području Županije, pa tako i općine Velika (devastacija hotela Mališćak) ali i dugogodišnje neodržavanje građevina (prostor uz bazene, planinarski dom Lapjak) imali su učinak da se u turističkoj ponudi Velike ponovno krene s početnih pozicija. Međutim, u međuvremenu su se dogodile i bitne promjene u turističkom sektoru, vezano za promjene turističke potražnje i izbora destinacija, ali i u strukturi vlasništva građevina turističko-ugostiteljske namjene. Uslijed promjene strukture vlasništva brojne, izgrađene građevine turističke i ugostiteljske namjene su izvan funkcije, te propadaju zbog neodržavanja.

Prema podacima iz 2000. godine na području Velike u okviru smještajnih kapaciteta bilo je ukupno 94 postelja u okviru 34 sobe⁸, dok prema najnovijim podacima smještajni kapaciteti su zastupljeni s ukupno 24 postelje u pansionima u Velikoj (14 postelja⁹) i Trenkovu (10 postelja⁹).

Od ostalih smještajnih kapaciteta na području općine Velika, u funkciji je Nastavno-obrazovni centar HEP-a, s 50 postelja (bivši hotel "Mališćak")⁹, te građevina na lokaciji Duboka (4 km od Velike), Šumarskog fakulteta s 50 postelja⁹. Obje ove građevine su namijenjene vlastitim potrebama. Ostali smještajni kapaciteti su izvan funkcije: planinarski dom "Lapjak", koji je imao 50 postelja, kao i građevine uz Dubočanku koje su činile odmarališta pojedinih gospodarskih subjekata, danas su izvan funkcije.

Među turističkim građevinama i sadržajima u funkciji je obnovljeni kompleks bazena, od oko 15.000 m², a kojega čine tri otvorena bazena, od kojih je jedan olimpijski, koji se pune termalnom vodom, temperature do 28°C, te su pogodni za korištenje u toplom dijelu godine.

Uz bazene je izgrađen i akvagan, u dužini od oko 100 m. Na području oko bazena uz ugostiteljske i prateće sadržaje, nalaze se i prostori namijenjeni za izlete i kampiranje, ali i dva terena za odbojku na pijesku. Ovaj kompleks predstavlja kupališno-zdravstveno (termalna voda pogodna za liječenje reumatskih bolesti)-rekreacijski kompleks, koji je u fazi uređenja i obnove, u smislu obnove i uređenja postojećih sadržaja i kvalitativne nadopune novim sadržajima.

⁸ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002.: Prostorni plan Požeško-slavonske županije

⁹ Podaci turističke zajednice Velika

Područje uz potok Dubočanku, poznato je rekreacijsko područje, od oko 90.000 m². To je vrlo atraktivno prirodno područje, koje se pruža uz vijugav potok, uz koji se dižu planinske padine, te područja pod šumskom vegetacijom i manjim livadama, koje je prostorno ograničeno i usko, s jedne strane omeđeno cestom. Na ovom području je izgrađeno niz građevina za odmor i rekreaciju (ukupno 7 građevina, koje su raspolagale sa 123 postelje i ugostiteljskim sadržajima), koje su danas izvan funkcije. Na ovim područjima, osim, brojnih prostora (livada) pogodnih za odmor i rekreaciju, izgrađeno je i nekoliko športskih terena (2 nogometna igrališta, tenis, košarka) kao i slobodnih prostora s mogućnosti za rekreacijske aktivnosti (ribolov, šetnje, vožnje biciklom itd.).

Na području općine Velika pored već navedenih turističkih i drugih rekreacijskih sadržaja nalazi se i skijaška staza Nevoljaš-Jezerice (6 km sjeverno od Velike prema Jankovcu), s uređenom stazom i izgrađenom vučnicom (u posljednje vrijeme nije u funkciji), značajna je ponuda športsko-rekreacijske i turističke ponude ovog područja zimi. U ostalom dijelu godine ovaj prostor pruža niz mogućnosti za šetnje i planinarenje. Poznato je da je Velika glavna planinarska polazišna točka za Papuk (954 m). Osim toga, područje sjevernog dijela općine Velika je u području Parka prirode "Papuk", koje pruža mogućnosti za različite oblike obilazaka ovog područja, upoznavanja njegovih prirodnih osobitosti (flora, fauna), kao i mogućnosti različitih oblika rekreacije (šetnje, planinarenje brojnim planinarskim stazama Papuka, vožnja biciklom po brojnim šumskim putevima, stijena od kvarcita za slobodno penjanje, nedaleko Velike, visine preko 50 m, itd.)

Osim toga na području općine Velika su i brojne mogućnosti za razvijanje ribolovnog i lovnog turizma (bogatstvo sitne, pernate i krupne divljači papučkih lovišta). Poznato lovno područje je Južni Papuk II na 4.147 ha.

Značajni elementi turističke ponude ovog područja su i brojna kulturno-povijesna obilježja (zidine starog Veličkog grada iz 13. st., gotičko barokna crkva Sv. Augustina, dvorac i perivoj u Trenkovu, kao i poluurbane cjeline Velike), koje je potrebno ubuduće značajnije uključiti u turističku valorizaciju.

Turističku ponudu ovog područja čine i turističke manifestacije, koje privlače i određeni broj posjetitelja.

Poznata je Međunarodne smotra folklor, koja se održava početkom lipnja u Velikoj, a koju posjeti i oko 2.000 posjetitelja, kao i manifestacija "Vinkovo", koja se održava u siječnju, a koja okupi oko 1.000 posjetitelja.

d) Eksploatacija mineralni sirovina

Eksploatacija pojedinih mineralnih sirovina na području Općine ima dugu tradiciju. Sirovine koje su doživjele gospodarsku uporabu su tehnički kamen, kvarcit, tuf i tufiti te geotermalna voda.

Kvarciti su se vadili na nekoliko lokacija (Košted i Radovanka), no više nema interesa za aktiviranje eksploatacijskog polja kvarcita, njegovu gospodarsku primjenu (metalurgija, optička, kemijska i keramička industrija).

Na južnim padinama Papuka, na širem području Poljanska otkrivene su helvetske naslage s analcimom. Izvršena su detaljna geološka istraživanja i proračun rezervi tufa i

tufita za potrebe cementare Našicacement u Zoljanima. Pucolanski aktivni tufovi i tufiti se koriste u procesu proizvodnje kao korekcijska komponenta osnovne sirovine i kao dodatak cementnom klinkeru. Proračunate eksploatacijske rezerve iznose 4.208.810 t. Eksploatacija se vrši površinskim kopom, a od 1980. godine do 2002. godine otkopano je oko 570.000 t. Planirana godišnja proizvodnja tufa u PK "Poljanska" iznosi cca 50.000 t, pa je prema proračunatim rezervama vijek eksploatacije cca 80 godina.

Termalni izvori u sjevernom dijelu naselja Velika vezani su za propusne dolomitno-vapnenačke naslage srednjeg trijasa. Iz kaptiranog izvora i jedne aktivne bušotine koristi se voda za opskrbu tri športsko-rekreacijska bazena. Voda je hipotermalnog karaktera (28,6°C), a prema kemijskom sastavu pripada magnezijско-hidrokarbonatnim vodama (Mg-Ca-HCO₃). Kapacitet izvorišta iznosi 3,63 l/sek. Korištenje ove vode u rekreacijske svrhe ima veliki gospodarski potencijal.

Najznačajnija mineralna sirovina s aspekta gospodarskog iskorištavanja je tehnički kamen. Sjeverno od naselja Velika nalazi se eksploatacijsko polje "Veličanka II" za eksploataciju dolomita, koji je vrlo povoljnih fizičko-mehaničkih karakteristika i dosta ujednačene kvalitete. Preporučuje se kao sirovina za proizvodnju:

- agregata za beton i armirani beton,
- agregata za asfaltbetone na cestama srednjeg i nižeg opterećenja,
- agregat za bitumenizirane nosive slojeve svih prometnih razreda,
- drobljeni kameni materijal za tamponske slojeve,
- tucanika za izradu zastora željezničkih pruga,
- lomljenog kamena za zidanje.

Obzirom da se dolomit iz ležišta "Veličanka II" plasira na tržište kao drobljeni kameni agregat točno propisanih karakteristika, oplemenjuje se na postojećem separacijskom postrojenju na lokaciji starog eksploatacijskog polja "Veličanka I". Sa starog eksploatacijskog polja su obustavljeni svi rudarski radovi, a u periodu od 1967. do 1989. godine je izvađeno cca 2.000.000 m³ materijala u sraslom stanju. Razvojem eksploatacije na eksploatacijskom polju Pliš-Mališćak (Veličanka II) postupno su obustavljeni radovi na istočnom površinskom kopu (Veličanka I).

Eksploatacijsko polje "Pliš-Mališćak" u ležištu "Veličanka II" zauzima površinu od 44,70 ha. Osnovni plato je na apsolutnoj koti +355 m, a može se razvijati do apsolutne kote +558 m.

Kapacitet proizvodnje je 700.000 t/godišnje, a eksploatacijske rezerve iznose 28.323.970 t, što bi trebalo dostajati za 40-tak godina eksploatiranja planiranim tempom.

Od važnijih starih kamenoloma moramo spomenuti lokaciju Tisica koja je napuštena, a eksploatirao se dijabaz.

Stanovita gospodarska perspektivnost postoji i u eksploataciji arhitektonsko-građevnog kamena. Na ležištu Jankovac-Radetina vađeni su pokusni blokovi stijenske mase determinirane kao migmatit. Radovi su obustavljeni zbog smještaja unutar Parka prirode "Papuk".

1.1.2.3. Društvene djelatnosti

a) Uprava

Općina Velika kao upravna jedinica formirana je temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Općina Velika sastavni je dio Požeško-slavonske županije, a sva tijela lokalne samouprave: Poglavarstvo, Općinsko vijeće i Mjesni odbor locirani su u naselju Velika.

Ostala naselja Općine imaju konstituitane Mjesne odbore.

b) Socijalna zaštita

Na području Općine u Velikoj djeluje dječji vrtić "Velika". U građevini od 120 m² organizirana je jedna grupa od 25 djece, što je i optimalan kapacitet vrtića. Vrtiću gravitiraju naselja općina Velika i Kaptol. Vrtiću nedostaje prostora za vanjsko igralište sa spravama za igru djece u slobodno vrijeme.

Od objekata socijalne zaštite u Velikoj djeluje i Dom za starije i nemoćne osobe sa 138 korisnika. U građevini s optimalnim kapacitetom od 120 korisnika. U Domu je zaposleno 33 djelatnika. Površina parcele Doma je 1,98 ha, a površina građevina 1.663,50 m². Dom ne ispunjava uvjete propisane Pravilnikom o mjerilima za razvrstavanje domova za starije i nemoćne osobe (NN, br. 121/00.), niti za najnižu kategoriju, te je stoga potrebno da šira društvena zajednica pridonese saniranju određenih nedostataka koji nisu u skladu s Pravilnikom.

c) Obrazovanje

Na području općine Velika u Velikoj i Trenkovu djeluju dvije matične osnovne škole koje uz još tri područne škole pokrivaju potrebe svih naselja Općine i još nekih naselja iz drugih općina.

PODACI O ŠKOLAMA ZA ŠK.GOD. 2002/03.

Tablica br. 18.

Redni broj	Matična škola (I-VIII razred)		Područna škola (I-IV razred)		Površina parcele (m ²)	Neto unutarnji školski prostor (m ²)	Broj učenika	Broj učionica	Broj razrednih odjela	Športska dvorana (m ²)	Broj djelatnika
	Sjedište i naziv	Gravitacijsko područje	Sjedište i naziv	Gravitacijsko područje							
1.	Velika O.Š. "I.G. Kovačić"	VELIKA, RADOVANI, POTOČANI, DRAGA, BIŠKUPCI, STRAŽEMAN, DOLJANCI, POLJANSKA, TORANJ, Krivaj, Marin Dvor, Štitnjak, Banovci, i Kunovci,			24.865	1.410	396	10	17	-	33

2.	Trenkovo O.Š. "V. Nazor"	TRNOVAC, ANTUNOVAC, Bankovci, Novi Mihaljevci, Mihaljevci, Golubrdci, i Štitnjak,										
					22.272	1.190	330	8	17	-	30	
3.			Biškupci P.Š.	BIŠKUPCI, DRAGA, POTOČANI, STRAŽEMAN, DOLJANCI, POLJANSKA, Krivaj, Marin Dvor, Štitnjak, Bankovci, i Kunovci,	16.241	935	90	4	4	-	7	
4.			Radovanci P.Š.	RADOVANCI , I POTOČANI,	1.677	150	18	1	2	-	3	
5.			Toranj P.Š.	TORANJ	12.001	90	6	1	1	-	2	

IZVOR PODATAKA: - Ured za prosvjetu Požeško-slavonske županije
- O.Š. "V. Nazor", Trenkovo

Osnovni problem u dvije matične škole je što nemaju športsku dvoranu (pri kraju je izgradnja dvorane u Velikoj), u područnoj školi u Biškupcima nedostaju vanjski športski tereni, u područnoj školi u Radovancima je problem u radu u kombiniranom razrednom odjelu, dok je u područnoj školi u Tornju nedovoljan broj učenika i neuvjetan prostor za rad.

d) Zdravstvo

Svi objekti zdravstva su locirani u Velikoj.

U velikoj su dvije ambulante s ordinacijama opće medicine i one gravitacijski pokrivaju sva naselja Općine.

U Velikoj je stomatološka ambulanta i ljekarna. U Velikoj su locirane i dvije privatne veterinarske ambulante.

e) Kultura i udruge

Građevine kulture i udruge u Općini su zastupljene u dvanaest naselja u vidu domova kulture koji su često zajedno s vatrogasnim domom.

GRAĐEVINE KULTURE I UDRUGA

Tablica br. 19.

Red. broj	Naselje	Građevina	Sadržaji	Problemi
1.	Antunovac	Društveni dom	Velika dvorana (nedovršena) i trgovina, 150 m ²	Nedovoljna iskorištenost

2.	Biškupci	Društveno-vatrogasni dom	Velika dvorana za 250 osoba, mala dvorana, 100 m ²	-
		Lovački dom	Velika sala; mala sala, kuhinja, skladište, spavaonice	-
3.	Draga	Društveni dom	Dvorana, 120 m ²	Nedovoljna iskorištenost
4.	Milanovac	Seoski dom	Dvorana sa pomoćnim prostorijama	Problem održavanja
5.	Poljanska	Društveni dom	90 m ²	-
6.	Potočani	Društveni dom	Mala dvorana 60 m ²	Problem održavanja
7.	Radovanci	Društveni dom	Dvorana s pratećim sadržajima	Nedovoljna iskorištenost i održavanje
8.	Stražeman	Društveni dom	Dvorana	Potrebna obnova
9.	Toranj	Društveno-vatrogasni dom	Dvorana, vatrogasno spremište, kuhinja, skladište	Problem održavanja
10.	Trenkovo	Društveni dom	Dvorana za 60 osoba, (služi i kao vatrogasno spremište) s pomoćnim prostorijama	Nedovoljna iskorištenost
11.	Trnovac	Društveni dom	Dvorana 80 m ²	Nedovoljna iskorištenost
12.	Velika	Društveno-vatrogasni dom	Velika dvorana za 400 osoba, vatrogasni dom, garaže, kancelarija, kuhinja, skladište, mala dvorana s pomoćnim prostorijama	Nedovoljna iskorištenost

IZVOR PODATAKA: Općina Velika

Osim društvenih domova u Općini djeluju Dijecelanski muzej u Velikoj i školska knjižnica u Osnovnoj školi "Vladimir Nazor" u Trenkovu.

f) Vjerske institucije

Općinu Veliku obuhvaćaju dvije Rimokatoličke župe: Velika i Stražeman (RKT župa Sv. Mihaela arhanđela).

U Župi Velika su dvije crkve (u Velikoj i Trenkovu) i devet kapelica (u Velikoj, Trnovcu i Radovancima).

U Župi Sv. Mihaela arhanđela su crkva u Stražemanu, kapelice u Potočanima i Tornju, te zvonici u Tornju, Poljanskoj i Lučincima.

1.1.2.4. Šport i rekreacija

Objekti športa i rekreacije analizirani su prema kriterijima definiranim Pravilnikom o prostornim standardima, normativima, te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata (NN 38/91.).

Navedeni pravilnik građevine športa i rekreacije klasificira u jedinice koje su ovisne o vrsti športskog terena, njegovoj veličini, te opremljenosti pratećim i pomoćnim sadržajima:

1. DVORANSKOM JEDINICOM smatra se dvorana veličine 15x27 m koja raspolaže s odgovarajućim prostorom za uskladištenje opreme, dvije svlačionice kapaciteta 30 korisnika s WC-om i praonicom koje se mogu koristiti iz obje svlačionice.

Tjedni prosječni kapacitet dvoranske jedinice je 1500 sati-korisnika, računajući na dvoransku jedinicu izgrađenu uz organizaciju odgoja i obrazovanja.

2. BAZENSKOM JEDINICOM smatra se bazen veličine 16 2/3 x 25 m koji raspolaže s odgovarajućim pratećim prostorom i s najmanje dvije garderobe koje mogu primiti ukupno 400 kupaca.

Tjedni prosječni kapacitet bazenske jedinice kod zatvorenih bazena je 11.800 sati-korisnika, a kod otvorenih bazena 9800 sati-korisnika.

3. IGRALIŠNOM JEDINICOM (nogomet, hokej na travi, ragbi i slično, mali nogomet, rukomet, košarka, odbojka) smatra se igralište normalne veličine koje raspolaže s najmanje dvije svlačionice s WC-om i praonicom.

Igrališta za mali nogomet, rukomet, košarku i odbojku imaju sljedeće kapacitete jedinica:

- mali nogomet 2,0 jedinice
- rukomet 1,4 jedinice
- košarka 1,0 jedinica
- odbojka 1,2 jedinice

Tjedni prosječni kapacitet igrališta za nogomet, hokej na travi, ragbi i sl. je 470 sati-korisnika, a igrališne jedinice malog nogometa, rukometa, košarke i odbojke 450 sati-korisnika.

4. IGRALIŠNOM JEDINICOM ZA TENIS smatra se normalno tenisko igralište koje raspolaže svlačionicama s WC-om i praonicama za najmanje 5 korisnika, pri čemu uvijek moraju postojati najmanje dvije svlačionice. Kod 4-8 igrališta kapacitet svlačionica može biti do 20% manji, a kod 9 i više igrališta do 25% manji.

5. BOĆALIŠNOM JEDINICOM smatra se normalna joga za boćanje koja raspolaže sa svlačionicom za barem 10 korisnika.

Prosječni tjedni kapacitet iznosi 225 sati-korisnika.

6. JEDINICOM KUGLANE smatra se jedna kuglačka staza koja raspolaže svlačionicama s WC-om i praonicom za 8 korisnika, pri čemu uvijek moraju postojati dvije svlačionice. Kod 6 i više staznih kuglana kapacitet može biti manji za 25%.

Prosječni tjedni kapacitet jedne staze iznosi 220 sati-korisnika.

7. JEDINICOM STRELJANE smatra se jedno pucačko mjesto koje osim toga raspolaže s najmanje dva WC-a i praonicom i dvije svlačionice za 3 korisnika po mjestu. Kod streljane s 10 i više mjesta kapacitet svlačionica može biti manji za 25%.

Prosječni tjedni kapacitet pucačkog mjesta je kod zračne streljane 180 sati-korisnika, a kod ostalih streljana 80 sati-korisnika.

8. JEDINICOM KLIZALIŠTA smatra se klizište normalne veličine koje raspolaže s najmanje dvije svlačionice s WC-om i praonicom za korisnike kapaciteta svaka po 25 korisnika, te garderobom za rekreacijsko klizanje.

Prosječni tjedni kapacitet zatvorenog klizišta iznosi 1800 sati-korisnika, a otvorenog 15.000 sati-korisnika.

9. JEDINICOM OSTALIH OTVORENIH I ZATVORENIH SADRŽAJA smatra se sadržaj normalnih veličina kojeg mogu istodobno koristiti po 10 korisnika i koji ima svlačionice i odgovarajuće sanitarije za najmanje 20 korisnika.

Prosječni tjedni kapacitet jedinica ostalih sadržaja kod otvorenih objekata je 350 sati-korisnika, a kod zatvorenih 6.540 sati-korisnika.

10. JEDINICA ZA ATLETIKU sadrži kružnu atletsku stazu dužine 400 m sa 6 staza, na ravnom dijelu 7 staza, po jedno bacalište za koplje, kladio, disk i kuglu, dva skakališta za skok u dalj i troskok, te po jedno skakalište za skok uvis i skok s motkom.

Osim toga jedinica za atletiku treba sadržavati dvije svlačionice s WC-om i praonicom, ukupnog kapaciteta 45 korisnika.

Prosječni tjedni kapacitet je 2.000 sati-korisnika.

11. JEDINICOM SKIJALIŠTA se smatra skijalište opremljeno vučnicom ili žičarom, kojeg može koristiti istodobno 100 korisnika. Skijalište treba da je opremljeno potrebnim sanitarijama i drugim pomoćnim prostorima za normalno korištenje.

Prosječni tjedni kapacitet skijališne jedinice je 1.800-3.000 sati-korisnika ovisno o lokalnim uvjetima skijališta.

Na području općine Velika, građevine športa i rekreacije otvoreni i zatvoreni sportski tereni- zastupljeni su samo u Velikoj, Trenkovu i Biškupcima.

POSTOJEĆI OTVORENI I ZATVORENI ŠPORTSKI OBJEKTI

Tablica br. 20.

Red. broj	Naselje	Športska dvorana (m ²)	Nogometno igralište (m ²)	Rukometno igralište (m ²)	Košarkaško igralište (m ²)	Odbojkaško igralište (m ²)	Otvoreni bazen (m ²)	Teniski teren (m ²)	Bočalište (m ²)
1.	Velika	1.620 ¹⁰	68.000	1.936	1.020	1.292	1.250	1.336	216
2.	Trenkovo	-	12.000	-	-	-	-	-	-
3.	Biškupci	-	16.000	-	-	-	-	-	-

IZVOR PODATAKA: Općina Velika

Prema navedenoj klasifikaciji u Općini ima sljedeći broj jedinica športskih objekata:

¹⁰ U tijeku izrade PPUOV športska dvorana je pri kraju izgradnje.

JEDINICE ŠPORTSKIH OBJEKATA

Tablica br. 21.

Naselje	Športska dvorana (br. jed.)	Nogometno igralište (br. jed.)	Rukometno igralište (br. jed.)	Košarkaško igralište (br. jed.)	Odbojkaško igralište (br. jed.)	Otvoreni bazen (br. jed.)	Teniski teren (br. jed.)	Bočalište (br. jed.)
Velika	4,0 (4)	3,0 (3)	2,8 (3)	2,0 (2)	2,4 (2)	3,0 (3)	2,0 (2)	3,0 (3)
Trenkovo	-	1,0 (1)	-	-	-	-	-	-
Biškupci	-	1,0 (1)	-	-	-	-	-	-
UKUPNO	4,0 (4)	5,0 (5)	2,8 (3)	2,0 (2)	2,4 (2)	3,0 (3)	2,0 (2)	3,0 (3)

IZVOR PODATAKA: - Općina Velika
- ZPO-OSIJEK

1.1.2.5. Komunalne djelatnosti

Prema Zakonu o komunalnom gospodarstvu (NN, br. 26/03. – pročišćeni tekst) pod komunalnim gospodarstvom u smislu ovoga Zakona razumijeva se obavljanje komunalnih djelatnosti, a naročito pružanje komunalnih usluga od interesa za fizičke i javne osobe, te financiranje građenja i održavanja objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sustava na području jedinica lokalne samouprave.

Komunalne djelatnosti su:

1. opskrba pitkom vodom,
2. odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda,
3. opskrba plinom,
4. opskrba toplinskom energijom,
5. prijevoz putnika u javnom prometu,
6. održavanje čistoće,
7. odlaganje komunalnog otpada,
8. održavanje javnih površina,
9. održavanje nerazvrstanih cesta,
10. tržnice na malo,
11. održavanje groblja i krematorija, te obavljanje pogrebnih poslova,
12. obavljanje dimnjačarskih poslova,
13. javna rasvjeta.

Opskrba pitkom vodom, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, opskrba plinom, te izgradnja i održavanje javne rasvjete su obrađeni u poglavlju Vodnogospodarski i Energetski sustav.

Za opskrbu pitkom vodom je nadležna "Tekija" d.o.o., Požega, a za odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda je nadležan "Velički komunalac" iz Velike.

Opskrba plinom, koja je u izgradnji, te izgradnja i održavanje javne rasvjete će se dati u koncesiju.

Opskrba toplinskom energijom i krematorij ne postoje u Općini niti se planiraju, a obavljanje dimnjačarskih poslova će se dati u koncesiju.

Prijevoz putnika u javnom prometu obavlja "APP" Požega i HŽ.

Odlaganje komunalnog otpada za sada obavlja "Tekija" d.o.o., s odvozom na regionalno odlagalište u Alilovcima.

Za održavanje javnih površina i nerazvrstanih cesta u ime Općine nadležan je "Velički komunalac" iz Velike.

Za tržnicu na malo u Velikoj postoji lokacija, te će se ona rješavati zajedno s autobusnim kolodvorom.

U Općini su u funkciji petnaest groblja, koja su relativno dobro održavana i većina od njih imaju mrtvačnicu.

Za održavanje groblja te obavljanje pogrebnih poslova nadležan je "Velički komunalac" iz Velike.

1.1.2.6. Prometni infrastrukturni sustav

Prostor općine Velika nalazi se u sjeverozapadnom dijelu Požeške kotline. Takav smještaj Općine ima niz ograničenja uzrokovanih prirodnim karakteristikama Papuka, koje su sjeverne i zapadne granice Općine.

Prostorom Općine dominiraju dva cestovna prometna koridora, jedan rubom sjevernog dijela Požeške kotline na spoju doline i padina okolnih planina, a drugi okomito na njega, i u funkciji je povezivanja Zlatne doline s podravskim koridorom (veza Slatina-Velika-Požega).

a) Cestovni promet

U sastavu javnih kategoriziranih cesta na prostoru Općine dominira trasa državne ceste D-49 koja otvara prometnu vezu prema podravskom koridoru. Iako u kategoriji državne ceste stanje kolnika navedenog pravca je loše, i to ne samo u činjenici da je dio navedenog pravca nemoderniziran, već i primijenjeni elementi na trasi uvjetuju niz ograničenja u prometu. Dodatno ograničenje je i položaj navedene ceste u okviru granica Parka prirode "Papuk", što uvjetuje niz ograničenja u obnovi i uređenju ceste. Veći dio ostale mreže kategoriziranih cesta je moderniziran, no kolnici tih cesta su u lošem stanju iz razloga nedovoljnog održavanja.

Karakteristike postojeće javne kategorizirane cestovne mreže na području Općine su sljedeće:

KARAKTERISTIKE POSTOJEĆE KATEGORIZIRANE CESTOVNE MREŽE

Tablica br. 22.

Red. broj	Oznaka ceste	Naziv dionice	Duljina km	Asfalt km	Nasuti kameni materijal km
DRŽAVNE CESTE					
1.	D49	Slatina(D2)-Požega-Pleternica-Lužani(D4)	17,7	10,1	7,6
UKUPNO:			17,7	10,1	7,6

ŽUPANIJSKE CESTE					
1.	Ž 4101	Biškupci (Ž 4100)-Kaptol-Vetovo-Ž 4030	6,3	6,3	-
2.	Ž 4100	Ž 4044-G. Vrhovci-Gradski Vrhovci-D.Lipovac-N.Kapela (Ž 4158)	15,0	8,9	6,4
3.	Ž 4113	Pasikovci (D38)-Milivojevci-Ž 4100	5,9	5,9	-
4.	Ž 4114	Trnovac-D49	1,7	1,7	-
5.	Ž 4102	T.L. Nevoljaš-Velika (D49)	3,8	-	1,4
UKUPNO:			32,7	22,8	7,5
LOKALNE CESTE					
1.	L 41021	Stražeman-Biškupci (Ž 4101)	1,0	-	-
2.	L 41022	Lučinci (Ž 4113)-Skenderovci-D38	1,9	1,9	-
3.	L 41023	Ž 4113-Milanovac-Ugarc-D.Emovci-D38	3,9	0,9	3,0
4.	L 41024	Potočani-Ž 4101	0,8	0,8	-
5.	L 41025	Radovanci-Ž 4101	0,6	0,6	-
6.	L 41026	Antunovac-L 41027	2,3	2,3	-
7.	L 41027	Trenkovo (D49)-Banovci-Ž 4100	3,4	3,4	-
UKUPNO:			13,9	9,9	3,0
SVEUKUPNO:			64,3	42,8	18,1

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

b) Željeznički promet

Postojeća željeznička pruga Pleternica-Velika je u kategoriji željezničkih pruga II. reda (II 208). Na području općine Velika pruga je osposobljena za osovinsko opterećenje od 16 t, s najvećom dopuštenom brzinom od 60 km/h.

Na području Općine nalazi se kolodvor Velika, te stajalište Trenkovo.

c) Zračni promet

Na području Općine postoji jedno improvizirano poljoprivredno letjelište kod naselja Trenkovo, koje je korišteno isključivo za poljoprivredu.

d) Poštanski promet

HP-Hrvatska pošta d.d. (u daljnjem tekstu : Društvo) osnovano je radi funkcioniranja poštanskog prometa i obavljanja djelatnosti pružanja poštanskih i drugih usluga utvrđenih Statutom Društva, a u skladu sa Zakonom i Pravilnikom o pošti.

Organizacijski dijelovi Društva su:

- Uprava Društva
- Područna uprava Društva
- Poštanska središta Društva

Područna uprava

Na razini Slavonije i Baranje ustrojena je u Osijeku Područna uprava Slavonija kao jedna od četiri područne uprave Društva.

Zadatak područne uprave Društva je obavljanje utvrđenih programa, procesa i radnih procesa za poštanska središta na svom području i to:

- Organizacija i realizacija poštanske tehnologije
- Organizacija i realizacija kadrovskih poslova
- Organizacija i realizacija investicija i održavanja
- Organizacija i realizacija gospodarskih poslova

Poštansko središte

Zadatak poštanskog središta je pružanje poštanskih i drugih usluga u ime Društva.

Područja uprava Slavonija u svom sastavu ima 4 Poštanska središta:

- PS Osijek
- PS Vukovar
- PS Požega
- PS Slavonski Brod

Izvršna jedinica

Zbog racionalizacije upravljanja procesa rada, nadzora i kontrole procesa rada, kadrovskih rješenja i održavanja na području Poštanskog središta mogu se osnovati jedna ili više izvršnih jedinica, koje obuhvaćaju određeni broj poštanskih ureda ili programa, proces ili radnih procesa. Na području općine Velika nema izvršne jedinice.

Poštanski ured

Poštanski ured 34330 Velika obavlja sve poštanske usluge, poslove gotovinskog platnog prometa, usluge ostalog novčanog prometa (poslove štednje i isplata po tekućim računima Hrvatske poštanske banke i gotovo svih poslovnih banaka u RH, usluge uplata i isplata po ugovorima), mjenjačke poslove, brzojavne usluge, telefonske usluge iz javnih govornica u poštama, prodaju maraka i vrijednosnica, te prodaju određenog asortimana trgovačke robe (poštanske opreme i pribora, knjiga, kazeta, novina, cigareta i drugo), kao i prodaju srećaka Hrvatske lutrije.

Na području općine Velika posluje poštanski ured:

- 34330 Velika

U sljedećoj tablici prikazani su pokazatelji o poštanskoj mreži na području Općine:

POŠTANSKA MREŽA OPĆINE

Tablica br. 23.

POŠTANSKI URED	PRIPADAJUĆE NASELJE	BR. STANOV. OBUHVAĆENIH DOSTAVOM TJEDNO			SVEGA
		5x	3x	(2-3) x	
1	2	3	4	5	6
34330 VELIKA	Velika Antunovac Biškupci Doljani Draga	2.211		219 360 88 266	

	Poljanska			132	
	Potočani			188	
	Radovanci			510	
	Stražeman			228	
	Toranj			181	
	Trenkovo			818	
	Trnovac			381	
	POŠT. URED - Svega:	2.211		3.371	5.582

IZVOR PODATAKA: - HP-Poštansko središte Požega
- ZPO-OSIJEK

Napomena: - Podaci o broju stanovnika se temelje na popisu stanovništva 2001. godine

e) Telekomunikacije

Nepokretna mreža

Ustroj javnih telekomunikacija definiran je Zakonom o telekomunikacijama, Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u nepokretnoj mreži i Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u pokretnoj mreži.

Dugoročne kontinuirane i redovite aktivnosti HT-Hrvatske telekomunikacije d.d., kojima se razvija i unapređuje javna telekomunikacijska djelatnost sadržane su u Srednjoročnim i Dugoročnim Planovima razvoja.

U društvu su organizirani telekomunikacijski centri u skladu s teritorijalnim ustrojem Republike Hrvatske. TK centar Požega po teritorijalnom ustroju pokriva Požeško-slavonsku županiju te je odgovoran za razvoj i funkcioniranje telekomunikacijskog sustava na području Županije.

TK mreža Požeško-slavonske županije sastavni je dio jedinstvenog telekomunikacijskog sustava Republike Hrvatske i tretira se kao mreža od posebnog javnog interesa.

Sustavi javnih telekomunikacija u nepokretnoj mreži su:

telefonska mreža – telegrafska mreža i – mreže za prijenos podataka.

Dijele se na sustave komutacija i sustave prijenosa i prijenosnih medija.

Telefonska mreža podijeljena je na prometna područja i ustrojena u tri hijerarhijske razine: pristupnoj, tranzitnoj i međunarodnoj.

U TK centru Požega postoji jedna tranzitna centrala u gradu Požegi koja ujedno obavlja i funkciju pristupne centrale, izravno ili posredovanjem udaljenih pretplatničkih stupova. Udaljeni pretplatnički stupanj je izmješteni dio pretplatničkog stupnja pristupne centrale koji se s matičnom pristupnom centralom povezuje spojnim vodovima.

U nepokretnoj telekomunikacijskoj mreži, osim pretplatnika direktno povezanih na pristupne centrale i udaljene pretplatničke stupnjeve, postoje instalirane kod većih korisnika i pretplatničke telefonske centrale, od kojih je važno spomenuti digitalne pretplatničke telefonske centrale instalirane u poduzećima ili ustanovama.

- Komutacije

Nepokretna mreža u Požeško-slavonskoj županiji organizirana je unutar područja Županije kao jedno pristupno područje i to PP Požega.

Pristupno područje obuhvaća pristupnu centralu s njenom pristupnom mrežom i pripadne udaljene pretplatničke stupnjeve s njihovim pristupnim mrežama.

U svakom pristupnom području smještena je pripadajuća pristupna centrala na koju su korisnici priključeni izravno ili posredovanjem UPS-a ili UPM-a. Na komutacijske čvorove pretplatnici se priključuju korisničkim vodovima koji povezuju svakog pojedinog pretplatnika na najbliži komutacijski čvor koji omogućuje pružanje traženih telekomunikacijskih usluga.

Pristupna mreža obuhvaća područje mjesnog telefonskog prometa i sastoji se od korisničkih uređaja i aparata, sustava prijenosa i jedne ili više pristupnih centara. U pristupnoj mreži korisnički terminal je korisničkim vodom spojen na pristupnu centralu. Pristupna mreža može biti centralizirana i decentralizirana.

Centralizirana pristupna mreža je sa samo jednom pristupnom centralom koja se naziva mjesna centrala. Mjesna centrala u centraliziranoj mjesnoj mreži je spojnim vodovima povezana s tranzitnim centralama u svojoj županiji.

Stanje komutacija na području općine Velika prikazano je u tablici br. 24. U većini slučajeva naziv mjesne mreže odgovara i nazivu samog naselja. Većina komutacija pokriva jednu mjesnu mrežu, međutim ponegdje, a naročito u ruralnim područjima, jedna komutacija pokriva dvije i više mjesnih mreža. Naziv prve mjesne mreže odgovara uvijek nazivu komutacije.

JAVNE TELEKOMUNIKACIJE

Tablica br. 24.

	TIP I NAZIV KOMUTACIJE (PREMA LOKACIJI)	RANG	NASELJA OBUHVAĆENA MREŽOM	OPĆINA
1.	RSS OLJASI	UPS	Oljasi	Velika
			Bratuljevci	Velika
			Brđani	Brestovac
			Lučinci	Velika
			Milanovac	Velika
			Milivojvci	Velika
			Toranj	Velika
			Perenci	Brestovac
			Klisa	Velika
			Markovac	Velika
			Nježić	Velika
			Ozdakovci	Velika
Smoljanovci	Velika			
2.	RSS BIŠKUPCI	UPS	Biškupci	Velika
			Doljanci	Velika
			Draga	Velika
			Stražeman	Velika
			Poljanska	Velika
			Kantrovci	Velika

3.	RSS TRENKOVO	UPS	Trenkovo	Velika
			Alilovci	Kaptol
			Antunovac	Velika
			Trnovac	Velika
4.	RSS VELIKA	UPS	Velika	Velika
			Potočani	Velika
			Radovanci	Velika
			Češljakovci	Kaptol
5.	RSS STRIJEŽEVICA		Striježevica	Brestovac
			Amatovci	Brestovac
			Bogdašić	Brestovac
			Kamenska	Brestovac
			Šeovci Kamenski	Brestovac
			Vučjak Kamenski	Brestovac
			Kruševo	Brestovac
			Mihajlije	Brestovac
			Mijači	Brestovac
			Mrkoplje	Brestovac
			Sažije	Brestovac
			Šušnjari	Brestovac
			Gornji Vrhovci	Velika

IZVOR PODATAKA: - HT-TKC-Požega
- ZPO-OSIJEK

- Prijenos

U mreži javnih telekomunikacija upotrebljavaju se u načelu samo digitalni sustavi prijenosa, SDH (sinkrone digitalne hijerarhije) i PDH (pleziokrone digitalne hijerarhije), s iznimkom korisničkog pristupnog područja gdje će u dužem vremenskom razdoblju prevladavati analogni sustavi s tendencijom da se točka digitalizacije što više približi onom korisniku gdje je takav zahtjev ekonomski opravdan.

U javnoj telekomunikacijskoj mreži općine Velika upotrebljavaju se sljedeći prijenosni mediji:

- svjetlovodni kabeli,
- bakreni kabeli,
- digitalni radijski sustavi.

Razvojni program HT-a predvidio je izgradnju uglavnom svjetlovodnih kabela kao prijenosnog medija.

U TK centru Požega instalirani su svjetlovodni kabeli, uglavnom, u svim smjerovima na tranzitnom nivou i na lokalnom nivou, dakle i na području općine Velika, te po njima rade najsuvremeniji optički sustavi prijenosa.

Svi komutacijski objekti povezani su sa TC/PC Požega optičkim sustavima prijenosa po svjetlovodnim kabelima, dok se za povezivanje pojedinih lokacija, kao što su RR postaje, na kojima nema komutacijskih objekata, koriste i radijski relejni uređaji. U odnosu na ukupan broj raspoloživih kanala i relacija radijski relejni sustavi prijenosa kao i sustavi prijenosa po simetričnim paricama nemaju znatnijeg udjela. Neke od radijskih relejnih relacija uskoro će biti zamijenjene optičkim sustavima prijenosa.

Bitno je spomenuti najsuvremenije optičke sustave prijenosa koji su izgrađeni na tranzitnoj razini, a to su dva međužupanijska SDH prstena brzine prijenosa 622 Mbit/s, po kojima je Požeško-slavonska županija povezana s ostalim županijama i na nadređene centrale u Osijeku i Đakovu.

Prvi međužupanijski prsten povezuje Đakovo-Požega-N.Gradiška-Sl.Brod-Županja-Vinkovci-Vukovar-Osijek-Đakovo.

Drugi međužupanijski SDH prsten povezuje Đakovo-Požega-(Pakrac)-Virovitica-Slatina-Našice-Osijek-Đakovo.

Izgrađeni međužupanijski prstenovi osiguravaju neprekidnost odvijanja telekomunikacijskog prometa na tranzitnom nivou te uspostavljanje novih veza bez ograničenja.

Na županijskoj razini izgrađeni su sljedeći SDH prstenovi:

- prvi županijski SDH prsten Požega-Brestovac-Velika-Jakšić-Požega,
- drugi županijski SDH prsten 155 Mbit/s Požega-Kula-Čaglin-Pleternica-Požega,
- lokalni SDH prsten 155 Mbit/s Pakrac-Lipik-Gaj-Pakrac.

- Pristup

Pristupna mreža omogućava povezivanje korisničkih terminala uređaja na najbliže čvorove javne telekomunikacijske mreže. Ukupan razvoj ovog segmenta HT-ove mreže temeljio se do sada na korištenju simetrične bakrene parice kao prijenosnog medija. Izvjestan napredak napravljen je prije dvadesetak godina zamjenom zračno-papirne izolacije žila parice izolacijom od polietilena i PVC-a.

U pristupnoj mreži mogu postojati sljedeći vodovi:

- korisnički – između pristupnih centrala i telefonskih aparata i uređaja,
- spojni – između UPS i matičnih LC (PC).

Pristupne TK mreže izgrađene su u svim naseljima u Županiji, dakle i u naseljima općine Velika, a kapacitet im je od 1,5 do 2 parice po domaćinstvu. To je zaista zavidna razina izgrađenosti. Po kvaliteti izgrađenosti pristupne TK mreže omogućavaju, osim osnovne funkcije, povezivanja telefonskih pretplatnika na komutaciju i korištenje svih novih usluga od usluga koje se pružaju u telefonskom prometu do usluga prijenosa podataka.

Telegrafska mreža

Telegrafska mreža je najstariji dio telekomunikacija i upotrebljava se već približno 150 godine. Nakon šezdesetih godina ovog stoljeća, posljednjih petnaestak godina, polako prepušta svoje pozicije u telekomunikacijama drugim vrstama usluga.

Telegrafska mreža sastoji se od teleksa namijenjenog pretplatničkom prometu i jatepa za javni telegrafski promet.

U TK centru Požega telegrafija je ustupila svoje mjesto faksimil uređajima i mrežama za prijenos podataka te više nema značajniju ulogu u ukupnom telekomunikacijskom prometu. Na cijelom području TKC-a uključeno je još svega osam telegrafskih terminalnih uređaja.

Radio mreža

Sustav radio veza obuhvaća fiksne i mobilne mreže. Fiksne mreže koriste usmjerene radio relejne veze za povezivanje dvije točke komutacije (telefonske centrale). To su veze u mikrovalnom frekvencijskom području. Trenutno su u upotrebi samo digitalne radiorelejne veze.

Koridore postojećih radiorelejnih veza na prostoru Požeško-slavonske županije, koje su u kontinuiranoj upotrebi: RR veza Požega-Psunj, RR veza Požega-Papuk, RR veza Požega-Kapavac i RR veza Jakšić-Lončarski Vis, potrebno je zadržati i štititi.

Mobilne mreže koriste svesmjerne veze za povezivanje baznih postaja. To su veze u visokofrekventnom području. Bazne stanice su povezane s nadređenom centralom kabelskim sustavom veza.

Sustavi javnih telekomunikacija u pokretnoj mreži su:

- Analogne pokretne mreže,
- Digitalne pokretne mreže,
- Sustav za povezivanje osoba (paging).

U pokretnoj telekomunikacijskoj mreži izgrađene su dvije mobilne telefonske mreže i mreža za povezivanje osoba. U sve tri mreže korisnicima je omogućena komunikacija u uvjetima "Kretanja" tj. komunikacija im nije ovisna o trenutačnom mjestu boravka.

"MOBITEL 099" komercijalni je naziv za prvu izgrađenu pokretnu mrežu. MOBITEL 099 je analogna mreža za pokretne komunikacije koja se temelji na NMT 450 standardu i kod nas je uvedena 1990. godine. Područje TKC-a Požega uglavnom je pokriveno korisnim signalom ove mreže preko instaliranih baznih stanica u Požegi i Kapavcu, čime je omogućeno korisnicima uspostavljanje telefonske veze iz većeg dijela Županije.

"CRONET 098" i "VIPNET 091" komercijalni je naziv za drugu izgrađenu pokretnu mrežu. CRONET 098 temelji se na GSM standardu i uveden je u komercijalni rad 1996. godine, a na području Županije funkcionira preko instaliranih baznih postaja u Požegi, Pleternici, Jakšiću, Kutjevu, Brestovcu, Lončarskom Visu i Pakracu, te omogućava korisnicima uspostavljanje veze iz većeg dijela Županije.

Na području općine Velika izgrađene su sljedeće bazne postaje:

- Velika,
- Radovanci,
- Trenkovo,
- Milivojevci.

"BIP 097" je paging sustav HT-a i nova mreža pokretnih komunikacija. Temelji se na ERMES standardu i predstavlja brz, jednostavan i pouzdan sustav dojave poruka, pojedinačno ili putem skupnog poziva. Mreža BIP za sada je u eksperimentalnom radu i stanicama na Psunju i Kapavcu.

f) RTV sustav veza

Na području općine Velika nema izgrađenih radijskih i TV odašiljača ili pretvarača. Međutim izgrađeni objekti RTV-a "Psunj" i "Kapavac" pokrivaju područje cijele općine Velika (i šire) programima HRT-a.

1.1.2.7. Energetski sustav

a) Proizvodnja i cijevni transport nafte i plina

Na području Općine nema nalazišta ugljikovodika, te nema izgrađenih naftovoda i magistralnih plinovoda. Prostornim i drugim razvojnim planovima se ne predviđaju naftovodi niti plinovodi šireg društvenog značaja.

Plinoopskrba

Na području općine Velika distribucijski plinovodni sustav za plinoopskrbu gospodarstva i domaćinstava je velikim dijelom izgrađen u skladu sa "Studijom opskrbe prirodnim plinom Požeško-slavonske županije".

Plinovodi distribucijskog plinovodnog sustava izgrađeni su u sljedećim naseljima Općine:

- Trenkovo,
- Trnovac.

b) Elektroenergetika

Potrošnja električne energije

Opskrba električnom energijom potrošača na području općine Velika ostvaruje se isključivo iz elektroenergetske mreže Republike Hrvatske, pošto na području općine Velika ne postoje energetska postrojenja za proizvodnju električne energije.

Potrošnja električne energije na područje općine Velika u 2001. godini iznosila je oko 6817,8 MWh.

U sljedećoj tablici prikazana je potrošnja električne energije 2001. godine po vrsti potrošača:

POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Tablica br. 25.

Red. broj	POTROŠAČ	POTROŠNJA (kWh)
1.	Kućanstva	5 854 452
2.	Gospodarstvo, javni sadržaji (uprava, školstvo i sl.)	711 218
3.	Javna rasvjeta	252 117
UKUPNO:		6 817 787

IZVOR PODATAKA: - HEP-Distribucija d.d. Zagreb; DP "Elektra"-Požega

Prijenosna mreža

Prijenosna mreža područja općine Velika sadrži samo jednu građevinu na 400 kV naponskoj razini, a to je:

- DV 400 kV; Ernestinovo-Tumbri

Ovaj dalekovod samo prolazi područjem Općine i izravno ne doprinosi elektroopskrbi potrošača na području općine Velika.

Distribucijska mreža

Distribucijska mreža područja općine Velika sadrži građevine na 35 kV, 10(20) kV i 0,4 kV naponskoj razini, te javnu rasvjetu.

Na 35 kV naponskoj razini mreža sadrži sljedeće građevine:

- TS 35/10 kV – Velika,
- DV 35 kV; TS-110/35/10 kV POŽEGA 1-TS 35/10 kV Velika.

Distribucijska elektroenergetska mreža na 10(20) kV naponskoj razini sadržava trafostanice 10(20)/0,4 kV, te nadzemne i podzemne kableske dalekovode.

U sljedećoj tablici prikazani su fizički pokazatelji za postojeću distribucijsku elektroenergetsku mrežu:

DISTRIBUCIJSKI ELEKTROENERGETSKI SUSTAV

Tablica br. 26.

REDNI BROJ	NAPONSKA RAZINA (kV)	VRSTA OBJEKTA	JEDINICA MJERE	IZNOS
1.	35	TS	kom	1
		DV	km	11,661
		KB	km	1,390
		Energetski trafo	MVA	4
kom	1			
2.	10	TS	kom	30
		DV	km	55,443
		KB	km	10,478
		Energetski trafo	MVA	4,610
			kom	31

IZVOR PODATAKA: - HEP-Distribucija d.d. Zagreb; DP "Elektra"-Požega

1.1.2.8. Vodnogospodarski sustav

a) Vodoopskrba

Vodoopskrbni sustav općine Velika dio je vodoopskrbnog sustava Požeštine, koji se bazira na tri gradska crpilišta (bušeni zdenci) na području grada Požega i tri otvorena zahvata na gorskim izvorištima. Gradska crpilišta su Zapadno polje (kapaciteta 75 l/s), Istočno polje (kapaciteta 15 l/s) i Luke (kapaciteta 60 l/s). Gorska izvorišta su Stražemanka (kapaciteta 30-40 l/s), Veličanka (kapaciteta 20-110 l/s) i Kutjevačka Rika (kapaciteta 7-15 l/s). Na području općine Velika su crpilišta Veličanka i Stražemanka.

Gorsko izvorište Veličanka obuhvaća izvore "Veličanka" i "Božji zdenac". Izvor "Božji zdenac" nalazi se oko 2 km sjeverno od Velike, kapaciteta 4-8 l/s. Izvor "Veličanka" nalazi se oko 7 km sjeverno od Velike kapaciteta 20-110 l/s. Zahvat je preljevnog tipa, na kontaktu trijaskih karbonatnih stijena i paleozoika, a nalazi se na 515 m nadmorske visine. Postojeća kaptaza izvora "Veličanka" drenira isključivo preljevne vode izvorišta, koje su u vrijeme ljetnih i jesenskih mjeseci nedostatne za vodoopskrbu.

U razdoblju zima-proljeće pojavljuje se višak preljevnih količina vode koji postojeći cjevovodi ne mogu prihvatiti. Iako mu je potencijalna izdašnost velika, karakteriziraju ga velike oscilacije tijekom godine pa predstavlja relativno nepouzdan oslonac vodoopskrbe. Preko prekidne komore (kota 354 m.n.m.) i vodosprema "Božji zdenac" ($V=300 \text{ m}^3$) i Velika ($V=600 \text{ m}^3$), voda se dovodi u postojeći vodoopskrbni sustav. Dozvoljene količine za zahvaćanje prema vodopravnoj dozvoli su 30 l/s (946.670 $\text{m}^3/\text{god.}$).

Zahvat izvorišta Stražemanka (kota 427 m.n.m.) nalazi se na obroncima Papuka, nekih 4 km sjeverno od naselja Biškupci. Kaptira vodotok Stražemanku, izdašnosti koja varira od 35-40 l/s. Mala kolebanja upućuju na zaključak o usporenoj cirkulaciji podzemne vode kroz trijasko karbonatne stijene, mjestimice i kroz propusniji dio paleozojskog kompleksa. Izvorište se preko prekidne komore (kota 354 m.n.m.) cjevovodom $\Phi 250$ mm spaja na vodoopskrbni sustav. Dozvoljene količine prema vodopravnoj dozvoli su 40 l/s odnosno 1.262 230 $\text{m}^3/\text{god.}$

Za ova tri izvorišta postoje utvrđene zone sanitarne zaštite.

Javni vodoopskrbni sustav obuhvaća naselja uz glavne magistralne pravce Velika-Trenkovo-Požega, te Kaptol-Velika-Biškupci-Toranj-Lučinci-Sloboština i obuhvaća naselja Velika, Trenkovo, Trnovac, Toranj, Stražeman, Radovanci, Potočani, Oljasi, Nježići, Milivojevci, Milanovac, Markovac, Lučinci, Draga, Doljanci, Bratuljevci i Biškupci. Naselja osobito pogođena ratnim razaranjima, a s izvedenom vodoopskrbnom mrežom (koja nije bila dio šireg sustava) su Gornji Vrhovci, Kantrovci, Ozdakovci, Poljanska i Smoljanovci. Trenutni izgled ovih sustava je takav da se za ova naselja smatra da nemaju izgrađen javni vodoopskrbni sustav. Praktično, od svih naselja iz sastava Općine jedino naselje Antunovac nema izgrađenu mrežu za vodoopskrbu stanovništva.

b) Odvodnja otpadnih voda

Na području Općine javni sustav za odvodnju postoji samo u naselju Velika, a u svim ostalim naseljima se individualno rješava pitanje odvodnje otpadnih i sanitarnih voda. Sanitarne vode se iz domaćinstava upuštaju u septičke ili sabirne jame propusnog tipa

te bez pročišćavanja upuštaju u teren. Kada se zapuni teren oko takvih jama i one postanu nepropusne ili vrlo slabo propusne, nastaju problemi za vlasnike objekata i prepumpavanje sadržaja jama u obližnje kanale, grabe ili vodotoke.

Urbanizacija općinskog središta, njegova pokrivenost industrijom te činjenica da je od 1973. godine u pogonu sustav za opskrbu pitkom vodom stvorili su preduvjete izgradnji javnog sustava za odvodnju otpadnih i sanitarnih voda naselja Velika. Ovaj se sustav počeo graditi još 1983. godine. Riječ je djelomično mješovitom gravitacijskom sustavu odvodnje. Cijevnim putem se odvođe sanitarne otpadne vode, tehnološke otpadne vode koje se smiju upuštati u sustav odvodnje bez pročišćavanja te dio čistih oborinskih voda (s krovova kuća i uređenih dvorišta). Ostale oborinske vode se prihvaćaju cestovnim i melioracijskim kanalima te vodotocima. Postojeći sustav pokriva centralni i južni dio naselja uz ispuštanje prikupljene vode u neprerađenom stanju u vodotok Veličanka. Prema dostupnim podacima postojeći sustav obuhvaća cca 4.500 m² cijevi, a u tijeku je izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda na lokaciji južno od naselja Velika s recipijentom-potokom Veličanka.

Projektirani uređaj je mehaničko-biološki, kapaciteta 3.000 ES.

Na području općine Velika vodotoci su lokalnog karaktera i kategorizacija im nije određena Državnim planom za zaštitu voda. Ne obavlja se ni ispitivanje kakvoće voda.

c) Uređenje vodotoka i voda

Zaštita od poplava je neophodna djelatnost koja bitno utječe kako na proizvodnju tako i na životni standard. U svim etapama, od odluke za zaštitom prostora od poplava preko analize varijantnih rješenja i izbora rješenja zaštite, sve do izgradnje, korištenja i održavanja zaštitnog sustava, mora postojati gospodarska opravdanost.

Izgradnjom i korištenjem poplavama ugroženih nizina uz vodotoke često se ulazi u rizik da povremeno izlivena velike vode korisnicima tog prostora nanesu gubitak i štetu. Zaštita od poplava, iako se mnogo ulaže u izgradnju zaštitnih objekata još je i danas jedna od značajnijih vodnogospodarskih djelatnosti.

Glavni problemi djelatnosti uređenja vodotoka i zaštite od štetnog djelovanja voda su nedovoljni stupnjevi zaštite branjenih područja od poplava, a koji se pojavljuju zbog nedovoljne izgrađenosti sustava. Naselje Velika je zaštićeno od 3-10 godišnjih velikih voda (ovisno o lokaciji), a poželjno bi bilo područje naselja zaštititi na 100 godišnju veliku vodu, a poljoprivredne površine na 25 godišnju veliku vodu.

Na području Općine izvedeni su sljedeći radovi:

- regulacijski radovi u koritu Veličanka cca 8,1 km,
- nasip na najugroženijim i najosjetljivijim dijelovima toka vodotoka 1,35 km,
- regulacijski vodovi u koritu Stražemanke cca 0,5 km, Bozare 1 km, Radovanke 2 km, Dubočanke 0,8 km i Škrbičanke 0,6 km.

Prema dostupnim podacima površine ugrožene 100-godišnjim velikim vodama iznose 1.061 ha, površine ugrožene erozijskim procesima 10.200 ha, dok za bujične aktivnosti nema podataka.

Na području Općine evidentirana su i tri ribnjaka, jedan na potoku Glogovac, te dva na potoku Veličanka (u Velikoj i Trenkovu).

d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Melioracijska odvodnja

Južni dio područja općine Velika, ukupne površine oko 3.600 ha, nalazi se unutar melioracijskog područja sliva rijeke Orljave koje se prema podacima iz Vodoopskrbne osnove Hrvatske prostire na oko 64.376 ha. Melioracijsko područje rijeke Orljave prostire se na dolinskom, nizinskom i blago brežuljkastom dijelu sliva. Melioracijsko područje na prostoru općine Velika je uglavnom južno od ceste Kujnik Požeški-Lučinci-Toranj-Stražeman-Kutjevo, čija se gornja topografska granica kreće oko 200 m.n.J.m. To je pretežno poljoprivredno zemljište na kojem obradivo poljoprivredno zemljište sudjeluje s oko 70% površine. Ono je identificirano kao područje na kojem su izgrađeni ili postoji potreba za izgradnjom sustava melioracijske odvodnje radi unapređenja poljoprivredne proizvodnje. Ostali dio Općine nalazi se u blago brežuljkastom dijelu melioracijskog područja.

Melioracijsko područje općine Velika općenito se može okarakterizirati kao djelomično izgrađeno područje jer se na najvećem dijelu područja, na kojem je poljoprivredno zemljište većinom u vlasništvu obiteljskih gospodarstava, odvodnja odvija prirodnim vodotocima na kojima su izvršeni manji regulacijski radovi dok se tek na manjem dijelu (oko 10% površina) površina koje su državno vlasništvo, a koristi ih Kutjevo d.d., unutarnja odvodnja može smatrati riješenom jer su izgrađeni sustavi površinske ili kombinirane odvodnje (površinski+podzemni). Na cijelom melioracijskom području općine Velika odvodnja se odvija gravitacijskim putem, dakle bez izgrađenih crpnih stanica. Sustavi zaštite od vanjskih bujičnih voda brdskog područja uglavnom nisu izgrađeni (nasipi) osim lateralnog kanala Velika-Češljakovci (Ik Veličanke) koji u dužini od 1,5 km unutar melioracijskog područja (ukupno 2,0 km) predstavlja zaštitu sustava Podrovac od vanjskih voda.

Ukupno melioracijsko područje općine Velika podijeljeno je na 14 sustava melioracijske odvodnje od kojih je 10 sustava ili dijelova sustava u podpodručju vodotoka Veličanka (oko 5.300 ha), a preostala 4 pripadaju melioracijskom podpodručju rijeke Orljave. U slivu vodotoka Veličanka su sustavi: Glogovac, Podrovac, Stražemanka, Zgorica, Škrbičanka, Mala Velika, Inošinac, Zarovac, Dubočanka i Turski grad. Na području općine Velika su i dijelovi sustava Emovci, Račja Noga, Vilić i Parići čiji je prijemnik rijeka Orljava. Unutar melioracijskog područja općine Velika površine s riješenom površinskom odvodnjom prostiru se na 250 ha. U sustavu Podrovac ("Podrovac") 150 ha, u sustavu Glogovac ("Škomić") 70 ha, te u sustavu Emovci ("Mladice") 30 ha. Korisnik sustava s riješenom unutarnjom odvodnjom je Kutjevo d.d.

Osnovne melioracijske objekte (I. i II. reda) na području vodotoka Veličanke čine sljedeći vodotoci i kanali: Glogovac, Sovinjak, Labanovka, Stražemanka, Bozara, Radovanka, Ik Veličanke i Škrbičanke, te Emovački potok, Perenački potok, potok Kloštar, potok Sartuk, Vilički potok, potok Durakovac, potok Parić i potok Zukva na podpodručju rijeke Orljave. Ukupna dužina nabrojanih melioracijskih objekata I. reda iznosi ukupno 68,75 km, a II. reda 38,13 km, od čega je na području općine Velika oko 70% navedene

dužine. Detaljni melioracijski objekti (III. i IV. reda) izgrađeni su jedino na površinama s potpuno riješenom unutarnjom odvodnjom i ukupne su dužine 7,95 km.

Melioracijsko navodnjavanje

Nedostatak vode u kritičnom vegetacijskom razdoblju je uslijed klimatskih promjena u posljednjih dvadesetak godina sve izraženiji, a naročito su ugrožene visoko akumulacijske kulture (sjemenske).

Kako bi se štete svele na minimalnu moguću mjeru potrebna je primjena suvremenih tehnologija obrade tla i izgradnja melioracijskog sustava za navodnjavanje.

Nažalost, na području općine Velika nema površina koje se sustavno navodnjavaju.

1.1.2.9. Postupanje s otpadom

Otpad se organizirano prikuplja i odvozi iz tri naselja: Velika, Trnovac i Trenkovo. Prikupljanje i odvoz je prepušteno "Tekiji" d.o.o., iz Požege koja prikupljeni otpad odlaže na regionalno odlagalište u Alilovcima (općina Kaptol).

U tijeku je formiranje općinskog komunalnog poduzeća koje će preuzeti poslove prikupljanja i odvoženja otpada s područja čitave Općine na odlagalište u Alilovcima. Procjenjuje se ukupna godišnja količina prikupljenog otpada na oko 800 t. Odvojeno prikupljanje i reciklaža pojedinih vrsta otpada je zastupljena samo u naselju Velika i to samo staklo.

Na području Općine egzistira prema prikupljenim podacima 8 divljih odlagališta: Lučinci (veličine cca 20x50 m), Sadovi (Radovanci, cca 200x50 m), Trenkovo (Škomić 250x70 m) i Sevonca 20x20 m), Mala Velika, Biškupci (Vinogradine 100x20 m), Antunovac (Glogovac 200x200 m) i Draga (cca 1 ha). Većina ovih odlagališta je još aktivna.

1.1.2.10. Stanje okoliša

a) Onečišćenje voda

Na području općine Velika su vodotoci lokalnog karaktera te im nije određena kategorizacija Državnim planom za zaštitu voda, a kako se na vodotocima lokalnog karaktera ne obavljaju ispitivanja kakvoće voda to i ne postoje egzaktni podaci o stanju površinskih voda u Općini.

Postojanje divljih deponija u blizini vodotoka, te nerijetko i direktno odlaganje građevinskog i krupnog otpada u stare kanale rijeka i rukavaca govori o vjerojatnom onečišćenju površinskih voda.

Situacija mora biti najgora na Veličanki, od mjesta uljeva postojećeg sustava za odvodnju naselja Velika.

Podatke o onečišćenju podzemnih voda nemamo, ali činjenica da je 87% stanovništva obuhvaćeno vodoopskrbom (povećanje standarda potrošnje pitke vode, a time i

povećanje količina sanitarne otpadne vode), a da nema izgrađenom javnog sustava za odvodnju osim u naselju Velika, ipak nešto govori o kvaliteti najplićih vodonosnih slojeva. Naime trenutno otpadne sanitarne vode direktno i bez pročišćavanja završavaju u kanalima i vodotocima ili u podzemlju.

b) Onečišćenje zraka

Na području Općine nisu vršena mjerenja kakvoće zraka, a nisu izrađeni niti katastri zagađivača.

Pojedinačni manji ili veći zagađivači zraka su postojeća asfaltna baza u Velikoj, kamenolom "Veličanka", eksploatacijsko polje Poljanska i postojeća gospodarska zona u Velikoj.

Zagađenje zraka od prometnog toka najviše je prisutno uz trasu državne ceste D49 i trasu županijske ceste Ž 4101. No to zagađenje nije značajno zbog malog intenziteta prometa.

c) Onečišćenje tla

Stanje tala na području općine Velika može se promatrati u okviru šireg područja, gdje dominira ruralni karakter naselja, usitnjenost poljoprivrednih posjeda kao odraz prirodnogeografskih osobina teritorija Općine, prostor u kojem nema velikih industrijskih pogona, te prostor koji je tijekom Domovinskog rata pretrpio znatne štete i onečišćenja.

Usitnjenost poljoprivrednih posjeda koja karakterizira prostor Općine, pridonijela je zaštiti tla od onečišćenja od poljoprivredne proizvodnje, uslijed prekomjernog korištenja umjetnih gnojiva te sredstava za zaštitu poljoprivrednih kultura, koja su potencijalni zagađivači tla, a koja su neminovne posljedice intenzivne poljoprivredne proizvodnje na velikim poljoprivrednim posjedima (tablama).

Međutim, kao potencijalni zagađivači tla na području općine Velika javljaju se neki drugi izvori. Određene površine na prostoru Općine ostale su nakon Domovinskog rata nerazminirane, te su stoga faktor onečišćenja tla s obzirom na nemogućnost korištenja takvog tla (bilo poljoprivrednog ili šumskog).

U okviru općine Velika nalazi se značajan gospodarski potencijal-kamenolom tehničkog kamena (dolomita), sjeverno od naselja Velika, koji je potencijalni zagađivač tla, budući da se eksploatacija kamena odvija u šumskom okruženju, te je osim onečišćenja tla prisutno i onečišćenje zraka, ali i vegetacije. Međutim, najprisutnije zagađenje tla vezano je za lokacije divljih deponija, koje su, uglavnom, izvan granica građevinskog područja, najčešće na poljoprivrednom zemljištu. Kako je na području općine Velika oko dvadesetak divljih deponija, to su četiri veće deponije (u Velikoj, Antunovcu, Trenkovu i Kantrovcima) u blizini naselja koja su okružena osobito vrijednim i vrijednim poljoprivrednim zemljištem.

d) Opterećenje bukom

Postojeći izvori buke su kamenolom "Veličanka" i eksploatacijsko polje Poljanska. To su zone u kojima se koristi eksploziv, te teška mehanizacija za utovar i transport materijala. Obje lokacije smještene su izvan naselja, tako da je utjecaj na naseljene zone smanjen.

Da bi se otklonio negativan utjecaj kamiona koji prevoze materijal iz kamenoloma "Veličanka" na naselje Velika, izgrađena je obilazna cesta koja osigurava zaobilazak većeg dijela naselja. Potrebno je izvesti cijelu trasu planirane zaobilaznice, kako bi se u potpunosti izmjestio tranzitni promet iz naselja Velika.

Osim kamenoloma i eksploatacijskog polja mogući izvori buke na području Općine su gospodarska zona u Velikoj, te prometni tok na državnoj cesti D49 i županijskoj cesti Ž 4101.

Jedan od mogućih izvora buke je i vojno vježbalište iznad naselja Radovanci.

Zakon o zaštiti od buke definira potrebu izrade karte buke na nivou Općine, ali takva mjerenja do sada nisu vršena.

1.1.2.11. Područja posebne namjene

Na području Općine, prema podacima Ministarstva obrane, postoje dvije vojne lokacije, kao zone posebne namjene. To su:

- vojno vježbalište "Radovanci",
- rp "Papuk".

1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

Planska rješenja PPUOV Velika se moraju uskladiti s planiranim rješenjima u PPP-SŽ¹¹, koji je plan šireg područja, a donesen je u srpnju 2002. godine.

1.1.3.1. Prostorni plan Požeško-slavonske županije (PPP-SŽ)

a) Stanovništvo

Za potrebe PPP-SŽ je izrađena Demografska studija (autor: dr. Andrija Bognar PMF Zagreb, 1999. god.) čiji izabrani dijelovi su ugrađeni u njega. Kako je studija rađena 1999. godine prije posljednjeg popisa stanovništva 2001. godine, ocjene, ciljevi i projekcije baziraju na kretanju i obilježjima stanovništva do popisa 1991. godine.

Ciljevi demografskog razvoja Županije uvažavaju opredjeljenja iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske kojom se 2015. godine treba planirati broj stanovnika iz 1991. godine. Ako bi broj stanovnika Županije 2015. godine bio na razini 1991. godine, to se ne bi odrazilo na općine već na gradove Požegu i

---

¹¹ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002.: Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Pakrac, gdje bi bilo više stanovnika, a u općinama manje. Naglašava se zbog toga provođenje poticajnih mjera populacijske politike.

Prognoza broja stanovnika u Demografskoj studiji je rađena za 2021. godinu po općinama i naseljima.

**PROGNOZA STANOVNIŠTVA 2021. GOD.
PO NASELJIMA**

Red. broj	Naselje	Prognoza
		2021. g.
1.	Antunovac	100
2.	Biškupci	300
3.	Bratuljevci	0
4.	Doljanci	100
5.	Draga	350
6.	Gornji Vrhovci	0
7.	Kantrovci	100
8.	Klisa	50
9.	Lučinci	100
10.	Markovac	50
11.	Milanovac	80
12.	Milivojevci	0
13.	Nježić	0
14.	Oljasi	0
15.	Ozdakovci	0
16.	Poljanska	0
17.	Potočani	260
18.	Radovanci	800
19.	Smoljanovci	0
20.	Stražeman	450
21.	Toranj	200
22.	Trenkovo	950
23.	Trnovac	550
24.	Velika	4.000
Ukupno Općina:		8.440

IZVOR PODATAKA: Demografska studija, PMF Zagreb, 1999. god.

Prema ovoj prognozi bi ukupno stanovništvo Općine poraslo za 38,3%, općinsko središte Velika bi udvostručilo broj, a 8 naselja demografski odumrlo.

b) Naselja

Ciljevima PPP-SŽ definirane su sljedeće postavke:

Prema nekim procjenama i kriterijima, do 2021. godine, prestat će postojati 106 naselja i to na području: grada Lipika 12, grada Pakraca 22, grada Pleternice 10, grada Požege 7, općine Brestovac 24, općine Čaglin 21, općine Kaptol 1, općine Kutjevo 1 i općine Velika 8 naselja. Preko 90% njih vezan je za brdsko-gorsko područje Psunja, Papuka i Krndije, te Požeške gore.

Godine 1991. u njima je živjelo 7.961 stanovnik ili samo 8,9% ukupne demografske mase Županije.

U planskom dijelu PPP-SŽ definirane su sljedeće postavke:

Razina razvoja s određenim ograničenjima je pravac povezivanja općinskih središta Pleternica-Čaglin-Kutjevo-Kaptol-Velika-Brestovac, što sačinjava dopunski prsten povezivanja općinskih središta, kao i prisutno povezivanja općinskog središta Velika s Podravskom Slatinom, te Pleternice s Kapelom.

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske Prostorni plan Županije preuzima sustav središnjih naselja, u kojima je prikazana disperzija svih središta od razine lokalnog do regionalnog.

U sustavu razvojnih žarišta Požega i Pakrac predstavljaju područje koje ima znatniju koncentraciju stanovništva u odnosu na ostala naselja, i predstavljaju prostor koji čini radijus gravitacije. On privlači funkcije svakodnevnog življenja i kretanja stanovništva u središte naselja.

Kartografskim prikazom Strategije prostornog uređenja (kat. prikaz br. 42-08) dana su postojeća i potencijalna razvojna žarišta-središta, prema kriterijima za:

1. sva naselja s više od 1.000 stanovnika,
2. sva općinska središta prema teritorijalnom ustrojstvu RH,
3. sva naselja koja se nalaze u središtu područja ($r=3$ km), a imaju više od 1.500 stanovnika.

Prema Strategiji prostornog uređenja tri su karakteristična kategorijalna osnovna tipa žarišta koncentracije stanovništva u Požeško-slavonskoj županiji:

- kategorija tipa žarišta T4 (10-30.000 stanovnika i radijusom žarišta $r=3,5$ km),
- kategorija tipa žarišta T5 (5-10.000 stanovnika i radijusom žarišta $r=3,0$ km),
- kategorija tipa žarišta T6 (1-5.000 stanovnika i radijusom žarišta $r=2,5$ km).

Tabela br. 12.

RAZVOJNA ŽARIŠTA ŽUPANIJE		
Tip žarišta	Broj žarišta	Napomena
T4 ($r=3,5$ km 10-30.000 st.)	1	regionalno središte županijsko središte
T5 ($r=3$ km 5-10.000 st.)	1	manje regionalno središte gradsko središte
T6 ($r=2,5$ km 1-5.000 st.)	12	manja gradska središta općinska središta naselja

Za žarište tipa T4 i T5 može se reći da je kategorija najznačajnijih žarišta razvoja Županije. To su naselja s više od 5.000 stanovnika i 2.000 zaposlenih, dok su tipovi žarišta T6 kategorija novoustrojenih gradova i općinskih središta koji su u razvojnoj fazi procesa organizacije i ustroja svih važnih funkcija gospodarstva, te društvenih djelatnosti. Naselja ovog tipa ne karakterizira velik broj stanovnika, već je za njih značajni interes države i Županije te jedinice lokalne samouprave za razvoj privrede.

Tabela br. 13.

OSNOVNI PODACI O TIPOVIMA ŽARIŠTA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE					
Ti žarišta	Centralno naselje	Broj naselja u radijusu	Broj stanovnika u kružnom području naselja	Broj zaposlenih	Broj poljoprivrednika (aktivni)
T4 ($r=3,5$ km) 10-30.000 st.	POŽEGA	9	23.975	7.980	
T5 ($r=3,0$ km) 5-10.000 st.	PAKRAC	9	9.880	3.561	
	PLETERNICA	7	6.018	1.512	
T6 ($r=2,5$ km) 1-5.000 st.	LIPIK	3	4.218	1.550	
	KUTJEVO	2	2.706	809	
	VELIKA	4	3.290		
	JAKŠIĆ	5	1.737		
	KAPTOL	5	1.361		
	KUKUNJEVAC	0	1.082		
	VETOVO	2	1.035		
	BTRESTOVAC	7			
ČAGLIN	3				

U ruralnim brežuljkastim predjelima teško je pravilno definirati žarište razvitka s obzirom na njihovu brojnost i raštrkanost, a zbog malog broja stanovnika u njima.

Današnja opća pozicija sela, te težnja da se strateški dovedu u što povoljniji položaj ova naselja na županijskoj razini može inklinirati k tomu da se na ovom predjelu razviju podžarišne zone. Stoga u ta naselja treba ulagati da bi se ubrzali procesi razvoja. Izdvajaju se određena naselja koja treba napomenuti:

Podžarišta – već iz prethodnog vidljivo je da se u pojedinim jedinicama lokalne samouprave osim već definiranih žarišnih naselja koja preuzimaju centralitet naselja ili su neovisna kao žarišta inicijalnog razvoja pojavljuju naselja koja popunjavaju međužarišni prostor te stoga postaju podžarišna naselja. s obzirom na veličinu građevinskih područja, broj stanovnika i infrastrukturni razvoj uglavnom su to naselja do 1.000 stanovnika.

Kriteriji za definiranje naselja s podžarišnim karakterom je:

- cjelovitost i kompaktnost građevinskog područja,
- definiranost objektima društvene infrastrukture,
- postojanje gospodarskih objekata,
- karakteristike kulturno-povijesne sredine.

Biškupci – s gravitacijskim područjem sljedećih naselja: Stražeman, Poljanska, Draga, Doljanci i Kantrovci.

Ukupni broj naselja od 500 do 1.000 stanovnika je 19. Ona dobrim dijelom skladno nadopunjuju postojeću mrežu osnovnih županijskih naselja.

Radi pretpostavke da bi uloga i značenje ovih naselja u sadašnjim i budućim demografskim i razvojnim procesima Županije bili značajni, s obzirom na razmještenost u prostoru, potrebno je omogućiti daljnji razvitak tih naselja te se i za njih predlaže rezerviranje prostora za proširenje postojećih granica građevinskog područja, (ali uz detaljnu analitiku i kvalitetnu provjeru potreba).

Šezdesetsedam naselja Županije razvrstana su prema broju stanovnika na osnovi popisa iz 1991. godine u grupu: naselja od 201 do 500 stanovnika. Naselja s manje od 500 stanovnika pretežito se nalaze na potezima između lokalnih općinskih središta i u predjelima s pretežno poljoprivrednim površinama. Za ova naselja u pravilu ne bi trebalo dozvoliti proširenje građevinskih područja. Postojeće građevinsko područje u većini slučajeva zadovoljava buduće potrebe zbog niskog postotka izgrađenosti većine naselja. nužno je potrebno općinskim i gradskim planovima objektivno valorizirati i racionalizirati pojedinačne objekte i manje grupe kuća izvan građevinskog područja samo u svrhu obnove.

Ostala naselja, njih 175, razvrstana su u grupu naselja do 200 stanovnika. Ova naselja s manje od 200 stanovnika pretežito se nalaze u mozaiku šumskih i poljoprivrednih površina. Kao i u prethodnom slučaju i za ova naselja već izgrađene i kultivirane površine potrebno je zadržati kao dio opće slike naselja ili predjela, ali u pravilu ne dozvoliti proširenje građevinskih područja, a za pojedina naselja građevinsko područje reducirati do optimalnih potreba.

Naselja Požeško-slavonske županije dijelimo prema sustavu:

1. Požega-srednje razvojno središte (regionalno središte),
2. Pakrac-manje razvojno središte (manje regionalno središte),
3. Pleternica-malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
4. Lipik-malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
5. Kutjevo-malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
6. Velika-malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti),
7. Jakšić-inicijalno razvojno središte (lokalno središte slabije razvijenosti),
8. Kaptol-inicijalno razvojno središte (lokalno središte slabije razvijenosti).

Stupnjevanje naselja ovdje nije izraženo. Osim prije navedenih osam središnjih naselja označena su i sva općinska središta.

Sukladno tome kao i opredjeljenju da općinska središta trebaju generirati razvoj svojih općina, Prostornim planom Županije uključena su u sustav središnjih naselja i sva općinska središta i to u kategoriju "inicijalno

razvojno središte" (lokalno središte). Svrstavanjem manjih općinskih središta u kategoriju inicijalnih razvojnih središta nastoji se sukladno opredjeljenjima iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske osnovati lokalna razvojna središta kao uporišta policentrično razvijenoj mreži naselja.

**PLANIRANI SUSTAV SREDIŠNJIH NASELJA
U POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJI**

Tabela br. 14.

Središnje naselje				
Županijsko središte (regionalno središte)	Manje razvojno središte (manje regionalno središte)	Malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti)	Malo razvojno središte (područno središte slabije razvijenosti)	Inicijalno razvojno središte (lokalno/općinsko središte)
IV. kategorija	V. kategorija	VI. kategorija	VI. kategorija	VII. kategorija
POŽEGA	PAKRAC	PLETERNICA LIPIK	KUTJEVO VELIKA	JAKŠIĆ KAPTOL BRESTOVAC ČAGLIN

Kategorija područnog središta slabije razvijenosti utvrđena je za naselja Kutjevo i Velika, a kategorija lokalnog središta slabije razvijenosti za naselja Jakšić i Kaptol.

Sva navedena naselja su svrstana u navedene kategorije zbog brojnosti središnjih i gospodarskih sadržaja, prostornog položaja i veličine. U svim naseljima potrebno je osim razvitka društvenih djelatnosti pojačano poticati razvitak gospodarstva kako bi mogla generirati razvitak okolnog prostora.

Naselja u kategoriji manjih lokalnih središta koja bi primarno imala funkciju opskrbe užeg okolnog prostora robom i uslugama nisu utvrđena Županijskim planom, ali ih je potrebno utvrditi u općinskim planovima čija će izrada uslijediti.

Kao posljedica utvrđenog sustava središnjih naselja očekuje se pokretanje procesa usmjerenih prema:

- Uravnoteženoj prostornoj raspodjeli stanovništva, radnih sadržaja i drugih funkcija na Županijskom području,
- Uravnoteženom razvitku srednjih funkcija,
- Ravnomjernijem razvitku u prostoru smanjivanjem razlika u urbaniziranosti Županijskog područja,
- Smanjenju intenziteta dosadašnjih negativnih demografskih kretanja koja su prisutna na većem dijelu Županije.

Preko sustava središnjih naselja koji je određen za područje Županije, tj. određivanjem pozicije središnjeg naselja unutar sustava (rang naselja), pozicioniraju se osnovne poticajne razvojne aktivnosti. Pod time se prvenstveno misli na ustrojstvo državnih i županijskih ustanova (gospodarstvo, prosvjeta, zdravstvo, kultura, šport, državni uredi, upravni odjeli, itd.), kao i ostalih poticajnih funkcija i aktivnosti koje nisu od državnog ili županijskog interesa.

Na taj se način predvide mreže školskih, zdravstvenih, športskih i upravnih funkcija koje uz gospodarski poticaj promiču razvoj naselja i njihovog gravitacijskog područja.

Time je formirana osnova sustava središnjih naselja, na koju se nadovezuju ostala naselja, centri manjih prostornih cjelina (tzv. lokalni centri).

Naselja Kutjevo i Velika koji se nalaze u kategoriji "manji gradovi i naselja s gradskim obilježjima", a prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj ("Narodne novine", br. 10/97.) dobila su status općine.

c) Građevinska područja

Odredbama za provođenje PPP-SŽ definirane su postavke za formiranje građevinskih područja u okviru prostornih planova uređenja općina (PPUO) i one su sljedeće:

- Građevinskim područjima određuju se granice površina naselja kao i površine za izdvojene namjene.
Položaj, veličina i oblik građevinskih područja određuje se prema kategoriji zaštite i osjetljivosti prostora, a između pojedinih građevinskih područja nužno je predvidjeti odgovarajući pojas šumske ili poljoprivredne površine.
Građevinska područja treba određivati racionalnim korištenjem prostora, s obrazloženjem opravdanosti povećanja njegova neizgrađena dijela.
- Strategijom prostornog uređenja RH utvrđeno je da svim instrumentima politike uređenja prostora treba spriječiti svako daljnje neopravdano širenje građevinskih područja, uz konstataciju da je ta smjernica samo prvi korak u novom procesu redefiniranja građevinskih parcela (kroz prostorne planova uređenja prostora općina i njihovog drastičnog smanjivanja na površine primjerene potrebama.
- Kod određivanja građevinskih područja prvenstveno treba težiti očuvanju povijesnog nasljeđa i tradicionalne tipologije naselja, te voditi računa o lokalnim osobitostima, značenju naselja u sustavu središnjih naselja, potrebama vezanim uz izgradnju javnih i gospodarskih sadržaja, mogućnostima komunalnog opremanja i sl.
- Uvjete za određivanje građevinskih područja i građenje izvan građevinskih područja moguće je odrediti prema kategorijama zaštite odnosno razinama dopustivosti, koje su uvjetovane prostorom, tj. njegovom osjetljivošću i primjenjivosti za određene aktivnosti glede prirodnih obilježja i sustava, a propisane člankom 9.
  - a) I razina (kategorija) je područje zabrane gradnje i zahvata u prostoru u kojem se ne mogu formirati nova i širiti postojeća građevinska područja odnosno zabranjena je svaka gradnja ili rekonstrukcija.
Iznimno, zabrana se ne odnosi na infrastrukturu, ukoliko je uvjetovana gradnjom ili rekonstrukcijom drugih građevina, ali uz izvođenje posebnih mjera zaštite i to samo u slučaju ako je zamjensko rješenje neopravdano skupo.
  - b) II razina (kategorija) je područje ograničene gradnje zahvata u prostoru u kojima se dopušta gradnja, ali uz uvažavanje posebnih zaštitnih mjera i uvjeta uređenja prostora.
  - c) III razina (kategorija) je područje koje se odnosi na one dijelove prostora u kojima je određivanje građevinskih područja, građenje i korištenje izvan građevinskog područja bez posebnih ograničenja, a obavlja se temeljem odredbi ove Odluke.

Kriteriji za utvrđivanje građevinskih područja

- PPP-SŽ daju se osnovne preporuke za određivanje i oblikovanje građevinskih područja naselja, a planiranje građevinskih područja u PPUO potrebno je provesti selektivno i u funkciji optimizacije odnosa razvoj naselja-zaštita prostora, uz uvažavanje sljedećeg:
  1. kvalitetnom procjenom i provjerom na terenu utvrditi stvarne granice zaposjednutosti prostora, te objektivno sagledati potrebu za prostorom za svako naselje uz uvažavanje postojećih demografskih kretanja, procjenu budućih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba, te drugih obilježja ili posebnosti značajnih za svako naselje,
  2. valorizirati kvalitete prostora i okoliša s ciljem očuvanja temeljnih resursa i njihove prostorne kompozicije u okruženju,
  3. što racionalnije koristiti postojeće građevinsko područje, preispitati i iskoristiti sve mogućnosti preoblikovanja postojećeg građevinskog područja i ukloniti neracionalnosti, te spriječiti svako daljnje neopravdano širenje naselja,
  4. građevinska područja nije dopušteno širiti preko postojećih ili planiranih obilaznica naselja,
  5. građevinska područja izduženih naselja ne smiju se širiti duž prometnica uz koje su izdužena,
  6. sprječavati svako daljnje spajanje građevinskih područja naselja,
  7. kada je nužno proširiti građevinska područja, potrebno je osigurati višenamjensko i optimalno korištenje njegovog najvrijednijeg dijela i primijeniti takav planski pristup kojim će se maksimalno čuvati prirodno neizgrađeno područje i štiti javni interes,

8. nova građevinska područja (u odnosu na građevinska područja utvrđena važećim prostornim planovima ranijih općina Požega i Pakrac) mogu se formirati za potrebe sljedeće izgradnje:
    - a. proizvodne zone (uz stručno obrazloženje o opravdanosti),
    - b. postojeće zone povremenog stanovanja za koje nisu utvrđena građevinska područja,
    - c. zone turistički, ugostiteljskih, rekreacijskih i zdravstvenih sadržaja,
    - d. dijelovi bespravno sagrađenih naselja stalnog stanovanja (u izuzetnim slučajevima),
    - e. u postupku izrade prostornih planova uređenja općina i gradova potrebno je utvrditi područja bespravne izgradnje i uvjete prihvaćanja zatečenog stanja, odnosno odbijanja takve izgradnje,
    - f. za daljnji prostorni razvoj naselja tako da se ukine dio do sada planiranog građevinskog područja koji se pokazao neiskoristivim, te isto vratiti u prvobitnu namjenu.
  9. u procesu planiranja sagledati realne troškove uređivanja građevinskog zemljišta i planski koncept temeljiti na njihovoj racionalizaciji,
  10. novom stambenom gradnjom prvenstveno popunjavati prostor interpolacijama i nedovoljno ili neracionalno izgrađene dijelove gradova i naselja,
  11. aktivnostima očuvanja i obnove postojećeg stambenog fonda, kao i dogradnjama ili nadogradnjama postojećih objekata davati isto značenje kao novim stambenim gradnjama, te ih razvijati kao kontinuiranu i programiranu djelatnost,
  12. usmjeravati novu stambenu i drugu gradnju u prostorne cjeline gradova i naselja koje su već opremljene komunalnom infrastrukturom i objektima društvenog standarda, uz osiguravanje prostornih preduvjeta za gradnju pretežito obiteljskih kuća s racionalnim gustoćama naseljenosti i primjerene tipovima naselja i regionalnim značajkama,
  13. obnovu i zaštitu povijesnih graditeljskih cjelina usmjeriti kroz njihovu obnovu, sanaciju i rekonstrukciju, a za potrebe novih stambenih i javnih prostora,
  14. izvan građevinskog područja može se odobriti rekonstrukcija postojećih stambenih i gospodarskih građevina ako su izgrađene na temelju građevinske dozvole, posebnog rješenja ili prije 15. veljače 1968. godine.
- PPP-SŽ omogućava se izgradnja naselja povremenog stanovanja čija će se građevinska područja odrediti temeljem PPUO.
Naseljem povremenog stanovanja smatra se izgrađena ili planirana prostorna cjelina koja se pretežito koristi za gradnju kuća za odmor.
U slučaju nelegalno izgrađenih cjelina povremenog stanovanja mogućnost pravne sankcije i granica građevinskog područja utvrdit će se u PPUO, a građevine izvan tako utvrđenog građevinskog područja moraju se ukloniti.
- Izvan građevinskih područja naselja moguće je utvrđivati građevinska područja za:
- turističko-rekreacijske građevine i zone,
  - športsko-rekreacijske građevine i zone,
  - gospodarske zone,
  - pojedinačne gospodarske komplekse,
  - groblja, sajmišta i deponije otpada i slične komunalne građevine i komplekse,
  - zdravstvene građevine i komplekse,
  - vojne građevine i komplekse.

Građevinska područja utvrđuju se PPUO sukladno smjernicama i uvjetima PPP-SŽ.

- Gospodarskom zonom smatra se područje veće od 1 ha na kojem se planira više građevinskih parcela za gospodarsku namjenu.
Pojedinačnim gospodarskim kompleksom smatra se parcela na kojoj su izgrađeni ili se planira izgradnja međusobno funkcionalno povezanih gospodarskih sadržaja.
Osnivanje gospodarskih zona i kompleksa kao i određivanje njihovih površina potrebno je analizirati PPUO, a njihovu opravdanost argumentirati temeljem programa razvoja općine.
- Građevinsko područje za turističko-rekreacijske i športsko-rekreacijske zone izvan naselja može se utvrditi samo na prostorima za koja je u PPUO utvrđeno da postoje prirodni uvjeti za planiranu namjenu.

- Građevinska područja za nova groblja i deponije utvrđuju se na temelju provedenih prethodnih istraživanja pogodnosti lokacije, a do tada se prostor rezervira u PPUO kroz namjenu površina s mogućim alternativnim lokacijama.
- Građevinska područja za građevine i komplekse zdravstva izvan naselja moguće je utvrditi na područjima za koje je PPUO utvrđeno da postoje specifični prirodni uvjeti (termalne vode, specifični klimatski uvjeti ili druge osobitosti).
- Kriteriji za utvrđivanje veličine građevinskog područja naselja određeni ovim Odredbama temeljeni su na projekciji stanovništva od 125.842 stanovnika Županije u 2021. godini. Ukoliko se Popisom stanovništva utvrdi znatno veći broj stanovnika za pojedine općine nego je to projekcijom određeno kao polazište za novu projekciju stanovnika uzima se novoutvrđeni broj stanovnika iz Popisa. Odstupanje novoprojiciranog broja stanovnika ne može biti više od 30% u odnosu na temelju projekcije. Građevinsko područje naselja općine i grada ne može biti veće od površine izgrađenog dijela građevinskog područja naselja uvećanog za 20%.

Tabela br. 5.

PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA I GUSTOĆA GRAĐEVINSKIH PODRUČJA NASELJA ŽUPANIJE U 2021. GOD.		
Općina	Projicirani broj stanovnika	Minimalna gustoća st/ha
Velika	8.440	8,6

IZVOR PODATAKA: Zavod za prostorno planiranje i Demografska studija

Tabela br. 6.

PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA I GUSTOĆA GRAĐEVINSKIH PODRUČJA SJEDIŠTA OPĆINE U 2021. GOD.		
Sjedište općine	Projicirani broj stanovnika	Minimalna gustoća st/ha
Velika	4.000	15,75

IZVOR PODATAKA: Zavod za prostorno uređenje i Demografska studija

Tabela br. 7.

POVRŠINA GGP, IZGRAĐENOSTI, GUSTOĆA, PROJICIRANI BROJ STANOVNIKA ZA NASELJA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE							
Općina	Površine GGP ha	Broj st. 1991. god.	Gustoća stan/ha	Izgrađeni dio GGP ha	Gustoća st/ha	Projicirani broj st. 2021. g.	Gustoća st/ha GGP
Velika	980,9224	6.101	6,21	482.8053	12,63	8.440	8,6

IZVOR PODATAKA: Zavod za prostorno uređenje i Demografska studija

Tabela br. 8.

POVRŠINA GGP, IZGRAĐENOSTI, GUSTOĆA, PROJICIRANI BROJ STANOVNIKA ZA SJEDIŠTA OPĆINA							
Općina	Površine GGP ha	Broj st. 1991. god.	Gustoća stan/ha	Izgrađeni dio GGP ha	Gustoća st/ha	Projicirani broj st. 2021. g.	Gustoća st/ha GGP
Velika	253,8453	2.084	8,2	171,3298	12,16	4.000	15,75

IZVOR PODATAKA: Zavod za prostorno uređenje i Demografska studija

- Izmjenu postojećih i određivanje novih građevinskih područja treba temeljiti na stručnim argumentima, analizama izgrađenosti naseljenog područja, odnosno iskazu površine izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja uvažavajući sljedeće:
  - unutar postojećeg građevinskog područja potrebno je ispitati rezerve neizgrađenog dijela građevinskog područja,
  - prilagoditi gustoću stanovanja i gustoću stanovništva prema tipu naselja,

- građevinska područja oblikovati primjereno geomorfološkim značajkama kao naseljsku cjelinu odvojeno od druge takve cjeline,
- građevinska područja određivati izvan koridora državne i regionalne infrastrukture, poljoprivrednih zemljišta bonitetne klase propisane Zakonom nestabilnih terena (klizišta, tektonski rasjedi), zaštitnih i sigurnosnih zona voda i izvan površina od posebnog značenja za obranu,
- posebno je potrebno obrazložiti zauzetost prostora po stanovniku, ako ona prelazi 300 m²/st., pri čemu se uzima u obzir izgrađena cjelina i kompaktni dijelovi naselja unutar građevinskog područja, bez poljoprivrednih, šumskih i vodnih površina koja nisu u funkciji naselja,
- ukoliko su iscrpljene mogućnosti izgradnje u postojećim granicama na temelju argumentirane razvojne potrebe (porasta broja stanovnika, središnje funkcije, razvoj gospodarstva), a koje mora pratiti i program izgradnje i uređenja zemljišta, moguća su proširenja građevinskog zemljišta,
- prijedlozi za proširenja građevinskog područja moraju sadržavati podatke o iskorištenosti postojećeg građevinskog područja s obrazloženjem o razlozima nekorištenja dijelova i poduzetim mjerama za iskorištenje, osobito u slučaju kada neizgrađena površina prelazi 10% ukupne površine građevinskog područja. U tom slučaju mora se ispitati mogućnost smanjenja građevinskog područja u dijelovima koji se ne privode planiranoj namjeni.

- Temeljna polazišta za pojedine grupe naselja u PPP-SŽ-u su sljedeća:

a) grupa naselja preko 1.000 stanovnika

- za ta naselja procjenjuje se opravdanim planirati prostor za proširenje, ukoliko su ispunjeni uvjeti iz prethodnog članka,
- za ostala naselja iznad 1.000 stanovnika predlaže se prethodna provjera važećih građevinskih područja i rezerviranje prostora za proširenje ako se to ocijeni potrebnim.

b) grupa naselja od 500 do 1.000 stanovnika

- tim naseljima moguće je osigurati prostor za proširenje uz prethodnu provjeru:
  - za naselja kod kojih je neizgrađeni dio manji od polovine izgrađenog dijela, moguće je u opravdanim slučajevima proširenje građevinskog područja do postizanja dopuštenog omjera izgrađenog i neizgrađenog u odnosu 1:0,5,
  - za naselja kod kojih je neizgrađeni dio veći od polovine izgrađenog dijela, obvezno je smanjivanje građevinskog područja, osim kad se radi o naseljima koja imaju pad broja stanovnika (jer bi to moglo dodatno smanjiti eventualni interes i mogućnosti izgradnje).

c) grupa naselja do 500 stanovnika

- kod tih naselja, u pravilu, nije opravdano osigurati nove prostore za širenje, već je potrebno težiti smanjenju građevinskog područja. Nužna i opravdana proširenja potrebno je posebno obrazložiti.
- U prostornim planovima užih područja prilikom utvrđivanja uvjeta za određivanje građevinskih područja i korištenja izgrađenog i neizgrađenog dijela preporučuje se primjena ovih pokazatelja:

Tabela br. 9.

	Niska stambena izgradnja*			Višestambena izgradnja
	Slobodnostojeći objekti	Dvojni objekti	niz	
max. izgrađenost	40%	50%	60%	60%
Max. visina	Pod + P + 1 + Ptk			Pod + P + 4 + Ptk

* mogućnost prisustva tihe i čiste djelatnosti bez opasnosti od požara i eksplozije: krojačke, frizerske, postolarske, fotografske radionice, prodavaonice mješovite robe, kafe-i, bufeti, predstavništva i slično.

a) stambena namjena

b) mješovita namjena

	Pretežito stambena*	Pretežito poslovna **
max. izgrađenost	60%	60%***
max. visina	Pod + P + 1 + Ptk	Pod +P + 1 + Ptk

* mogućnost prisustva tihe i čiste djelatnosti bez opasnosti od požara i eksplozije: krojačke, frizerske, postolarske, fotografske radionice, prodavaonice mješovite robe, kafe-i, bufeti, predstavništva i slično.

** mogućnost prisustva bučne djelatnosti: automehaničarske, limarske, lakirerske, bravarske, kovačke, stolarske, bačvarske i slične radionice, te ugostiteljski objekti s glazbom na otvorenom i slično

*** na građevinskoj parceli mora biti min. 20% zelenila

c) gospodarska namjena

	Proizvodna, poslovna, ugostiteljsko-turistička
max. izgrađenost	60%*
max. visina	Pod + P + 1 + Ptk

* na građevinskoj parceli mora biti min. 20% zelenila

Visine izgradnje određuju se planovima nižeg reda (PPPPO, PPUO, UPU, DPU).

Visina vijenca građevina na ravnom terenu utvrđuje se od pločnika, ceste, prirodnog ili zaravnatog terena.

Maksimalna visina vijenca građevina na kosom terenu utvrđuje se od najniže, a minimalna od najviše kote terena, pločnika ili ceste uz građevinu.

Visina vijenca građevina sa suteranom koji se gradi na kosom terenu utvrđuje se od najviše kote terena, pločnika ili ceste uz građevinu.

Maksimalna visina gospodarskih građevina u iznimnim slučajevima može biti i veća od naprijed navedene visine kada to zahtijeva tehnološki postupak (gradnja mlinova, silosa i sl. građevina).

Zona gospodarske namjene sadrži industrijske građevine, skladišta, servise, zanatsku proizvodnju, odnosno građevine čiste industrije i druge proizvodnje te skladišta i servise koji svojim postojanjem i radom ne otežavaju i ugrožavaju život u naselju.

Na parcelama uz proizvodne pogone moguće je graditi upravne zgrade čija max. visina može biti do četiri nadzemne etaže.

d) ostale osnovne namjene

- Ostale osnovne namjene prostora: športsko-rekreacijska namjena, javne zelene površine, površine posebne namjene, površine infrastrukturnih sustava, groblja i slično, koje se pojavljuju unutar građevinskog područja potrebno je odrediti u prostoru naselja u onoj mjeri koja je primjerena i potrebna normalnom razvoju, oblikovanju i funkcijama naselja.
- U prostornim planovima užih područja (PPPPO, PPUO, UPU i DPU) treba min. i max. izgrađenosti utvrditi s lokalnim uvjetima što uz posebno strukovno obrazloženje podrazumijeva i mogućnost veće izgrađenosti i visine od preporučenih.

Kriteriji za korištenje izgrađena i neizgrađena dijela područja

- Građevinska područja čine izgrađena i neizgrađena područja. Izgrađenim područjem smatra se uređeno građevinsko zemljište na kojem su izgrađene građevinske parcele, izgrađene infrastrukturne građevine i privedene namjeni ostale površine, kao što su igrališta, parkovi i sl., te zemljišta nepogodna za izgradnju. Izgrađeni dio građevinskog područja određuje se na način da se izuzima:
  - svaka neizgrađena površina veća od 3.000 m²,
  - svi neizgrađeni rubni prostori, koji imaju površinu veću od 2.000 m².

Neizgrađeni dio građevinskog područja je samostalna površina ili proširenje izgrađenog dijela, a koje može biti:

- neuređeno područje,
- uređeno, bez postojeće izgradnje,
- uređeno, na kome je djelomična postojeća gradnja.

Na neizgrađenom građevinskom zemljištu ne može se graditi ako do građevne čestice nije riješen javni pristup, u koridorima odgovarajućeg profila i minimalna razina komunalne opremljenosti. Širina koridora utvrđuje se u PPUO.

- Na neuređenom građevinskom zemljištu nije dopuštena izgradnja zgrada dok jedinice lokalne uprave ne utvrde minimalni opseg i način komunalnog opremanja tog zemljišta (kroz program gradnje objekata i uređenja komunalne infrastrukture ili kroz prostorno-plansku dokumentaciju). Minimalna razina komunalne opremljenosti smatra se zemljište do kojeg je riješen pristup i omogućće priključak na elektroenergetsku mrežu.
Odgovarajućim načinom izgradnje i organizacijom prostora potrebno je osigurati ekonomičnost u izgradnji komunalne infrastrukture.
Samo uređeno građevinsko zemljište se može koristiti.
- Građevinskom parcelom smatra se kod vrlo dubokih parcela, zemljište dubine 50-150 m od regulacijske linije ovisno o tipologiji naselja (max. 50 m kod brdskih naselja do max. 150 m kod ravničarskih naselja). U slučajevima kad je postojeća izgradnja na većoj dubini, građevinskom parcelom smatra se zemljište do dubine 10 m iza zadnje izgrađene zgrade.
- Površine društvenih djelatnosti i infrastrukture prioriteto trebaju biti smještene u slobodnim prostorima izgrađenog dijela.
Prostornim planovima kojima se planira izgradnja i uređenje građevinskih područja i na drugi način potrebno je planirati i osiguravati prostorne uvjete za razvoj mreže društvenih djelatnosti, prometa, infrastrukture te športske aktivnosti i rekreaciju stanovništva.
Posebnu pozornost treba posvetiti uređenju javnih površina, osobito pješačkih, biciklističkih, zelenih, rekreacijskih površina, te sprječavanju barijera za invalidne osobe.
Potrebno je zaštititi, očuvati i revitalizirati osobite arhitektonske, ambijentalne i druge vrijednosti urbane strukture naselja, te mjerama prostorne politike omogućiti stvaranje novih vrijednosti.

Uređenje građevinskog zemljišta

- Prostornim planom uređenja općine odrediti će se obvezna razina uređenosti građevinskog zemljišta. Svaka građevinska parcele mora imati minimalno I kategoriju uređenosti.
  - I. kategorija opremljenosti građevinskog zemljišta čini minimalno uređenje koje obuhvaća pripremu građevinskog zemljišta i pristupni put,
  - II. kategorija opremljenosti građevinskog zemljišta osim pripreme čini osnovnu infrastrukturu, pristupni put, priključke na komunalnu infrastrukturu: električnu energiju, vodovodnu i kanalizaciju mrežu,
  - III. kategorija čini visoko uređeno zemljište sa svim elementima pripreme i opremanja.

d) Gospodarstvo

Za Županiju je izrađen Operativni plan i program u gospodarstvu (1993. god.) koji predstavlja temeljnu koncepciju razvoja gospodarstva.

U gospodarstvu Županije je potrebno izvršiti optimizaciju u gospodarskoj strukturi i optimalizaciju u razmještanju gospodarskih kapaciteta. Na osnovi lokalnog sirovinskog potencijala posebno trebaju biti zastupljeni proizvodnja hrane, drvna industrija, građevinska industrija i turizam.

Proizvodne djelatnosti trebaju imati prioritet na cijelom području Županije, ali treba razvijati i odgovarajuće prateće djelatnosti.

Budući da je postojeći razmještaj gospodarskih kapaciteta neravnomjeran, te bi posebice valjalo lociranje gospodarskih kapaciteta usmjeriti u područja koja su demografski najviše ugrožena iseljavanjem stanovništva.

Dominantnu ulogu industrijskog središta će imati Požega, zatim Pakrac, Pleternica i Lipik.

Poticanjem razvoja novih i gospodarskih i obrtničkih zona riješio bi se brži razvoj općina (zapošljavanje). Razvoj obrtničkog poduzetništva riješio bi se financijskim stimuliranjem poslovnih planova i programa. U svim općinskim središtima treba osnivati zone za razvoj male privrede.

e) Društvene djelatnosti

U planskom dijelu PPP-SŽ definirane su sljedeće postavke:

Prema planskim potrebama Požeško-slavonska županija je većinu aktivnosti na razvoju društvenih djelatnosti pokrenula ili je u fazi planiranja. Kvalitativnom razradom potreba dovelo se u poziciju koja je zasnovana na tradicionalnim inputima nastavka već u povijesti započetih procesa, na razvoju mreža društvenih djelatnosti te stoga bitnije neće doživjeti izmjene postojećih, iako postoje želje za realizacijom pojedinih projekata razvoja srednjoškolskih ustanova, knjižnica i sl. Sve daljnje aktivnosti bit će definirane materijalnim mogućnostima i standardom stanovništva.

Obveze za buduće razdoblje obuhvaćaju aktivnosti koje će trebati usmjeriti na:

Predškolski odgoj u svrhu povećavanja standarda postojećih objekata i izgradnje novih u općinskim središtima, kako bi se udovoljile sadašnje potrebe te postavili preduvjeti koje diktira demografski razvoj, dakako i za njegovo poticanje,

U dijelu osnovnog obrazovanja povećati razinu pedagoškog standarda (izgradnjom objekata školskih dvorana, kuhinja i sl., a u suradnji s jedinicama lokalne samouprave), definirajući broj razrednih odjela, rad s učenicima van svakodnevnih školskih aktivnosti, posebno kroz kreativni i športski rad,

Športske djelatnosti predstavljaju temeljnu osnovu razvoja tjelesne aktivnosti ljudi, a radi očuvanja i poboljšanja zdravlja i zabave. Športskom djelatnošću smatraju se i organizirane izvannastavne ili izvanškolske učeničke i studentske tjelesne aktivnosti i igre. Stoga je potrebno unutar postojećeg Saveza športova najšire promicanje obavljanja športskih djelatnosti i u tu svrhu izvršiti nadogradnju športskih centara i objekata po jedinicama lokalnih samouprava, gradova i Županije. Osnovni cilj je uključivanje što većeg broja djece, omladine i odraslih ljudi u aktivan šport kao odgovor na sve pošasti kojima je izložen suvremeni čovjek, osobito mladi-droga, alkohol, pušenje i sl. U tom smislu ostaje obveza nadograđivanja sustava športskih centara i objekata unutar Županije. Također poticati rad s mladima u cilju jačanja razvitka i vrhunskog športa, uz kvalitetnu selekciju nadarenih i perspektivnih kadrova koji će se razvijati iz tzv. masovnog športa.

Unutar postojećeg prostora Županije postoji definirana mreža zdravstvenih objekata koja po sadašnjem ustroju neće bitnije doživjeti veće izmjene i dopune. Svi prostorni preduvjeti postoje za funkcioniranje i razvoj zdravstva, ali s obvezom unapređenja kvalitete usluga zdravstva iz čega proizlazi obveza za ulaganjem, osuvremenjavanjem i opremanjem u zdravstvene ustanove.

Odredbama za provođenje PPP-SŽ definirane su sljedeće postavke za društvene djelatnosti:

- Mreža građevina društvenih djelatnosti je prostorni raspored osnovnih javnih funkcija državnog i županijskog interesa.
- Sustav i mreže društvenih djelatnosti vezani su na naselja, a hijerarhijsko ustrojstvo u uskoj je svezi s daljnjim razvitkom sustava središnjih naselja planiranim u PPP-SŽ.
- Planirana mreža društvenih djelatnosti u smislu minimalnih sadržaja koji imaju biti zastupljeni u pojedinim kategorijama središnjih naselja prikazana je u sljedećoj tablici:

PLANIRANE FUNKCIJE PODRUČNOG SREDIŠTA

Tabela br. 15.3

Područno središte	Velika Kutjevo	Uprava i pravosuđe	- ispostave županijske uprave - općinski organi samouprave - javno bilježnička ispostava - porezna uprava-ispostava - policijska postaja
		Školstvo	- srednja škola i/ili osnovna škola - predškolski odgoj
		Kultura i informacije	- muzej - knjižnica i čitaonica
		Zdravstvo	- primarna zdravstvena zaštita
		Financijske i slične usluge	- banka-ispostava - OZ-ispostava - ZAP-ispostava - pošta
		Opskrba i usluge	- specijalizirane trgovine, servisi i obrtničke radionice
		Šport	- pojedinačni športski objekti

- Prostor za razvitak sustava društvene infrastrukture i građevine u kojima su smješteni pojedini sadržaji nalaze se unutar građevinskog područja u odgovarajućoj zoni namjene, pa je u PPUO i drugoj detaljnijoj dokumentaciji prostora potrebno te prostore analizirati i u skladu s potrebama i mogućnostima odgovarajuće dimenzionirati.
- PPP-SŽ određena je mreža građevina društvenih djelatnosti za javne funkcije i to:
  - školstva,
  - zdravstva,
  - športa i rekreacije,
  - kulture,
  - vjerskih zajednica.

Školstvo

- Prostorni raspored osnovnih škola po općinama predvidjeti prostornim planom uređenja općina. Srednje škole u pravilu locirati u centralnim naseljima odnosno u većim centrima općina. Vrsta i veličina škola odredit će se mrežom srednjih škola prema potrebama.

Zdravstvo

- Građevine zdravstvene djelatnosti razmjestiti u prostoru prema sljedećim uvjetima:
  - Objekte primarne zdravstvene zaštite u svim sjedištima općina. Pod primarnom zdravstvenom zaštitom podrazumijevaju se djelatnosti opće medicine, zdravstvene zaštite, stomatološke zaštite, hitne medicinske pomoći i školske medicine.
  - Objekti sekundarne zdravstvene zaštite planiraju se u centrima mikroregije. Pod sekundarnom zdravstvenom zaštitom podrazumijevaju se djelatnosti opće i specijalizirane bolnice.

Zdravstveni objekti mogu se graditi i izvan građevinskih područja na lokacijama koje pružaju prirodne pogodnosti za njihov razvitak (termalni izvori, područja kvalitetnog zraka i sl.).

Šport i rekreacija

- Površine namijenjene športsko-rekreacijskim djelatnostima razgraničuju se na sljedeće namjene:

- športski centar,
- rekreacija područja.
- Prostori za športske djelatnosti mogu se planirati i izvan građevinskog područja, prvenstveno u okviru zdravstvenih i rekreacijskih sadržaja, a izuzetno i uz posebno obrazloženje, kao sastavni dio mreže objekata društvenih djelatnosti (ponajprije škola), ukoliko unutar građevinskog prostora nema dovoljno prostora za osiguranje potrebitog (propisanog) standarda za normalni rad.
- PPUO potrebno je predvidjeti potrebe športa koji obuhvaćaju:
  - šport djece i mladeži u procesu odgoja i obrazovanja,
  - natjecateljski šport,
  - športsku rekreaciju građana do najstarije dobi,
  - kineziterapija i šport osoba oštećenog zdravlja i osoba s psihofizičkim smetnjama u razvoju.

Broj jedinica športskih građevina za pojedinu općinu određuje se temeljem starosne strukture stanovništva i broj jedinica pojedinih građevina na 1.000 stanovnika kao što je prikazano u tabeli br. 3., a čiju pravilniju i detaljniju valorizaciju je potrebno obraditi pri izradi PPUO, čime će se nadopuniti potreba za izgradnjom novih športskih objekata s potrebnim sadržajima i kapacitetima.

Tabela 3.

BROJ JEDINICA ŠPORTSKIH GRAĐEVINA NA 1.000 STANOVNIKA ZA POJEDINE DOBNE SKUPINE U ŽUPANIJI								
Objekt	DOB (OD-DO GODINA)							
	7-10	11-14	15-18	19-24	25-34	35-44	45-59	60 i više
Dvorane	1,300	1,650	1,800	0,850	0,480	0,300	0,150	0,030
Zatvoreni bazeni	0,080	0,065	0,075	0,045	0,020	0,014	0,010	0,005
Otvoreni bazeni	0,165	0,180	0,195	0,045	0,027	0,017	0,013	0,008
Zračne streljane	0	0,900	0,950	0,750	0,750	0,650	0,450	0,080
Streljane ostale	0	0,165	0,450	0,450	0,350	0,165	0,120	0,008
Kuglane	0	0,125	0,145	1,000	1,00	1,000	0,800	0,100
Klizališta	0,020	0,030	0,040	0,015	0,005	0,003	0,002	0,001
Ostali zatvoreni	0	0,125	0,140	0,200	0,140	0,130	0,050	0,025
Atletika	0	0,085	0,095	0,035	0,006	0,003	0	0
Nogomet	0	0,430	0,480	0,720	0,430	0,120	0,030	0
Mali nogomet, rukomet, odbojka, košarka	5,100	8,600	8,900	2,000	1,400	0,900	0,300	0
Tenis	0	0,400	0,500	0,750	0,750	0,850	0,750	0,220
Boćanje	0	0	0	0,300	0,350	0,550	0,600	0,220
Ostali otvoreni	0,130	1,150	1,250	0,550	0,270	0,140	0,070	0,045
Skijanje	0,090	0,145	0,155	0,130	0,060	0,040	0,015	0,003

IZVOR PODATAKA: Prostorni plan općine Požega-Mreža športskih objekata

Kultura

- Minimalni sadržaji, koje je potrebno planirati za potrebe odvijanja kulturnih aktivnosti, su sljedeći:
  - knjižnica i čitaonica,
  - kina,
  - muzeji, galerije, zbirke,
  - otvorena ili pučka učilišta,
  - manji scenski prostori koji bi omogućio kvalitetan rad kazališnih djelatnosti.

Prostorni raspored minimalnih gore navedenih sadržaja u kulturi po općinama prikazan je u sljedećoj tabeli:

Tabela br. 4.

MINIMALNI SADRŽAJI U KULTURI		
OPĆINA	Muzeji, galerije, zbirke	Knjižnice i čitaonice
Velika	Velika	Velika

Vjerske zajednice

- Obvezuju se jedinice lokalne samouprave koje su dužne izraditi PPUO da iskoordiniraju potrebe s vjerskim zajednicama na svojim područjima, te uz analitiku opravdanosti osiguraju prostore za potrebe istih. Unutar tih prostora moguće je predvidjeti građevine za obavljanje vjerskih obreda, osnivanje vrtića, škola, učilišta, drugih zavoda, socijalnih i dobrotvornih ustanova te stambenih i drugih pratećih sadržaja uz iste.

f) Promet

Cestovni promet

PPP-SŽ na području općine Velika, u okviru prometnog sustava, predviđa novi koridor ceste između Velike i Požege. Taj koridor na prostor Općine ulazi jugoistočno od naselja Velike, zatim s južne strane zaobilazi prostor buduće industrijske zone Velike, te se uključuje na trasu postojeće zaobilaznice Velike.

U okviru PPP-SŽ predviđena je i korekcija postojećih županijskih cesta Ž 4100 i Ž 4101 južno od naselja Biškupci (obilaznica).

Željeznički promet

U ovoj domeni planira se rekonstrukcija postojeće željezničke pruge II reda Pleternica-Velika.

Poštanski promet

PPP-SŽ u poštanskoj djelatnosti ne planira se takva izgradnja koja bi posebno obvezivala u PPUO, te u planovima razvoja na području općine Velika.

PPP-SŽ definirana je buduća Poštanska mreža, ali je u međuvremenu došlo do organizacijskog preustroja poštanske djelatnosti.

Telekomunikacije i RTV sustav veza

Program razvoja telekomunikacijske mreže temelji se na unapređenju već postignutog, relativno visokog stupnja razvijenosti i pratit će dostignuća razvijenih država Zapada.

Treba osigurati kontinuitet dosadašnjih programa i mjera te i dalje primjenjivati i pratiti nove tehnologije komuniciranja uz slijedeće smjernice:

- promijeniti neke odredbe regulative koje onemogućavaju istovremeno izgradnju kabelskih mreža i cestovne i željezničke infrastrukture,
- pojačati koridore koji Hrvatsku povezuju (kabelski) sa susjednim zemljama (prvenstveno Mađarskom i BiH),
- izgraditi preostalu mrežu odašiljača kako bi se pokrivenost što više približila 100% pokrivanju, a kod izgradnje primijeniti tehnologiju odašiljača bez posada kako bi zahtijevani prostor za instalaciju bio što manji (minimalno zahtjevan).
- kod izvođenja rekonstrukcija ili zamjena postrojenja, zahvate izvoditi po najvišim tehnološkim, ekonomskim i ekološkim kriterijima te koristiti postojeće koridore, a stare mreže zamjenjivati minikanalizacijom.

Prioriteti se odnose na obnovu ratom uništene mreže i integriranje u sustav Republike Hrvatske, zatim na priključenje još nepriključenih mjesta odnosno povećanje i modernizaciju postojećih kapaciteta.

Treba dovršiti magistralnu mrežu svjetlovodnih komunikacija te istražiti i izgraditi mrežu RTV odašiljača za pokrivanje cijelog područja svim programima.

U PPP-SŽ prikazan je stvarni plan razvoja telekomunikacijske mreže, te RTV sustav veza.

g) Energetika

Plinoopskrba

Planski pokazatelji i obveze iz PPP-SŽ uvjetuje u oblasti plinoopskrbe na temelju "Studije" sljedeću izgradnju:

- Redukcijske stanice (RS),
- Međumjesnog plinovoda.

Ova izgradnja zbog značaja za više općina ne mora bezuvjetno biti unutar granica općine Velika, ali zbog težišta konzuma treba biti u neposrednoj blizini naselja Velika.

Elektroenergetika

Planski pokazatelji i obveze iz PPP-SŽ uvjetuje osiguranje prostora za dogradnju elektroenergetske mreže i na području općine Velika.

Na 400 kV naponskoj razini predviđena je izgradnja novog nadzemnog dalekovoda DV 2x400 kV, koji samo prolazi područjem Općine.

Na 35 kV naponskoj razini predviđena je izgradnja jednog nadzemnog dalekovoda.

PPP-SŽ u skladu je sa Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, a definira osnovne pravce razvoja elektroenergetske mreže i na području općine Velika.

h) Vodnogospodarstvo

Vodopskrba

Planirana je izgradnja magistralnog vodovoda Toranj-Antunovac-Trenkovo, zatim Trenkovo-Ramanovci (općina Kaptol), te Biškupci-Toranj-Požega i izgradnja cjevovoda od izvora Dubočanke do naselja Velika.

Odvodnja otpadnih voda

Planirana je izgradnja još tri sustava odvodnje otpadnih i sanitarnih voda. Prvi sustav obuhvaća naselja Stražeman i Biškupce (recipijent Stražemanka). Drugi sustav obuhvaća naselja Draga, Potočani i Radovanci (recipijent Radovanka). Treći sustav obuhvaća naselja Antunovac, Trnovac i Trenkovo (recipijent Veličanka). Svi sustavi imaju planiran uređaj za pročišćavanje prije ispusta u recipijent. U sustavima naselja Draga i Trenkovo planirana je izgradnja crpnih stanica.

Uređenje vodotoka i voda

Planirana je izvedba lateralnog kanala Stražemanka-Veličanka-Kaptolka, kako bi se izvršilo prevođenje velikih voda iz sliva Veličanke u sliv Kaptolke te na taj način onemogućilo vodotocima Stražemanka i Veličanka da svojim velikim vodama ugrožavaju grad Požegu.

Planirana je izgradnja retencije Radovanka sjeverozapadno od naselja Radovanci.

Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Izvedba aktivnosti iz Vodoprivredne osnove sliva rijeke Orljave je bez definiranih pojedinosti u PPP-SŽ.

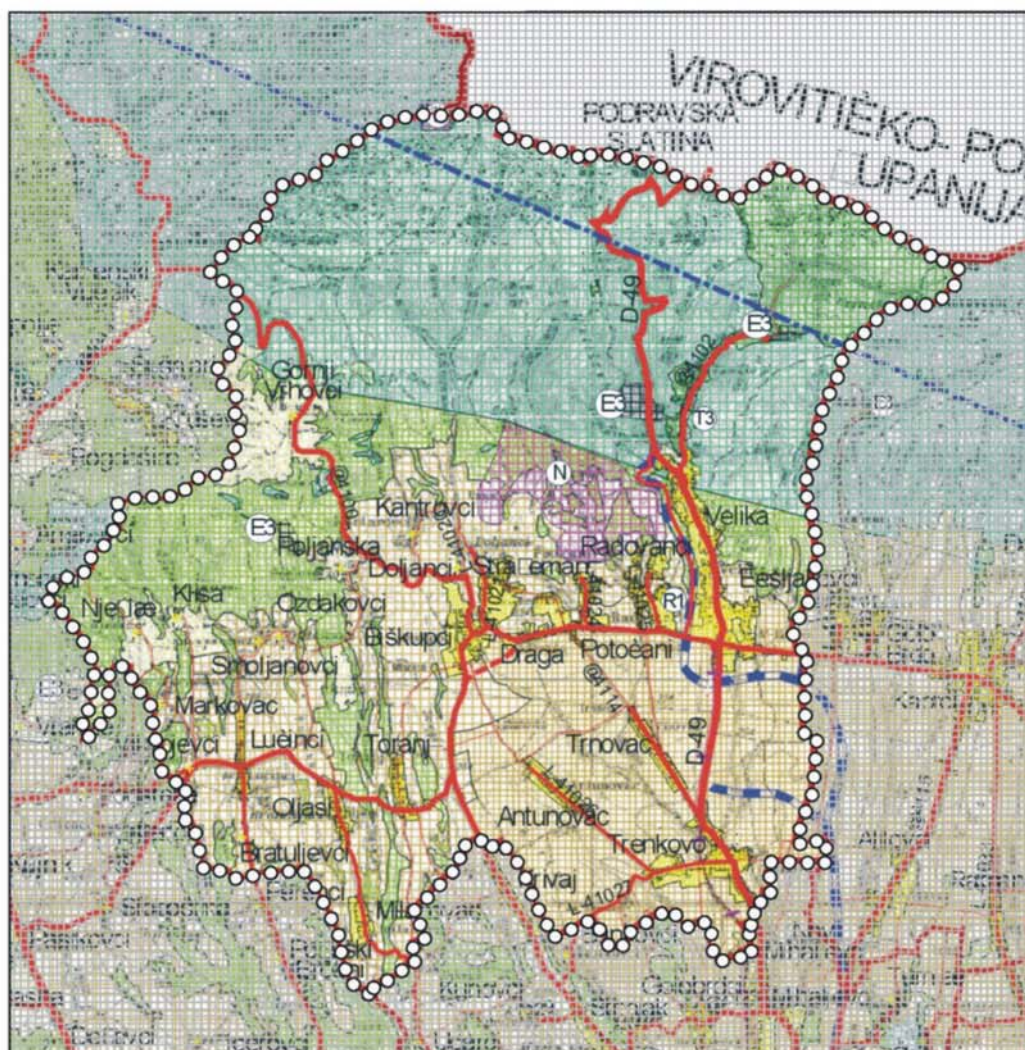
i) Poljoprivredno i šumsko zemljište

PPP-SŽ utvrđeno je poljoprivredno zemljište isključivo osnovne namjene, a u okviru kojega je izdvojeno osobito vrijedno obradivo tlo, vrijedno obradivo tlo, te ostala obradiva tla, te je istaknuta potreba racionalnog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, a što uključuje i njegovu zaštitu od nepotrebne i nekontrolirane prenamjene.

U cilju zaštite poljoprivrednog zemljišta sve aktivnosti oko prenamijene poljoprivrednog zemljišta moguće su ako su usklađene sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu i Zakonom o prostornom uređenju.

PPP-SŽ utvrđene su šume i šumsko zemljište, te potreba njihove zaštite, budući da Požeško-slavonska županije pripada među najšumovitija područja Istočne Hrvatske. Na prostoru Županije su utvrđene gospodarske, zaštitne i šume posebne namjene, te ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište. Šume i šumsko zemljište su i gospodarska osnova za razvoj proizvodnje u djelatnosti šumarstva i industrije prerade drveta. Međutim, cilj gospodarenja šumama je osim gospodarske funkcije i očuvanje ekosustava izraženo kroz općekorisne funkcije šume, te upravljanje i uporabu šuma i šumskog zemljišta na način da se održava biološka raznolikost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal šuma.

IZVOD IZ PROSTORNOG PLANA POŽEŠKO-SLAVONSKE ŽUPANIJE
1.korištenje I namjena prostora / površina

TUMAČ ZNAKOVLJA

1.TERITORIJALNE I STATISTIČKE GRANICE

GRANICA ŽUPANIJE

OPĆINSKA GRANICA

2.PROSTORI ZA RAZVOJ I UREĐENJE

2.1.RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA NASELJA

NASELJA POVRŠINE VEĆE OD 25 ha

NASELJA POVRŠINE MANJE OD 25ha

2.2.RAZVOJ I UREĐENJE POVRŠINA IZVAN NASELJA
POVRŠINE ZA ISKORIŠTAVANJE MINERALNIH SIROVINA

OSTALO

UGOSTITELJSKO TURISTIČKA NAMJENA

KAMPOVI

ŠPORTSKO REKREACIJSKA NAMJENA

GOLF-IGRALIŠTA

POLJOPRIVREDNO TLO ISKLJUČIVO OSNOVNE NAMJENE

OSOBITO VRIJEDNO OBRADIVO TLO

VRIJEDNO OBRADIVO TLO

OSTALA OBRADIVA TLA

ŠUME ISKLJUČIVO OSNOVNE NAMJENE

GOSPODARSKE ŠUME

ZAŠTITNE ŠUME

ŠUME POSEBNE NAMJENE

POSEBNA NAMJENA

3.PROMET

OSTALE DRŽAVNE CESTE

ŽUPANIJSKE CESTE

LOKALNE CESTE

OSTALE CESTE KOJE NISU JAVNE

POTENCIJALNI KORIDOR ZA ISTRAŽIVANJE

UREĐENJE KRITIČNE DIONICE TRASE

PRUGA II. REDA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

LETJELIŠTA

GRANICA OPĆINE VELIKA

PRIKAZ 6

1.1.3.2. Ocjena postojećih prostornih planova

PPP-SŽ donesen je 2002. godine, tako da je aktualan sa svih prostorno-planskih aspekata.

Područje općine Velika je prije sadašnjeg teritorijalnog ustrojstva pripadalo bivšoj općini Slavenska Požega.

Za tadašnju općinu Slavenska Požega izrađen je Prostorni plan ("Službeni vjesnik" općine Slavenska Požega br. 8/88., 11/90., 2/92. i 2/93., te Požeško-slavonski "Službeni glasnik", br. 4/97.).

Donošenjem PPUOV ovaj Plan prestaje važiti.

Važeći GUP Velika je potrebno uskladiti s PPUOV.

1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

1.1.4.1. Demografski potencijal

Općina Velika spada u demografski relativno pozitivno područje središnjeg dijela požeške zavale Velika-Jakšić-Kutjevo. Prostor Općine je nejednako naseljen, što je uvelike uvjetovano prirodnim obilježjima. Stanovništvo je pretežito koncentrirano u jugoistočnom dijelu Općine kao području prirodno i prometno povoljnom za naseljavanje. Demografska slika prostora odlikuje se suprotnostima: od ekspanzije do odumiranja pod utjecajem sljedećih čimbenika:

- "autonomne" redukcije prirodnog priraštaja,
- starenja stanovništva,
- polarizacije centar-periferija izražene kroz migracije,
- odgođenih efekata vanjskog utjecaja-rat.

U ukupnosti demografski potencijal relativno je stabilan iako u procesu starenja. Intenzivno demografsko pražnjenje nekolicine naselja ne mora biti ograničavajući činitelj razvitka budući se ono dijelom mehanički premješta u naselja i područja koja osiguravaju prije svega bolje egzistencijalne uvjete (rad, komunalna opremljenost ...).

1.1.4.2. Naselja

Od 24 naselja Općine samo tri pokazuju značajniju tendenciju demografskog rasta (Velika, Radovanci i Trnovac), šest naselja (Antunovac, Biškupci, Doljanci, Draga, Potočani i Trenkovo) pokazuju blaži demografski porast, šest naselja (Lučnici, Markovac, Oljaci, Poljanska, Stražeman i Toranj) pokazuju demografski pad, a devet naselja u zapadnom dijelu Općine (Batuljevci, Gonji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci i Smoljanovci) bi u planskom razdoblju do 2015. godine trebalo odumrijeti.

Ovakva situacija ukazuje na to da će u planskom razdoblju za većinu naselja trebati provesti mjere demografske obnove i revitalizacije, te koristiti poticanje mjere za razvoj gospodarstva.

1.1.4.3. Građevinska područja

Postojeća građevinska područja naselja Općine, obzirom na demografska kretanja uglavnom obuhvaćaju postojeću izgradnju. Poseban problem su osam naselja koja su napuštena u tijeku Domovinskog rata, gdje se u planskom razdoblju zajedno s Bratuljvcima očekuje demografsko odumiranje.

Građevinskim područjem je potrebno obuhvatiti turističko-rekreacijsku zonu Dubočanka, tri lokacije gdje je započela izgradnja kuća za odmor, te kamenolom Veličanka I. u kojem je prestala eksploatacija kamena, a planiran je za gospodarske građevine s pratećim sadržajima.

1.1.4.4. Gospodarski potencijal

Gospodarski potencijal Općine u smislu mogućnosti valorizacije kao proizvodnog dobra je ogroman i raznovrstan. Gotovo svi izgrađeni kapaciteti su locirani u općinskom središtu, što s aspekta ravnomyernog razvoja i nije povoljno. Pozitivno je što se razvija poduzetništvo, međutim ono nije dovoljno, tako da je gospodarstvo monosektorsko.

Stoga bi u narednom razdoblju bilo potrebno razvijati polisektorsku strukturu gospodarstva.

Eksploatacija mineralnih sirovina pokretač je i osnovna snaga razvoja cjelokupne Općine. Eksploatacija tehnološkog kamena i proizvodnja punila za građevinarstvo djelatnosti su koje traju i za koje postoje prirodni i gospodarski potencijali za duže vrijeme. Korištenje geotermalnih izvorišta u svrhu rekreacija i turizma je još jedan od prioriteta Općine baziran na već dobroj tradiciji. Korištenje tufa i tufita vezan je uz razvoj cementne industrije i kao takav respektabilan.

Ukupna ocjena gospodarskog potencijala Općine je vrlo povoljna.

1.1.4.5. Promet

a) Cestovni i željeznički promet

Prostor Općine ima niz ograničenja uvjetovanih prostornim položajem u okviru Požeške doline. Jedini izlaz iz doline koji ne prolazi okolno gorje je dolinom Orljave i dijagonalno je najudaljeniji od prostora Općine.

Prijelaz preko Papuka koji čini sjeverno zaleđe Općine otežan je ne samo nadmorskom visinom (700-900 m.n.m.), već i činjenicom da se prolazi zonom Parka prirode "Papuk".

Postojeći prometni sustav, cestovni i željeznički, je zbog prometne izoliranosti, kao i nedovoljnog ulaganja u održavanje, u lošem stanju.

S druge strane snažan gospodarski razvitak Općine, koji generira "Kamen-ingrad" otvara niz mogućnosti razvitka ovog prostora, što mora pratiti i prometni sustav. Prvenstveno se to odnosi na cestovni promet, ali pri tome ne treba zanemariti i željeznički promet.

b) Pošta, telekomunikacije i RTV sustav veza

Poštanski promet

Kvaliteta ukupnih poštanskih usluga iskazuje se kroz pokazatelje kvalitete prijama poštanskih pošiljaka, brzine i sigurnosti prijenosa pošiljaka, te kvalitete dostave i isporuke pošiljaka.

Kvalitetna organizacija prijama poštanskih pošiljaka treba omogućiti korisnicima što veću pristupačnost u korištenju poštom, smanjiti vrijeme čekanja korisnika pred šalterima te ubrzati i pojednostaviti manipulaciju prijama pošiljaka.

Prema podacima o prosječnom broju km² koji otpada na jedan poštanski ured i prosječnom broju stanovnika koji dolazi na jedan poštanski ured područje Poštanskog središta Požega po gustoći poštanskih ureda u prosjeku je Republike Hrvatske. Na području općine Velika stanje je nešto nepovoljnije obzirom na veći broj naselja koja pripadaju jednom poštanskom uredu.

S obzirom na instaliranu terminalnu opremu na šalterima, kvaliteta prijama poštanskih pošiljaka je znatno poboljšana u odnosu na ranije godine, a posebno se to odnosi na novčarsko poslovanje gdje se ugradnjom suvremene opreme i priključenjem na informatički sustav poslovanje potpuno osuvremenilo.

Prijevoz poštanskih pošiljaka obavlja se vlastitim prijevoznim sredstvima HP, a samo u iznimnim slučajevima koriste se vozila drugih prijevoznika. U voznom parku HP još ima starijih vozila koja treba zamijeniti novim kako bi se omogućio brži i sigurniji prijevoz.

Telekomunikacije

Pri analizi i ocjeni stanja može se konstatirati da je obujam i tehnološka razina izgrađenosti telekomunikacijske mreže na visokoj (europskoj) razini, te da je stvorena kvalitetna osnove za njenu dogradnju u skladu s novim potrebama i zahtjevima suvremenih komunikacija.

Pristupne TK mreže izgrađene su u ukupnom kapacitetu 71.720 pretplatničkih parica. Njihovo iskorištenje je 34%.

Ukupna dužina izgrađenih pristupnih TK mreža na području Županije je 1.598 km, dok ukupna dužina zračne mreže iznosi 235 km.

Ukupna dužina izgrađene kabelaške kanalizacije, zajedno s izgrađenom distribucijskom telekomunikacijskom kanalizacijom je oko 55 km, dok je u okviru kabelaške kanalizacije izgrađeno ili ugrađeno ukupno oko 500 kabelaških zdenaca. Iskorištenje kabelaške kanalizacije je oko 40%. Prosječna dužina pretplatničke parice u pristupnoj TK mreži urbanog područja je 1,5 km, dok je prosječna dužina pretplatničke parice pristupnih TK

mreža u ruralnom području 2,8 km. Ukupan broj telefonskih govornica na području Županije iznosi 322 (stanje 30.07.2000. godine).

Ukupan broj instaliranih priključaka na području TKC-a je 41.232, od toga 2.600 dvojničkih, dok je broj uključenih pretplatnika 23.908, od čega je 2.431 pretplatnik na dvojničkom priključku. Iz navedenog proizlazi da je iskorištenje telefonskih centrala na području Županije 58%, da su instalirani kapaciteti telefonskih centrala u cijelosti digitalni od čega je cca 10% uključenih pretplatnika na dvojničkim priključcima.

Broj instaliranih priključaka na 100 stanovnika u Županiji je 41, odnosno broj uključenih priključaka na 100 stanovnika je 14.

U sljedećoj tablici prikazani su kapaciteti komutacija i stanje izgrađenosti mjesnih mreža:

KAPACITETI KOMUTACIJE I IZGRAĐENOST MJESNIH TK-MREŽA

Tablica br. 27.

Redni broj	TIP I NAZIV KOMUTACIJE (PREMA LOKACIJI)	KAPACITET KOMUTAC. POTS SADAŠNJI / KONAČNI	KAPACITET KOMUT. ISDN SADAŠNJI	NASELJA OBUHVAĆENA MREŽOM	NAPOMENA Stanje izgrađenosti
1.	RSS OLJASI	256/256	0	Oljasi	
				Bratuljevci	
				Brđani	
				Lučinci	
				Milanovac	
				Milivojvci	TK mreža nije izgrađena
				Toranj	
				Perenci	
				Klisa	TK mreža nije izgrađena
				Markovac	TK mreža nije izgrađena
				Nježić	TK mreža nije izgrađena
2.	RSS BIŠKUPCI	384/384	16	Ozdakovci	TK mreža nije izgrađena
				Smoljanovci	TK mreža nije izgrađena
				Biškupci	
				Doljanci	
				Draga	
3.	RSS TRENKOVO	640/768	30	Stražeman	
				Poljanska	
				Kantrovci	TK mreža nije izgrađena
				Trenkovo	
4.	RSS VELIKA	1152/1152	96	Alilovci	
				Antunovac	
				Trnovac	
				Velika	
5.	RSS STRIJEŽEVICA	30/30	0	Potočani	
				Radovanci	
				Češljakovci	
				Gornji Vrhovci	TK mreža nije izgrađena

IZVOR PODATAKA: - HT-TKC-Požega
- ZPO-OSIJEK

Na temelju prikazanih podataka iz ove tablice vidljivo je da za područje općine Velika postoji instalirani kapacitet komutacija 2.462 priključaka što je 41,81 priključaka na 100 stanovnika, dakle znatno više od prosjeka Županije.

Iz tablice je također vidljivo da znatan broj naselja nema izgrađenu suvremenu mjesnu telekomunikacijsku mrežu, međutim tamo gdje je izgrađena kapacitet im je 1,5 do 2 parice po domaćinstvu.

U nepokretnoj mreži uz postojeću telefonsku i telegrafsku mrežu postoji mreža za prijenos podataka.

Mreže za prijenos podataka su mreže novijeg datuma, a služe isključivo za pružanje usluga prijenosa podataka korisnicima koji zatraže uslugu.

Prva mreža za prijenos podataka pod komercijalnim nazivom "CROAPAK" omogućava prijenos podataka putem X.25 protokola i modemskih ulaza priključenih na telefonsku mrežu. U Požegi je instalirana oprema "CROAPAK" čvora za područje Županije.

Druga mreža za prijenos podataka pod komercijalnim nazivom "CROLINE" radi po principu Frame Relay protokola za prijenos podataka koji je paketski orijentiran komunikacijski protokol. Njega odlikuje velika brzina rada i mogućnost odabira najveće i zajamčene brzine prijenosa podataka.

U TKC-u Požega uslugu prijenosa podataka po principu Frame Relay protokola koriste sljedeći korisnici: "Coca Cola", skladište Požega, ZAP Požega i "Kamen-ingrad".

Stanje izgrađenosti javnih pokretnih mreža je također dobro, no na ovom području još postoje velike mogućnosti razvoja.

Analiza mogućnosti razvoja telekomunikacija prikazuju da ugradnjom suvremene tehnologije postoje velike mogućnosti u opsegu, kvaliteti, asortimanu i brzini usluga.

Značajnijih problema u funkcioniranju ovog infrastrukturnog sustava nema. Ograničenja razvoja proizlaze jedino iz ograničenih financijskih sredstava i ograničenih operativnih kapaciteta za dogradnju telekomunikacijskog sustava općine Velika.

RTV sustav veza

Pri ocjeni stanja RTV sustava veza može se konstatirati da postojeće građevine TV odašiljača i UKV radio odašiljača pokrivaju i znatno šire područje od obuhvata ovog plana svim programima HRT-a i lokalnih postaja.

Izgradnja kabelaške televizijske mreže za pojedine dijelove ili cijelo naselje, te pojedinačnim postavljanjem satelitskih antena bitno se povećavaju mogućnosti prijama.

Stoga u sljedećem planskom razdoblju nema potrebe za izgradnju novih TV i radio odašiljača.

1.1.4.6. Energetika

a) Plinoopskrba

Pri ocjeni stanja treba prvenstveno napomenuti da na području Općine nema niti se planira nalazište ugljikovodika, te nema naftovoda ni magistralnih plinovoda.

Izgradnja distribucijske plinoopskrbne mreže obuhvatila je dva naselja Općine i to Trenkovo i Trnovac. Plinovodi mjesne plinovodne mreže izgrađeni su s PHD cijevima, a tlak plina u plinovodima je 0,1-0,3 MPa (1,0-3,0 bara), koja za sada zadovoljava potrebe priključenih potrošača.

Ograničenje u plinoopskrbi je jednostrano napajanje iz mjerno redukcijske stanice (MRS), što može u slučaju priključenja više ili značajnijih potrošača dovesti do nedozvoljenog pada tlaka u plinovodnom sustavu. Međutim predviđena je izgradnja redukcijske stanice (RS) Velika (Češljakovci) i međumjesnog plinovoda s tlakom plina od 1,2 MPa (12 bara), što daje mogućnosti prihvata svih kućanstava te postojećih i planiranih gospodarskih potrošača.

b) Elektroenergetika

Stanje elektroenergetske mreže na području općine Velika je u relativno dobrom stanju i pored velikih razaranja tijekom rata, jer omogućuje opskrbu električnom energijom za većinu potrošača na području Općine uz sadašnju smanjenu potrošnju.

Osnovni izvori napajanja potrošača na području Općine su TS 35/10 kV-Velika i TS 35/10 kV-Orljava koja je izvan područja Općine, ali opskrbljuje naselja na jugozapadu Općine.

Za planirani razvoj potrebne su dogradnje na svim distribucijskim naponskim razinama.

Na 35 kV naponskoj razini postojeća TS 35/10 kV-Velika ne zadovoljava u sigurnosti opskrbe pošto se napaja samo iz jednog smjera (radijalno) i ima instaliran samo jedan transformator snage 4,0 MVA što također za razvoj može biti ograničavajući čimbenik. Mogućnosti razvoja su velike, jer se u prostor TS-Velika mogu ugraditi transformatori instalirane snage 8+8 MVA, a planira se spojiti nadzemni DV 35 kV do TS-Orljava što daje sigurnost u opskrbi.

Na 10 kV naponskoj razini elektroenergetska mreža i pored velikih ratnih razaranja i nemogućnosti adekvatnog održavanja, ipak zadovoljava. Stanje je najbolje u naselju Velika kao općinskom središtu. U drugim naseljima Općine trafostanice su pretežno radijalno napajane što daje nedovoljnu sigurnost u elektroopskrbi. Broj, instalirana snaga i međusobna udaljenost trafostanica u ostalim naseljima Općine može biti jedan od uzroka pada napona u dijelovima niskonaponske mreže. Na sjeverozapadnom dijelu Općine, koji je za vrijeme Domovinskog rata bio okupiran, mreža nije u funkciji zbog velikih razaranja. Mogućnosti razvoja na 10 kV naponskoj razini su zbog izgrađene osnove dobre jer se prema potrebama i lokalnim prilikama može postojeće transformatore zamijeniti jačim ili izgraditi nove trafostanice. Također se kod dalekovoda rekonstrukcijama (povećanjem presjeka vodova), ili izgradnjom novih vodova može bitno popraviti kvaliteta i količina dopremljene električne energije.

Stanje u niskonaponskoj 0,4 kV mreži uglavnom zadovoljava sadašnje potrebe s tim da na pojedinim dijelovima mreža postoje i veći padovi napona. Za zadovoljavanje budućih potreba u skladu sa suvremenim standardima biti će potrebne rekonstrukcije i izgradnja novih niskonaponskih mreža.

1.1.4.7. Vodnogospodarstvo

a) Vodoopskrba

Sustav Općine dio je većeg sustava Požeštine te tako dijeli probleme tog sustava. Manjak vode u sušnim dijelovima godine riješit će se tek izgradnjom akumulacija na područjima izvan teritorija Općine. Pokrivenost naselja izgrađenom mrežom je vrlo dobra, nedostaje samo uključenje naselja Antunovac u javni sustav.

b) Odvodnja otpadnih voda

Odvodnja otpadnih voda nije riješena te je ukupna ocjena negativna. Povoljno je što najveće naselje (Velika) ima izgrađen javni sustav za odvodnju na kojem se gradi i uređaj za pročišćavanje otpadne vode. Negativno je što većina naselja ima riješenu vodoopskrbu iz javnog sustava, pa je potrošnja pitke vode po stanovniku veća, a time i količina otpadne vode koja se u nepročišćenom stanju pojavljuje u podzemlju ili otvorenim kanalima i vodotocima.

c) Uređenje vodotoka

Ukupno područje Općine je slabo branjeno od poplava pa je nužno izvršiti reguliranja vodotoka Veličanke, Stražemanke i Bozare u građevinskim područjima te izgraditi planirane vodoprivredne objekte (retencije). Radi obrane grada Požege od velikih voda Veličanke i Stražemanke nužno je izvesti lateralni kanal Stražemanka-Veličanka-Kaptolka, a prije toga i retencijsku branu kod Eminovaca. Uređenost vodotoka i voda te obrana od poplava nisu na zadovoljavajućem nivou.

d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Male površine unutar Općine su meliorirane, tako da se ne može biti zadovoljan s opsegom izvršenih radova na uređenju melioracijskog područja, pogotovo na zemljištu u vlasništvu obiteljskih gospodarstava. Ni postojeći sustavi, koji uključuju drenirane površine ne funkcioniraju zbog lošeg održavanja pa je nužno u prvom koraku osposobiti postojeći sustav.

2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA I UREĐENJA

2.1. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA ŽUPANIJSKOG ZNAČAJA

2.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija i infrastrukturnih sustava

2.1.1.1. Razvoj naselja posebnih funkcija

U PPO-SŽ osnovni ciljevi razvoja naselja karakterističnih za općinu Velika se utvrđuju na sljedeći način:

- poticati razvoj središnjih naselja s funkcijama prema stupnju centraliteta, osobito u područjima rijetke naseljenosti, velikih udaljenosti između naselja i na područjima izvan glavnih prometno-razvojnih koridora,
- unaprijediti uvjete života kvalitetnom unutarnjom organizacijom naselja, osobito s gledišta razmještanja funkcija i pokrivenosti prostora potrebnom infrastrukturom,
- usmjeriti prostorno-razvojne prioritete prvenstveno na poboljšanje učinkovitosti u okvirima već izgrađenog i korištenog prostora, te na stvaranje uvjeta za nove programe radi pokretanja gospodarskih aktivnosti i poboljšanja kvalitete života na svim, osobito depopulacijskim područjima.

Prioriteti se posebno odnose na:

- obnovu ratom zahvaćenih područja na način kompleksne obnove i stvaranja uvjeta za povratak stanovništva i obnovu ukupnih funkcija naselja tako da zadovoljavaju sadašnje potrebe i omogućavaju daljnji razvoj u novim uvjetima,
- iskorištavanje raspoloživih i nedovoljno učinkovitih potencijala prvenstveno na lokacijama i kapacitetima koji mogu bez većih ulaganja dati brze, kvalitetne i višeznačne učinke (postojeće radne zone, središnja naselja, turistički kompleksi i drugo),
- usmjeravanje procesa urbanizacije ne smije počivati samo na mreži gradskih naselja, već težište mora biti i na mreži svih tipova lokalnih središta u ruralnim krajevima, osobito u depopulacijskim područjima,
- potrebno je poduzeti mjere kojima treba ostvariti uvjete za očuvanje naseljenosti brdsko-planinskih (gorskih) predjela gdje i u manjim naseljima treba razvijati odgovarajuće funkcije vodeći računa o njihovom velikom značenju u obrani i samozaštiti s naglaskom na poboljšanje standarda i kvalitetu života uz očuvanje izvornih obilježja te provođenje mjera revitalizacije.

Preobrazba gradova i važnijih središnjih naselja predviđa se:

- za područna i lokalna središta (mali gradovi, općinska i ostala razvojna središta), osposobljavanjem da budu organizatori promjena na većim lokalnim područjima, uz programe reurbanizacije, revitalizacije i infrastrukturne rekonstrukcije,
- za ostala manja naselja (sela) predviđa se dugoročna ciljana i usmjeravana revitalizacija,
- dio malih seoskih naselja koja će u budućnosti ostati bez stalnog stanovništva, treba koristiti u funkciji sekundarnog stanovanja te seoskog turizma i rekreacije,

- za skupinu manjih gradova (između 2.000 i 7.000 stanovnika) Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske se određuje da bi trebali postati nositelji svekolikog razvitka svojih gravitacijskih ruralnih područja. U Požeško-slavonskoj županiji to su Kutjevo i Velika.

2.1.1.2. Razvoj infrastrukturnih sustava

Promet

Na području prometnog sustava ciljevi prostornog razvoja i uređenja na županijskoj/državnoj razini su sljedeći:

- izgradnja nove trase ceste Velika-Požega kao dvotračne brze ceste,
- uređenje postojeće državne ceste D49 od kraja obilaznice Velike do sjeverne granice Općine,
- uređenje mreže županijskih cesta,
- rekonstrukcija željezničke pruge II reda Požega-Velika.

Poštanski promet

Na području općine Velika u poštanskoj djelatnosti postoje izgrađene građevine od županijskog značaja, to su poštanski uredi (PU), ali se planovima razvoja ne predviđaju nove građevine županijskog značaja.

Telekomunikacije

Razvoj telekomunikacija, kako na području cijele Županije, tako i na području općine Velika određen je "Srednjoročnim planom razvoja telekomunikacija za razdoblje od 1996. do 2000. godine" te Dugoročnih planova za početak 21. stoljeća.

Ovi planovi razvoja unešeni su i usvojeni u PPP-SŽ.

U mobilnoj mreži cilj je izgradnja dovoljnog broja baznih postaja (GSM) za pokrivenost cijelog područja Općine.

Plinoopskrba

Na području Općine ne planiraju se naftovodi niti značajni plinovodi jer ne postoje takve energetske potrebe.

Ciljevi razvoja plinoopskrbnog sustava županijskog značaja obuhvaćaju izgradnju:

- Redukcijske stanice (RS),
- Međumjesnog plinovoda.

Elektroenergetika

Ciljevi razvoja elektroenergetske mreže županijskog značaja na području općine Velika je osiguranje koridora i izgradnja DV 2x400 kV, te izgradnja novog 35 kV dalekovoda kojim bi se postojeća TS 35/10 kV-Velika povezala sa TS 35/10 kV-Orljava radi sigurnosti u opskrbi.

Vodoopskrba

Ciljevi prostornog razvoja županijskog značenja iz ove oblasti su:

- ravnomjerni razvoj sustava vodoopskrbe i kvalitetna opskrba svih stanovnika Županije, iz čega proizlazi da je glavni cilj dugoročnog programa vodoopskrbe osiguranje dovoljnih količina kvalitetne vode za stanovništvo i gospodarstvo,
- zaštita rezervi podzemne vode, odnosno zaštita prostora gdje su utvrđene i dokazane količine vode kvalitete potrebne za vodoopskrbu, a istraživanje ostalog prostora dovesti do stupnja kada se mogu nedovoljno utvrditi, a zatim i zaštititi resursi vode dovoljnih količina i podobne kvalitete,
- poticanje spajanja vodoopskrbnih sustava susjednih županija, radi sigurnosti u opskrbi i dovođenja mogućih nedostajućih količina vode.

Otpadnih voda

- razvijanje sustava za odvođenje sanitarnih, otpadnih i oborinskih voda, čije rješavanje realno uvijek kasni u odnosu na vodoopskrbu,
- prioritetna izrada konceptijskog rješenja kanalizacije i odvodnje otpadnih voda kojim bi bila obuhvaćena sva naselja Županije, a poradi kvalitetnog postavljanja i rješavanja pitanja kvalitetnog življenja. Usuglašeno s ciljevima i projekcijom razvoja naselja u Županiji sustav odvodnje prioritetno treba razvijati u gradovima, zatim u naseljima koja mogu ugroziti kvalitetne resurse podzemne vode, a nakon toga, ako je to moguće istovremeno, u općinskim središtima te ostalim većim naseljima i naseljima s važnim izvorima zagađenja i svim ostalim naseljima,
- formiranjem sustava odvodnje nužno se nameće i izrada odgovarajućih uređaja za čišćenje vode.

2.1.2. Racionalno korištenje prirodnih izvora

U okviru strateških ciljeva Države koji se odnose na zaštitu prirodnih resursa na području Požeško-slavonske županije mogu se izdvojiti sljedeći ciljevi:

- očuvanje i zaštita cjelovitosti kompleksa šumskog i poljoprivrednog zemljišta,
- sprječavanje (ograničavanje) pretvaranja poljoprivrednog tla u građevinsko zemljište,
- osiguranje kvalitete nadzemnih i podzemnih voda mjerama zaštite od onečišćenja,
- zadržati postojeći udio antropogenog prostora, te svako povećanje uvjetovati saniranjem postojećeg stanja,
- zaštita i očuvanje prirodne strukture i vrijednosti prostora uz vodene površine,
- onemogućiti neplansko, nekontrolirano i neracionalno korištenje prostora, te smanjiti njegovu devastaciju.

U tom smislu potrebno je naglasiti nužnost veće zaštite šuma, poljoprivrednog zemljišta, te očuvanje kvalitete nadzemnih i podzemnih voda.

Kvalitetno plodno tlo, velike šumske površine, brojne vodne površine kao i potencijalna nalazišta mineralnih sirovina obilježja su i vrijedni prirodni resursi i izvori općine Velika. Poljoprivredno zemljište kao obnovljiv prirodni resurs zauzima značajan udio općinskog teritorija. Budući da na prostoru Općine prevladavaju tla visoke plodnosti, to se kao osnovni cilj ističe potreba očuvanja poljoprivrednog posjeda, kao i očuvanje i korištenje poljoprivrednog zemljišta za potrebe osnovne namjene-poljoprivreda, kroz usklađenost interesa svih korisnika toga resursa.

U tom smislu potrebno je poduzeti sljedeće:

- smanjiti korištenje kvalitetnog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe,
- povećati kontrolu uporabe agrotehničkih sredstava,
- poticati i usmjeravati programe koji podržavaju "održivo" korištenje tla,
- usmjeravati i poticati proizvodnju zdrave hrane, te uključiti tradicijske i autohtone načine korištenja tla,
- racionalno gospodariti kvalitetnim poljoprivrednim tлом, a neobrađeno plodno zemljište privesti namjeni te ga usmjeravati za proizvodnju zdrave hrane.

Šume čine najzastupljeniji prirodni i obnovljiv resurs u ukupnom prostoru općine Velika, čije je značenje višefunkcionalno. Uz gospodarsku funkciju, šume imaju socijalnu i ekološku funkciju, te zaštitnu, estetsku i rekreacijsku funkciju u turističkim područjima.

Gospodarenje šumama na osnovu održavanja biološke raznolikosti, kroz osiguranje potrajnosti ekosustava, te poboljšanje općekorisnih funkcija šume osnovni su ciljevi gospodarenja ovim šumama. Uz to je potrebno uspostaviti ekološku ravnotežu između turističko-rekreacijskog razvoja te proizvodnog korištenja šume.

Također treba jačati ekološku komponentu održivog gospodarenja šumama, te pošumljavati nove šumske površine.

U tom smislu je potrebno:

- gospodariti šumama vodeći pri tome računa o višestrukim funkcijama šuma,
- prenamjenu dijelova šumskih površina u poljoprivredne, provoditi tek na temelju detaljne pedološke, fitocenološke, geološke i druge posebne studije (prvenstveno se to odnosi na rubne dijelove, gdje se javljaju šumske i poljoprivredne površine).
- Vršiti pošumljavanje i obnovu svake uništene poljoprivredne površine prvenstveno autohtonim vrstama, a strane vrste unositi vrlo obazrivo i na strogo određenom području,
- kontinuirano pratiti stanje šume,
- poticati razvoj urbanog šumarstva, radi ozelenjavanja rubnih dijelova naselja, te radi održavanja šuma u reprezentativnim krajolicima, rekreacijskim i turističkim područjima, te područjima gdje se nalaze šumski izvori.

2.1.3. Očuvanje ekološke stabilnosti i vrijednih dijelova okoliša

Glavni ciljevi zaštite okoliša u Strategiji prostornog uređenja Republike Hrvatske pa i Županije su:

- učinkovito očuvanje prostora i postizanje više i ujednačenije razine kakvoće života,
- razvijanje svijesti o potrebi racionalnog gospodarenja prostorom kako bi se trajno optimirali učinci njegovog korištenja,
- usuglašavanje novih aktivnosti u prostoru s naprednim europskim i svjetskim ekološkim kriterijima uz saniranje postojećeg stanja tamo gdje je potrebno,
- sveobuhvatno i trajno uključivanje troškova zaštite okoliša u troškove proizvodnje.

Za pojedine kategorije prostora nužno je postupno i kontrolirano ublažavati sukobe različitih interesa, vodeći računa o vrijednosnim prioritetima.

Suvremeno planiranje prostora podrazumijeva aktivno uključivanje svih slobodnih površina u postupku planiranja što znači da je status planiranja krajolika izjednačen s planiranjem izgrađenih površina (npr. obveza izrade prostornih planova područja posebnih obilježja).

Procjenjuje se da će daljnjim razvitkom sustava lokalne samouprave sve više jačati svijest o vrijednostima prirodnog i kulturno-povijesnog okruženja, te se može iz te razine očekivati postavljanje strožih kriterija, a time i obveza zaštite vrijednosti prostora u cilju njegovog očuvanja za budućnost.

Prirodne krajolike treba očuvati u što većoj mjeri, a tamo gdje su narušene prirodne i estetske vrijednosti sanirati odgovarajućim mjerama osmišljenim na temelju preporuka iz krajobraznih osnova pojedinih županija (pažljivi i vrijednostima krajolika ograničeni agromelioracijski zahvati, usmjeravanje korisnika trasa infrastrukturnih sustava u zajedničke koridore, sprječavanje bespravne izgradnje i nekontroliranog odlaganja otpada, sanacija površinskih rudokopa biološkom rekultivacijom usporedno s iskorištavanjem i drugo). Dakle, prirodne krajolike treba sačuvati, osigurati prirodnu raznolikost i zaštititi biološki potencijal, naročito onaj koji je osobenost područja. Ni jedna djelatnost ne smije trajno poremetiti režime krajolika, a tamo gdje je oštećen treba izvršiti sanaciju. Treba podizati razinu svijesti o vrednovanju prirodnog prostora kao izuzetno vrijednom bogatstvu, ali i ograničenom resursu.

Nadalje, treba provjeriti koncept daljnjega krajobraznog, rurističkog i arhitektonskog oblikovanja, ponovo otkriti i primjereno vrednovati zanemarenu graditeljsku baštinu i u najvećoj mogućoj mjeri poštivati povijesnost prostora, lokalne osobitosti, mjerilo, tradiciju i vrijedna iskustva u korištenju, organizaciji i oblikovanju prostora.

2.2. CILJEVI PROSTORNOG RAZVOJA OPĆINSKOG ZNAČAJA

2.2.1. Demografski razvoj

U promišljanju budućeg demografskog razvoja, kao polazišta je uvažavano sljedeće:

- dosadašnje kretanje broja stanovnika,

- promjene u dobnoj strukturi,
- prostorni raspored stanovništva,
- ciljevi i prognoza demografskog razvoja iz PPP-SŽ,
- mjere demografske politike iz Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske.

Uvažavajući navedeno, pri procjeni broja stanovnika do planske 2015. godine po naseljima, pretpostavljeno je sljedeće:

- naselja u kojima proces demografskog odumiranja traje desetljećima, a dobna struktura je izrazito nepovoljna te će do 2015. godine potpuno demografski odumrijeti. To su: Bratuljevci, Gornji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci i Smoljanovci,
- naselja koja su se pozitivno demografski razvijala nakon 1991. godine bi se i u planskom razdoblju pozitivno demografski razvijala. To su naselja: Antunovac, Biškupci, Doljanci, Draga, Radovanci, Trenkovo, Trnovac i Velika,
- naselja u kojima bi brojčano stanovništvo stagniralo i u kojima je stanovništvo relativno vitalno,
- naselja u kojima se stanovništvo smanjivalo zbog izrazito duboke starosti.

PROCJENA BROJA STANOVNIKA 2015. GOD.

Tablica br. 28.

Red. broj	Naselje	Broj stanovnika 2015. god.	Indeks 2015./2001.
1.	Antunovac	250	113,6
2.	Biškupci	400	111,4
3.	Bratuljevci	0	0
4.	Doljanci	100	113,6
5.	Draga	300	112,8
6.	Gornji Vrhovci	0	0
7.	Kantrovci	0	0
8.	Klisa	0	0
9.	Lučinci	30	0
10.	Markovac	0	0
11.	Milanovac	40	78,4
12.	Milivojevci	0	0
13.	Nježić	0	0
14.	Oljasi	25	42,4
15.	Ozdakovci	0	0
16.	Poljanska	125	93,3
17.	Potočani	190	101,0
18.	Radovanci	610	117,9
19.	Smoljanovci	0	0
20.	Stražeman	200	87,7
21.	Toranj	180	99,4
22.	Trenkovo	900	110,0
23.	Trnovac	530	140,5
24.	Velika	3.000	133,4
Ukupno Općina:		6.880	116,8

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Značajno povećanje broja stanovnika Radovanaca, Trnovca i općinskog središta Velike procijenjeno je na osnovi povoljne starosne strukture, razvoju gospodarstva i doseljavanju stanovništva.

Pod pretpostavkom da se prosječne veličine kućanstava neće smanjiti, odnosno bitnije promijeniti, stanovništvo Općine bi 2015. godine živjelo u 1.941 kućanstvu prosječne veličine 3,5 članova.

PROCJENA BROJA KUĆANSTAVA PO NASELJIMA 2015. GOD.

Tablica br. 29.

Red. broj	Naselje	Prosječna veličina	Broj
1.	Antunovac	3,0	83
2.	Biškupci	3,1	129
3.	Bratuljevci	0	0
4.	Doljanci	3,5	29
5.	Draga	3,4	88
6.	Gornji Vrhovci	0	0
7.	Kantrovci	0	0
8.	Klisa	0	0
9.	Lučinci	2,7	11
10.	Markovac	0	0
11.	Milanovac	2,3	17
12.	Milivojevci	0	0
13.	Nježić	0	0
14.	Olaasi	2,7	9
15.	Ozdakovci	0	0
16.	Poljanska	2,5	50
17.	Potočani	3,5	54
18.	Radovanci	3,7	165
19.	Smoljanovci	0	0
20.	Stražeman	3,9	51
21.	Toranj	3,7	48
22.	Trenkovo	3,3	273
23.	Trnovac	4,3	123
24.	Velika	3,7	811
Ukupno Općina:		3,5	1.941

IZVOR PODATAKA: - ZPO-OSIJEK

Sukladno očekivanoj dobnoj strukturi stanovništva 2015. godine izračunati su specifični kontingenti za planiranje mreže objekata društvenih djelatnosti.

1. Obrazovanje

- vrtić 3-5 god.   304 djece
- osnovna škola
  - I-IV razred (6-9 god.)   413 djece
  - V-VIII razred (10-13 god.)   378 djece

2. Mreža objekata fizičke kulture

7-10 god.	405 korisnika
11-14 god.	380 korisnika
15-18 god.	480 korisnika
19-24 god.	544 korisnika
25-34 god.	880 korisnika
35-44 god.	929 korisnika
45-59 god.	1.217 korisnika
60 i više god.	1.376 korisnika

2.2.2. Odabir prostorno razvojne strukture

Prostorna struktura Općine određuje se namjenom i načinom korištenja prostora, prvenstveno njegovih prirodnih potencijala, te razvojem naselja i infrastrukturnih sustava.

Osnovni cilj u formiranju prostorne strukture Općine jeste racionalno koristiti prirodne potencijale i razvijati stvorene strukture na način održivog razvoja, odnosno razvoja usklađenog s mogućnostima, ograničenjima i obvezama zaštite prostora.

U planiranju prostorne strukture Općine polazi se od sljedećih opredjeljenja:

- zadržavanje šumskih površina,
- očuvanje osobito vrijednost i vrijednog obradivog poljoprivrednog tla ograničavanjem širenja građevinskih područja i grupiranje infrastrukture u jedinstvene koridore,
- očuvanje postojećih vodnih površina, osobito rijeke Veličanke,
- smanjivanje prevelikih građevinskih područja i ograničavanje disperzne izgradnje izvan građevinskih područja,
- građevinska područja naselja koja će demografski odumrijeti očuvati i namijeniti specifičnom povremenom stanovanju,
- razvijanje ekološke poljoprivredne proizvodnje i razvijanje seoskog turizma (agroturizma),
- razvijanje turističko-rekreacijske zone izgradnjom novih uz već formirane sadržaje.

Razvoj gospodarstva bit će vezan uz resursne osnove, geoprometni položaj, ali vezan uz izgrađene strukture, tradiciju i ljudski potencijal.

Opći cilj prostorno-gospodarskog razvoja u planskom razdoblju je optimalno i racionalno korištenje prostora u proizvodne i lokacijske svrhe.

Razvitak poljoprivrede temeljit će se na obilježjima proizvodnog prostora i njegova bioekološkog potencijala s ciljem proizvodnje zdrave hrane. Poljoprivredno zemljište (osobito vrijedno i vrijedno obradivo) koristit će se za ratarsku proizvodnju i stočarstvo, prigorski dio za voćarstvo i vinogradarstvo. Potrebno je poticati razvoj obiteljskih gospodarstava u kojima bi bila s primarnom proizvodnjom povezana i prerada.

Vodeća djelatnost u strukturi gospodarstva bit će i nadalje rudarstvo vezano za eksploataciju tehničkog kamena.

U gospodarskoj strukturi je cilj afirmirati prerađivačku industriju te za nju stvoriti prostorne uvjete s posebnom potrebom razvoja ovih grana koje bi se osnivale na raspoloživim domicilnim prirodnim resursima.

Osim jednog velikog postojećeg kapaciteta ("Kamen-ingrad") cilj je razviti malo i srednje poduzetništvo s prioritetom disperznog lociranja u sva naselja Općine, kako bi se zaustavila demografska erozija i depopulacija većine naselja.

Kulturna dobra i vrijedne dijelove prirode treba valorizirati u razvoju turizma koji će biti važna gospodarska djelatnosti i kroz koji će se Općina afirmirati u širem okruženju.

2.2.3. Razvoj naselja, društvene, prometne i komunalne infrastrukture

2.2.3.1. Naselja

Osnovni ciljevi vezani za razvoj naselja definirani su u PPP-SŽ i oni su sljedeći:

- poticanje održivog razvoja naselja koji podrazumijeva daljnji razvitak gradova, ali isto tako i seoskih naselja koja su u dosadašnjem razvoju bila zapostavljena,
- poticanje razvoja i urbanizacije većih naselja i središta jedinica lokalne samouprave da poprime urbana obilježja manjih gradova, nadopunjujući i stvarajući skladnu polifunkcionalnu strukturu gradova i žarišta razvitka, kako bi se u praksi uspostavio ravnomjerniji razvitak područja Županije,
- poticanje policentričnog razvitka, tj. razvitka središnjih naselja, sukladno teritorijalnom ustrojstvu Županije i sustava naselja Države, investicijskom politikom i decentralizacijom gospodarskih struktura, koja se temelji, pored prethodno osiguranih prostornih preduvjeta, na izgradnji kvalitetnog prometnog, vodoopskrbnog i energetskog sustava, u onom opsegu koji će omogućiti planirani razvitak gradova i ostalih važnih naselja, osobito u gospodarski nedovoljno razvijenim područjima,
- postupno i selektivno revitaliziranje problemskih ruralnih područja, osobito u briježnim predjelima s ciljem da se kroz aktivnu politiku uređenja seoskih naselja poveća stambeni i komunalni standard za onaj dio populacije koji će korištenjem prirodnih mogućnosti i svojih radnih potencijala doprinijeti razvitku i prosperitetu tih prostora,
- u ratom razrušenim ili oštećenim naseljima, što hitnija obnova i povratak stanovništva, a u svim depopulacijskim područjima njihova revitalizacija i ublažavanje depopulacijskih procesa,
- optimalno korištenje prostora i povećanje gustoće naseljenosti, zaštita, očuvanje te obnova prirodne i graditeljske baštine unutar naselja kao i očuvanje povijesne matrice naselja,
- poticati razvoj Velike i Kutjeva kako bi postupno prerasli u manji grad (sada su naselja s gradskim obilježjima) i u mreži gradskih naselja dobro upotpunili prostorno pozicioniranu policentričnu strukturu.

2.2.3.2. Društvena infrastruktura

Osnovni ciljevi razvitka društvene infrastrukture na području Općine, imajući u vidu postojeće stanje u prostoru i prije utvrđene ciljeve razvitka naselja, su:

- ravnomjerniji razvitak i razmještaj sadržaja društvene infrastrukture na području cijele Općine,
- povećanje udjela sadržaja društvene infrastrukture u općinskim središtima s ciljem utjecaja na povoljnija demografska kretanja i cjelokupni razvitak područja Općine,
- uspostavljanje (što potpunije) cjelokupnog ustroja lokalne samouprave i uprave, sukladno zakonima i teritorijalnom ustrojstvu, na općinskoj i mjesnoj razini i na način osiguranja potrebnih prostornih uvjeta,
- planiranje što optimalnije mreže građevina predškolskog odgoja, osnovnoškolskog i srednješkolskog obrazovanja, športa i rekreacije, zdravstva i socijalne skrbi,
- poticanje mogućnosti razvoja privatnog poduzetništva u osnivanju objekata predškolskog odgoja, a u suradnji sa stručnim kadrovima općina (problem sufinanciranja i sl.),
- poticanje razvoja odgovarajuće mreže institucija, odnosno objekata, u svrhu ostvarivanja strateškog cilja za podizanjem opće naobrazbe i kulturne razine stanovništva, te kulturnog, umjetničkog, intelektualnog, tehničkog i drugog stvaralaštva (npr. objekti bivših društvenih domova koje bi trebalo obnoviti i rekonstruirati u građevine polivalentne namjene-dvorana prostorije kulturno-umjetničkih društava, narodne knjižnice),
- stvaranje odgovarajućih prostornih preduvjeta, na razinama prostornih planova niže razine, da vjerske zajednice (koje su jednake pred zakonom i odvojene od države, te koje će slobodno uspostaviti svoje ustrojstvo) mogu obavljati vjerske obrede, osnivati škole, učilišta, druge zavode, te socijalne i dobrotvorne ustanove,
- osiguranje prostora za zdravstvene djelatnosti na državnom, županijskom i gradskom vlasništvu, te za važnije specijalne ustanove u privatnom vlasništvu,
- uskladiti mrežu ljekarni sa zakonskim normativima,
- poticanje razvoja športskih aktivnosti, rekreacije, zabave i odmora osiguranjem prostora za sve uzraste stanovništva te sustavnim planiranjem kojim treba biti obuhvaćena djelatnost športskih udruga i saveza, organiziranje i održavanje športskih natjecanja i priredbi, obavljanje stručnih poslova u športu, te izgradnja i održavanje športskih objekata i drugih sadržaja i nekretnina.

2.2.3.3. Prometna infrastruktura

Na nivou Općine ciljevi planiranog razvoja prometnog sustava su sljedeći:

a) Cestovni promet

- uređenje i rekonstrukcija lokalnih cesta, te svih nekategoriziranih cesta koje su u funkciji pristupa izgrađenim zonama,
- izgradnja parkirališnih prostora u centralnom dijelu općinskog centra, kao i u centralnim dijelovima naselja,
- uređenje postojećih uličnih profila izgradnjom pješačkih staza, te hortikulturnim uređenjem zelenih površina,
- uređenje autobusnih stajališta.

b) Zračni promet

- uređenje postojećeg letjelišta "Trenkovo".

c) Poštanski promet

Ciljevi prostornog uređenja od općinskog značaja u poštanskoj djelatnosti obuhvaćaju sljedeće:

- uvrštavanje u plan razvoja HP investicijsko održavanje poslovnih prostora PU u skladu s budućim potrebama,
- uređenje eksterijera.

d) Telekomunikacije

Ciljevi prostornog razvoja općinskog značaja identični su onim od županijskog značaja koji se temelje na Srednjoročnom i Dugoročnom planu razvoja telekomunikacija.

Ciljevi općinskog značaja posebno se odnose na dogradnju mjesnih telefonskih mreža kako bi se svim stanovnicima pružale sve raspoložive telekomunikacijske usluge uključujući i kabelsku televiziju, te izgradnju baznih stanica za mobilnu telefoniju.

Pri tome mjesnu mrežu graditi sustavom minikanalizacije ili TK kabelima položenim izravno u rov.

2.2.3.4. Energetska infrastruktura**a) Plinoopskrba**

Ciljevi prostornog razvoja općinskog značaja identični su ciljevima Županijskog značaja uz naglasak na dogradnju mjesnih plinovodnih mreža u naseljima gdje je izgradnja počela, te u naseljima predviđenim za plinoopskrbu "Studijom", tako da se omogući korištenje prirodnog plina u što većem broju naselja i što većeg broja korisnika.

b) Elektroenergetika

Ciljevi razvoja elektroenergetske mreže općinskog značaja identični su ciljevima županijskog značaja zbog uzajamne povezanosti te uključuju dogradnju distribucijskog elektroenergetskog sustava u skladu s nastalim potrebama.

Ciljevi razvoja distribucijske elektroenergetske mreže obuhvaćaju sve distribucijske naponske razine ovisno o lokalnim potrebama i stanju mreže, dakle: dogradnju, obnavljanje i rekonstrukciju. Pri tome treba distribucijsku mrežu izgrađivati podzemnim kabelskim vodovima unutar građevinskog područja naselja i kontaktnim područjima.

2.2.3.5. Vodnogospodarstvo

a) Vodoopskrba

Osnovni cilj razvoja vodoopskrbe je opskrba svakog stanovnika kao i drugih korisnika dovoljnim količinama kvalitetne vode. to u prvom redu znači proširenje sustava i na naselja u kojima nije riješena vodoopskrba.

b) Odvodnja otpadnih voda

Cilj izgradnje odvodnog sustava na području Općine je zaštita podzemnih i površinskih voda od onečišćenja otpadnim komunalnim vodama. Samim tim se doprinosi očuvanju zdravlja stanovnika ovog kraja i pruža mogućnost razvoja turizma u koji Općina polaže velike nade.

Cilj je izgradnja javnih sustava za odvodnju na koji bi se priključila sva domaćinstva i industrija, te kontrolirano odvesti prikupljenu otpadnu vodu do uređaja za pročišćavanje prije konačnog upuštanja u okoliš.

c) Uređenje vodotoka i voda

Cilj aktivnosti iz ove oblasti je ustrojavanje sustava koji bi omogućio kontrolirani i neškodljivi protok voda i njihovo namjensko korištenje, te efikasna obrana od poplava.

Radnje po pitanju zaštite od erozija i bujica imaju za cilj stabiliziranje korita vodotoka, smanjiti količinu odnešenog (erodiranog) materijala i njegovo taloženje u nižim dionicama vodotoka.

d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Cilj je izgradnje melioracijskog sustava odvodnje osigurati efikasno odvođenje viška vode u trenucima kada on prijeti poljoprivrednim kulturama, a cilj uspostave sustava navodnjavanja je uključivanje što većeg broja poljoprivrednih površina u buduća navodnjavana područja, te uravnoteženjem količina voda u poljoprivrednim površinama osigurati prijelaz na ekonomski najisplativije kulture.

2.3. CILJEVI PROSTORNOG UREĐENJA NASELJA NA PODRUČJU OPĆINE

2.3.1. Racionalno korištenje i zaštita prostora

Racionalno korištenje i zaštita prostora vezano je uz učinkovitu funkcionalnu organizaciju naselja i veličinu prostora koji je obuhvaćen granicama građevinskih područja. Na temelju sagledavanja stanja u prostoru postojećih naselja, utvrđuju se sljedeći ciljevi:

- sprječavanje svakog daljnjeg neopravdanog širenja građevinskog područja naselja,
- racionalno i optimalno korištenje postojećih građevinskih područja,

- izuzimanje površina neprimjerenih za izgradnju iz građevinskih zona (kao što su poljoprivredno, šumsko zemljište i sl.), a ako je potrebno, za proširenje predložiti zamjensko zemljište u svrhu kompaktnije i racionalnije gradnje,
- smanjivanje građevinskih područja naselja na dimenzije primjerene potrebama na osnovu prethodnih provjera na terenu,
- novu gradnju, stambenu ili neku drugu, prioritetno provoditi na dijelovima postojećih građevinskih područja koji su već opremljeni infrastrukturom, te na nedovoljno ili neracionalno izgrađenim dijelovima naselja kroz interpolaciju, dogradnju i nadogradnju,
- objektivno sagledavanje potreba za prostorom za svako naselje uz uvažavanje postojećih i procijenjenih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba te drugih obilježja ili posebnosti značajnih za dotično naselje,
- sprječavanje neplanske izgradnje u obodnim dijelovima naselja i u područjima udaljenijim od postojećih naselja, a posebno na brdskim predjelima (vikendice, stambeni objekti te manje građevine do 25 m² (klijeti, spremišta za voće), izgrađeni na usitnjenom posjedu), jer su gospodarski neisplative, vizualno degradiraju prostor (neprimjerena gradnja i gradnja na vrijednim lokacijama), a njena iskoristivost (vremenski i funkcionalno) je slaba,
- precizno inventariziranje postojeće infrastrukture (prometnice, telekomunikacije, energetska mreža, vodovod, odvodnja), kao i provođenje procjene potrebnih (poželjnih) infrastrukturnih zahvata, radi poboljšanja kvalitete i standarda življenja, a na način da se prioritetno ispita mogućnost korištenja postojećih koridora i izbjegne zauzimanje novih površina posebice vrijednih resursa (šumskih i poljoprivrednih),
- stvaranje uvjeta za razvitak gospodarstva na načelima racionalnog odnosa prema prostoru, što znači da gospodarske djelatnosti prioritetno treba locirati u već formiranim gospodarskim zonama, naravno uz moguća proširenja, i tamo gdje to omogućava infrastruktura,
- unapređenje postojećih djelatnosti koje po kriterijima zaštite okoliša ne odgovaraju prostoru u kojem su locirane. Njihovu uspostavu diktira razina prihvatljivosti u prostoru, a u slučaju odstupanja, treba planirati izmještanje, što znači da se u takvim slučajevima ne mogu planirati ni proširenja postojećih lokacija,
- realno procjenjivanje financijskih mogućnosti pripreme i uređenja građevinskog zemljišta (lokalni proračun, sufinansiranje iz drugih izvora) kako bi se uravnotežili programi želja i potreba sa stvarnim mogućnostima,
- valorizacija kvalitete prostora i okoliša s ciljem zaštite i očuvanja temeljnih resursa (šume, poljoprivredni prostori, vode i dr.), i njihove prostorne kompozicije u širem i užem okruženju.

2.3.2. Utvrđivanje građevinskih područja naselja

Na osnovi preporuka za oblikovanje građevinskih područja i ciljeva za racionalno korištenje i zaštitu prostora u naseljima iz PPP-SŽ, te analize i ocjene postojećih građevinskih područja, utvrđeni su sljedeći ciljevi za definiranje planiranih građevinskih područja u Općini:

- racionalno i optimalno koristiti postojeća građevinska područja,
- preispitati i iskoristiti sve mogućnosti preoblikovanja postojećih građevinskih područja,

- objektivno sagledati potrebu za prostorom za svako naselje uz uvažavanje kretanja postojećih i procjene budućih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba, te drugih obilježja ili posebnosti svakog naselja,
- vrednovati kvalitete prostora i okoliša s ciljem očuvanja temeljnih resursa (šume, poljoprivredni prostor, vode i dr.),
- prioritetno koristiti za izgradnju dijelove postojećih građevinskih područja koji su već opremljeni komunalnom infrastrukturom,
- planirati prostore za budući prostorni razvoj naselja na način da se ukine dio dosadašnjeg građevinskog područja koji se pokazao neiskoristivim,
- obuhvatiti granicama građevinskog područja turističko-rekreacijsku zonu Dubočanka, tri lokacije gdje je započela izgradnje vikend kuća, te gospodarski kompleks Veličanka I.

2.3.3. Unapređenje uređenja naselja i komunalne infrastrukture

U sastavu naselja cilj je postići dobro strukturiran policentričan sustav, a uređenje prostora naselja treba planirati i provoditi na temelju utvrđenih prostornih mogućnosti i optimalnog iskorištenja prostora uz osiguranje prostora javne namjene i opremanja infrastrukturom. U smislu uređenja naselja osnovni ciljevi su:

- razvijanje i urbaniziranje općinskog središta da bi ono postalo nositelj razvoja područja Općine,
- sanacija ili potpuna obnova ratom razorenih dijelova ili čitavih naselja,
- obnova urbanih sadržaja i funkcija kao nužnog preduvjeta za uspostavljanje života na određenom području,
- osiguranje prostornih uvjeta za intenzivniju izgradnju djelatnosti koje mogu potaknuti razvoj,
- planiranje gospodarskih zona u područjima koja je moguće kvalitetno opremiti prometnicama i komunalnom infrastrukturom,
- prilagođavanje nove izgradnje morfologiji vrijednih naselja i očuvanje njihove morfologije,
- uravnotežen razmještaj i veličina pojedinih namjena unutar naselja i izbjegavanje konfliktnih situacija vezanih uz neadekvatan odnos pojedinih gospodarskih i javnih sadržaja prema stanovanju,
- uređenje zelenih i rekreacijskih površina naselja, kao i pješačkih staza odvojeno od kolnika glavnih državnih i županijskih cesta u naseljima kroz koja prolaze te prometnice, uz posebnu pažnju,
- obnova graditeljske i prirodne baštine u okvirima svakog pojedinog naselja.

Ciljevi prostornog uređenja naselja u oblasti komunalne infrastrukture bili bi:

- Promet
  - osiguranje kvalitetnog cestovnog pristupa svim naseljima, osobito u razvoju lokalne mreže kategoriziranih i nekategoriziranih puteva, što predviđa izgradnju moderniziranog kolnika s prometno-tehnološkim karakteristikama koje će zadovoljiti očekivani intenzitet prometa,
  - osiguranje kvalitetne veze općinskog centra sa svim naseljima unutar Općine.

- Telekomunikacije
  - dogradnja telekomunikacijske mreže unutar građevinskog područja naselja Općine u skladu s porastom potreba, što uključuje i građevine pokretne telekomunikacije (bazne postaje).
- Vodoopskrba
  - dovršetak sustava u 18 naselja u kojima su planirani vodoopskrbni sustavi,
  - opskrba svih stanovnika i ostalih korisnika vodom,
  - održanje kvalitete pitke vode uspostavljanjem učinkovitog sustava zaštite voda od zagađenja kao i provođenjem mjera zaštite.
- Odvodnja otpadnih voda
  - pokrivenost naselja sustavima odvodnje i napuštanje danas prisutnog principa ispuštanja otpadnih voda u podzemlje ili vodotoke, a s obzirom na znatna sredstva potrebna za odvodne sustave, razvoj mora biti primjeren zagađenjima i materijalnim mogućnostima,
  - kontrola i po potrebi čišćenje industrijskih i drugih zagađenih voda,
  - izdvajanje štetnih tvari iz tehnoloških otpadnih voda koje mogu izazvati oštećenja na kanalizacijskom sustavu, uslijed agresivnog sastava,
  - uspostavljanje sustava zaštite voda na nivou gospodarskih subjekata i gospodarstva u cjelini s naglaskom na djelatnosti i naselja koja se nalaze unutar postojećih i potencijalnih budućih vodocrpilišnih zona, te u njihovom rubnom području.
- Plinoopskrba
  - formiranje distribucijske plinske mreže u naseljima Općine, uz prethodno osiguranje nesmetanog formiranja međumjesnih pravaca, zemljišta za izgradnju redukcijskih stanica, te planom naselja u poprečnom profilu predviđenog mjesta za polaganje instalacije plina,
  - razvijanje ostalih infrastrukturnih sadržaja koji na lokalnoj razini trebaju učinkovito pratiti gospodarski razvitak,
  - na najmanju moguću mjeru smanjiti nepovoljne utjecaje komunalne infrastrukture na stanje okoliša,
  - osiguranje prostornih i tehnoloških pretpostavki za postupanje s otpadom.
- Elektroenergetika
  - u elektroopskrbi naselja i kućanstva ciljevi su: rekonstrukcije i dogradnje distribucijske elektroenergetske mreže na 10(20) kV i 0,4 kV naponskoj razini, radi zadovoljavanja propisanih standarda o isporuci električne energije i osiguranju potrebnih količina električne energije za razvoj,
  - kod javne rasvjete ulica cilj je dovršetak izgradnje javne rasvjete u svim ulicama naselja.

3. PLAN PROSTORNOG UREĐENJA

3.1. PRIKAZ PROSTORNOG RAZVOJA NA PODRUČJU OPĆINE U ODNOSU NA PROSTORNU I GOSPODARSKU STRUKTURU ŽUPANIJE

Osnova za planiranje i usklađivanje prostornog razvoja općine Velika utvrđena je PPP-SŽ.

Prostorno-razvojna struktura Županije definirana je razvojem mreže naselja, infrastrukturnim sustavima, šumskim područjem, poljoprivrednim površinama, te vodnim površinama i resursima.

Razina razvoja s određenim ograničenjima je pravac povezivanja općinskih središta Pleternica-Čaglin-Kutjevo-Kaptol-Velika-Brestovac, što sačinjava dopunski prsten povezivanja općinskih središta kao i prisutno povezivanje općinskog središta Velika s Podravskom Slatinom.

Položaj općine Velika u prostoru Županije je povoljan budući da se nalazi u središnjem sjevernom dijelu njenog izduženog oblika, te je u užem utjecajnom području Požege kao središta regije.

U županijskom sustavu naselja naselje Velika je svrstano u malo razvojno središte (lokalno središte slabije razvijenosti).

U istom sustavu naselje Biškupci je svrstano u naselje s podžarišnim karakterom s gravitacijskim područjem sljedećih naselja: Stražeman, Poljanska, Draga, Doljanci i Kantrovci.

Prostor Općine je pretežito prijelazni, brdski prostor koji prelazi u brdsko-gorski prostor južnih obronaka Papuka, a jugoistočni dio Općine zauzima nizinski poljodjelski prostor "Zlatne doline".

Većim dijelom Općine dominira šumsko zemljište, a nešto manje područje čini poljoprivredno zemljište, te oboje čine dio resursne osnove područja Županije.

Gospodarska struktura Županije određena je korištenjem prirodnih resursa, korištenjem postojećih kapaciteta, te izgradnjom odgovarajućih novih za koje postoji opravdanje po ekonomskim i tržišnim kriterijima.

Gospodarski razvitak predstavlja integralni dio ukupnih razvojnih procesa koji će se odvijati na županijskom prostoru. Budući da je postojeći razmještaj gospodarskih kapaciteta na županijskom području neravnomjeran i, moglo bi se reći neracionalan, trebalo bi u tom smislu ostvariti značajnije poboljšanje. Činjenica da gospodarski razvitak utječe na demografska kretanja, trebalo bi se kroz razmještaj gospodarskih kapaciteta iskoristiti za stabilizaciju demografskih tijekova.

Razmještaj gospodarskih kapaciteta bi trebalo usmjeravati u ona područja, koja su u proteklom razdoblju bila demografski najviše ugrožena iseljavanjem stanovništva.

Temelj prostornog razvoja Općine čini valorizacija prirodnih resursa: šumskih površina, poljoprivrednih površina i vodenih površina, te izgrađenih struktura: naselja i infrastrukture.

Okosnicu gospodarskog razvoja će činiti malo i srednje poduzetništvo na korištenju resursa u obliku proizvodnje te usluga.

Općina će se svojim planiranim gospodarskim razvojem uklopiti u prostorno-gospodarski model Županije putem gospodarske zone u Velikoj.

Na temelju razvojnih opredjeljenja te ciljeva prostornog razvoja i uređenja prostora županijskog značaja planiran je razvoj prostornih struktura Općine.

U izradi plana polazi se od utvrđenih prostornih osobitosti, problema, ograničenja i mogućnosti prostornog razvoja.

3.2. ORGANIZACIJA PROSTORA I OSNOVNA NAMJENA I KORIŠTENJE PROSTORA

Organizacija, namjena i korištenje prostora Općine temelje se na prirodnim obilježjima prostora, mreži naselja i infrastrukturnih sustava, utvrđenim prostornim mogućnostima, ograničenjima i ciljevima budućeg razvoja, očekivanom demografskom razvoju i utvrđenim osnovnim pravcima gospodarskog razvoja.

Dominantnu ulogu u organizaciji prostora čine naselja, šumsko i poljoprivredno zemljište te infrastruktura.

U Općini su značajne dvije osovine razvoja. To je prostor uz državnu cestu D49 koja od Požege preko Trenkova i gospodarskog potencijala Velike nastavlja u podravski koridor. Okomito na njega je županijska cesta Ž 4101, a u nastavku Ž 4100 koje povezuju naselja Velika, Radovanci, Potočani, Draga, Stražeman, Biškupci i Doljanci.

Veći dio Općine je namijenjen šumarstvu i poljoprivrednoj proizvodnji, uz mogućnost razvoja voćarstva.

U PPUOV su definirane površine osnovne namjene: šume, poljoprivredno zemljište i vode koje su strukturirane u odnosu na vrste, vrijednosti i način korištenja.

PPUOV dio površina namjenjuje se za izgradnju naselja stalnog i povremenog stanovanja, povremenog stanovanja, turističko-rekreacijske zone i gospodarskog kompleksa koje su definirane kao građevinska područja.

Prostor namijenjen za razvoj infrastrukture prikazan je linijski, a objekti simbolima.

Na kartografskom prikazu br. 1., u mj. 1:25.000 prikazano je korištenje i namjena prostora Općine.

U okviru utvrđenih građevinskih područja na kartografskim prikazima u mj. 1:5.000 prikazane su izgrađene površine i površine za novu buduću izgradnju.

3.2.1. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina

Prema podacima Ureda za statistiku i Ureda za katastarsko geodetske poslove Požega, površina općine Velika iznosi 15.424,60 ha. Prostorni plan uređenja općine Velika, izrađen je na topografskoj karti mjerila 1:25.000 dobivenoj od Državne geodetske uprave i računalnim očitanjem površine Općine sa spomenute karte je ustanovljeno da površina općine Velika iznosi 15.420,45 ha, dakle ona je manja za 4,15 ha u odnosu na podatak Ureda za statistiku i Ureda za katastarsko geodetske poslove. Iskaz prostornih pokazatelja za namjenu površina u Planu baziraju na ukupnoj površini Općine od 15.420,45 ha.

ISKAZ PROSTORNIH POKAZATELJA ZA NAMJENU POVRŠINA

Tablica br. 30.

Red. broj	NAMJENA POVRŠINA	OZNAKA na kartogra. prikazu	UKUPNO (ha)	stan/ha	ha/stan
	Ukupno		963,54	7,14	
1.	GRAĐEVINSKA PODRUČJA				
	Izgrađeni dio GP		518,74		
1.1.	Građevinska područja naselja stalnog stanovanja	GP	856,60		
	Izgrađeni dio GP		472,22		
1.2.	Građevinska područja naselja povremenog stanovanja	GP ₂	49,24		
	Izgrađeni dio GP		33,95		
1.3.	Građevinska područja povremenog stanovanja	GP ₁	44,87		
	Izgrađeni dio GP		7,57		
1.4.	Građevinska područja gospodarskih zona	GP ₃	-		
	Izgrađeni dio GP		-		
1.5.	Građevinsko područje gospodarskog kompleksa	I ₁	4,10		
	Izgrađeni dio GP		1,38		
1.6.	Građevinsko područje turističko-rekreacijske zone	T ₂	8,40		
	Izgrađeni dio GP		3,62		
1.7.	Građevinska područja športsko-rekreacijskih zona	GP ₅	-		
	Izgrađeni dio GP		-		
1.8.	Građevinsko područje vjerske građevine	V	0,33		
2.	IZGRAĐENE STRUKTURE VAN GRAĐEVINSKOG PODRUČJA				
	Ukupno		63,07	103,09	
2.1.	Površine za iskorištavanje energetskih sirovina	E ₁	-		
2.2.	Površine za iskorištavanje geotermalne vode	E ₂	-		
2.3.	Ostale površine za iskorištavanje mineralnih sirovina	E ₃	63,07		
2.4.	Rekreacijsko područje	R	-		
3.	POLJOPRIVREDNO TLO ISKLJUČIVO OSNOVNE NAMJENE-OBRAĐIVO				
	Ukupno		6.034,10		0,86
3.1.	Osobito vrijedno obradivo tlo	P ₁	2.501,54		

3.2.	Vrijedno obradivo tlo	P ₂	3.253,84		
3.3.	Ostala obradiva tla	P ₃	278,72		
4.	ŠUME ISKLJUČIVO OSNOVNE NAMJENE	Ukupno	7.881,46		1,15
4.1.	Gospodarske šume	Š ₁	6.454,34		
4.2.	Zaštitne šume	Š ₂	605,88		
4.3.	Šume posebne namjene	Š ₃	821,24		
5.	OSTALO ŠUMSKO ZEMLJIŠTE ISKLJUČIVO OSNOVNE NAMJENE	Ukupno	176,17		0,03
6.	OSTALO POLJOPRIVREDNO TLO, ŠUME I ŠUMSKO ZEMLJIŠTE	Ukupno	7,05		0,00
7.	VODNE POVRŠINE	Ukupno	69,60		0,01
7.1.	Vodotoci		55,84		
7.2.	Jezera		-		
7.3.	Akumulacije	A	-		
7.4.	Retencija	R	13,76		
7.5.	Ribnjaci		-		
8.	OSTALE POVRŠINE	Ukupno	225,46		0,03
8.1.	Posebna namjena	N ₁	(484,54) ⁽¹⁾		
8.2.	Promet	N ₂ IS	3,70 190,44		
8.3.	Groblja	G	2,80		
8.4.	Deponija komunalnog otpada	OK	-		
8.5.	Sajmište	S	-		
8.6.	Golf igralište	R ₁	28,52		
9.	OPĆINA UKUPNO		15.420,45		

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Napomena: Površine navedene u tablici br. 30. utvrđene su mjerenjem na kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina" u Mj. 1:25.000, br. 4.A.-4.L. "Građevinska područja".

U površine vodotoka uključeni su samo veći vodotoci koji su na kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina" označeni površinom.

¹⁾ Ova površina je uračunata u: vrijedno obradivo tlo, gospodarske šume, zaštitne šume i retencija.

3.2.1.1. Struktura površina

Ukupna površina Općine strukturirana po namjeni i prikazana na kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina", načinjena je u skladu s "Pravilnikom o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznim prostornim pokazateljima i standardu elaborata prostornih planova" (NN, br. 106/98.).

Kvantificirani pokazatelji za kategorije osnovne namjene sa spomenutog kartografskog prikaza se ne mogu uspoređivati s podacima Katastra.

Struktura površine Općine je sljedeća:

1. Građevinska područja ukupno 963,33 ha (6,25% površine Općine)
2. Izgrađene strukture van građevinskog područja 63,07 ha (0,41% površine Općine)
3. Površine isključivo osnovne namjene
  - Poljoprivredne površine 5.950,15 ha (38,59% površine Općine),
  - Šume 7.807,27 ha (50,63% površine Općine).
4. Ostale poljoprivredne i šumske površine 183,20 ha (1,89% površine Općine)
5. Vodne površine 227,97 ha (1,48% površine Općine)
6. Ostale površine 225,46 ha (1,46% površine Općine)

S obzirom da je građevinsko područje višenamjensko, unutar njega neizgrađeni dio su poljoprivredne površine (vrtovi, voćnjaci i sl.) do trenutka dok se ne izgrade, odnosno prenamijene.

3.2.1.2. Građevinska područja

Postojeće granice građevinskih područja naselja općine Velika su preispitane te utvrđene nove u skladu s osnovnim smjernicama definiranim PPP-SŽ.

Granice građevinskih područja utvrđene su u ovisnosti o specifičnostima naselja i prostora koji obuhvaćaju, te po kriterijima Odredaba za provođenje PPP-SŽ koji daje smjernice za definiranje građevinskih područja.

Kriterij da građevinsko područje naselja ne može biti veće od površine izgrađenog dijela građevinskog područja naselja uvećanog za 20% nije zadovoljen u većini naselja obzirom na: nepostojanje preciznih katastarskih podataka, postojeći način izgradnje, korištenje izgrađenosti koja je definirana u PPP-SŽ, omogućavanje razvoja naselja u kojima je velikim dijelom zastupljena zabrinjavajuća depopulacija.

Obzirom na demografske i razvojne trendove samo se u tri naselja (Velika, Radovanci i Trnovac) planira manje proširenje građevinskog područja, dok se u ostalih 21 planira smanjenje.

Definiranjem planiranih građevinskih površina i njihovim usklađivanjem sa stvarnim potrebama, na način da se postojeća smanjuju na dijelovima gdje nije realno očekivati gradnju, a proširuju na dijelovima gdje se očekuje gradnja omogućuje se optimalan razvoj naselja i ostalog prostora. Na osnovu navedenog utvrđena su sljedeća građevinska područja:

- a) građevinska područja naselja stalnog stanovanja,
- b) građevinska područja naselja povremenog stanovanja,
- c) građevinska područja povremenog stanovanja,
- d) građevinsko područje turističko-rekreacijske zone Dubočanka,
- e) građevinsko područje gospodarskog kompleksa Veličanka I,
- f) građevinsko područje vjerske građevine (crkva).

a) Građevinska područja naselja stalnog stanovanja

U ova građevinska područja su uvrštena naselja koja pokazuju tendenciju značajnog i blažeg demografskog rasta te naselja koja pokazuju demografski pad. U odnosu na postojeća građevinska područja povećavaju se samo Velika (za 12,64%), Radovanci (za 6,51%) i Trnovac (za 5,00%). Građevinska područja za ostala naselja se smanjuju.

**PLANIRANA GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA
STALNOG STANOVANJA**

Tablica br. 31.

Red. broj	Naselje	Površina (ha)	Izgrađeni dio		Gustoća naseljenosti 2015. (st/ha)
			ha	%	
1.	Antunovac	32,07	19,82	61,80	7,80
2.	Biškupci	74,59	30,48	40,86	5,36
3.	Doljanci	17,75	9,23	52,39	5,63
4.	Draga	35,75	14,89	41,65	8,39
5.	Lučinci	21,45	13,04	60,79	1,40
6.	Milanovac	17,97	10,95	60,94	2,23
7.	Oljasi	21,56	13,99	64,89	1,16
8.	Poljanska	20,68	10,45	50,53	6,04
9.	Potočani	24,71	12,16	49,21	7,69
10.	Radovanci	74,15	31,53	42,52	8,23
11.	Stražeman	46,31	13,73	29,65	4,32
12.	Toranj	27,39	19,69	71,89	6,57
13.	Trenkovo	103,78	67,59	65,00	8,66
14.	Trnovac	40,07	21,88	54,60	13,23
15.	Velika	298,37	182,79	61,26	10,05
	UKUPNO:	856,60	472,22	55,13	8,03

IZVOR PDOATAKA: - ZPO-OSIJEK

b) Građevinska područja naselja povremenog stanovanja

Ovim građevinskim područjem su obuhvaćena devet naselja u kojima se u planskom razdoblju očekuje demografsko odumiranje.

**PLANIRANA GRAĐEVINSKA PODRUČJA
NASELJA POVREMENOG STANOVANJA**

Tablica br. 32.

Red. broj	Naselje	Površina (ha)	Izgrađeni dio	
			ha	%
1.	Bratuljevci	5,67	2,65	46,74
2.	Gornji Vrhovci	9,59	8,14	84,88
3.	Kantrovci	6,56	4,42	67,38
4.	Klisa	0,91	0,55	60,44
5.	Markovac	3,04	2,07	68,09
6.	Milivojevci	9,28	7,15	77,05
7.	Nježić	4,08	3,43	84,07
8.	Ozđakovci	4,81	2,69	55,93
9.	Smoljanovci	5,31	2,85	53,67
	UKUPNO:	49,25	33,95	68,93

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

c) Građevinska područja povremenog stanovanja

Ovim građevinskim područjem su obuhvaćene tri lokacije na kojima je započela u većem ili manjem obimu izgradnja kuća za odmor.

PLANIRANA GRAĐEVINSKA PODRUČJA POVREMENOG STANOVANJA

Tablica br. 33.

Red. broj	Lokacija	Površina (ha)	Izgrađeni dio	
			ha	%
1.	Draga-Stražeman	16,00	1,90	11,88
2.	Šaga	19,03	0,76	4,00
3.	Ulica B. Trenka	9,78	4,91	50,20
UKUPNO:		44,87	7,57	16,87

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Lokacija Draga-Stražeman je između naselja Draga i Stražeman, lokacija Šaga je istočno uz Veliku, a lokacija Ulica B. Trenka je u sjeverozapadnom dijelu Velike.

d) Građevinsko područje Turističko-rekreacijske zone Dubočanka

Ranije definirana Turističko-rekreacijska zona Dubočanka obuhvaćena je ovim građevinskim područjem s površinom od 8,40 ha, s izgrađenim dijelom na površini od 3,62 ha (43,10%).

e) Građevinsko područje Gospodarskog kompleksa Veličanka I

Ovim građevinskim područjem je obuhvaćen dio kamenoloma u kojem je prestala eksploatacija kamena i u njemu se planiraju gospodarske građevine s pratećim sadržajima. Građevinsko područje ovog kompleksa obuhvaća 4,10 ha s izgrađenim dijelom na površini od 1,38 ha (33,66%).

f) Građevinsko područje vjerske građevine

Za planiranu crkvu naselja Kantrovci definirao je građevinsko područje na k.č.br. 1424 u k.o. Stražeman, na površini od 0,34 ha.

Zbrojena površina građevinskih područja (963,56 ha) u odnosu na površinu Općine iznosi 6,25%.

3.2.1.3. Poljoprivredne površine

Poljoprivredne površine kao vrijedan prirodni resurs zauzimaju značajan udio ukupne površine općine Velika (43,3%), pa je stoga veoma važna potreba racionalnog i ekonomičnog korištenja ovakvog prirodnog resursa.

Međutim, nije sve poljoprivredno zemljišta jednako vrijedno, niti pogodno za obradu. Stoga je potrebno izvršiti valorizaciju, odnosno vrednovanje pogodnosti poljoprivrednog zemljišta za određenu namjenu. Kategoriziranje zemljišta, odnosno bonitet zemljišta određen je na osnovu pedoloških osobina tla, ali se u obzir uzimaju i drugi prirodni uvjeti klime i reljefa (nagib, stjenovitost, skeletnost, dreniranost i dr.).

Na temelju navedenog načina utvrđivanja pogodnosti tala, tj. na temelju katastarskih podataka, te na temelju Pravilnika o sadržaju prostornih planova¹² izvršena je procjena pogodnosti tala za potrebe PPUOV, tako da se na prostoru općine Velika za buduću poljoprivrednu namjenu mogu izdvojiti tla sljedećih kategorija pogodnosti za poljoprivredno korištenje:

- osobito vrijedno obradivo tlo,
- vrijedno obradivo tlo,
- ostala obradiva tla.

Navedene kategorije i granice prostiranja svake od navedenih kategorija poljoprivrednog zemljišta prikazane su na Kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina".

Ucrtavanjem svake od navedenih kategorija tala, te izvršenom izmjerom ucrtanih površina pomoću računara, utvrđene su sljedeće površine pojedinih kategorija tla: osobito vrijedno obradivo tlo prostire se na površini od 2.512,72 ha, vrijedno obradivo tlo 3.158,73 ha. Ove dvije kategorije predstavljaju najvrijednije poljoprivredno zemljište koje zbog visokog stupnja boniteta ima i strogo određenu namjenu-poljoprivrednu proizvodnju. U okviru ovih kategorija poljoprivrednog zemljišta, osobito vrijedno obradivo tlo zauzima 42,23%, a vrijedno obradivo tlo 53,09% ukupnog poljoprivrednog zemljišta, što zajedno čini 95,32% ovog prirodnog resursa.

Osobito vrijedno obradivo tlo prostorno se rasprostire u jugoistočnom dijelu Općine, južno od općinskog središta i južno od naselja Radovanci, Potočani, Draga, Biškupci, a naselja Antunovac, Trnovac i Trenkovo su okružena ovom kategorijom zemljišta.

Vrijedno obradivo tlo je prostorno zastupljeno u središnjem i južnom dijelu Općine, na području koje je na obodnim dijelovima Požeške doline, a koje se zbog reljefne raznolikosti izmjenjuje s manjim šumskim područjima.

Ostala obradiva tla prostiru se na 278,70 ha dok je ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište 183,20 ha.

Ostala obradiva tla su tla nižih bonitetnih vrijednosti, isprepletana sa šumskim i poljoprivrednim zemljištem, na područjima koja su reljefno dinamičnija te su to područja koja su pogodna za vinograde i voćnjake na brežuljkasto položenim terenima.

Ova kategorija poljoprivrednog zemljišta zauzima prostore na području zapadnog dijela Općine, u okruženju šumskog kompleksa, na širem području oko naselja Gornji Vrhovci.

U cilju zaštite poljoprivrednog zemljišta, najoptimalnija mjera zaštite je korištenje poljoprivrednog zemljišta u skladu s utvrđenom pogodnosti zemljišta za pojedinu namjenu.

Budući da općina Velika raspolaže s poljoprivrednim zemljištem visoke kvalitete, to je još naglašenija potreba racionalnog korištenja ovog prirodnog resursa za njegovu osnovnu namjenu-poljoprivredu.

---

¹² Pravilnik o sadržaju, mjerilima kartografskih prikaza, obveznih prostornim pokazateljima i standardu elaborata Prostornih planova (NN, br. 106/98.)

Kako je na prostoru cijele Županije prisutan trend smanjenja poljoprivrednih površina zbog širenja naselja, izgradnje gospodarskih zona, prometnica, te ostale infrastrukture ali i zbog prisutnosti erozijskih procesa, to je potrebno na najmanju moguću mjeru smanjiti korištenje kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, kroz usklađivanje interesa svih korisnika u prostoru. U tom smislu potrebno je, koliko je to moguće, okrupnjavati poljoprivredne posjede radi gospodarski opravdane poljoprivredne proizvodnje, pa tako i vinogradarstva i voćarstva, ali istovremeno nastojati zaustaviti procese daljnjeg usitnjavanja, parcelacije zemljišta, kako bi se lakše mogle provoditi mjere uređivanja i zaštite zemljišta.

U cilju zaštite tla potrebna je i racionalizacija korištenja kemijskih sredstava u procesu proizvodnje hrane i drugih poljoprivrednih kultura, a koje imaju za cilj povećanje prinosa. Osim toga, potrebno je djelovati na razvijanju ekološke poljoprivrede, odnosno proizvodnje zdrave hrane, a za čiju proizvodnju je osnovni preduvjet vrijedno i očuvano poljoprivredno tlo, a što općina Velika posjeduje, kao i potencijal u okviru seoskih gospodarstava u ruralnim naseljima.

3.2.1.4. Šumske površine

Šume kao specifično prirodno bogatstvo zahtijevaju i posebne uvjete gospodarenja, a što podrazumijeva racionalno korištenje proizvodnih mogućnosti šume, te istovremeno i njenu obnovu. Međutim, šume zahtijevaju i posebne uvjete očuvanja i zaštite, kako bi se očuvala njihova ekološka i socijalna vrijednost, što obvezuje društvo na gospodarenje šumom i šumskim zemljištem kao djelatnostima od posebnog interesa.

Šumama na području općine Velika kojima gospodare "Hrvatske šume" Uprava šuma Podružnica Požega, gospodari se na temelju Osnova gospodarenja koje se izrađuju za državne šume, a koji sadrže popise sječe, uzgoja i zaštite šume za 10 godina, a orijentacijski za 40 godina. U cilju osiguravanja postojanosti ekosustava, održavanja i poboljšanja općekorisnih funkcija šuma, te korištenja šuma i šumskog zemljišta na način da se održava njihova biološka raznolikost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal, vrši se sanacija oštećenih dijelova pošumljavanjem autohtonim vrstama (štete od elementarnih nepogoda, snjegoloma, vjetroloma, vjetroizvala).

Također se vrši i redovita kontrola štetnika šume.

Međutim, u okviru privatnih šuma ne izrađuju se gospodarske osnove, zbog problema financiranja, tako da su one, uglavnom, loše kakvoće i većinom degradirane.

Šume i šumska zemljišta na prostoru Općine prikazana su na Kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina", a izmjerom na karti ucrtanih površina, pomoću računara utvrđene su sljedeće kategorije šume i šumskog zemljišta u sljedećim površinama:

- gospodarske šume,
- zaštitne šume,
- šume posebne namjene,
- ostalo šumsko zemljište isključivo osnovne namjene,
- ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište.

Kako je područje općine Velika sa značajnim udjelom šuma i šumskog zemljišta, to se nameće potreba očuvanja ovog prirodnog potencijala, kao i potreba racionalnog gospodarenja, kako bi se očuvale gospodarske, ekološke, ali i socijalne funkcije šume na lokalnoj, ali i široj razini, kako u sadašnjosti tako i u budućnosti.

Šume posebne namjene prema Zakonu o šumama mogu biti: sjemenske sastojine, šume koje su posebne rijetkosti ili od posebnog znanstvenog ili povijesnog značenja (nacionalni parkovi, rezervati), šume namijenjene znanstvenim istraživanjima, nastavi, potrebama obrane, te šume namijenjene odmoru i rekreaciji.

Na prostoru općine Velika šume posebne namjene¹³ su u okviru navedenih gospodarskih jedinica:

G.J. POLJADIJSKE ŠUME

Sastojine posebne namjene-odmor i rekreacija-prijedlog osnove (nema rješenja).

Odsjek 35d

G.J. JUŽNI PAPUK

Sastojine posebne namjene-odmor i rekreacija-prijedlog osnove (nema rješenja).
68a, 68b, 68c, 68e, 68g, 69g, 71b 74e, 75d, 76d, 77f

Sastojine posebne namjene-sjemenska sastojina 55a

Zaštitne šume¹³ na području općine Velika su u okviru navedenih gospodarskih jedinica:

G.J. POLJANAČKE ŠUME

Zaštitne sastojine-predviđeno odobrenom osnovom gospodarenja-zaštićene na temelju Pravilnika o uređivanju šuma
14d, 17c, 18h, 19a, 21e, 21f, 21h, 22c, 22g, 22j, 23b, 23e, 25c

Zaštitne sastojine-biti će predviđene novom osnovom-zaštićene na temelju Pravilnika
15f, 15g, 15h, 15i, 18a, 20h, 21a, 21g, 22a, 22d, 22j, 22k, 23a, 24c, 23d, 26a, 26d, 26e, 27e

G.J. JUŽNI PAPUK

Zaštitne sastojine-predviđeno odobrenom osnovom gospodarenja-zaštićene na temelju Pravilnika
1b, 1d, 2c, 13c, 13e, 15a, 30e, 31b, 33a, 40a, 41e, 42c, 43d, 44b, 47d, 48b, 49b, 67a, 67d, 77h

---

¹³ "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb-Uprava šuma Podružnica Požega

Zaštitne sastojine-biti će predviđene novom osnovom-zaštićene na temelju Pravilnika 2a, 7a, 39e, 40c, 40d, 40e, 42a, 42b, 42d, 43a, 43b, 43c, 43e, 43f, 43g, 43h, 43i, 68d, 69b, 75b, 75c, 76c 76e, 77e, 77g

G.J. ZAPADNI PAPUK ZVEČEVAČKI (II)

Zaštitne sastojine-predviđeno odobrenom osnovom gospodarenja-zaštićene na temelju Pravilnika 81b, 82b, 100f

Zaštitne sastojine-biti će predviđene novom osnovom-zaštićene na temelju Pravilnika 81c, 82c, 82d, 83b, 83c, 83d, 92b, 92d, 92e, 92f.

Sve navedene šumske površine predviđene za naprijed navedenu zaštitu temelje se na Zakonu o šumama. Svi ostali dijelovi šuma na području Parka prirode "Papuk", a koji su na prostoru općine Velika, bit će detaljnije obrađene u okviru Prostornog plana područja posebnih obilježja Parka prirode "Papuk" (PPPPO).

Sve ostale šume su gospodarske, dok pod šumskim zemljištem isključivo osnovne namjene podrazumijevamo šumsko zemljište u državnom vlasništvu koje nije obraslo šumsko zemljište.

Šumama je veoma važno racionalno gospodariti i voditi dugoročnu politiku gospodarenja koja uključuje čuvanje, njegu, sječu, te druge oblike korištenja i upravljanja, vodeći računa o višestrukim funkcijama šuma (gospodarskim, ekološko-turističkim, hidrološkim itd.). U tom smislu potrebno je usuglasiti interese svih korisnika u prostoru, a osobito interese poljoprivrede, šumarstva, vodoprivrede, Javne ustanove parka prirode.

3.3. NASELJA

Planirana mreža naselja se sastoji od petnaest naselja stalnog stanovanja, a devet postaju naselja povremenog stanovanja. Nadopunjava se sustav središnjih naselja iz PPP-SŽ na sljedeći način:

- malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti), naselje Velika-općinsko središte,
- manje lokalno središte (naselje s podžarišnim karakterom), naselje Biškupci,
- manje lokalno središte, naselje Trenkovo,
- ostala naselja, sva ostala 21 naselja Općine

Velikoj kao općinskom centru gravitiraju sva naselja Općine po pitanju funkcija: uprave, školstva, kulture, zdravstva, opskrbe i športa.

Biškupcima gravitiraju po pitanju školstva, opskrbe i športa naselja Stražeman, Poljanska, Draga, Doljanci, Kantrovci te naselja zapadnog i jugozapadnog dijela Općine koja su većim dijelom kategorizirana u naselja povremenog stanovanja.

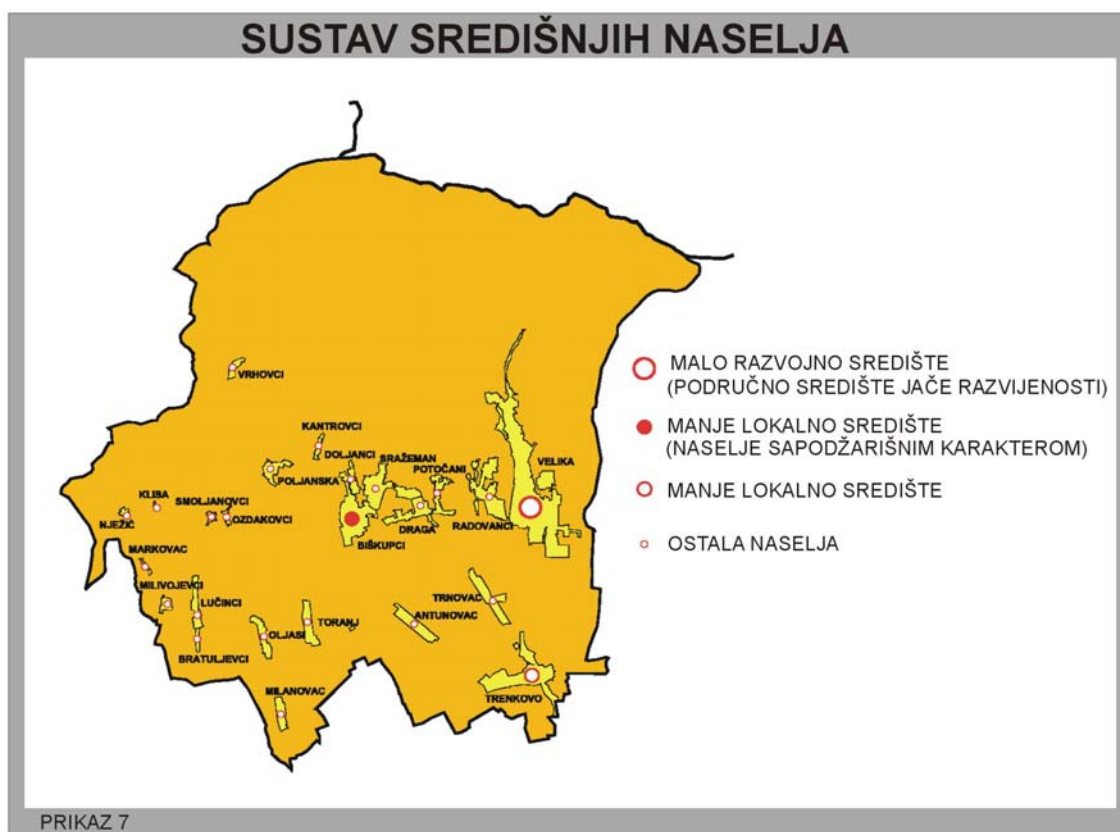
Trenkovu gravitiraju po pitanju školstva, opskrbe i športa naselja Trnovac i Antunovac.

Planirani sustav središnjih naselja trebao bi pokrenuti procese usmjerene ka:

- uravnoteženoj prostornoj raspodjeli stanovništva, radnih sadržaja i drugih funkcija na području Općine,
- uravnoteženom razvoju središnjih funkcija, i
- povećanju stupnja urbane opremljenosti i razvijenosti.

Osnovnu funkciju naselja čini stanovanje, koje je ujedno najveći korisnik prostora. Prateće funkcije stanovanja su: radne djelatnosti, usluge, opskrba, obrazovanje, zdravstvene i socijalne djelatnosti, te rekreacijski sadržaji. Za sve ove funkcije je ostavljena sloboda izbora lokacije, sukladno Odredbama za provođenje PPUOV, unutar građevinskog područja naselja, uz poštovanje međusobnih veza, gravitacijskih odnosa i kompatibilnosti pojedinih funkcija.

3.4. PRIKAZ GOSPODARSKIH I DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

3.4.1. Gospodarske djelatnosti

Gospodarski razvoj će se zasnivati na načelima:

- održivog razvoja,
- suradnje sa svim korisnicima prostora, i

- suradnje Općine sa Županijom.

Gospodarsku osnovu Općine predstavlja u prvom redu poljoprivreda, šumarstvo i eksploatacija kamena, sve na temelju prirodnih resursa, zatim prerađivački kapaciteti i turizam.

U razvoju treba iskoristiti tradicionalne gospodarske veze i interese za korištenje vlastitih mogućnosti razvoja i pri tome voditi računa da se na području Općine ne lociraju tehnologija s negativnim utjecajem na okoliš kako se ne bi narušile vrijednosti prostora i okoliša.

Budući da danas u gospodarskoj strukturi Općine dominira eksploatacija i prerada kamena, u narednom razdoblju bi trebalo jačati prerađivačku industriju i uslužne djelatnosti. Pri tome je važno povezati primarnu poljoprivrednu proizvodnju s preradom u okviru obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava.

Prostorni razmještaj proizvodnih kapaciteta temeljit će se na sljedećim principima:

- u Gospodarskim zonama u okviru naselja Velike locirati čiste tehnologije,
- kamenolom "Veličanka II" i gospodarski kompleks "Veličanka I" ne smiju se širiti prema Velikoj,
- male prerađivačke kapacitete u funkciji poljoprivredne proizvodnje locirati uz osnovni kompleks van naselja ili u naseljima,
- uslužne djelatnosti locirati u naselja u okviru stanovanja ili prema karakteru u posebne zone u okviru naselja.

Poticanje razvoja malog i srednjeg poduzetništva lokalna je samouprava do sada provodila kroz izdvajanja financijskih sredstava za kreditiranje poduzetnika. Praćenjem razvitka poduzetništva je ustanovljeno da postojeća gospodarska zona ne može zadovoljiti potrebe budućeg razvoja. Stoga je PPUOV definirana nova gospodarska zona u južnom dijelu Velike, do nove obilaznice. Uređenje i opremanje zone financirat će se iz sredstava Ministarstva obrta, Općine i tvrtke "Velički komunalac" d.o.o.

Planira se da će dio zone biti stavljan u funkciju već tijekom 2004. godine, a do kraja 2005. godine bit će ukupno otvoreno 160 radnih mjesta.

3.4.1.1. Turizam

Područje općine Velika dio je kontinentalnog turističkog prostora Požeško-slavonske županije i Republike Hrvatske, koje ima sve preduvjete da u budućem gospodarskom, a time i turističkom razvoju zabilježi značajniji pomak i ostvari jači razvitak, u odnosu na sadašnje stanje. Sadašnje stanje u kojemu se nalazi turizam općine Velika je u fazi oporavka i obnove nakon posljedica ratnih događanja u vrijeme Domovinskog rata, koje je rezultiralo i prekidom svih turističkih aktivnosti na ovom, ali i širem prostoru, te dovelo do propadanja postojećih, izgrađenih građevina i sadržaja.

U planskom razdoblju ovo područje ima brojne preduvjete za aktivniju turističku valorizaciju svojih potencijala, na što ukazuje i aktivniji pristup kontinentalnom turizmu na

razini Države i Županije, sadržan u strateškim dokumentima prostornog¹⁴ i turističkog¹⁵ razvitka. U njima se naglašava potreba ravnomjernijeg turističkog razvoja svih potencijala, kao i racionalno korištenje ovih resursa.

Bogatstvo i raznolikost resursa, njihova očuvanost, te atraktivnost i očuvanje atraktivnosti prostora, kao i njegovanje autohtonih (regionalnih) osobitosti prostora i njegovih vrijednosti (prirodni uvjeti, vodotoci, akumulacije, šume, lovišta, termalni izvori, graditeljska i kulturno-povijesna baština), kao i obnova i kvalitativna rekonstrukcija i dogradnja postojećih turističkih područja i zona, kao i jača sprega turizma s ukupnim gospodarskim razvojem, osnove su za planirani razvoj kontinentalnog turizma na području Županije¹⁶, ali i Općine.

Ukupan turistički potencijal na prostoru Županije kao vrlo vrijedan turistički resurs, u svom prijašnjem, prijeratnom razdoblju imao je definiranu koncepciju razvoja, ali koja nije na adekvatan način valorizirala postojeće turističke potencijale, dok su ratna događanja unazadila još više sve turističke aktivnosti koje su bile usmjerene prema dugoročnim pravcima razvoja. Međutim, kao rezultat turističke atraktivnosti ovog prostora, ali i poticanja njegove daljnje afirmacije, područje Općine i naselja Velika je razvrstano u turističko mjesto, i to Općina u turističko mjesto "D" razreda, a naselje Velika u turističko mjesto "C" razreda (prema Pravilniku o izmjenama i dopunama Pravilnika o proglašenju i razvrstavanju turističkih mjesta u razrede, NN, br. 78/99.).

Stoga će se budući turistički razvoj općine Velika oslanjati prvenstveno na mogućnosti valorizacije svojih prirodnih potencijala, koje čine njezini prirodni potencijali-bogatstvo šumskog fonda, vodotoka, termalni izvori, zaštićena priroda, prirodni predjeli krajobraza, te tradicija planinarstva, zdravstvenog i rekreacijskog turizma, kao i brojnost kulturno-povijesnih i građevina graditeljske baštine, te ruralnih područja, u očuvanom i nezagađenom okolišu, s brojnim postojećim (izgrađenim) građevinama i sadržajima turističke namjene koji pružaju mogućnosti za budući turistički razvitak ovog područja, čiju osnovnu i pokretačku snagu će predstavljati.

Budući da je područje općine Velika dio područja Požeško-slavonske županije, to se PPP-SŽ¹⁶ ističe potreba obnove postojećih turističkih sadržaja koji su devastirani tijekom Domovinskog rata, kao i obnove ostalih sadržaja u koje nije bilo ulaganja, te sadržajno preoblikovanje postojećih sadržaja prema potrebama suvremene turističke tražnje, osiguranje kvalitetne prometne dostupnosti, kao i kroz povezivanje turizma, s kulturnim sadržajima, te razvijanje specifičnih turističkih sadržaja (golf igralište, vinske ceste).

U PPP-SŽ¹⁶ se izdvajaju prioritetne lokacije, koje se nameću kao glavni nositelji razvoja na županijskoj razini, a koji se nalaze na prostoru općine Velika. To su: Turistički kompleks kupališta i skijališta u Velikoj, kao nositelji razvoja športsko-zdravstvenog turizma i zimskog rekreacijskog centra (na Kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena prostora", 1:100.000 označeni oznakom T₃-kampovi i R₁ golf-igrališta).

U okviru planiranog ukupnog gospodarskog razvoja područja općine Velika ocjenjuje se da će turizam predstavljati jednu od temeljnih okosnica razvoja općine Velika. U tom smislu se ističu i mogućnosti razvijanja različitih oblika kontinentalnog turizma u skladu s

¹⁴ Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja-Strategija prostornog uređenja RH, 1997. god.

¹⁵ Razvojna strategija hrvatskog turizma NN, br. 113/93.

¹⁶ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5A/2002. god.-Prostorni plan Požeško-slavonske županije

valorizacijom prirodnih i prostornih resursa Općine (zdravstvenog, izletničkog, zimskog, rekreacijskog, ekološkog, vinskog, ruralnog turizma).

Zdravstveni turizam u smislu termalnog kupališta kompleksa toplica, je oblik turizma s najdužom tradicijom koji i za u buduću ima sve potrebne preduvjete za svoj razvitak (od prirodnih izvora termalne vode, prirodnih pogodnosti klime i krajolika, do već izgrađenih kapaciteta i sadržaja) za ovaj oblik turizma.

Izletnički oblik turizma također na ovom području bilježi dugu tradiciju, od korištenja odmora i rekreacije u prirodnim ambijentima livada uz šumske površine i vodene tokove koji su uz klimatske i druge prirodne preduvjete činili osnovu za ovakav oblik turizma.

Ovaj oblik turizma nadopunjuje se i rekreacijskim aktivnostima (ribolov, planiranje, mogućnosti skijanja, te drugih športskih i rekreacijskih aktivnosti).

Međutim, u novije vrijeme sve više se govori o ekološkom turizmu, koji se odvija u ekološki očuvanim područjima, a budući da je područje općine Velika vrlo očuvan prirodni prostor, to se navedeni mogući oblici kontinentalnog turizma na ovom području mogu obuhvatiti ovim oblikom turizma, budući da se odvijaju u ekološki očuvanom prostoru, a što podrazumijeva korištenje, ali i očuvanje prirodnog resursa.

Na sjevernom dijelu prostora Općine koje obuhvaća 36,11% njenog teritorija je prostor Parka prirode "Papuk" u kojem će se odvijati dio planiranih turističkih aktivnosti.

Za prostor Parka prirode "Papuk" u tijeku je izrada Prostornog plana područja posebnih obilježja (PPPPO), kojim će biti definirana koncepcija i uvjeti korištenja prostora Parka prirode, pa tako i svih aktivnosti koje će biti vezane za turističke aktivnosti.

Kako je područje općine Velika područje ruralnih obilježja, to će i sve turističke aktivnosti biti vezane za obilježja ruralnog turizma, koja je potrebno što više naglasiti u budućoj turističkoj valorizaciji (graditeljstvo, kulturno nasljeđe, običaji, bogatstvo folklornih elemenata, manifestacije itd.).

Također, kao potencijalne oblike turizma potrebno je razvijati i nove elemente turističke ponude svojstvene određenom području (autohtone, regionalne). U tom smislu na ovom području moguće je razvijati i povezati tradiciju vinogradarstva i proizvodnje vina, kroz povezivanje vinskim turističkim cestama.

U skladu s prirodnim i prostornim mogućnostima područja općine Velika, kao i već izgrađenim građevinama i sadržajima turističke namjene, može se konstatirati da će budući turistički razvoj nastaviti prekinute razvojne turističke tokove, pa tako i u smislu njegovog prostornog razmještaja.

Kako je i u prijašnjem turističkom razvoju naselje Velika imalo najdužu turističku tradiciju, te koncentraciju turističkih i ugostiteljskih građevina i sadržaja, to je za očekivati da će i budući turistički razvoj Općine biti usmjeren prema obnovi, uređenju i ponovnom aktiviranju izgrađenih kapaciteta i sadržaja. U tom smislu je i prostorni položaj naselja Velike najznačajniji, zbog koncentracije postojećih ali i planiranih kapaciteta i građevina.

U okviru kompleksa bazena koji su dijelom obnovljeni i u okviru kapaciteta bazena i sadržaja oko njih (ugostiteljskih, rekreacijskih, pratećih), u tijeku je izgradnja hotelskog kapaciteta iznad prostora bazena, s planiranih 174 postelja (52 dvokrevetne sobe, 16 apartmana i 8 jednokrevetnih soba), visoke kategorije (4 zvjezdice). Uz smještajne, te ugostiteljske sadržaje, planirane su i druge namjene ovog kapaciteta: poslovna s konferencijskom dvoranom i drugim poslovnim prostorima, rekreacijska sa zatvorenim bazenima (2 bazena), teretanom, fitnessom, kuglanom, dvoranom za stolni tenis, sa saunom, masažom, te medicinsko-terapeutska namjena s ordinacijama i terapijama.

Osim izgradnje navedenog hotela u planu je i obnova poznatog planinarskog doma "Lapjak", koji je također na lokaciji iznad prostora bazena, a koji je izvan funkcije (nekada je raspolagao sa 50 postelja). Nakon uređenja planinarski dom "Lapjak" bi bio niže kategorije od hotela čija je izgradnja u tijeku, a funkcionalno bi činio dependansu hotela. Na taj način bi Velika raspolagala s oko 230 suvremeno uređenih postelja, koji bi činili osnovu za stacionarni boravak turista.

U neposrednoj blizini Velike je i područje skijališta Nevoljaš (6 km sjeverno od Velike prema Jankovcu), gdje je izgrađena i vučnica koju je potrebno obnoviti, a na kraju skijaške staze je građevina gorske službe spašavanja. Skijaška staza započinje na 730 m.n.v., a duga je 720 m, iako daje dojam da je mnogo strmija i duža.

Skijaška staza ima također dugu tradiciju korištenja budući da su je prvi koristili planinari, a danas je ona osnova za formiranje skijališta.

Prostor skijaške staze je u okviru Parka prirode "Papuk", a u okviru kojega će se sve druge aktivnosti vezane za turističke posjete definirati PPPPO koji je u izradi, međutim, rekreacijske aktivnosti moguće su u Parku prirode, ukoliko su u skladu s uvjetima propisanim tim Planom. U tom smislu će i dalje ovo područje biti zanimljivo planinarima, ali i drugim zainteresiranim posjetiteljima Parka, s obzirom na brojne planinarske staze (Velika-Češljakovački vir, Velika-Jaknovac, Velika-Nevoljaš-Ivačka glava, Ivačka glava-Velika), staze za penjanje, trim-staze, biciklističke staze, ali i edukativne staze za ostale kategorije posjetitelja. Na taj način bi se prostor Parka prirode učinio dostupnim za vrlo heterogene skupine posjetitelja, a naselje Velika bi s obzirom na svoj središnji položaj mogao postati i glavni ulazni punkt u Park prirode, koji bi sadržavao sve potrebne sadržaje i usluge (informativno-propagandne, smještajne, ugostiteljske, trgovačke, servisne, uslužne, zdravstvene, kulturne itd.) kao i sve izgrađene sadržaje koje nije moguće locirati u Parku prirode.

Na području općine Velika značajno je i područje uz potok Dubočanku s izgrađenim odmaralištima koji uglavnom nisu u funkciji. Kako je to područje u okviru Parka prirode, to je njihovu namjenu kao i režim korištenja ovog prostora potrebno odrediti PPPPO. Međutim, s obzirom na prirodne atraktivnosti ovog prostora, ali i zbog prostorne ograničenosti prostora, ovo područje bi i dalje trebalo namijeniti za izlete i boravak u prirodi, ali istovremeno vodeći računa o očuvanju prirodnog izgleda područja.

Na području prostora Mališčaka (današnji Nastavno-obrazovni centar HEP-a, s 50 postelja), čija namjena je zatvorenog tipa, kao i prostor u širem okruženju moguće je koristiti kao rekreacijsku zonu (športsko-rekreacijski sadržaji, planinarske staze, šetnice itd.).

S obzirom na ostale prirodne predispozicije prostora općine Velika postoje uvjeti za razvitak lovnog i ribolovnog turizma, što bi se trebalo organizirano razvijati kako bi bilo u funkciji očuvanja prirode, ali i ribljeg fonda i fonda divljači, te razvijati i neke druge oblike turizma (fotosafari itd.). Za ovakav oblik turizma moguće je korištenje i brojnih šumskih i lovačkih kuća na prostoru Općine.

Kako je prostor Općine ruralnog karaktera, to postoje mogućnosti razvijanja ruralnog turizma kroz aktiviranje turizma u okviru seoskih gospodarstava, kao dopunske djelatnosti svojoj osnovnoj djelatnosti-poljoprivredi, kroz pružanje usluga smještaja i usluga ishrane, ali i aktivnog odmora turistima i posjetiteljima Općine, ali i Parka prirode, razvijajući ponudu ekološki zdrave hrane, izradu predmeta i suvenira, narodne radinosti itd.

Međutim, u okviru sve zahtjevnije turističke tražnje potrebno je turističku ponudu općine Velike nadopuniti vrijednim kulturno-povijesnim građevinama i sadržajima kojima ovaj prostor obiluje. U okviru ove ponude potrebno je uključiti kulturno-povijesnu baštinu Velike (zidine starog veličkog grada iz 13. stoljeća, gotičko baroknu crkvu Sv. Augustine itd.), te Trenkovo s poznatim dvorcem baruna Trenka i uređenim perivojem.

PPP-SŽ je planirano golf igralište između Velike i Radovanaca. Detaljnom analizom tog prostora je utvrđeno da se za tu namjenu može koristiti oko 28 ha, što je dovoljno za golf igralište s 9 rupa.

Vinske ceste su također interesantne u turističkoj ponudi.

3.4.1.2. Eksploatacija mineralnih sirovina

Prirodni potencijal prostora općine Velika ostavlja puno prostora mogućim novim eksploatacijama mineralnih sirovina. U trenutku izrade PPUOV nema konkretnih zahtjeva za otvaranje novih eksploatacijskih polja, tako da se planira ucertavanje samo postojećih polja u kartografskom dijelu PPUOV, dok je otvaranje novih polja moguće prema odredbama iz uvjeta kako PPUOV tako i PPP-SŽ. Na taj način će na prostoru općine Velika biti aktivna sljedeća eksploatacijska polja:

- Poljanska (tuf i tufiti),
- Veličanka II (dolomit).

Planirani vijek eksploatacije tufa i tufita na eksploatacijskom polju "Poljanska" iznosi 80-ak godina, dok dolomita na eksploatacijskom polju Pliš-Mališćak (Veličanka II) ima za narednih 40-ak godina, uz zadržavanje postojećih maksimalnih godišnjih eksploatacijskih količina.

Za eksploataciju geotermalne vode na lokaciji bazena u naselju Velika nemamo definirane granice polja, ali se korištenje ove vode planira i u budućnosti. Štoviše, planira se širenje ugostiteljsko-turističko-rekreacijske ponude na ovom prostoru.

3.4.2. Društvene djelatnosti

U definiranju mreže objekata i funkcija društvenih djelatnosti za plansko razdoblje pošlo se od stanja i obveza koje proizlaze iz PPP-SŽ, potreba, mogućnosti i ograničenja Općine u svezi planiranja pojedinih funkcija koje proizlaze iz njene nadležnosti.

3.4.2.1. Uprava

Pored postojećih tijela lokalne samouprave u Velikoj je potrebno razvijati minimalne sadržaje koji prema PPP-SŽ moraju biti zastupljeni u Velikoj kao središnjem naselju (ispostava županijske uprave, javno-bilježnička ispostava, ispostava porezne uprave, policijska postaja).

3.4.2.2. Socijalna zaštita

U postojećem vrtiću u Velikoj potrebno je riješiti prostor za vanjsko igralište.

U Trenkovu se planira u prostorima stare trgovine preurediti prostor za dječji vrtić.

U planskom razdoblju bi trebalo Dom za starije i nemoćne osobe u Velikoj uskladiti s uvjetima propisanim Pravilnikom o mjerilima za razvrstavanje domova za starije i nemoćne osobe.

3.4.2.3. Obrazovanje

U planskom razdoblju u Općini Velika će se glavne aktivnosti odvijati u pravcu povećanja razine pedagoškog standarda, što podrazumijeva izgradnju športske dvorane u O.Š. u Trenkovu, izgradnju vanjskih športskih terena u područnoj školi u Biškupcima, te poboljšanje uvjeta rada u područnim školama Općine.

3.4.2.4. Zdravstvo

Mreža zdravstvenih objekata u Općini zadovoljava prema PPP-SŽ, tako da će se u planskom razdoblju raditi na unapređenju kvalitete usluga zdravstva, što znači: ulaganje, osuvremenjivanje i opremanje zdravstvenih ustanova.

Prema Mreži zdravstvene djelatnosti (NN, br. 85/02.) u Općini Velika bi trebalo biti tri tima opće/obiteljske medicine, što je zadovoljeno. Također bi u Općini trebalo biti 2 tima polivalentne stomatološke zdravstvene zaštite. Obzirom da danas postoji 1 tim trebalo bi formirati još jedan.

U planskom razdoblju je u općinskom središtu moguće razvijati i neke djelatnosti primarne zdravstvene zaštite kojih danas nema.

3.4.2.5. Kultura i udruge

Obzirom da pola naselja (12) u Općini ima društvene odnosno društveno-vatrogasne domove. Moguće je još u nekim naseljima urediti društvene domove.

Djelatnosti iz oblasti kulture u buduće je potrebno razvijati vezano za cjelokupan razvoj Općine.

3.4.2.6. Vjerske institucije

Postojeće vjerske zajednice, pokrivenost područja župama te postojeće vjerske građevine su odraz potreba stanovništva Općine tako da vjerojatno u dobroj mjeri zadovoljavaju njihove potrebe. Planiraju se nove vjerske građevine u naseljima Antunovac i Toranj, a za vjersku građevinu u Kantrovcima definirano je građevinsko područje južno od naselja.

Ukoliko bude potreba za novim vjerskim građevinama treba se držati uvjeta gradnje koji su propisani Odredbama PPUOV, a posebnu pažnju posvetiti otvorenim prostorima, odnosno mjestima okupljanja stanovništva kod svakodnevnih obreda.

3.5. ŠPORT I REKREACIJA

Planirana mreža športskih objekata i objekata fizičke kulture nastala je na temelju izračunatih potreba za takvim vrstama objekata u skladu s planiranim brojem stanovnika do kraja planskog razdoblja (2015. god.). Buduća mreža športskih objekata izrađuje se za određene dobne skupine stanovništva prema demografskoj prognozi, te koeficijenata iz Pravilnika o prostornim standardnim normativima, te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata (NN, br. 38/91.), a prema pojedinim vrstama objekata.

Prema naprijed utvrđenoj metodologiji izračunate su potrebe za športskim objektima za pojedine vrste objekata (Tablica br. 34.). Tako dobiveni broj jedinica športskih objekata potreban je umanjiti za postojeći broj jedinica športskih objekata i na taj način dobiti broj potrebnih jedinica za športskim objektima.

POTREBAN BROJ JEDINICA ŠPORTSKIH OBJEKATA

Tablica br. 34

DOBA SKUPINA (GOD)	BROJ STANOVNIKA 2015. GODINE	DVORANE		ZATVORENI BAZENI		OTVORENI BAZENI		ZRAČNE STRELJANE		STRELJANE OSTALE		KUGLANE		KLIZALIŠTA		OSTALI ZATVORENI		ATLETIKA		NOGOMET		MALI SPORTOVI		TENIS		BOCANJE		OSTALI OTVORENI		SKIJANJE		
		JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA	BROJ JEDINICA	JEDINICA NA 1000 STANOVNIKA
7 - 10	405	1,30	0,527	0,080	0,032	0,165	0,067	0	0	0	0	0	0	0	0,020	0,008	0	0	0	0	0	0	5,10	2,066	0	0	0	0	0,13	0,053	0,09	0,036
11 - 14	330	1,65	0,627	0,065	0,025	0,180	0,068	0,342	0,165	0,063	0,125	0,048	0,030	0,011	0,030	0,011	0,125	0,011	0,085	0,032	0,43	0,163	8,60	3,268	0,40	0,152	0	0	1,15	0,437	0,145	0,055
15 - 18	480	1,80	0,864	0,075	0,036	0,195	0,094	0,456	0,45	0,216	0,145	0,070	0,040	0,019	0,040	0,019	0,140	0,019	0,085	0,046	0,48	0,230	8,90	4,272	0,50	0,240	0	0	1,25	0,600	0,155	0,074
19 - 24	544	0,85	0,462	0,045	0,024	0,045	0,024	0,75	0,408	0,45	0,245	1,00	0,544	0,015	0,008	0,20	0,008	0,035	0,019	0,72	0,392	2,00	1,068	0,75	0,408	0,30	0,163	0,55	0,299	0,13	0,071	
25 - 34	880	0,48	0,422	0,020	0,018	0,027	0,024	0,75	0,660	0,35	0,308	1,00	0,880	0,005	0,004	0,14	0,004	0,006	0,005	0,43	0,378	1,40	1,232	0,75	0,660	0,35	0,308	0,27	0,238	0,06	0,053	
35 - 44	929	0,30	0,279	0,0135	0,013	0,017	0,016	0,65	0,604	0,165	0,153	1,00	0,929	0,003	0,003	0,13	0,003	0,003	0,003	0,12	0,111	0,90	0,836	0,85	0,790	0,55	0,511	0,14	0,130	0,04	0,037	
45 - 59	1217	0,15	0,183	0,010	0,012	0,0125	0,015	0,45	0,548	0,12	0,146	0,80	0,974	0,0015	0,002	0,05	0,002	0	0	0,03	0,037	0,30	0,365	0,75	0,913	0,60	0,730	0,07	0,085	0,015	0,018	
60 i više	1376	0,03	0,041	0,005	0,007	0,008	0,011	0,08	0,110	0,008	0,011	0,10	0,138	0,001	0,001	0,025	0,001	0	0	0	0	0	0	0,22	0,303	0,22	0,303	0,045	0,062	0,003	0,004	
UKUPNO	6211,0		3,4	0,2	0,3	3,1	1,1	3,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1,3	13,1	3,5	2,0	3,0	1,9	2,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,3	

POSTUJEĆI BROJ JEDINICA ŠPORTSKIH OBJEKATA

4,0	0,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	5,0	7,2	2,0	3,0	0,0	0,0
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

BROJ JEDINICA ŠPORTSKIH OBJEKATA KOJI NEDOSTAJE

-0,6	0,2	-2,7	3,1	1,1	3,6	0,1	0,1	0,1	0,1	-3,7	5,9	1,5	-1,0	1,9	0,3
------	-----	------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------	-----	-----	------	-----	-----

U tablici broj 35. prikazane su ukupne potrebe za športskim objektima, prema vrstama objekata iz Pravilnika, te broj postojećih objekata izraženih kroz broj jedinica objekata.

Iz ove tablice je vidljivo da je postojeći broj dvorana, otvorenih bazena, nogometnih igrališta i boćališta veći od izračunatih potreba za tom vrstom športskih objekata.

Za sve druge vrste objekata i sadržaja športa izračunate potrebe u tablici su i ukupne potrebe za tim vrstama objekata, budući da nema postojećih športskih objekata tih vrsta.

PLANIRANA MREŽA ŠPORTSKIH OBJEKATA NA PODRUČJU OPĆINE

Tablica br. 35.

VRSTA OBJEKTA	POSTOJEĆI OBJEKTI		BROJ JEDINICA ¹⁷	
	Broj objekata	Broj jedinica ¹⁷	Ukupne potrebe do 2015. god.	Razlika do ukupnih potreba 2015. god.
Dvorane	1	4	3	+
Zatvoreni bazeni	-	-	-	-
Otvoreni bazeni	1	3	-	+
Zračne streljane	-	-	3	3
Ostale streljane	-	-	1	1
Kuglane	-	-	4	4
Klizališta	-	-	-	-
Ostali zatvoreni sadržaji	-	-	-	-
Atletika	-	-	-	-
Nogomet	5	5	1	+
Mali športovi	6	7	13	6
Tenis	2	2	3	1
Boćanje	3	3	2	+
Ostali otvoreni sadržaji	-	-	2	2
Skijanje	-	-	-	-

IZVOR PODATAKA: - ZPO-OSIJEK

Izračunate podatke o broju i vrstama športskih objekata treba orijentacijski prihvatiti kod planiranja budućih športskih objekata i sadržaja, kako njihovog broja, tako i vrste objekata.

Planirane objekte športa treba locirati u okviru naselja ili van naselja (skijalište).

Pored objekata koji su kapacitirani prema navedenom Pravilniku u Radovancima se planira izgradnja golf igrališta. Na lokaciji koja je utvrđena PPP-SŽ je moguće izgraditi golf igralište s devet rupa.

3.6. KOMUNALNE DJELATNOSTI

Od komunalnih djelatnosti navedenih u poglavlju 1.1.2.5. "Komunalne djelatnosti", opskrba pitkom vodom, odvodnja otpadnih voda, opskrba plinom, te izgradnja i održavanje javne rasvjete su obrađeni u poglavlju 3.8.2. "Energetski sustav" i 3.8.3. "Vodnogospodarski sustav", te 5.4. "Plinoopskrba", 5.5. "Elektroenergetska mreža", 5.6. "Vodoopskrba" i 5.7. "Odvodnja otpadnih voda".

¹⁷ Prema Pravilniku o prostornim standardima i normativima, te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata (NN, br. 38/91.)

Odlaganje komunalnog otpada je obrađeno u poglavlju 3.9. "Postupanje s otpadom" i 7. "Postupanje s otpadom".

Na definiranoj lokaciji za tržnicu na malo u Velikoj će se ona rješavati zajedno s autobusnim kolodvorom.

Svih petnaest groblja u Općini su popunjena od $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ svoje površine, tako da prema metodi proračuna H. Schwenkela za buduća pokapanja ostaje dovoljno prostora za jedan duži period.

3.7. UVJETI KORIŠTENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

3.7.1. Zaštita prirodnih i krajobraznih vrijednosti i kulturnih dobara

3.7.1.1. Prirodne i krajobrazne vrijednosti

Terenskom analizom i ocjenom krajobraznih osobitosti utvrđena je potreba izdvajanje pojedinih prostora ili dijelova u područja posebnih uvjeta i ograničenja u korištenju.

a) Područja posebnih uvjeta korištenja

- Park prirode "Papuk"

Dio Papuka je zakonski zaštićen u kategoriji Park prirode. Za područje ovog Parka bit će izrađen PPPPO Parka prirode "Papuk", koji će odrediti način korištenja i donijeti mjere zaštite.

Dodatno su zaštićeni pojedini dijelovi posebnim zakonima (Zakonom o šumama), koji definiraju osobitosti i obilježja i elemente njihove posebne zaštite. Odsjecima navedenim u poglavlju 1.1.1.6. dodaju se odsjeci 45 i 46.

- Spomenik parkovne arhitekture-Park u Trenkovu

Park u Trenkovu je zakonski zaštićen u kategoriji spomenika parkovne arhitekture. Za navedenu parkovnu površinu potrebno je napraviti studiju zaštite i projekt obnove.

- Spomenik parkovne arhitekture-Park u Biškupcima

Park u Biškupcima očuvan je samo fragmentarno. Sada se tamo nalazi samo oko dvadesetak starih stabala egzota (*Pinis strobus*, *Fraxinus excelsior var. pendula*, *Picea abies var. viminalis*, *Acer pseudoplatanus*, *Gleditsia triacanthos*, *Gymnocladus dioicus*).

Mikaczy (1779.) o ovom parku je zapisao "Tu je otmaj vlastelinski dvorac sagrađen nedavno od Ivana Jankovića i skladni vrt", a Kempf (1910.) piše: "Postoji perivoj i dvorac koji su osnovali i ukrasili nekadašnji vlasnici spahiluka Stražemana, grofovi Jankovići Daruvarski, koji su već godine 1803. imali ovdje svoje dvore."

Za preostalu parkovnu površinu predlaže se Zakonska zaštita u kategoriji spomenika parkovne arhitekture. Potrebno je izraditi analizu postojećeg stanja i projekt zaštite.

- **Prirodni lokaliteti**

U tijeku izrade PPUOV iz JU Park prirode "Papuk" je pristigao zahtjev da se zakonski zaštite sljedeći prirodni lokaliteti:

- Fosiliferni izdanak iz razdoblja otuang-karpat
- Fosiliferni izdanak iz razdoblja otnang-karpat (površinski kop tufa),
- Pliocenski sedimenti tektonski izdignuti,
- Fosiliferni lokalitet iz razdoblja badena (školjkaši , ježinci i dr.),
- Fosiliferni izdanak iz razdoblja badena (grebenski facijes).

b) Područja posebnih ograničenja u korištenju

- **Osobito vrijedni prijelazni prirodni brdski predjel šuma (osobito vrijedan predjel-prirodni krajobraz)**

To je prijelazni brdski prostor prirodnih šuma u kontinuitetu, koji se južno nastavlja od granice Parka prirode "Papuk" i u razučenoj crti dodiruje s prostorom kultiviranog brdskog krajobraza. Predjel je orografski razvijen, s grebenima, uvalama i visovima između 300 i 500 m.n.v.

Njegovo glavno obilježje je bio-ekološka ravnoteža koju odražavaju u svom sastavu i svojoj ekologiji šumske biljne zajednice.

Ograničenja se odnose na zaštitu izvornih prirodnih obilježja i perceptivnih vrijednosti.

- **Osobito vrijedno područje vodotoka Veličanka, Radovanka, Stražemanka, Kloštar, Ligmanov potok, Trnovac i Purovački potok**

Potoci Veličanka, Radovanka, Stražemanka, od osobitog su značaja kako u ekološkom smislu glede voda, tako i u krajobraznom smislu identiteta prostora.

Oni su sastavnicom krajobraza.

Cilj je očuvanje vodnih resursa i prirodnog ekološkog krajobraznog sklopa, a u dijelu kroz naselje planiraju se rješenja parkovnom arhitekturom.

- **Osobito vrijedni prijelazi kultivirani brdski predjel (osobito vrijedan predjel-kultivirani krajobraz)**

To je brdski kultivirani prostor koji se nastavlja na brdski prostor šuma i prostire se sve do dodirnog ruba s nizinskom dijelom Požeške doline, a jugu-zapadno se dalje nadovezuje na brdovite ogranke Gredine. Ovo je orografski razvijen prostor gdje se izmjenjuju vrtovi, male njive, livade, šumarci i šume, voćnjaci i vinogradi (dijelom zapušteni i osvaja ih šumska vegetacija). Različitost se očituje i među oblicima i u njihovoj veličini. Između njih provlače se potoci i putevi. Unutar ove krajobrazne strukture smještena su ruralna naselja, prostorno razvijena sukladno orografiji.

Očuvanje se odnosi na zaštitu morfologije i krajobraznih sklopova, zaštitu perceptivnih vrijednosti, te održivo korištenje biološke raznolikosti.

- **Osobito vrijedno područje ruralne cjeline Velike**

To je pozicija gornjeg dijela Velike, od mostova i proširenja pored glavnog puta, te do graničnog krajobraznog okvira. Ograničenja obuhvaćaju zaštitu sklopova i gabarita i vizurne vrijednosti, a od sadržaja posebice potok, njegov prirodni tok i obale s obaloutvrdom od prirodno oblikovanog kamena, njegove kaskade, mostiće, zelenilo, te povijesne građevine i tradicionalnu arhitekturu.

- **Točke i potezi značajni za panoramske vrijednosti**

Pozicija i razvijenost reljefa i sagledivost iz dolaznih smjerova, ističu se točkama i potezima značajnim za panoramske vrijednosti, a koje ovom krajobrazu daju identitet.

- **Točke i potezi kompozicijskih i panoramskih vizurnih vrijednosti unutar naselja Velika**

To su razgledišta i smjer pogleda na povijesnu građevinu crkve, stari vatrogasni dom, i poteze bazena s planinarskim domom, te krajobrazni okvir Topličke gore, Lapjaka s istaknutim grebenom i povijesnu građevinu "Turski grad", te Pliša.

- **Zaštita područja uz vrijedne i osjetljive ruralne cjeline Velike**

To je brdski (šumski, manjim dijelom voćarsko vinogradarski) krajobrazni okvir koji je od značaja za vizurni (i ekološki) identitet naselja.

c) Područje primjene posebnih mjera uređenja i zaštite

- **Oštećeni prirodni krajobraz kamenoloma**

Područje obuhvata kamenoloma uslijed eksploatacijskih zahvata promijenjene je orografije, ogoljele površine i vizurno je obezvrijeđeno.

- **Sanacija oštećenog prirodnog krajobraza (oplemenjivanje zelenilom)**

Na oštećenom dijelu krajobraza (zbog eksploatacijskih zahvata kamenoloma), potrebna je sanacija površine: ublažavanje geometriziranog lika eksploatacijskog zahvata i njegovo uklapanje u postojeću orografiju terena, te oplemenjivanje zelenilom. Za navedeni zahvat potrebno je izraditi projekt sanacije i oplemenjivanja zelenilom.

- **Zaštita (očuvanje) ruba (orografije i postojećeg šumskog raslinstva)**

Na rubnom cijelu uz zahvat kamenoloma potrebno je zaštititi (očuvati) rub orografije i postojećeg šumskog raslinstva radi vizurne zaštite.

3.7.1.2. Kulturna dobra

a) Sustav mjera zaštite

Odredbe za uspostavu i provođenje mjera zaštite i obnove kulturne baštine proizlaze iz Zakona i Uputa koji se na nju odnose (uključujući i sve naknadne izmjene i dopune):

- Zakon o zaštiti kulturnih dobara (NN 69/99)
- Zakon o gradnji (NN 179/03)
- Zakon o prostornom uređenju (NN 30/94, 68/98)
- Obvezatna uputa o zoniranju zaštićenih povijesnih cjelina gradova i ostalih naselja (Ministarstvo kulture – Uprava za zaštitu kulturne baštine, 1995, 1998)

Propisanim mjerama utvrđuju se obvezatni postupci te načini i oblici graditeljskih i drugih zahvata na: pojedinačnim kulturnim dobrima, građevnim sklopovima, arheološkim lokalitetima, parcelama na kojima se kulturna dobra nalaze te predjelima (zonama) kultiviranog krajobraza ili drugim predjelima s utvrđenim spomeničkim svojstvima.

Posebnom konzervatorskom postupku osobito podliježu zahvati na zaštićenim građevinama, sklopovima, predjelima i lokalitetima: popravak i održavanje postojećih građevina, nadogradnje, prigradnje, preoblikovanja i građevne prilagodbe (adaptacije), rušenja i uklanjanja građevina ili njihovih dijelova, novogradnje na zaštićenim parcelama ili unutar zaštićenih predjela, funkcionalne prenamjene postojećih građevina, izvođenje radova na arheološkim lokalitetima.

U skladu s navedenim zakonima za sve nabrojene zahvate na građevinama, građevnim sklopovima, predjelima (zonama) i lokalitetima, za koje je PPUOV utvrđena obaveza zaštite, kod nadležne ustanove za zaštitu spomenika (Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine – Konzervatorski odjel u Požegi) potrebno je ishoditi zakonom propisane suglasnosti:

- posebne uvjete (u postupku ishodaenja lokacijske dozvole);
- prethodno odobrenje (u postupku izdavanja građevne dozvole, odnosno za sve zahvate na zaštićenim kulturnim dobrima);
- nadzor u svim fazama radova, provodi nadležni Konzervatorski odjel.

Zaštićenim građevinama kod kojih su utvrđena spomenička svojstva i na koje se obvezatno primjenjuju sve navedene odredbe, smatraju se sve građevine koje su u PPUOV popisane kao registrirani (R) spomenici i oni predloženi za registraciju (PR).

Za građevine označene kao evidentirana baština (E) najčešće lokalne važnosti opisani postupak nije obavezan, ali je preporučljiv ukoliko organi lokalne uprave i samouprave u provedbi PPUOV nađu interes i potrebu za savjetodavnim sudjelovanjem službe zaštite. Mišljenje se može zatražiti i za građevine izvan predjela zaštite, osobito u dijelu koji graniči sa zaštićenim predjelom, ako se građevine nalaze na osobito vidljivim mjestima važnim za sliku naselja ili krajolika.

Temeljem inventarizacije provedene prilikom izrade PPUOV, uz ranije registrirane (R) spomenike, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi po službenoj će dužnosti pokrenuti postupak dokumentiranja te donošenja rješenja o zaštiti za sve vrednije građevine, predjele (zone) i lokalitete koji su u tablici br. 12. označeni oznakom (PR). Do donošenja odgovarajućeg rješenja treba primjenjivati iste mjere i propisane postupke kao i za trajno zaštićene zgrade.

Mjere zaštite kulturno-povijesne baštine

Na cijelom području Općine Velika (osim urbaniziranog dijela naselja Velika na dijelu Mala Velika) pri zahvatima u prostoru uvjetuje se zaštita zaštićenih kulturno-povijesnih i prirodnih vrijednosti, i preporučuju slijedeće mjere:

- Očuvanje i zaštita prirodnog i kultiviranog krajolika kao temeljne vrijednosti prostora koji odražava kvalitetan suživot arhitektonske baštine i prirodnih osobitosti pripadajuće sredine nastao kao rezultat njihove funkcionalne povezanosti,
- Poticanje i unapređivanje održavanja i obnove zapuštenih poljoprivrednih zemljišta, zadržavajući njihov tradicijski i prirodni ustroj,
- Zadržavanje povijesnih trasa putova (starih cesta, pješačkih staza, poljskih putova i šumskih putova),
- Oživljavanje starih zaselaka i osamljenih gospodarstava etnološke, arhitektonske i ambijentalne vrijednosti,
- Očuvanje povijesne slike, volumena i obrisa naselja, naslijeđenih vrijednosti krajolika i slikovitih vizura,
- Zadržavanje i očuvanje prepoznatljivih toponima, naziva sela, zaselaka, brda i potoka, od kojih neka imaju simbolična i povijesna značenja,
- Očuvanje prirodnih značajki predjela kao što su obale vodotoka, prirodne šume, bare, rukavci vodotoka, kultivirani krajolik – budući da pripadaju ukupnoj prirodnoj i stvorenoj baštini,
- Čuvanje u izvornom izgledu i funkciji zaštićenih građevina i građevina građenih u duhu tradicijskog graditeljstva.

Dugačka parcela okomita na ulicu, kvaliteta je koju se mora zadržati. Takav oblik parcele najlogičniji je i funkcionalno najprihvatljiviji poljodjelskom kućištu. Zadržavanjem tradicijskog, sačuvala bi se osnovna dispozicija kućišta i izgled naselja.

U oblikovanju gabarita treba koristiti karakteristične značajke tradicijskog načina gradnje što u prvom redu obavezuje na prizemnu izgradnju, te kosi krov pokriven crijepom uz uvažavanje ritma i veličine prozorskih otvora. Novu kuću treba prilagoditi suvremenim uvjetima komfora i standarda. Ulično pročelje kao glavni likovni nositelj identiteta i osebnosti afiniteta svakog vlasnika treba i može i nadalje zadržati estetsku i simboličku poruku, pri čemu ne bi izostala niti mogućnost ukrašavanja zabata tradicijskim ili suvremenim znamenjem i ukrasima.

U središnjem dijelova naselja potrebno je kultivirati okolicu cesta i uz njih izvesti pločnike, biciklističke staze, ugibališta za autobuse i sve ostale što može osigurati sigurnije kretanje pješaka, biciklista i vozila, uz razumnu regulaciju brzine kretanja. Izgradnja nogostupa posebno je aktualna u naseljima Velika i Trenkovo zbog veće frekvencije prometa.

Za registrirana (R), preventivno zaštićena (P) kulturna dobra ili ona Planom predviđena za registraciju (PR) primjenjuju se slijedeće mjere zaštite:

Arheološki lokaliteti predstavljaju dio kulturne baštine osobito važan za povijesni i kulturni identitet prostora.

Na svim lokalitetima obavezna je primjena slijedećih mjera zaštite:

- Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN, br. 69/99.) regulirana je između ostalog i zaštita arheoloških nalazišta i nalaza te se stoga na navedene lokalitete i na preostalo područje općine Velika primjenjuju propisane odredbe iz ovog Zakona.

Registriranom arheološkom lokalitetu granice rasprostranjenosti utvrđene su katastarskim česticama.

Na tom se lokalitetu, svi zemljani radovi koji uključuju kopanje zemljišta dublje od 40 cm, moraju se izvesti ručnim iskopom pod nadzorom i uputama arheologa uz prethodno utvrđene posebne uvjete zaštite i odobrenje Konzervatorskog odjela u Požegi, koji može propisati i prethodno izvođenje zaštitnih arheoloških iskopavanja i istraživanja.

Sva izgradnja na navedenom lokalitetu uvjetovana je rezultatima arheoloških istraživanja, bez obzira na prethodno izdane uvjete i odobrenje.

Evidentiranim se arheološkim lokalitetima zbog neistraženosti ne mogu utvrditi točne granice pa su locirani položajem.

Stoga se površine na tim lokalitetima mogu koristiti na dosad uobičajeni način, a ukoliko se na istima planira izvođenje građevinskih radova, potrebno je ishoditi posebne uvjete zaštite te prethodno odobrenje Konzervatorskog odjela u Požegi.

Također, ukoliko bi se na preostalom području Općine, prilikom izvođenja građevinskih ili bilo kojih drugih zemljanih radova naišlo na arheološko nalazište ili nalaze, radove je nužno prekinuti te o navedenom bez odlagnaja obavijestiti Konzervatorski odjel u Požegi, kako bi se sukladno odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara poduzele odgovarajuće mjere osiguranja te zaštite nalazišta i nalaza.

- na arheološkim lokalitetima koji do sada nisu istraživani te nisu poznate granice rasprostiranja mogućih arheoloških nalaza potrebno je izvršiti probna arheološka sondiranja na temelju koje će se moći odrediti točne granice zaštićene arheološke zone, te izvršiti točnu geodetsku izmjeru lokacija,
- zabranjuje se intenzivno poljodjeljsko korištene tla te duboko oranje preko 50 cm,
- u slučaju zemljanih radova bilo koje vrste (instalacijski rovovi, kanali...) za radove je potrebno ishoditi posebne uvjete, odnosno prethodnu dozvolu te osigurati nadzor konzervatora – arheologa Ministarstva kulture. U slučaju eventualnih arheoloških nalaza potrebno je odmah obustaviti radove. Ovisno o vrsti i vrijednosti nalaza odredit će se mjere zaštite, te eventualna izmjena projekta, trase i slično,
- prilikom izvođenja svih šumarskih radova na danas pošumljenom području zaštićene arheološke zone, za sve radove krčenja šume, vađenja panjeva i sl. potrebno je osigurati stalan nadzor nadležnog konzervatora-arheologa. Na ovim se područjima ne dozvoljava daljnje pošumljavanje, a vlasnici pošumljenih površina obavezuju se uklanjati samoniklu mladu šumu.

Arheološkim lokalitetom smatra se i ono područje koje do sada nije evidentirano i ne nalazi se u službenom popisu nadležnog konzervatorskog odjela i u PPUOV, ukoliko se na njemu pronađu arheološki nalazi. O takvim slučajnim nalazima odmah treba izvijestiti nadležni Konzervatrski odjel u Požegi ili Gradski muzej u Požegi, a sve radove na lokalitetu treba obustaviti do izlaska stručnjaka na teren.

Za svaku **pojedinačnu povijesnu građevinu** kod koje su utvrđena spomenička svojstva kao najmanja granica zaštite utvrđuje se pripadna parcela ili, ako je to posebno istaknuto, njen povijesno vrijedan dio. Mjere zaštite odnosno opće odredbe i upravni postupak pri zaštiti kulturno-povijesne baštine primjenjuju se na građevine (parcele) koje su: *registrirane* (R) ili su PPUOV *predložene za registraciju* (PR). Za *evidentirane* (E), građevine mjere zaštite i obnove provodi lokalna uprava na temelju općih preporuka i odredbi PPUOV.

Za **evidentirana kulturna dobra** osobito se **preporuča** primjena slijedećih mjera:

- Povijesne građevine obnavljaju se cjelovito, zajedno sa njihovim okolišem (vrtom, voćnjakom, dvorištem, pristupom i sl.).
- Oko pojedinačnih građevina istaknutih planom pridržavati se principa "zaštite ekspozicije" - ne dozvoljava se izgradnja predimenzioniranih građevina neprimjerenih materijala i oblikovanja koje mogu zakloniti vizure na predmetno dobro ili s njega na kontaktni okoliš.
- Starije vrednije zgrade i skupine tradicijskog graditeljstva obnavljati u izvornom stanju.
- Raznim mjerama na razini lokalne zajednice poticati obnovu i održavanje starih, umjesto izgradnje novih kuća.
- Na jednoj građevnoj parceli mogu se dozvoliti dvije stambene zgrade u slučaju da se radi o očuvanju vrijedne tradicijske kuće uz koju se, na parceli u graditeljski skladnoj cjelini sa zatečenim ambijentom, može predvidjeti izgradnja nove kuće. Preporuča se staru kuću sačuvati i obnoviti, te ju koristiti za trajno ili povremeno stanovanje, poslovni prostor ili u turističke svrhe (seoski turizam).
- Kod izdavanja uvjeta za izgradnju bilo koje vrste građevine potrebno je paziti na mikroambijent naselja, tj. novogradnju uskladiti sa zatečenim tlorisom i visinskim veličinama postojeće zgrade (ili postojećih građevina) kako bi se ustrojio skladan graditeljsko-ambijentalni sklop.
- Vrijedne gospodarske građevine izgrađene u naseljima moraju se sačuvati bez obzira na nemogućnost zadržavanja njihove izvorne namjene, te se mogu prenamijeniti u poslovne prostorije ili u svrhu predstavljanja i promidžbe tradicijskog graditeljstva.
- Nove gospodarske i stambene građevine mogu se graditi od drveta sa pokrovom od crijepa ili šindre, što predstavlja tradicijske materijale ili zidanjem no tipološki, oblikovno i gabaritno usklađene sa zatečenim ambijentom.
- Posebnu vrijednost u prostoru povijesnih naselja čine cjelovito sačuvani **potezi**, dijelovi naselja ruralnih obilježja, stilskih i tradicijskih okućnica koje bi u slici ulice

trebalo sačuvati u što je moguće izvornijem izgledu, mjerilu i detaljima, te se preporuča:

- povijesne građevine potrebno je sačuvati od rušenja ili drastičnijih preoblikovanja te vlasnike takvih građevina raznim mjerama na razini organa lokalne uprave poticati na njihovo očuvanje i održavanje.
- prilagodbe suvremenom stambenom i gospodarskom standardu dopustive su u interijeru takvih povijesnih građevina dok je pročelje i vanjske gabarite potrebno očuvati u izvornom izgledu.
- u slučaju potpuno dotrajalih građevina koje je nužno ukloniti preporuča se da se nove građevinegrade na istoj poziciji (u odnosu na parcelacijske međe, pomak od ulice i položaj unutar parcele) te u približno istim gabaritima kako se u mjerilu ne bi poremetio sklad očuvanog uličnog poteza.
- prilikom ozelenjavanja parcele u sačuvanim uličnim potezima preporuča se samo sadnja autohtonih biljnih vrsta koje pretežno dominiraju u postojećem zelenom fondu naselja. Postojeću crnogoricu u drvodredima i na drugim javnim površinama treba postupno zamijeniti odgovarajućim listopadnim biljnim vrstama čija je upotreba povijesno potvrđena.
- Kapele-poklonce i raspela potrebno je čuvati i održavati u što izvornijem obliku, a za neophodne popravke koristiti izvorne materijale i tehnike izvedbe. Kako ovi elementi baštine bitno doprinose prepoznavanju identiteta naselja nužno je očuvanje kontinuiteta «svetog mjesta», te je u vezi s time u slučaju neophodnog uklanjanja nekog od njih nužno izvesti novu, tipološki identičnu gradnju na potpuno istoj poziciji.

Vlasnici (korisnici) građevina kod kojih su utvrđena spomenička svojstva (R, PR) mogu putem nadležnog Konzervatorskog odjela, Uprave za zaštitu kulturne baštine iz državnog proračuna zatražiti novčanu potporu za održavanje i kvalitetnu obnovu povijesno vrijednih građevina.

Kao zaključak donosimo citat iz knjige "Prostorno planiranje", A. Marinovića – Uzelca: "Nikada nećemo naići na selo koje se smjestilo na najplodnijem zemljištu, na klimatski najnepovoljnijem mjestu, nećemo vidjeti kako stare ceste presijecaju polja kao moderne autoceste nego se drže rubova utilitarnih granica ... . Jednom riječi, tradicionalna su ruralna naselja ne samo pojedinačno, nego sva zajedno, spomenik kulture jer su bitnim i sastavnim dijelom krajolika."

3.7.3. Iskaz površina za posebno vrijedna i osjetljiva područja i prostorne cjeline

Na sljedećoj tablici su iskazani zaštićeni Park prirode "Papuk", spomenik parkovne arhitekture-park u Trenkovu i registrirani arheološki lokaliteti:

ZAŠTIĆENA PODRUČJA

Tablica br. 36.

Red. broj	Područja	Oznaka	Površina (ha)	% od površine Općine	ha/stan
1.1.	Zaštićeni dijelovi prirode - Park prirode "Papuk" - Park u Trenkovu	PP PA	5.568,37 ¹⁸ 5,20 ¹⁹	36,11 0,03	0,81
1.2.	Graditeljska baština - registrirani arheološki lokalitet	AL	1,52 ²⁰		

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK i Ministarstvo kulture

3.8. RAZVOJ INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA**3.8.3. Prometni infrastrukturni sustav****3.8.3.1. Cestovni promet**

Planom je predviđeno da cestovni promet i nadalje ostane dominantan način prometovanja na području Općine.

Kao poboljšanje postojeće trase državne ceste D49 planira se nova trasa ceste između Velike i Požege, smještena van naseljenih područja s uređenim križanjima.

Planirana je dvotračna brza cesta koja će od obilaznice Grada Požege do kamenoloma Velika biti planirana u novom koridoru. Pri tome će se koristiti postojeća trasa obilaznice Velike, koja će se djelomično rekonstruirati, u skladu s kategorijom brze ceste. Drugačiji elementi uređenja primijenit će se na trasi kroz Park prirode "Papuk", gdje treba maksimalno štiti okoliš. To znači zadržavanje postojeće trase gdje god je to moguće, te maksimalno izbjegavanje svakog novog zadiranja u teren. Tu je moguće dozvoliti primjenu minimalnih elemenata u vođenju trase, kao i mogućnost zabrane prometovanja za pojedine kategorije vozila. Planirana trasa državne "brze" ceste poboljšat će prometovanje u smjeru sjever-jug, pogotovo će poboljšati veze za Grad Požegu i u nastavku za Slavonski Brod, odnosno Novu Gradišku.

Za prometovanje u smjeru istok-zapad važna je postojeća županijska cesta Ž 4101 i Ž 4113. navedene ceste potrebno je rekonstruirati i urediti u skladu s njihovom kategorijom.

Osim njih na području Općine potrebno je urediti cijelu mrežu županijskih i lokalnih cesta. To se prvenstveno odnosi na moderniziranje svih kolnika. Na taj način biti će osiguran brz i siguran pristup svim površinama na području Općine koji su u funkciji stanovanja ili gospodarstva. Na postojećoj mreži treba prvenstveno osigurati puni standard održavanja, uz korekciju kritičnih elemenata trase koje negativno utječu na sigurnost prometa i propusnu moć prometnica.

¹⁸ Površina utvrđena mjerenjem na kartografskom prikazu br. 1.

¹⁹ Površina iz PPP-SŽ

²⁰ Površina utvrđena mjerenjem na kartografskom prikazu br. 4.I

Na nekategoriziranoj cestovnoj mreži treba urediti i modernizirati sve postojeće trase cesta koje su u funkciji pristupa izgrađenim zonama naselja. Time će se podići komunalni standard prostora, kao i njegova atraktivnost, što treba potaknuti gospodarske i demografske procese.

Kontinuirano treba uređivati postojeće ulične profile, izgradnjom pješačkih staza, uređenjem odvodnog sustava, te hortikulturnim uređenjem zelenih površina.

Kod formiranja novih uličnih profila treba voditi računa o osiguranju potrebne širine za smještaj svih prometnih površina, infrastrukture, kao i smještaj visokog i niskog zelenila.

Posebnu pozornost treba obratiti na izgradnju površina za promet u mirovanju u zonama javnih, trgovačkih, proizvodnih, skladišnih i drugih sadržaja koji privlače posjetitelje, ili imaju veći broj zaposlenih.

U skladu s razvojem cestovne mreže, treba razvijati javni autobusni prijevoz, i to osiguranjem potrebnog broja linija, uređenjem postojećih, te izgradnjom nedostajućih autobusnih stajališta.

3.8.3.2. Željeznički promet

Na jedinoj trasi željezničke pruge Pleternica-Velika planira se rekonstrukcija trase i pratećih postrojenja kako bi se:

- povećalo maksimalno dopušteno opterećenje na 18 t po osovini,
- povećala sigurnost i brzina prometa na željezničkoj pruzi, a time i povećanje nivoa prometne usluge.

3.8.3.3. Zračni promet

Na području Općine planira se uređenje zračnog pristaništa (letjelišta) kod Trenkova. Planirano zračno pristanište bilo bi u funkciji gospodarskih i turističkih aktivnosti na području Općine. Za navedeno letjelište potrebno je izraditi prostorno-prometnu analizu lokacije koja će definirati mogućnosti i ograničenja uređenja lokacije te u skladu s time definirati referentni kod budućeg zračnog pristaništa, uz suglasnost nadležnog Ministarstva.

3.8.3.4. Nove transportne tehnologije-konvejeri

Kamenolom Veličanka ostvaruje značajan transport rasutog tereta na relaciji kamenolom-željeznička postaja Velika. Kako osim značajnih troškova transporta navedeni prijevoz negativno utječe i na okolni prostor, u PPP-SŽ se kao smjernica pojavila ideja o transportu rasutog tereta na toj dionici konvejeeima (pokretna traka).

U tijeku izrade PPUOV kontaktirana je uprava vlasnika kamenoloma i oni su u načelu suglasni s takvim oblikom transporta, ali zbog značajnog ulaganja smatraju da do toga neće doći u skoroj budućnosti.

Osim načelne ideje nije izrađeno niti idejno rješenje u okviru kojeg bi se grubo definirala trasa budućeg konvejera, tako da u PPUOV nije bilo moguće definirati budući koridor konvejera. Osnovna smjernica je da se buduća trasa konvejera planira uz koridor postojeće obilaznice Velike, gdje god je to zbog prostornih uvjeta moguće. Osim toga planirani konvejer treba locirati tako u prostoru da ne narušava krajobraz, te ga izvesti na način da ne ugrožava okolni prostor bukom i prašinom.

3.8.3.5. Poštanski promet

Planovi razvoja poštanske djelatnosti na temelju pokazatelja s pojedinih područja te na temelju financijskih mogućnosti ulaze u sastav planova HP-Zagreb.

U narednom planskom razdoblju, zbog ugrađene suvremene opreme u PU Velika, planirani razvoj poštanske djelatnosti svesti će se na proširenje asortimana usluga, te u skladu s potrebama investicijsko održavanje poslovnog prostora. Ako se ukaže potreba planira se u pojedinim naseljima povećati broj tjednih dostava poštanskih pošiljaka.

Planirani razvoj mogu eventualno obuhvatiti uređenje eksterijera radi boljeg i lakšeg pristupa, dakle uređenje pločnika i određenog broja parkirališnih mjesta za potrebe dostave, zaposlenih u PU i korisnika.

3.8.3.6. Javne telekomunikacije

Plan razvoja telekomunikacijske mreže općine Velika obuhvaća dovršetak započete izgradnje definirane Srednjoročnim planom razvoja, te izgradnju novih mreža i pružanje novih usluga.

Razvoj komutacija obuhvaća sukcesivni prelazak na digitalnu tehnologiju dogradnjom kapaciteta AXE centrale, te prepajanjem korisnika s analogne na digitalnu. Ovaj razvoj obuhvaća i dogradnju kapaciteta pojedinih udaljenih pretplatničkih stupnjeva (UPS) u skladu s naraslim potrebama.

Razvoj prijenosnih sustava uglavnom je dovršen za duže vremensko razdoblje. Ovdje razvoj obuhvaća potrebne rekonstrukcije na mjestima gdje se križaju telekomunikacijski vodovi s budućim odvojkom brze ceste do naselja Velika.

Razvoj mjesne mreže obuhvaća dovršenje započelih mjesnih mreža i izgradnja mjesnih mreža koje su u pripremi sve sustavom distribucijske telekomunikacijske kanalizacije (DTK), tj. sustavom minikanalizacije, odnosno s TK vodovima položenim izravno u rov.

U prijelaznom razdoblju mreža izgrađena zračnim vodovima i mrežnim kabelima može se koristiti do većih rekonstrukcija.

U nepokretnoj mreži plan razvoja obuhvaća i druge mreže kao npr. CROPAK, CROLINE, kabelska TV i dr.

U pokretnoj mreži plan razvoja obuhvaća izgradnju nove bazne stanice (GSM) u naselju Velika radi što bolje pokrivenosti područja općine Velika i šire, ali se za ovu baznu stanicu ne predviđa izgradnja antenskog stupa. Pri izgradnji novih baznih stanica vlasnici pojedinih mreža moraju uskladiti izgradnju radi zajedničkog korištenja baznih stanica zbog racionalnog korištenja prostora.

3.8.3.7. RTV sustav veza

Zbog ranije izgrađenih objekata HRT-a "Psunji" i "Kapavac" koji su izvan granica Općine, a pokrivaju cijeli prostor općine Velika u sljedećem planskom razdoblju se ne planiraju graditi novi objekti.

3.8.4. Energetski sustav

3.8.4.1. Plinoopskrba

Plinoopskrba područja Općine planirana je izgradnjom lokalnog plinovodnog sustava, koji bi sadržavao:

- Redukcijsku stanicu (RS),
- Međumjesni (visokotlačni) plinovod,
- Lokalni plinovodi, čija izgradnja je započela, te se nastavlja priključenje ostalih naselja Općine u skladu sa "Studijom", a obuhvaćaju:
  - međumjesne (srednjetlačne) plinovode,
  - mjesne (srednjetlačne) plinovode.

Glavne opskrbne točke će biti mjerno redukcijska stanica (MRS) Požega i redukcijska stanica (RS)-Velika (Češljakovci). Od ove MRS izgrađen je srednjetlačni lokalni plinovodni sustav s tlakom prirodnog plina 0,1-0,3 MPa (1,0-3,0 bara) pretlaka. Do druge glavne napojne točke, a to je buduća RS-Češljakovci ili Velika, planira se izgraditi međumjesni plinovod od MRS-Požega u koridoru odvojka buduće brze ceste za Veliku. Tlak plina u ovom međumjesnom plinovodu će biti max. 1,2 MPa (12 bara).

Mjesne plinovodne mreže će se graditi unutar građevinskih područja u zelenom pojasu ulica u pravilu s obje strane ulice gdje god je to potrebno zbog širine uličnog profila i postojanje potrošača. Plinovode izvan građevinskih područja radi povezivanja mjesnih plinovodnih sustava graditi uz prometnice.

Zbog visine tlaka plina svaki korisnik mora imati kućnu redukcijsku stanicu za snižavanje tlaka (i mjerenje potrošnje) na upotrebnu vrijednost. Kućne redukcijske stanice graditi na vanjsku fasadu zgrada ili na unutrašnju stranu regulacijske linije tako da predstavlja sastavni dio prednje ograde građevinske parcele.

Planirane trase ovih plinovoda su orijentacijske. Detaljnijim planovima (UPU i DPU), za prostore za koje se budu izrađivali, položaji će se detaljnije definirati, što znači da su moguća manja odstupanja od predloženih, a točan položaj RS-Velika (Češljakovci) i plinovoda biti će definirani projektom dokumentacijom.

3.8.4.2. Elektroenergetika

Planirana elektroenergetska mreža obuhvaćati će građevine prijenosa i distribucije električne energije, dok proizvodnja nije predviđena Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske.

Prijenos električne energije

Razvoj prijenosne mreže obuhvaća dogradnju sustava na 400 kV naponskoj razini izgradnjom sljedeće građevine:

- DV 2x400 kV; Zagreb-Ernestinovo (dionica Međurić-Krndija),

a koji samo prolazi preko područja općine Velika.

Distribucija električne energije

Planom razvoja distribucijske mreže na području općine Velika obuhvaća se dogradnja na svim distribucijskim naponskim razinama.

Zbog uputa Ministarstva zaštite okoliša i prostornog planiranja o zaštiti i racionalnom korištenju prostora, te Odredbi za provođenje u PPP-SŽ sve planirane distribucijske dalekovode unutar granica građevinskog područja graditi podzemnim kabelskim vodovima, a postojeće nadzemne postupno zamijeniti podzemnim.

Na 35 kV naponskoj razini planiraju se sljedeća građevina:

- DV 35 kV; od TS 35/10(20) kV Velika do TS 35/10(20) kV Orlijava

Također se planira ugradnja novog ili novih transformatora u TS 35/10(20) kV Velika u skladu s porastom potreba za električnom energijom.

Planom se određuje da se 10(20) kV dalekovodi unutar građevinskog područja i u kontaktnim zonama s građevinskim područje, izgrađuju podzemnim dalekovodima u koridorima prometnica. Izgradnjom podzemnih dalekovoda u infrastrukturnim koridorima omogućava se racionalnije i efikasnije korištenje građevinskog zemljišta, što je prioritetna smjernica Strategije i Programa prostornog uređenja Republike Hrvatske, te Odredbi za provođenje u PPP-SŽ. Osim toga, time će se dobiti na sigurnosti i kvaliteti opskrbe električnom energijom i smanjiti troškovi održavanja.

Na 10(20) kV naponskoj razini razvoj, tj. izgradnja će pratiti proces urbanizacije i razvoj gospodarstva. Novi dalekovodi će se graditi unutar građevinskog područja podzemnim kabelskim vodovima, a postojeći nadzemni dalekovodi će se sukcesivno zamjenjivati podzemnim 20 kV kabelskim dalekovodima. Planirane trafostanice graditi će se u pravilu kao tipske kabelske (KTS) 10(20)/0,4 kV, ali se u ruralnim naseljima dozvoljava izgradnja i drugih ako dugoročno zadovoljavaju u elektroopskrbi. Za bolju, sigurniju i suvremeniju elektroopskrbu okolnih naselja i bolje povezivanje s postojećom TS 35/10(20) kV planiraju se dalekovodi koji će omogućiti dvostrano napajanje trafostanica.

Planirane elektroenergetske građevine na 10(20) kV naponskoj razini su:

- KTS 10(20)/0,4 kV; u istočnom dijelu naselja Velika (M. Velika),
- KB 10(20) kV; za povezivanje prethodne KTS 10(20)/0,4 kV s postojećom (M. Velika),
- KTS 10(20)/0,4 kV; u novoplaniranom stambenom bloku (Međvode),
- KB 10(20) kV; za dvostrano povezivanje nove KTS-Međvode s južne strane, te jedan kabelski izlaz sa sjeverne strane,
- Demontiranje postojećeg nadzemnog 10 kV dalekovoda u Međvođu,
- Interpolacija nove KTS 10(20)/0,4 kV u središnjem dijelu naselja Velika na postojeći KB 10(20) kV,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u južnoj industrijskoj zoni,
- STS 10(20)/0,4 kV; za Pročistač otpadnih voda,
- KB 10(20) kV; od TS 35/10(20) kV-Velika do KTS-Orljava i dalje do KTS u južnoj industrijskoj zoni, te nastavak do STS-Mlin-Pilana i STS-Pročistač otpadnih voda,
- KB 10(20) kV; od STS-Pročistač otpadnih voda do KTS-Orljava,
- KB 10(20) kV; od STS-Pročistač otpadnih voda do STS-Asfaltna baza,
- KB 10(20) kV; od KTS u južnoj industrijskoj zoni do stupa (SB) nadzemnog dalekovoda za naselje Češljakovci,
- Demontiranje dijelova 10 kV nadzemnih dalekovoda unutar južnog i jugoistočnog dijela građevinskog područja, te nove industrijske zone u naselju Velika,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u naselju Radovanci, a broj i lokacija pratiti će dinamiku izgradnje i novonastalih potreba za električnom energijom,
- KB 10(20) kV; za povezivanje trafostanica u naselju Radovanci s TS 35/10(20) kV-Velika, te spoj na postojeći nadzemni dalekovod prema naselju Potočani,
- Interpolacija KTS (ili STS) 10(20)/0,4 kV na postojeći nadzemni DV 10(20) kV na sjevernom dijelu naselja Biškupci,
- Postupna rekonstrukcija svih postojećih nadzemnih DV 10 kV na drvenim stupovima zamjenom sa DV 10(20) kV na betonskim stupovima,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u središnjem dijelu naselja Biškupci,
- KB 10(20) kV; od postojeće TTS Biškupci do nove KTS Biškupci,
- KTS (ili STS) 10(20)/0,4 kV; na sjevernom dijelu naselja Lučinci,
- KB 10(20) kV; od postojeće STS-Lučinci do nove trafostanice,
- KB 10(20) kV; za povezivanje postojećih trafostanica u naselju Toranj radi dvostranog napajanja,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u području povremenog stanovanja Šaga,
- KB 10(20) kV; od KTS 10(20)/0,4 kV u istočnom dijelu Velike ("vinskom cestom") do planirane KTS u planiranom naselju "Mala Velika",
- KB 10(20) kV; od KTS u području istočnog dijela Velike ("vinskom cestom") do postojeće TS Velika 5,
- KTS 10(20) kV; sjeverni dio naselja (u kanjonu Dubočanke),
- KV 10(20) kV; do nove KTS 10(20)/0,4 kV (u kanjonu Dubočanke),
- KTS 10(20)/0,4 kV; sjeverno od bazena (za turističke sadržaje u kanjonu Dubočanke i za žičaru na skijaškoj stazi),
- Izgradnja novih trafostanica i DV 10(20) kV na istim lokacijama i trasama koje su razorene tijekom rata na području koje je bilo okupirano, a u skladu s prioritetima,
- Izgradnja novih trafostanica 10(20)/0,4 kV i za njih potrebnih dalekovoda 10(20) kV u skladu s potrebama razvoja procesa urbanizacije i razvoja gospodarstva, a koje se za sada ne mogu predvidjeti.

Niskonaponska 0,4 kV mreža planira se unutar građevinskih područja. Unutar građevinskog područja naselja Velika mrežu (gdje je to moguće) graditi podzemnim kabelskim vodovima položenim u zeleni pojas ulica. Mrežu graditi sustavom ulaz-izlaz, ili do samostojećih kabelskih ormara postavljenih uz unutarnji rub građevinske parcele tako da predstavlja sastavni dio ograde parcele, a od njih kabelske kućne priključke do okolnih potrošača. Za ostala naselja Općine na isti način graditi kabelsku mrežu za glavni prometni pravac, dok se u ostalim ulicama može graditi SKS na betonskim stupovima ili SKS po krovovima s krovnim stalcima.

Do izgradnje planirane kabelske mreže može se koristiti postojeća zračna mreža uz manje rekonstrukcije i priključenje ponekog novog potrošača.

Javnu rasvjetu planira se graditi podzemnim kabelskim vodovima i čeličnim cijevnim stupovima javne rasvjete postavljenim u zeleni pojas ulica uz prometnice na propisanoj udaljenosti od prometnice. Iznimno u naseljima gdje se dozvoljava gradnja NN mreže na betonskim stupovima rasvjetna tijela postavljati na te betonske stupove.

3.8.5. Vodnogospodarski sustav

3.8.5.1. Vodoopskrba

Na kraju planskog razdoblja 18 od 24 naselja općine Velika biti će uključeno u javni vodoopskrbni sustav požeštine. Ostalih 6 naselja su u izrazito depopulacijskoj fazi s malim brojem stanovnika tako da za njih nije planirana izgradnja mjesnih mreža, osim za naselje Poljanska koje bi se napajalo iz pravca Biškupaca.

Kako je sustav vodoopskrbe uglavnom izgrađen u konačnom obliku, planirana je izgradnja samo jednog novog magistralnog pravca Toranj-Antunovac-Trenkovo i dalje Trenkovo-Ramanovci.

Sjeverno od naselja Velika, a na području Parka prirode "Papuk" planiran je vodozahvat na potoku Dubočanka. Zahvaćena voda bi se cjevovodom transportirala do građevinskog područja naselja Velika gdje bi se u tvornici vode pakirala u boce i distribuirala u prodaju.

3.8.5.2. Odvodnja otpadnih voda

Nastale otpadne vode u naseljima općine Velika nužno je upustiti u okoliš na kontrolirani način, izbjegavajući onečišćenja okoliša. Od 24 naselja iz sastava Općine, samo u naselju Velika postoji djelomično izgrađen sustav za odvodnju otpadnih voda, a 17 naselja s preko 90% stanovništva Općine uključeno je u javni sustav vodoopskrbe. Količina otpadnih voda u naseljima s izgrađenom vodoopskrbnom mrežom je veća je no u naseljima bez izgrađene mreže.

Obzirom na bogatstvo hidrološke mreže i ljepotu okoliša u općini Velika nužno je krenuti u izgradnju javnih sustava za prikupljanje i odvodnju otpadnih voda iz naselja, te uređaja za pročišćavanje prikupljenih otpadnih voda.

Planom je predviđena izgradnja sustava za odvodnju u naseljima s izgrađenom vodoopskrbnom mrežom osim u naseljima Bratuljevci, Milivojevci, Markovac, Nježić i Poljanska.

Naselja Klisa, Smoljanovci, Ozdakovci, Kantrovci i Gornji Vrhovci nemaju planiranu izgradnju sustava odvodnje.

Postojeći sustav naselja Velika s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na vodotoku Veličanka neće se proširivati na okolna naselja.

Naselja Draga, Potočani i Radovanci imaju zajednički sustav s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na vodotoku Radovanka južno od Radovanaca.

Naselja Doljanci, Stražeman i Biškupci imaju zajednički sustav s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na vodotoku Stražemanka južno od Biškupaca.

Naselja Antunovac, Trnovac i Trenkovo imaju zajednički sustav s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na vodotoku Veličanka južno od Trenkova.

Naselje Lučanci ima zaseban sustav s uređajem za pročišćavanje otpadnih voda na vodotoku Trnovac, zapadno od Lučinaca.

Naselja Oljasi, Toranj i Milanovac imaju zasebne sustave s istim recipijentom vodotokom Kloštar. Uređaj za pročišćavanje otpadnih voda naselja Oljasi je istočno od samog naselja, naselja Toranj zapadno od samog naselja, a naselja Milanovac južno od samog naselja.

Naselja koja planom nisu pokrivena sustavom za odvodnju rješavati će problem odvodnje individualno. Mogući načini zbrinjavanja su putem višekomornih septičkih jama ili nekim drugim načinom pročišćavanja na samoj parceli, te prikupljanjem u vodoneprpune sabirne jame s pražnjenjem tih jama vozilom i odvoženjem do najbližeg uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Naselja koja se nalaze na vodonosnom području mogu riješiti problem odvodnje i na drugi način koji bi nadležna ustanova s javnim ovlastima iz oblasti zaštite vode propisala i uvjetovala.

Sustavi za odvodnju otpadnih voda u naseljima s planiranom izgradnjom tih sustava su razdjelnog tipa ili kombiniranog tipa. U prvom slučaju prikuplja se isključivo sanitarna otpadna voda bez oborinskih voda, a u drugom slučaju prikuplja se i dio oborinskih voda s dijelovima naselja koja se planiraju arhitektonski i urbanistički detaljno urediti. Obzirom na karakter naselja Velika kao općinskog i razvojnog centra sustav odvodnje naselja Velika treba biti u većem dijelu mješovitog tipa. Oborinske vode se mogu upuštati u Veličanku iz kanala oborinske odvodnje samo preko taložnica.

3.8.5.3. Uređenje vodotoka i voda

Na području Općine vodotoci su bujičnog karaktera, formiraju se na strnim obroncima planina, koji prelaze u središnji plato blago nagnut prema samoj dolini. Dolazi do čestog izlivanja vode pri pojavi maksimalnih kiša. Nakon pojave takvih kiša dolazi relativno

brzo do formiranja poplavnih voda bujičnog karaktera, koji u osnovnom koritu izazivaju potoke veće od kapaciteta, pa dolazi do izlivanja. Na većim vodotocima (većinom u naseljima) vršeni su regulacijski radovi, a u planu je regulirati daljnjih 2 km Veličanke, 3 km Stražemanke, 1 km Bozare i 2 km Glogovca.

Posebnu pažnju treba posvetiti uređenju bujica na području Općine, a naročito bujice Dubočanka, Veličanka, Radovanka i Stražemanka i to putem izgradnje retardacionih pregrada u višim dijelovima sliva.

Za zaštitu od štetnog djelovanja voda Vodnogospodarskom osnovom sliva rijeke Orljave i PPP-SŽ predviđa se izgradnja spojno-lateralnog kanala Stražemanka-Veličanka-Kaptolka sjeverno od naselja Trenkovo. Svrha mu je prevođenje voda potoka Stražemanka, Radovanka, Veličanka i Kiseljevca u sliv potoka Kaptolka kako bi se spriječilo plavljenje velikim vodama iz ovih korita naselja Trenkovo, Mihaljevci i Požega. Obzirom da će time doći do pogoršanja stanja u potoku Kaptolka, nužna je prethodna izgradnja retencijske brane "Kaptolka" kod Eminovaca.

Za rješenje problema odvodnje oborinskih voda s područja gospodarske zone naselja Velika, planira se izgradnja obodnog kanala u dužini od cca 4.100 m (do naselja Trenkovo).

U nizinskom dijelu Općine planirana je izgradnja ribnjaka, te retencije Radovanka na istoimenom vodotoku. Volumen planirane retencije iznosi 750.000 m³, a površina sliva iznad pregrade 6,56 km². Planirana retencija ima višenamjenski karakter tj. u službi je zaštite od štetnog djelovanja voda ali i u funkciji navodnjavanja.

Na području općine Velika razmatrana je mogućnost formiranja sustava zaštite od štetnih djelovanja voda putem izgradnje niza akumulacija. Do okončanja analize smještaja ovih objekata u prostor potencijalne lokacije su definirane kao područja od interesa za vodno gospodarstvo i ista su isključena iz prostora na kojima je moguća izgradnja objekata.

3.8.5.4. Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Samo je južni dio općine Velika unutar melioracijskog područja sliva rijeke Orljave. Riječ je o području uglavnom južno od ceste Kujnik-Lučinci-Toranj-Stražeman-Kutjevo čija se gornja topografska granica kreće oko 200 m.n.m. Ovo područje je identificirano kao područje na kojem su izgrađeni ili postoji potreba za izgradnjom sustava melioracijske odvodnje radi unapređenja poljoprivredne proizvodnje. Postojeći sustav (izgrađeni) ne funkcionira zbog neodržavanja pa je u idućem razdoblju planirana sanacija postojećeg sustava bez dogradnje novih objekata. Nakon uspostave funkcionalnog stanja postojećeg sustava u cijelom slivu Orljave pristupilo bi se aktivnostima na izgradnji novih objekata. Program daljnjeg razvitka melioracijskih sustava treba donijeti na temelju analize svih činitelja koji utječu na funkcioniranje sustava odnosno usklađen s programom razvoja sustava zaštite od štetnog djelovanja voda, korištenja voda i zaštite voda na cijelom slivnom području Orljava-Londža.

Izgradnjom planiranih akumulacija ostvarili bi se osnovni preduvjeti korištenja vode za navodnjavanje. Ukupne poljoprivredne površine s područja Općine nizvodno od ovih akumulacija su potencijalne površine za melioracijsko navodnjavanje.

3.9. POSTUPANJE S OTPADOM

Cjeloviti sustav gospodarenja otpadom može se definirati kao skup mjera koje se sastoje od nastajanja otpada, skupljanja i različitih načina obrade, a sve u skladu sa zaštitom okoliša, ekonomskom optimalizacijom i društvenom prihvatljivosti te sve obuhvaćeno praktičnim sustavom koji je prihvatljiv nekoj regiji (gradu).

Sustav obuhvaća uporabu širokog niza različitih metoda obrade i odlaganja otpada, kao npr. smanjenje nastajanja otpada, ponovnu uporabu i reciklažu, odlagališta, kompostiranje, spaljivanje kao i alternativne metode.

U središtu cjelovitog sustava zbrinjavanja otpada nalazi se skupljanje i izdvajanje otpada, jer isti ima vrlo veliki utjecaj na moguće načine obrade npr. kompostiranje i recikliranje. Reciklaža materijala svodi se na vađenje korisnih tvari iz tijeka otpada kao npr. papir, staklo, metali, PET, te njihovo slanje na obradu. Ostatni otpad se spaljuje ili odvozi na odlagalište. Jedna od mogućnosti je i izdvajanje biorazgradivog otpada i njegovo kompostiranje. Cjeloviti sustav zbrinjavanja otpada uključuje jednu, više ili sve od navedenih opcija.

Zakonom je propisano da se općine/gradovi moraju pobrinuti za zbrinjavanje komunalnog otpada. Komunalni otpad je, prema Zakonu o otpadu (NN, br. 34/95.) otpad iz kućanstava, otpad koji nastaje čišćenjem javnih površina i otpad sličan otpadu iz kućanstava koji nastaje u gospodarstvu, ustanovama i uslužnim djelatnostima.

Dijelovi komunalnog otpada svrstavaju se u opasni otpad ukoliko sadrže tvari koje imaju jedno od ovih svojstava: eksplozivnost, reaktivnost, zapaljivost, nagrizanje, nadržljivost, štetnost, toksičnost, infektivnost, kancerogenost, mutagenost, teratogenost, ekotoksičnost i svojstvo otpuštanja otrovnih plinova kemijskom reakcijom ili biološkom razgradnjom. Tvari s ovim svojstvima moraju se izdvojiti iz komunalnog otpada i dalje zbrinjavati na način koji propisuje zakon.

PPP-SŽ planirano je rješavanje problema zbrinjavanja otpada etapno kroz dvije faze:

1. faza - Aktivnosti oko djelovanja i utjecanja na poboljšanje sadašnjeg stanja kroz oblik organiziranog prikupljanja i zbrinjavanja otpada na jednoj deponiji-klasičnim načinom. Najpovoljnija lokacija deponije za takvu organizaciju za požeški kraj je odlagalište kod Alilovaca.
2. faza - Obuhvaća problematiku pronalaženja rješenja i jasnog definiranja vezanog za trajno zbrinjavanje otpada u Županiji.

Kako bi se gospodarenje otpadom na području općine Velika prilagodio obvezama iz PPP-SŽ, u sklopu planirane 1. faze pokrenute su aktivnosti na ustroju općinskog komunalnog poduzeća. Prva zadaća ovog poduzeća je proširenje broja naselja iz kojih se organizirano odvozi otpad na sva naselja uz ili južno od pravca Velika-Biškupci-Lučinci.

Eventualno uključenje i naselja u brdskom dijelu Općine ovisit će i o broju stanovnika u tim naseljima i ukupnoj sudbini tih naselja.

Prikupljeni otpad će se odlagati na regionalno odlagalište u Alilovcima koje je u funkciji, tako da ovim planom nije predviđeno formiranje odlagališta privremenog karaktera "Škomić" kod Antunovca kako je vidljivo u PPP-SŽ.

Za naselja Velika, Radovanci i Trenkovo se predlaže formiranje reciklažnih dvorišta unutar granica građevinskih područja ovih naselja. reciklažna dvorišta trebaju biti veličine od najmanje 500 m² i služiti odvojenom prikupljanju korisnih materijala iz otpada.

Postojeća neuređena odlagališta (registrirano 8 lokaliteta) nužno je hitno sanirati. Postupci sanacije će se odrediti projektom sanacije. Nužno je spriječiti daljnje negativne utjecaje odloženog otpada na okoliš, a konačni cilj sanacije je učiniti prostor potpuno neopasnim po zrak, tlo i vode (kako površinske tako i podzemne).

Do uspostave županijskog sustava zbrinjavanja inertnog neopasnog otpada planirano je inertni otpad s područja Općine odlagati na postojeće neuređeno odlagalište "Škomić" kod Trenkova.

Jalovinu nastalu tijekom eksploatacije mineralnih sirovina odlagati na postojećim jalovištima. Prilikom registracije novih eksploatacijskih polja u tijeku ishoda lokacijske dozvole nužno je predvidjeti i površinu za odlaganje jalovine te istu obraditi tijekom izrade rudarskog projekta eksploatacijskog polja.

Gospodarenje otpadom na području općine Velika, a unutar granice Parka prirode "Papuk" mora biti u skladu s PPPPO Parka prirode "Papuk".

3.10. SPRJEČAVANJE NEPOVOLJNA UTJECAJA NA OKOLIŠ

3.10.3. Mjere zaštite voda

Mjere za zaštitu voda su sljedeće:

- treba sačuvati vode koje su još čiste,
- treba dosljedno provoditi propisane mjere zaštite izvorišta za javnu vodoopskrbu (Veličanka, Božji zdenac i Stražemanka),
- za utvrđene vodonosnike, perspektivne za korištenje vode, potrebno je riješiti zaštitu ležišta vode izgradnjom sustava za odvodnju, zabranom odlaganja otpada i sprječavanjem prekomjerne upotrebe zaštitnih sredstava u poljoprivredi,
- započeto planiranje i izgradnju sustava za odvodnju otpadnih voda naselja potrebno je ubrzano nastaviti,
- na području vodonosnika je potrebno riješiti odvodnju i zbrinjavanje otpadnih voda stanovništva, industrije unutar građevinskog područja, te osobito farmi van građevinskih područja,
- treba spriječiti nastajanje zagađenja na malim vodotocima gdje uslijed moguće koncentracije zagađenja i ograničenog kapaciteta prijemnika, potrebne mjere zaštite prelaze tehničke ili ekonomske mogućnosti,
- kvalitetu površinskih i podzemnih voda treba stalno kontrolirati kao i kvalitetu efluenta kojima se u vode unose zagađenja,

- treba ukloniti sva divlja odlagališta otpada, te spriječiti nastajanje novih,
- dosljedno provoditi propisane mjere zaštite voda na eksploatacijskim poljima mineralnih sirovina,
- otpadne vode prije upuštanja u recipijente pročišćavati na uređajima za pročišćavanje otpadnih voda,
- treba načiniti katastar značajnijih zagađivača vodotoka.

3.10.4. Mjere zaštite tla

Pojave oštećenja i onečišćenja tala su sve češće i učestalije, od strane brojnih činitelja u prostoru. Najčešće su to ljudske aktivnosti (poljoprivreda, gospodarstvo, otpad itd.). U tom smislu, potrebno je vršiti kontinuirano praćenje stanja tala, te prikupljanje informacija o stanju tala, kako bi se u slučaju potrebe moglo djelovati i zaštititi od različitih vrsta onečišćenja. Zaštitu tla od onečišćenja potrebno je provoditi u funkciji zaštite poljoprivrednog zemljišta i proizvodnji zdrave hrane, te zdravlja ljudi, životinja i biljnog svijeta.

Kroz izradu PPUOV nastojalo se, kroz racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta, utjecati na zaštitu tla kroz smanjenje korištenja kvalitetnog poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredne svrhe, posebno u građevinsko zemljište.

Neobrađeno i zapušteno poljoprivredno zemljište potrebno je uz određene intervenciju (provođenje hidrotehničkih zahvata-melioracije), dovesti u stanje kvalitetne proizvodnje, razminirati minirane površine, sanirati površinske kopove i divlje deponije.

Potrebno je razvijati programe poljoprivredne proizvodnje, u cilju proizvodnje ekološki zdrave hrane. U područjima na prijelazu nizinskog i brdskog područja treba poticati razvoj vinogradarsko-voćarske proizvodnje.

U okviru šumskog zemljišta prisutan je trend smanjenja šumskih površina, što je posebno negativno kod nizinskih šuma koje se smatraju zaštitnim šumama, te je smanjenje ovih šuma potrebno usuglasiti sa Zakonom o šumama, te Šumsko-gospodarskom osnovom za određeno područje.

Budući da je najveći udio šumskog zemljišta državno te je i njihovo gospodarenje definirano na osnovu pravila struke, to je potrebno provesti i na dio privatnih šuma, te nastaviti radove na katastarskoj obradi svih privatnih šumskih površina Općine.

Šumsko zemljište, koje nije obraslo, potrebno je pošumiti.

3.10.5. Mjere zaštite zraka

Utvrđuju se sljedeće prioritetne mjere za sprječavanje onečišćenja zraka:

- izraditi katastar svih onečišćivača zraka na području Općine,
- oko postojećih i planiranih izvora onečišćavanja zraka potrebno je planirati podizanje zaštitnog zelenila,
- sanirati postojeća neuređena odlagališta otpada.

Općina u okviru samoupravnog djelokruga uspostavlja područnu mrežu za praćenje kakvoće zraka na svom području. Predstavničko tijelo Općine određuje lokacije postaja u područnoj mreži i donosi program mjerenja kakvoće zraka, te osigurava uvjete njegove provedbe.

3.10.6. Mjere zaštite od buke

Na području Općine imamo nekoliko mogućih izvora buke: kamenolom, gospodarske zone, ceste i željeznica.

Kao i kod zaštite zraka i na području zaštite od buke primarna mjera zaštite je utvrđivanje razina buke na području Općine. Sukladno Zakonu o zaštiti od buke, Općina osigurava izradu karte buke. Nakon izrade karte buke mogu se poduzeti mjere za njeno smanjenje ukoliko prelaze dopuštene razine definirane Pravilnikom o najvišim dopuštenim razinama buke u sredini u kojoj ljudi rade i borave.

Neke od mjera zaštite su sljedeće:

- podizanje zaštitnih ograda, nasipa i sl.,
- podizanje zaštitnog zelenila,
- zamjena stare tehnologije koja uzrokuje buku,
- gradnjom zaobilaznih cesta i umirivanjem prometa u stambenim zonama.

Pri izradi planova užeg područja (UPU) potrebno je odrediti predviđene razine buke, koje ne smiju prijeći najviše zakonom predviđene razine.

3.11. MJERE ZAŠTITE STANOVNIŠTVA OD RATNIH OPASNOSTI

3.11.1. Zone ugroženosti i sklanjanja stanovništva

Pravilnik o kriterijima za određivanje gradova i naseljenih mjesta u kojima se moraju graditi skloništa i drugi objekti za zaštitu (NN, br. 2/91.) utvrđuje da se skloništa i drugi objekti za zaštitu stanovništva, odnosno samo drugi objekti za zaštitu stanovništva grade u gradovima i naseljenim mjestima u kojima živi preko 2.000 stanovnika.

U općini Velika jedino naselje Velika ima preko 2.000 stanovnika.

Prema navedenom Pravilniku Velika se nalazi u 4 stupnju ugroženosti, što znači da je manje ugroženo naseljeno mjesto. Općina treba razdijeliti Veliku u jednu ili više zona ugroženosti u kojima se osigurava zaštita stanovništva u zaklonima.

3.12. INTERESI OBRANE

Na području Općine postoje dvije vojne lokacije, kao zone posebne namjene. To su:

- vojno vježbalište "Radovanci",
- rp "Papuk".

U zonama posebne namjene definirane su zone zabranjene izgradnje. U vojnom vježbalištu "Radovanci" potpuno je zabranjena bilo kakva izgradnja osim građevina za potrebe obrane (vidi kartografske prikaze br. 1. i 3.B).

Za rp "Papuk" je definirana zona zabranjene izgradnje na kartografskom prikazu br. 3.B.

II ODREDBE ZA PROVOĐENJE

1. UVJETI ZA ODREĐIVANJE NAMJENA POVRŠINA NA PODRUČJU OPĆINE

1.1. NAMJENA POVRŠINA

- (1.) U PPUOV površine za razvoj i uređenje prikazane su u kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjena površina" i određuju se za sljedeće namjene:
1. Površine za razvoj i uređenje naselja stalnog stanovanja:
    - građevinska područja petnaest naselja stalnog stanovanja (Antunovac, Biškupci, Doljanci, Draga, Lučinci, Milanovac, Oljasi, Poljanska, Potočani, Radovanci, Stražeman, Toranj, Trenkovo, Trnovac i Velika).
  2. Površine za razvoj i uređenje van naselja stalnog stanovanja
    - a) Građevinska područja
      - građevinska područja devet naselja povremenog stanovanja (Bartuljevci, Gonji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci i Smoljanovci),
      - građevinska područja povremenog stanovanja (Šaga, Ulica B. Trenka, te Draga-Sražeman),
      - građevinsko područje turističko-rekreacijske zone (Dubočanka),
      - građevinsko područje gospodarskog kompleksa (Veličanka I),
      - građevinsko područje vjerske građevine.
    - b) Površine za iskorištavanje mineralnih sirovina
      - eksploatacijsko polje tufa i tufita "Poljanska",
      - eksploatacijsko polje dolomita "Veličanka II",
      - eksploatacijsko polje geotermalne vode u naselju Velika.
    - c) Poljoprivredno tlo isključivo osnovne namjene
      - osobito vrijedno obradivo tlo,
      - vrijedno obradivo tlo,
      - ostala obradiva tla.
    - d) Šuma isključivo osnovne namjene
      - gospodarska šuma,
      - zaštitna šuma,
      - šuma posebne namjene,
    - e) Ostalo šumsko zemljište isključivo osnovne namjene
    - f) Ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište

- g) Vodne površine
  - vodotoci,
  - planirana retencija Radovanka.
- h) Posebna namjena
- i) Prometne površine
- j) Groblje
- k) Odlagalište

(2.) Površine određene u kartografskom prikazu br. 1. detaljnije se razgraničavaju na sljedeći način:

- sva građevinska područja (izgrađeni i neizgrađeni dio) prikazana su u kartografskim prikazima br. 4.A. do 4.L, na katastarskim podlogama u mjerilu 1:5.000.

Detaljna namjena građevinskih područja utvrđuje se prostornim planovima užih područja ili na temelju Odredbi za provođenje PPUOV (u daljnjem tekstu : Odredbe),

- područje za iskorištavanje mineralnih sirovina (eksploatacijska polja) utvrđuju se na temelju odobrenja nadležnog tijela državne uprave,
- osobito vrijedno poljoprivredno tlo detaljnije se određuje na temelju podataka o klasi poljoprivrednog zemljišta (pri čemu se I i II klasa smatraju osobito vrijednim obradivim tlom, a III, IV i V vrijednim obradivim tlom) ili specijaliziranom studijom ili elaboratom kojim se detaljnije definira bonitetna vrijednost tala,
- šume gospodarske namjene i ostalo šumsko zemljište isključivo osnovne namjene utvrđuju se na temelju podataka o šumskom zemljištu tijela Državne uprave nadležnog za katastarske poslove,
- zaštitna šuma i šuma s posebnom namjenom utvrđuje se na temelju Odluke o proglašenju zaštitne šume i šume s posebnom namjenom,
- namjena šuma u okviru Parka prirode "Papuk" smatra se orijentacijskom i konačno će se utvrditi kroz izradu Prostornog plana Parka prirode "Papuk",
- prirodni vodni tokovi i retencije određeni su obalnom crtom koju utvrđuje ustanova s javnim ovlastima nadležna za vodnogospodarstvo, ili crtom vodnog dobra kojeg utvrđuje Državna uprava za vode ili županijski ured nadležan za upravljanje vodama,
- područje posebne namjene je prostor od interesa za obranu, a utvrđuje se granicama vojnog kompleksa kojeg određuje nadležno tijelo obrane,
- prometne površine određuju se sukladno točki (3.) i (4.) ovih Odredbi,
- groblja izvan naselja se utvrđuju granicom postojeće katastarske čestice.

(3.) Prometne, energetske i vodnogospodarske građevine određene su funkcijom i kategorijom i prikazane na kartografskim prikazima br. 2.A. do 2. D.

Prostor za prometne i infrastrukturne građevine utvrđuje se na sljedeći način:

- za postojeće građevine prostor je utvrđen stvarnom parcelom i pojasom primjene posebnih uvjeta prema posebnim propisima. Sve postojeće građevine, bilo da se zadržavaju ili uklanjaju, mogu se rekonstruirati pri čemu su moguće korekcije trase sukladno PPP-SŽ u cilju poboljšanja funkcioniranja građevine.

Korekcija trase moguća je u širini pojasa primjene posebnih uvjeta prema posebnim propisima,

- trase novih infrastrukturnih građevina su orijentacijske i moguće ih je mijenjati unutar koridora čija ukupna širina iznosi:
  - za planiranu novu trasu ceste od Velike do Požege 200,0 m,
  - za planiranu obilaznicu Biškupaca 50,0 m,
  - za međumjesni (visokotlačni) plinovod 100,0 m,
  - za međumjesni (srednjetlačni) plinovod, 10,0 m,
  - za nadzemni dalekovod prijenosa električne energije 2x400 kV Ernestivno-Međurić 70,0 m pošto je izrađena SUO i dobivena lokacijska dozvola,
  - za vodove vodoopskrbnog sustava, 20,0 m,
  - vodovi do objekata prikazanih simbolima- vezano na stvarni smještaj objekata,
  - lateralni kanal Stražemanka-Veličanka-Kaptolka 100,0 m,
  - za vodove na reguliranju vodotoka prema projektnoj dokumentaciji.

Širina koridora iz stavka 2. ove točke utvrđuje se simetrično u odnosu na os infrastrukturne građevine, prikazane u kartografskom prikazu.

Iznimno, širine novih infrastrukturnih koridora iz stavka 2. ove točke ne primjenjuju se u građevinskim područjima unutar kojih su koridori utvrđeni u kartografskim prikazima građevinskih područja br. 4.L (Velika), br. 4.B (Biškupci) i br. 4.C (Milivojevci).

- (4.) Lokacija novih građevina prometa i infrastrukture koje su u PPUOV prikazane simbolom su orijentacijske, a detaljnije se utvrđuju na sljedeći način:
- za baznu postaju (GSM)-Velika s neophodnim kabelskim vodovima u radijusu 100,0 m,
  - za trafostanicu (u daljnjem tekstu : 10(20)/0,4 kV TS) prijenosa u radijusu 100,0 m od predložene načelne lokacije,
  - za redukcijsku stanicu (u daljnjem tekstu : RS) 100,0 m,
  - za crpilište na temelju vodoistražnih radova,
  - lokacije uređaja za pročišćavanje otpadnih voda 100,0 m,
  - za planiranu retenciju na temelju projektne dokumentacije,
  - za ostale građevine na temelju projekta.

1.2. PODRUČJA POSEBNIH OGRANIČENJA U KORIŠTENJU

(5.) U PPUOV utvrđuju se sljedeća područja posebnih ograničenja u korištenju:

- zaštićeni dijelovi prirode,
- područje osobito vrijednog krajobraza,
- zaštićena kulturna dobra,
- područje pojačane erozije,
- vodonosno područje,
- vodozaštitno područje crpilišta "Stražemanka" i "Veličanka",
- poplavno područje,
- inundacijski pojas (koji još nije definiran),
- područje od interesa za vodno gospodarstvo,
- koridori za planirane infrastrukturne građevine,
- zaštitne i sigurnosne zone oko građevina obrane.

Područja posebnih ograničenja iz stavka 1., alineje 1-10 prikazana su na kartografskim prikazima br. 3.A., 3B., 3.C, 4.B, 4.D, 4.E, 4.G, 4.I, 4.J, 4.K i 4.L.

(6.) Područja posebnih ograničenja u korištenju detaljnije se utvrđuju na sljedeći način:

- zaštićeni dijelovi prirode na temelju akata o zaštiti,
- dijelovi prirode predloženi za zaštitu sukladno posebnom propisu. Granica područja predloženog za zaštitu u PPUOV može se izmijeniti nakon proglašenja zaštićenog područja, sukladno aktu o zaštiti. Na dijelove koji nisu zaštićeni aktom o zaštiti primjenjivat će se Odredbe PPUOV, sukladno postojećem načinu korištenja,
- područje osobito vrijednog krajobraza prema kartografskim prikazima 3.B, 4.B, 4.D, 4.E, 4.F, 4.G, 4.I, 4.J, 4.K i 4.L.
- zaštićena kulturna dobra na temelju akata o zaštiti,
- kulturna dobra predložena za registraciju na temelju posebnog zakona,
- područje pojačane erozije na temelju granica koje utvrđuje nadležna pravna osoba s javnim ovlastima,
- eksploatacijsko polje mineralne sirovine na temelju rudarskog projekta,
- vodonosno područje na temelju vodoistražnih radova,
- vodozaštitno područje crpilišta na temelju Odluke o sanitarnim zonama crpilišta donesene sukladno posebnom propisu,
- granicu poplavnog područja i inundacijskog pojasa utvrđuje ustanova s javnim ovlastima nadležna za vodnogospodarstvo,
- zaštitne i sigurnosne zone oko građevina obrane utvrđuje nadležno tijelo obrane,

- područje od interesa za vodno gospodarstvo na temelju projektne dokumentacije.
- (7.) Uvjeti korištenja zaštićenih dijelova prirode, kulturnih dobara, vodozaštitnog područja crpilišta, poplavnog područja i inundacijskog pojasa te uvjeti gradnje u odnosu na intenzitet potresa utvrđuju se na temelju posebnih propisa.
- (8.) Na području koje se predlaže za zaštitu prirode kao i na području osobito vrijednog krajobraza primjenjuju se uvjeti utvrđeni u točkama (276.), (277.) i (278.) ovih Odredbi.
- (9.) Na području pojačane erozije zabranjuje se:
- uklanjanje grmlja i visokog zelenila,
  - obrada poljoprivrednih površina i sađenje kultura okomito na slojnice terena,
  - izgradnja kojom se narušava stabilnost tla.

Projekti za gradnju na ovom području moraju sadržavati dokaz da se gradnjom ne narušava stabilnost tla.

- (10.) Na vodonosnom području i na prostoru rezerviranom za zone sanitarne zaštite crpilišta, do donošenja Odluke o zaštiti izvorišta, uvjeti korištenja i gradnje utvrđuju se sukladno uvjetima utvrđenim posebnim propisom za III zonu sanitarne zaštite.

Nakon donošenja Odluke o zaštiti izvorišta, na područjima iz stavka 1. koja se nalaze van zona sanitarne zaštite primjenjivat će se Odredbe PPUOV, sukladno postojećem načinu korištenja.

Unutar područja od interesa za vodno gospodarstvo nije dozvoljena izgradnja građevina koje se po ovim Odredbama mogu graditi van građevinskog područja.

- (11.) U koridorima planiranih prometnica i infrastrukture, čije širine su utvrđene u točki (3.) ovih Odredbi ne mogu se do utvrđivanja točne trase i lokacije planirati i graditi stambene i gospodarske građevine koje se sukladno Odredbama PPUOV mogu graditi van građevinskih područja.

Iznimno, u koridorima nadzemnih elektroenergetskih građevina moguća je gradnja gospodarskih građevina, sukladno uvjetima pravne osobe s javnim ovlastima nadležne za gospodarenje elektroenergetskim građevinama.

Na prostoru određenom za koridore i lokacije prometnih i drugih infrastrukturnih građevina, a koji preostane nakon izgradnje građevine, prestaje ograničenje iz stavka 1. ove točke.

- (12.) U zaštitnim i sigurnosnim zonama oko građevina obrane ograničava se korištenje prostora na sljedeći način:

Zabranjuje se bilo kakve izgradnja osim građevina za potrebe obrane.

2. UVJETI ZA UREĐENJE PROSTORA

2.1. GRAĐEVINE OD VAŽNOSTI ZA DRŽAVU

- (13.) Na području Općine Velika izgrađene su ili se planira gradnja sljedećih građevina od važnosti za Državu:

- a) Prometne građevine
  - Cestovne građevine s pripadajućim objektima i uređajima:
    - rekonstrukcija trase državne ceste D49
- b) Energetske građevine
  - Postojeća građevina je za prijenos električne energije, i to:
    - DV 400 kV; Ernestinovo-Tumbri.
  - Planirana građevina je za prijenos električne energije, it o:
    - DV 2x400 kV; Zagreb-Ernestinovo (dionica Međurić-Krndija).
- c) Građevine posebne namjene
  - vojno vježbalište Radovanci,
  - rp "Papuk".

2.2. GRAĐEVINE OD VAŽNOSTI ZA ŽUPANIJU

(14.) Na području Općine izgrađene su ili se planira gradnja sljedećih građevina od važnosti za Županiju:

- a) Prometne građevine
  - Cestovne građevine s pripadajućim objektima i uređajima:
    - mreža županijskih cesta,
    - trasa nove ceste između Velike i Požege,
    - rekonstrukcija županijske ceste Ž 4100 i Ž 4101 kod Biškupaca (obilaznica).
  - Željezničke građevine s pripadajućim objektima, postrojenjima i uređajima, osim industrijskih kolosjeka
    - željeznička pruga II reda Pleternica-Velika.
  - Poštanski promet
    - postojeća građevina poštanskog prometa je poštanski ured (u daljenjem tekstu : PU) PU Velika.

Planiranih građevina poštanskog prometa u sljedećem planskom razdoblju neće biti.

- Telekomunikacije

Postojeće građevine telekomunikacija su:

- UPS Oljasi,
- UPS Biškupci,
- UPS Trenkovo,
- UPS Velika,
- Bazne postaje (GSM).

Planirane građevine telekomunikacija su:

- Bazne postaje (GSM) koje se u pravilu u manje naseljenim područjima planiraju na svakih 10,0 km, a barem 1 na svakih 2 km u urbanim područjima.

b) Energetske građevine

- Postojećih građevina za transport plina nema, a planiraju se sljedeće:
  - redukcijska stanica (RS) Velika,
  - mjesni (visokotlačni) plinovod.
- Postojeće elektroenergetske građevine su za distribuciju električne energije, i to:
  - TS 35/10(20) kV Velika,
  - DV 35 kV; Požega-Velika.

Planirana građevina je za distribuciju električne energije, i to:

- DV 35 kV; Velika-Orljava.
- Građevine eksploatacije mineralnih sirovina
  - eksploatacijsko polje tufa i tufita,
  - eksploatacijsko polje dolomita "Veličanka II"
  - geotermalne vode u Velikoj.

c) Vodne građevine

- Regulacijske i zaštitne vodne građevine
  - lateralni kanal Stražemanka-Veličanka-Kaptolka,
  - planirana retencija Radovanka.
- Građevine za korištenje voda
  - vodocrpilišta "Stražemanka" i "Veličanka"
  - magistralni vodoopskrbni vodovi

d) Športske građevine

- Skijalište Nevoljaš,
- Golf igralište.

(15.) Prostor za građevine od važnosti za Državu i Županiju osigurava se na sljedeći način:

- za prometne i infrastrukturne građevine sukladno točki (3.) i (4.) ovih Odredbi,
- igralište za golf s 9 rupa s pratećim sadržajima planira se na k.č. br.490/2, 490/1, 489, 488,487, 486, 485, 484, 483, 482, 481, 480, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 482/2, 427, 428/1, 432, 431, 430, 429, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 402, 403, 428, 425, 422, 424, 423, 414,

413, 415, 418, 412, 416, 417, 419, 420, 421, 410, 219, 218, 215, 217, 218, 214, 213, 212, 211, dio 1219, dio 1220, dio 401, dio 404, dio 411, dio 209/2, dio 209/1 i dio 210/1 u k.o. Radovanci, te 798, 795, 796, dio 891, dio 892, dio 799/1, dio 890, dio 799/2, dio 797, dio 794 i dio 405 u k.o. Velika. Površina ovih čestica je 28,52 ha tako da je prije pristupa realizaciji golf igrališta potrebno utvrditi da li je na ovoj lokaciji moguće osigurati dodatni prostor za igralište s 18 rupa, pošto je konačni cilj golf igralište s 18 rupa,

- prostor za građevine posebne namjene utvrđen je u okviru postojećih granica građevinskih čestica vojnog kompleksa.

- (16.) Na kartografskim prikazima 2.A. do 2.D. sve građevine iz točke (13.) i (14.) ovih Odredbi označene su kao postojeće građevine i građevine koje su PPUOV planirane za gradnju. Sukladno tome, prostor za gradnju građevina od važnosti za Državu i Županiju osigurava se prema točki (3.) i (4.) ovih Odredbi.

2.3. GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA

2.3.1. Namjena građevina u građevinskom području naselja

- (17.) U građevinskom području naselja ne smiju se graditi građevine koje bi svojim postojanjem i uporabom neposredno ili posredno ugrožavale život, zdravlje i rad ljudi u naselju, odnosno vrijednosti čovjekova okoliša, niti se smije zemljište uređivati ili koristiti na način koji bi izazvao takve posljedice.

- (18.) U građevinskom području naselja stalnog stanovanja mogu se graditi građevine stambene, mješovite, javne i društvene namjene, gospodarske, športsko-rekreacijske, komunalne i posebne namjene, pomoćne i prometne građevine i građevine infrastrukture, te ostale građevine u funkciji razvoja i uređenja naselja, a prema uvjetima utvrđenim u PPUOV.

- (19.) U građevinskim područjima naselja povremenog stanovanja mogu se graditi građevine povremenog stanovanja, ugostiteljsko-turističke i športsko-rekreacijske namjene, poljoprivredne građevine (osim građevina za uzgoj životinja), građevine infrastrukture i ostale građevine u funkciji odmora i rekreacije.

Iznimno, u naseljima Bratuljevci, Gonji Vrhovci, Kantrovci, Klisa, Markovac, Milivojevci, Nježić, Ozdakovci i Smoljanovci, koja se u PPUOV utvrđuju kao naselja povremenog stanovanja, mogu se pored građevina iz stavka 1., graditi i građevine iz točke (18.) ovih Odredbi.

- (20.) U građevinskom području naselja pojedina područja mogu imati pretežitu namjenu.

Područje obiteljskog stanovanja je područje koje je izgrađeno ili na kojem se planira izgradnja pretežito obiteljskih stambenih građevina.

Zona višestambene gradnje je područje veće od 0,5 ha, na kojem je izgrađeno ili se planira gradnja višestambenih građevina.

Proizvodna zona u građevinskom području naselja je područje veće od 0,5 ha, na kojem je izgrađeno ili se planira gradnja pretežito proizvodnih građevina.

Poslovna zona je područje veće od 0,5 ha, na kojem je izgrađeno ili se planira gradnja gospodarskih građevina pretežito poslovne namjene.

Ugostiteljsko-turistička zona je područje veće od 0,5 ha, na kojem je izgrađeno ili se planira gradnja građevina turističko-ugostiteljske namjene.

Mješovita gospodarska zona je područje veće od 0,5 ha, na kojem je izgrađeno ili se planira izgradnja različitih gospodarskih djelatnosti, a niti jedna od njih nije obvezno pretežita.

Športsko-rekreacijska zona je područje veće od 0,5 ha na kojem je izgrađeno ili se planira gradnja pretežito športskih i rekreacijskih sadržaja.

Zona građevina društvenih djelatnosti je zona u kojoj je izgrađeno ili se planira gradnja više od jedne osnovne građevine različitih društvenih djelatnosti.

- (21.) Detaljna namjena površina i građevina utvrđuje se u dokumentima uređenja užih područja, u kojima se mogu utvrditi i drugačiji uvjeti gradnje od uvjeta utvrđenih u PPUOV, ako je to njegovim odredbama dozvoljeno.

2.3.2. Opći uvjeti gradnje i uređenja prostora u građevinskom području naselja

- (22.) Opći uvjeti gradnje primjenjuju se na sve građevne čestice i građevine u građevinskom području naselja stalnog i povremenog stanovanja.

2.3.2.1. Građevne čestice

- (23.) Građevna čestica je zemljište koje omogućuje gradnju i korištenje čestice sukladno Odredbama PPUOV, koja ima direktan pristup s javne površine, a formira se prema postupku utvrđenom Zakonom o prostornom uređenju (u daljnjem tekstu : Zakon).

Javnom površinom iz stavka 1., smatra se ulični koridor širine utvrđene u točkama (209.)- (211.) ovih Odredbi, koji je kao javna površina spojen na sustav uličnih koridora u naselju i za koji su riješeni imovinsko-pravni odnosi.

Iznimno, čestica na kojoj su postojeće legalno izgrađene građevine može imati osiguran pristup na drugi način (služnost prolaza preko druge čestice i sl.).

- (24.) Za građevine privremenog karaktera koje se postavljaju na javne površine (kiosci, nadstrešnice za sklanjanje ljudi u javnom prometu, tende, ljetni vrtovi i slično) ne formiraju se građevne čestice nego se postavljaju na građevnu česticu javne površine.
- (25.) Za linearne infrastrukturne građevine (osim cesta) ne formiraju se građevne čestice nego se iste vode po postojećim česticama osim za pojedinačne građevine na trasi, kada je zbog funkcioniranja građevine potrebno formirati građevnu česticu.
- (26.) Građevna čestica za ceste i druge javno-prometne površine ne mora se formirati kao jedinstvena katastarska čestica.
- (27.) Građevna čestica infrastrukturne građevine koja je u funkciji prometa, veza, energetike, vodoopskrbe, odvodnje, vodoprivrede, (trafostanice, mjerno-redukcijske stanice, telekomunikacijski stupovi i sl.), može imati minimalnu površinu jednaku tlocrtnoj veličini građevine i ne mora imati regulacijsku liniju. Ukoliko se ta vrsta građevina postavlja na javnu površinu ili na građevnu česticu neke druge građevine ne mora se formirati posebna građevna čestica.

- (28.) Zajednička međa građevne čestice i javne površine je regulacijska linija, a dvorišne međe su međe građevne čestice sa susjednim katastarskim česticama, koje nisu javne.
- (29.) Koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) je odnos površine zemljišta pod svim građevinama na građevnoj čestici i ukupne površine građevne čestice.
Zemljište pod građevinom je vertikalna projekcija nadzemnih zatvorenih dijelova građevine na građevnu česticu.
- (30.) Koeficijent iskorištenosti građevne čestice (k_{is}) je odnos ukupne bruto izgrađene površine svih građevina na građevnoj čestici i površine građevne čestice.
Bruto izgrađena površina građevine je površina svih podzemnih i nadzemnih etaža. Površina nadzemne etaže je površina svih zatvorenih dijelova etaže, uključujući i lođe.

2.3.2.2. Način i uvjeti gradnje građevina

- (31.) Način gradnje građevine određen je položajem građevine u odnosu na dvorišne međe parcele.
S obzirom na način gradnje sve građevine mogu biti: samostojeće, dvojne i skupne.
- (32.) Samostojeće građevine su one koje se grade na udaljenosti min. 3,0 m od dvorišne međe.
Iznimno od stavka 1., samostojeće građevine mogu se jednom svojom stranom približiti dvorišnoj međi i na manju udaljenost, ali ne manju od 0,5 m, pod sljedećim uvjetima:
- susjedna neizgrađena građevna čestica, od koje je samostojeća građevina udaljena manje od 3,0 m, mora imati širinu min. 12,0 m,
  - udaljenost samostojeće građevine od postojeće građevine na susjednoj čestici mora biti min. 3,0 m.
- (33.) Dvojne građevine se jednom svojom stranom prislanjaju na dvorišnu među, a udaljenosti drugih strana građevine od ostalih dvorišnih međa je min. 3,0 m.
- (34.) Skupne građevine se dvjema stranama prislanjaju na dvorišne međe.
- (35.) Sve građevine koje se grade južno od dječjeg vrtića, jaslica ili osnovne škole moraju biti od njih udaljene min. 3,0 svoje visine.
- (36.) Na pročelju građevine koja je udaljena manje od 3,0 m od dvorišne međe, ne mogu se projektirati niti izvoditi otvori.
Otvorima iz prethodnog stavka ne smatraju se fiksna ustakljenja neprozirnim staklom, veličine do 60x60 cm, dijelovi zida od neprozirnog materijala, te ventilacijski otvori promjera do 15 cm, odnosno 15x20 cm ako su pravokutnog oblika.
- (37.) Udaljenost građevine od međe je udaljenost vertikalne projekcije svih zatvorenih, otvorenih i natkrivenih konstruktivnih dijelova građevine osim balkona, na građevnu česticu, uključivši i terase u prizemlju građevine kada su iste konstruktivni dio podzemne etaže.

- Udaljenost se uvijek mjeri okomito na među i to od vanjske završno obrađene plohe koja zatvara građevinu.
- (38.) Udaljenost ležećih krovnih otvora od međe mjeri se od najbliže točke plohe krova, uz sam rub otvora, a kod stojećih krovnih otvora od najbliže točke okvira ili drugog elementa koji zatvara taj otvor.
- (39.) Građevine mogu imati istake do 30,0 cm izvan građevne čestice na javnu površinu i to:
- u nadzemnim etažama: profilacije u žbuci i druge ukrasne elemente na pročelju te jednu stubu na ulazu u građevinu;
  - u podzemnim etažama: temelje i zaštitu hidroizolacije,
- (40.) Streha građevine može biti konzolno istaknuta do 1,0 m od regulacijske linije na javnu površinu, a njena visina na najnižem dijelu mora biti min. 3,0 m od javne površine.
- (41.) Građevine mogu imati pojedine istaknute dijelove izvan građevne čestice na javnu pješačku, kolno-pješačku ili zelenu površinu i to:
- konzolno izvedene balkone, loggie, erkere i pojedinačne zatvorene dijelove građevine pod uvjetom da svijetla visina između uređene javne površine i donjeg ruba istaka ne bude manja od 3,0 m, da istak ne bude više od 1,5 m u javnu površinu i da se odvodnja istaknutog dijela ne smije izvesti na javnu površinu. Maksimalna bruto građevinska površina istaknutih dijelova pojedine etaže ne smije biti veća od 5% bruto građevinske površine etaže;
  - konzolno izvedene nadstrešnice i sl., i to u dijelu pročelja između gornjeg ruba otvora prizemlja i donjeg ruba otvora etaže iznad prizemlja građevine pod uvjetom da svijetla visina između uređene javne površine i donjeg ruba istaka ne bude manja od 3,0 m i da vertikalna projekcija istaka bude udaljena minimalno 0,5 m od ruba kolnika;
  - pristupne stube ispod nivoa terena do ulaza u poslovni prostor u podrumu maksimalno zajedno s ogradom istaknute 1,3 m od regulacijskog pravca pod uvjetom da preostala slobodna širina pješačke komunikacije bude minimalno 2,25 m i da se oko stuba izvede ograda visine 1,0 m;
  - pristupne stube do ulaza u prizemlje građevine, rampe i uređaji za pristup invalida pod uvjetom da preostala slobodna širina pješačke komunikacije bude minimalno 2,25 m i da se oko stuba izvede ograda visine 1,0 m;
  - svjetlarnike za podrumске prozore maksimalno istaknute 1,0 m, pod uvjetom da budu odozgo pokriveni staklenom opekrom, drugim prozirnim materijalom ili metalnom rešetkom u ravnini pješačke komunikacije;
  - liftovi za pristup do podrumске etaže istaknuti max. 1,5 m pod uvjetom da budu u ravnini pješačke staze
  - priključke na komunalnu infrastrukturu.
- (42.) Ako je postojeća građevina izgrađena na više katastarskih čestica može se rekonstruirati u postojećim vanjskim gabaritima građevine.
- (43.) Postojeća građevina je građevina izgrađena prije 15.02.1968. godine ili je izgrađena na temelju građevne dozvole izdane do stupanja na snagu PPUOV.

- (44.) Elementi kojima se određuje veličina građevine u ovome PPUOV su: površina građevine (m²), bruto izgrađena površina građevine (m²), visina građevine (m), etažna visina građevine (oznaka i broj etaža).

Površina i bruto izgrađena površina građevine utvrđuju se sukladno stavku 2. točke (29.) i stavku 2. točke (30.) ovih Odredbi.

Visina građevine je ukupna visina građevine od kote terena do najviše točke građevine. Dimnjaci, antene, ventilacijski elementi i drugi slični istaci unutar kojih se ne nalaze zatvorene prostorije ne uračunavaju se u visinu građevine.

Etažna visina građevine je visina građevine izražena u broju etaža.

Etaže građevine su: podrum (P_o), suteran (S), prizemlje (P), katovi i potkrovlje (P_k).

- (45.) Podrumom se smatra etaža čija kota gornjeg ruba stropne konstrukcije nije viša od 1,0 m od kote konačno zaravnatog terena, gledano s ulične strane, i koja je s najmanje jednom polovicom volumena ukopana u teren.
- (46.) Suteranom se smatra etaža čija kota gornjeg ruba stropne konstrukcije nije viša od 1,6 m od konačno zaravnatog terena, gledano s ulične strane, i koja je najmanje jednom polovicom volumena ukopana u teren.
- (47.) Potkrovljem se smatra tavanski prostor sa stambenom, mješovitom ili gospodarskom namjenom čiji nadozid iznad stropne konstrukcije donje etaže nije viši od 1,50 m i čiji su prozori izvedeni na zabatnom zidu, u kosini krova ili kao stojeći krovni prozori.

U potkrovlju se može planirati samo prostor u jednoj razini.

- (48.) Otvori i balkoni paralelni s dvorišnom međom ili koji su položeni pod kutem manjim od 45° u odnosu na dvorišnu među moraju od nje biti udaljeni min. 3,0 m.
- (49.) Bočna strana balkona, lođe, terase i otvorenih pristupnih stuba koja se nalazi na udaljenosti manjoj od 1,0 m od dvorišne međe mora se zatvoriti neprozirnim materijalom u visini min. 1,80 m od gornje plohe poda.
- (50.) Ukoliko na zidu postojeće građevine izgrađene uz dvorišnu među ili na udaljenosti manjoj od 1,0 m, postoje legalno izgrađeni otvori, isti se moraju zaštititi na način da se oko otvora izvede svjetlarnik. Svjetlarnik mora biti širi od otvora za 0,10 m sa svake strane, ali ne uži od 1,0 m. Udaljenost nasuprotnog zida svjetlarnika od prozora iznosi min. 1,0 m.

Ukoliko se radi o ventilacijskim otvorima isti se moraju zaštititi samo ako se nalaze na samoj međi i to svjetlarnikom dimenzije 1,0x1,0 ili ventilacijskim kanalom spojenim na ventilacijski otvor. Ventilacijski kanal mora izlaziti u vanjski prostor.

Moguća su i drugačija rješenja, uz suglasnost susjeda.

- (51.) Građevine se moraju oblikovati sukladno osobitostima lokacije, okolnog područja i krajolika u kojem se građevina nalazi.
- (52.) Oborinske vode ne smije se odvoditi na susjednu građevnu česticu ili građevinu.
- (53.) Oborinske vode s javnih površina odvođene se sukladno rješenju odvodnih voda u naselju.

- (54.) Maksimalne visine i etažne visine građevina kao i koeficijenti izgrađenosti (k_{ig}) utvrđene ovim Odredbama mogu se mijenjati samo prostornim planovima užih područja.

2.3.2.3. Uvjeti uređenja građevnih čestica

- (55.) Na međama građevne čestice za gradnju građevina mogu se podizati ograde, ako planovima užih područja nije drugačije određeno.

Uz regulacijsku liniju se izvode ulične ograde, a uz dvorišne međe dvorišne ograde.

Ulična ograda može biti visine max. 1,80 m, a dvorišne max. 2,0 m, ako planovima užih područja nije drugačije određeno.

Ulična ograda i dio dvorišne ograde do dubine 15,0 m od regulacijske linije mora biti transparentna s kamenim, ciglenim ili betonskim podnožjem ne višim od 80 cm ili od živice.

Dio ograde iznad punog podnožja mora biti izveden prozračno od drveta, pocinačne žice ili drugog materijala.

Ulična ograda se može izgraditi ako je regulacijska linija utvrđena sukladno stavku 2. točke (23.) ovih Odredbi.

- (56.) Odvodnja voda s građevne čestice ne smije se riješiti na štetu susjednih čestica i građevina.

2.3.2.4. Način i uvjeti priključenja građevne čestice odnosno građevine na javnu prometnu površinu i komunalnu infrastrukturu

- (57.) Građevna čestica mora imati direktan pristup s javne površine, sukladno točki (23.) ovih Odredbi.

- (58.) Kolni pristup od ceste do građevne čestice mora biti širine min. 3,0 m, ako planovima užih područja nije drugačije riješeno.

Prilikom izgradnje kolnih pristupa preko javne površine ne smiju se ugrožavati postojeće građevine na javnoj površini ili onemogućavati njihovo korištenje.

- (59.) Ako na dijelu građevinskog područja postoji vodoopskrbna i kanalizacijska mreža, građevine se obvezno moraju priključiti na mrežu.

- (60.) Na neizgrađenom dijelu građevinskog područja, koje je prikazano na kartografskim prikazima građevinskog područja, ne može se graditi ako zemljište nije komunalno opremljeno na minimalnoj razini.

Minimalna razina komunalne opremljenosti u građevinskim područjima naselja stalnog stanovanja je sljedeća:

- kolnik izveden u kamenom materijalu (makadam) min. širine 4,0 m, ili potvrda da je Općina preuzela obvezu izgradnje kolnika,
- mogućnost priključka na elektroenergetsku mrežu,
- mogućnost priključka na javni vodovod ili na vlastiti bunar.

Osiguranje minimalne razine komunalne opremljenosti prema prethodnom stavku nije obvezno za građevine povremenog stanovanja te građevine koje za

svoju funkciju ne trebaju kolni prilaz, odnosno elektroenergetski i vodovodni priključak.

2.3.3. Uvjeti gradnje stambenih građevina

2.3.3.1. Obiteljske stambene građevine

(61.) Obiteljska stambena građevina može biti jednoobiteljska i višeobiteljska.

Jednoobiteljska stambena građevina je građevina s jednim stanom.

Višeobiteljska stambena građevina je građevina s najviše 3 stana.

(62.) Obiteljska stambena građevina ne može se graditi u proizvodnim i mješovitim gospodarskim zonama, izuzev ako je postojećim planovima užih područja drugačije određeno.

(63.) Na jednoj građevnoj čestici obiteljskog stanovanja može se graditi samo jedna obiteljska stambena građevina te građevine gospodarske i pomoćne namjene, sukladno ovim Odredbama.

Iznimno, ako na građevnoj čestici ima više postojećih obiteljskih stambenih građevina, moguća je njihova rekonstrukcija ili zamjenska gradnja pod uvjetom da se ne povećava postojeći koeficijent izgrađenosti (k_{ig}), ako je veći od dozvoljenog u točki (64.) ovih Odredbi, a zamjenske građevine se moraju graditi sukladno ostalim uvjetima Odredbi PPUOV. Etažna visina dvorišnih zamjenskih građevina može se povećavati samo za podrum i potkrovlje.

Iznimno od stavka 1. ove točke u slučaju da je postojeća stambena građevina zaštićena sukladno posebnom zakonu (ili je u PPUOV utvrđena kao posebno vrijedna), na jednoj građevnoj čestici može se dozvoliti gradnja dvije stambene obiteljske građevine, pod uvjetom da se zaštićena (ili osobito vrijedna) građevina zadrži u izvornom obliku.

Gospodarske građevine koje se mogu graditi na građevnoj čestici obiteljskog stanovanja utvrđene su u točki (99.) ovih Odredbi.

Veličina i način korištenja građevne čestice

(64.) U građevinskom području naselja utvrđuju se sljedeće najmanje veličine i najveći koeficijenti izgrađenosti građevnih čestica za obiteljsku stambenu gradnju:

NAJMANJA VELIČINA I NAJVEĆI KOEFICIJENT IZGRAĐENOSTI GRAĐEVNIH ČESTICA ZA OBITELJSKE STAMBENE GRAĐEVINE

Tablica br. 37.

NAČIN GRADNJE	NAJMANJA VELIČINA GRAĐEVNE ČESTICE (m ²)	NAJVEĆI KOEFICIJENT IZGRAĐENOSTI (k_{ig})
a) Samostojeći	300	0,3
b) Dvojni	250	0,4
c) Skupni	200	0,5

IZVOR PODATAKA. ZPO-OSIJEK

Ako je postojeća parcela dubine veće od 100,0 m, najveći koeficijent izgrađenosti izračunava se na temelju površine koju čini dio parcele dubine 100 m.

(65.) Iznimno od točke (64.) ovih Odredbi, veličina parcele i koeficijent izgrađenosti mogu se utvrditi i drugačije u sljedećim slučajevima:

- kod zamjene postojeće obiteljske građevine novom, (u slučaju da nisu ispunjeni uvjeti za veličinu građevne čestice iz točke (64.) ovih Odredbi), nova se građevina može graditi na postojećoj građevnoj čestici manje veličine, a koeficijent izgrađenosti može biti veći, ali ne veći od postojećeg, ili
  - za uglovne građevne parcele čija površina je manja od 260,0 m², na kojima se gradi građevina na skupni način gradnje, koeficijent izgrađenosti (k_{ig}) može biti i veći, ali ne veći od 0,75, ili
  - kada je to uvjetovano uvjetima zaštite kulturnih dobara.
- (66.) Obiteljske stambene građevine mogu se graditi do najviše 30,0 m dubine građevne čestice, mjereno od regulacijske linije.
- Iznimno, građevine se mogu graditi i na većoj dubini, ako je tako riješeno planovima užih područja.

Uvjeti gradnje građevina

- (67.) Minimalna površina obiteljske stambene građevine mora biti tolika da zadovoljava osnovne uvjete suvremenog stanovanja, podrazumijevajući i sve higijensko-tehničke standarde.
- (68.) Etažna visina obiteljske stambene građevine ne može biti veća od podruma ili suterena, prizemlja, kata i potkrovlja.
- (69.) Na udaljenosti većoj od 20,0 m od regulacijske linije visina zida obiteljske stambene građevine prema susjednoj čestici može iznositi najviše 4,5 m od kote terena, uvećanih za udaljenost od najbliže dvorišne međe.

2.3.3.2. Višestambene građevine

- (70.) Višestambena građevina je građevina s najmanje 4 stana.
- (71.) Višestambene građevine se mogu graditi u zoni višestambene, obiteljske, mješovite i poslovne gradnje.

Veličina i način korištenja građevne čestice

- (72.) Na jednoj građevnoj čestici može se graditi samo jedna višestambena građevina i pomoćne građevine u funkciji višestambene građevine.
- (73.) Površina građevne čestice višestambenih građevina utvrđuje se sukladno potrebama te građevine i u pravilu obuhvaća zemljište ispod te građevine i zemljište potrebno za njezinu redovitu uporabu.
- (74.) Koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) za višestambenu izgradnju iznosi najviše:
- 1,0 ako se građevna čestica nalazi u zoni višestambene gradnje, s pomoćnim sadržajima u sklopu građevine i parkiranjem riješenim u sklopu javne površine i ako su sve granice građevne čestice istovremeno i regulacijske linije,
  - 0,40 u ostalim slučajevima.

Iznimno, u prostornim planovima užih područja može se utvrditi i veći koeficijent izgrađenosti od koeficijenta utvrđenog u drugoj alineji prethodnog stavka.

- (75.) U zoni obiteljske stambene gradnje višestambena građevina se može graditi u dubini do max. 30,0 m, mjereno od regulacijske linije.

Uvjeti gradnje građevina

- (76.) U građevinskom području naselja stalnog stanovanja u zoni višestambene gradnje, etažna visina višestambene građevine može biti max. podrum i 5 nadzemnih etaža (uključujući i potkrovlje).

U zoni obiteljskog stanovanja etažna visina višestambene građevine može biti max. podrum i 3 nadzemne etaže (uključujući i potkrovlje).

Iznimno, etažna visina može biti i veća ako se prostornim planovima užih područja utvrdi drugačije.

- (77.) Na dijelu građevine izgrađene na dubini većoj od 20,0 m od regulacijske linije primjenjuju se uvjeti za gradnju obiteljskih stambenih građevina utvrđeni u točki (68.) i (69.) ovih Odredbi.

2.3.3.3. Građevine povremenog stanovanja

- (78.) Građevinom povremenog stanovanja smatra se građevina namijenjena stanovanju u kojoj se boravi povremeno s ciljem odmora/rekreacije, obavljanja različitih poljoprivrednih djelatnosti i sl.

Veličina i način korištenja građevne čestice

- (79.) U građevinskom području naselja povremenog stanovanja najmanja površina građevne čestice za gradnju građevine povremenog stanovanja iznosi 300 m², a najveći koeficijent izgrađenosti (k_{ig}) je 30%.

- (80.) Na jednoj građevnoj čestici može se graditi samo jedna građevina povremenog stanovanja, pomoćne građevine i poljoprivredne građevine iz točke (19.) ovih Odredbi.

- (81.) Sve građevine na građevnoj čestici za povremeno stanovanje moraju se locirati na način da se uklope u prirodni krajolik i da svojim položajem ne sprečavaju vrijedne vizure i insolaciju susjednih građevina za povremeno stanovanje.

Uvjeti gradnje građevina

- (82.) Građevine povremenog stanovanja su samostojeće i dvojne.
- (83.) Etažna visina građevine povremenog stanovanja može biti max podrum ili suteran, prizemlje i potkrovlje.
- (84.) Krovnište građevine povremenog stanovanja ne smije imati nagib veći od 45°.
- (85.) Kod arhitektonskog oblikovanja građevine povremenog stanovanja moraju se koristiti arhitektonski elementi i građevinski materijali sukladni autohtonoj gradnji, podneblju i krajobrazu.

Uređenje građevne čestice

- (86.) Ograda građevine čestice u građevnom području povremenog stanovanja mora biti transparentna ili od živice, a puna ograda može biti samo u donjem dijelu, visine max. 60,0 cm.
- (87.) Dio građevne čestice povremenog stanovanja oko građevina potrebno je hortikulturno riješiti autohtonom vegetacijom, na načina da se izgrađene

strukture u najvećoj mogućoj mjeri zaklone od vizura iz prostora izvan građevinskog područja povremenog stanovanja.

2.3.4. Uvjeti gradnje građevina javne i društvene namjene

- (88.) Građevine javne i društvene namjene su građevine upravne, socijalne, zdravstvene, predškolske, obrazovne, kulturne i vjerske namjene i sl.
- (89.) Građevine društvenih djelatnosti mogu se graditi na području cijelog naselja, na zasebnim građevnim česticama i u sklopu građevnih čestica druge namjene, osim prometa i infrastrukture.
- (90.) U sklopu zone proizvodnih, poslovnih i mješovitih gospodarskih djelatnosti mogu se graditi građevine javne i društvene namjene isključivo za potrebe radnika koji rade na tom području.

U sklopu građevnih čestica za gradnju proizvodnih i poslovnih građevina mogu se graditi građevine javne i društvene namjene isključivo za potrebe radnika koji rade na toj građevnoj čestici.

Veličina i način korištenja građevne čestice

- (91.) Veličina građevne čestice za školu iznosi 30-40,0 m²/učeniku.
- Iznimno, u izgrađenim područjima kada postoje prostorna ograničenja ili kada postoji mogućnost korištenja slobodnih površina u blizini i sl., veličina građevne čestice može biti i manja, ali ne manja od 20,0 m²/učeniku.
- (92.) Veličina građevne čestice za dječji vrtić iznosi min. 25,0 m²/djetetu.
- Iznimno, u izgrađenim područjima kada postoje prostorna ograničenja veličina građevne čestice može biti i manja, ali neizgrađena površina građevne čestice mora biti min. 10,0 m²/djetetu.
- Ako se vrtić nalazi na parceli obiteljskog stanovanja, neizgrađena površina parcele mora biti min. 10,0 m²/djetetu.
- (93.) Veličina građevne čestice za javne i društvene namjene utvrđuje se sukladno namjeni građevine na način da se omogući njezino normalno korištenje, i sukladno posebnim propisima.
- Najveći koeficijent izgrađenosti za zasebne građevne čestice javne i društvene namjene u području obiteljskog stanovanja, utvrđuje se sukladno točki (64.) i (65.) ovih Odredbi.
- Najveći koeficijent izgrađenosti za zasebne građevne čestice javne i društvene namjene u sklopu višestambene gradnje utvrđuje se sukladno točki (74.) ovih Odredbi.
- Najveći koeficijent izgrađenosti za zasebne građevne čestice javne i društvene namjene u ostalim slučajevima iznosi 0,5.
- Iznimno, od stavka 2., 3. i 4., ove točke koeficijent izgrađenosti građevne čestice javne i društvene namjene može biti i veći ako se tako odredi prostornim planom užih područja.

- (94.) Kod gradnje dječjeg vrtića, jaslica ili osnovne škole mora se osigurati nesmetana insolacija učionica i prostorija za boravak djece na način da se građevina gradi na dovoljnoj udaljenosti od postojećih građevina.

Uvjeti gradnje građevina

- (95.) Maksimalna etažna visina građevine javne i društvene namjene utvrđuje se sukladno točki (76.) ovih Odredbi.
- (96.) Na građevnim česticama javne i društvene namjene potrebno je osigurati športske i rekreacijske površine i igrališta za korisnika, sukladno detaljnoj namjeni građevine i posebnim propisima.

2.3.5. Uvjeti gradnje građevina gospodarske namjene

- (97.) Građevine gospodarske namjene su proizvodne, poslovne, ugostiteljsko-turističke i poljoprivredne građevine.

Proizvodne građevine su građevine industrijske, zanatske i slične namjene u kojima se odvija proces proizvodnje.

Poslovne građevine su građevine uslužne, trgovačke i komunalno servisne namjene.

Ugostiteljsko-turističke građevine su ugostiteljske građevine za smještaj i prehranu, utvrđene posebnim propisom.

Poljoprivredne građevine su građevine za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije, te uzgoj poljoprivrednih kultura i životinja.

2.3.5.1. Građevine proizvodne, poslovne i ugostiteljsko-turističke namjene (u daljnjem tekstu : gospodarska namjena (PPUT))

- (98.) Građevine gospodarske namjene (PPUT) mogu se graditi u sljedećim područjima naselja:

- u području obiteljskog stanovanja, u sklopu građevne čestice za obiteljsko stanovanje ili na zasebnoj građevnoj čestici,
- u zoni višestambene gradnje na zasebnoj građevnoj čestici,
- u proizvodnoj, poslovnoj, turističko-ugostiteljskoj i mješovitoj gospodarskoj zoni,
- u zoni športsko-rekreacijske namjene.

- (99.) Na građevnoj čestici obiteljskog stanovanja i zasebnoj građevnoj čestici u području obiteljskog stanovanja i višestambene gradnje mogu se graditi sljedeće gospodarske građevine (PPUT):

- građevine gospodarske namjene (PPUT) za tihe i čiste djelatnosti iz točke (151.) ovih Odredbi,
- ostale proizvodne, poslovne i ugostiteljsko-turističke namjene za djelatnosti koje ne ugrožavaju stanovanje bukom, vibracijama i onečišćenjem zraka preko graničnih vrijednosti utvrđenih posebnim propisom, koje nisu požarno opasne i eksplozivne, a dnevni transport roba i sirovina nije veći od 1,5 t. Potrebe za dnevnim transportom moraju se obrazložiti u dokumentaciji koja se prilaže uz zahtjev za ishođenje građevne dozvole.

- (100.) Poslovne građevine s potencijalno nepovoljnim utjecajem na okoliš su:
- sve vrste radionica za popravak i servisiranje vozila,
  - sve vrste radionica za obradu metala i drveta,
  - praonice vozila,
  - ugostiteljski objekti tipa noćni bar, noćni klub, disko bar, disko klub i dvorane za vjenčanja.

Ove građevine se mogu locirati u gospodarskim, proizvodnim i poslovnim zonama.

- (101.) U gospodarskim, proizvodnim, poslovnim, turističko-ugostiteljskim i mješovitim gospodarskim zonama ne mogu se graditi građevine gospodarske namjene (PPUT) za djelatnosti koje ugrožavaju područja druge namjene bukom, vibracijama i onečišćenjem zraka preko graničnih vrijednosti utvrđenih posebnim propisom, ili na drugi način štetno utječu ili onemogućavaju korištenje susjednih građevnih čestica.

- (102.) U zoni športsko-rekreacijske namjene dozvoljena je gradnja gospodarskih građevina isključivo trgovačke i ugostiteljske namjene.

- (103.) Na građevnoj čestici gospodarske namjene (PPUT) mogu se graditi sljedeće građevine:

- proizvodne, poslovne i turističko-ugostiteljske građevine,
- pomoćne građevine,
- prometne i infrastrukturne građevine,
- športske i rekreacijske građevine za potrebe radnika.

Iznimno, ako za to postoji potreba i prostorne mogućnosti, osim građevina iz prethodnog stavka mogu se graditi i građevine javnih i društvenih djelatnosti za potrebe radnika.

- (104.) Na građevnoj čestici gospodarske namjene može se graditi više gospodarskih i pomoćnih građevina.

- (105.) U građevinskom području naselja povremenog stanovanja mogu se graditi ugostiteljsko-turističke građevine, izuzev noćnog bara, noćnog kluba, disko-bara i disko-kluba, te smještajni kapaciteti sa max. 8 ležajeva.

U građevinskom području naselja povremenog stanovanja mogu se graditi trgovine mješovitom robom površine max. 150,0m².

- (106.) U građevinskom području povremenog stanovanja Šaga, Ulica B. Trenka, te Draga-Stražeman, ugostiteljsko-turističke građevine i trgovine mješovitom robom mogu biti max. veličine 30,0 m², a smještajni kapaciteti nisu dozvoljeni.

Veličina i način korištenja građevne čestice

- (107.) Zasebna građevna čestica na kojoj se gradi građevina gospodarske namjene (PPUT) u području stanovanja (obiteljskog i višestambenog) može biti površine max. 5.000 m².

Iznimno, postojeće građevne čestice na kojima su postojeće građevine gospodarske namjene mogu biti i veće od utvrđenih u stavku 1. ove točke.

- (108.) Najveći koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) za gospodarsku namjenu (PPUT) u području obiteljskog stanovanja utvrđuje se sukladno točki (64.) ovih Odredbi, a u području višestambene gradnje sukladno čl. (74.) ovih Odredbi.

Najveći koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) za gospodarsku namjenu (PPUT) u ostalim područjima iznosi 0,6.

- (109.) Proizvodne građevine koje se grade izvan proizvodnih, poslovnih i mješovitih gospodarskih zona, moraju biti udaljene min. 5,0 m od svih dvorišnih međa.

Iznimno, građevine koje se grade u rubnim dijelovima građevinskog područja mogu se graditi na dvorišnoj međi koja je istovremeno i granica građevinskog područja.

Proizvodne građevine koje se grade u proizvodnoj, poslovnoj ili gospodarskoj zoni, moraju biti udaljene min. 5,0 m od dvorišnih međa koje čine granicu zone.

Uvjeti gradnje građevina

- (110.) Maksimalna tlorisna veličina građevine gospodarske namjene (PPUT) koja se gradi kao zasebna građevina na građevnoj čestici obiteljskog stanovanja, je 100,0 m² bruto.

Maksimalna etažna visina građevine iz prethodnog stavka može biti podrum i dvije nadzemne etaže, a maksimalna visina je 7,0 m od kote terena.

Na udaljenosti većoj od 20,0 m od regulacijske linije, visina zida gospodarske građevine iz stavka 1., ove točke koji se nalazi na međi može biti najviše 4,5 m od kote terena susjedne građevne čestice, neposredno uz tu među.

Visina zida odmaknutog od međe može biti najviše 4,5 m uvećanih za udaljenost od međe.

- (111.) Građevina gospodarske namjene (PPUT) koja se gradi na zasebnoj građevnoj čestici u području obiteljskog stanovanja ili na građevnoj čestici koja graniči s građevnom česticom obiteljskog stanovanja, može biti visine max. 15,0 m od kote terena i može imati max. podrum i tri nadzemne etaže.

Na udaljenosti većoj od 20,0 m od regulacijske linije visina zida gospodarske građevine iz stavka 1., ove točke koji se nalazi na međi može biti najviše 4,5 m od kote terena susjedne građevne čestice, neposredno uz tu među. Visina zida odmaknutog od međe može biti najviše 4,5 m uvećanih za udaljenost od međe.

- (112.) Građevine gospodarske namjene (PPUT) koje se grade na zasebnoj građevnoj čestici u zoni višestambene gradnje ili na građevnoj čestici koja graniči s građevnom česticom višestambene gradnje grade se sukladno točki (74.) ovih Odredbi.

- (113.) Građevine gospodarske namjene (PPUT) koje se grade na zasebnim građevnim česticama koje graniče i s građevnom česticom obiteljske gradnje i s građevnom česticom višestambene gradnje, grade se prema uvjetima iz točke (111.) ovih Odredbi.

2.3.5.2. Poljoprivredne građevine

(114.) U građevinskom području naselja stalnog stanovanja, u kojima je dozvoljen uzgoj životinja, poljoprivredne građevine mogu se graditi u sljedećim područjima naselja:

- na građevnoj čestici obiteljske stambene gradnje - sve poljoprivredne građevine,
- na zasebnoj građevnoj čestici izvan proizvodne i mješovite gospodarske zone - građevine za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije te uzgoj poljoprivrednih kultura,
- na zasebnoj građevnoj čestici u proizvodnoj i mješovitoj gospodarskoj zoni - građevine za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije te uzgoj poljoprivrednih kultura i životinja.

Poljoprivredna građevina se ne može graditi u zoni višestambene gradnje.

(115.) U građevinskom području naselja povremenog stanovanja poljoprivredne građevine za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije te uzgoj poljoprivrednih kultura mogu se graditi na građevnoj čestici povremenog stanovanja i na zasebnoj građevnoj čestici.

(116.) Na području obiteljskog stanovanja ne mogu se graditi poljoprivredne građevine za uzgoj životinja ako se istovremeno ne gradi stambena građevina.

Uvjeti i način korištenja građevne čestice

(117.) Površina zasebne građevne čestice za gradnju poljoprivredne građevine u području obiteljskog stanovanja ne može biti veća od 5.000,0 m².

Iznimno, postojeće građevne čestice na kojima su postojeće poljoprivredne građevine mogu biti i veće od utvrđenih u stavku 1. ove točke.

(118.) Koeficijent izgrađenosti (k_{ig}) građevne čestice za gradnju građevina za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije te uzgoj poljoprivrednih kultura je max. 0,6.

Koeficijent izgrađenosti (k_{ig}) građevne čestice za gradnju građevina za uzgoj životinja je max. 0,3.

(119.) Najmanja udaljenost poljoprivrednih građevina od dvorišne međe te od uže regulacijske linije kod uglovnih građevnih čestica iznosi:

- 5,0 m za gnojišta,
- 7,0 m za pčelinjake, ako su letišta okrenuta prema dvorišnoj međi,
- 1,0 m za ostale poljoprivredne građevine.

Najmanja udaljenost za građevine s izvorima zagađenja kao što su manje staje, svinjci, kuničnjaci i sl., od susjednih međa je 3,0 m.

(120.) Građevine za uzgoj životinja, koje se grade na građevnoj čestici obiteljskog stanovanja, moraju biti udaljene min. 30,0 m od regulacijske linije.

(121.) Najmanja udaljenost građevine za uzgoj životinja od stambene građevine i građevine društvene namjene je jednaka:

- za građevine za uzgoj svinja: 4x broj uvjetnih grla, izražena u m,
- za ostale građevine za uzgoj životinja: broj uvjetnih grla, izražena u m, ali ne manja od 10,0 m.

Uvjeti iz stavka 1. ove točke odnose se na dio građevne čestice u dubini od 80,0 m od regulacijske linije, a kod uglovnih građevnih čestica u dubini od 80,0 m od kraće regulacijske linije.

- (122.) Najmanja udaljenost poljoprivrednih građevina za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije, te uzgoj poljoprivrednih kultura, koje se grade na građevnoj čestici obiteljskog stanovanja je 20,0 m od regulacijske linije.
- (123.) Najmanja udaljenost pčelinjaka od stambenih građevina, građevina javne i društvene, proizvodne, poslovne namjene i turističko-ugostiteljske namjene, te građevina za uzgoj stoke je 10,0 m.
- (124.) Najmanja udaljenost gnojišta, gnojišnih i zahodskih jama od stambenih građevina, građevina javne i društvene, proizvodne, poslovne i turističko-ugostiteljske namjene je 15,0 m, a od građevina za snabdijevanje vodom (bunari, cisterne i sl.), 20,0 m.
- (125.) Iznimno, kod uglovnih građevnih čestica udaljenost poljoprivrednih građevina od regulacijske linije iz točke (120.) i (122.) ovih Odredbi odnosi se na kraće regulacijske linije, a od duže regulacijske linije građevine moraju biti udaljene min. 5,0 m.

Uvjeti gradnje građevina

- (126.) U građevinskom području naselja stalnog stanovanja maksimalni kapacitet građevina za uzgoj životinja može biti 50 uvjetnih grla. Uvjetna grla se utvrđuju sukladno točki (174.) ovih Odredbi.
- (127.) Maksimalna etažna visina poljoprivredne građevine može biti podrum, prizemlje i potkrovlje, pod uvjetom da se potkrovlje koristi za skladištenje poljoprivrednih proizvoda i hrane za životinje.
- (128.) Visina zida poljoprivredne građevine koji se nalazi na međi može biti najviše 4,5 m od kote terena susjedne građevne čestice, neposredno uz tu među.
Visina zida odmaknutog od međe može biti najviše 4,5 m uvećanih za udaljenosti od međe.
- (129.) Građevine za uzgoj životinja koje se grade na udaljenosti manjoj od 3,0 m od dvorišne međe, ne mogu imati na toj strani ventilacijske otvore.

2.3.6. Uvjeti gradnje športsko-rekreacijskih građevina

- (130.) Športsko-rekreacijske građevine su različite vrste građevina namijenjenih športu i rekreaciji kao što su športske dvorane, tereni, kupališta i sl.
- (131.) U PPUOV utvrđuje se mreža športskih objekata na području Općine, sukladno posebnom propisu. Mrežu športskih objekata čine sljedeće postojeće i planirane športske građevine:

MREŽA ŠPORTSKIH GRAĐEVINA

Tablica br. 38.

GRAĐEVINE	BROJ POSTOJEĆIH JEDINICA	BROJ PLANIRANIH JEDINICA	UKUPNI BROJ JEDINICA
Dvorane	4	3	4
Zatvoreni bazeni	-	-	-
Otvoreni bazeni	3	-	3
Zračne streljane	-	3	3
Streljane ostale	-	1	1
Kuglane	-	4	4
Klizališta	-	-	-
Ostale zatvorene građevine	-	-	-
Atletika	-	-	-
Nogomet	5	1	5
Mali nogomet, rukomet, odbojka, košarka	7	13	13
Tenis	2	3	3
Boćanje	3	2	3
Ostali otvoreni tereni	-	2	2
Skijanje	-	-	-

IZVOR PODATAKA: Općina Velika i ZPO-OSIJEK

Broj i vrsta građevina i otvorenih igrališta koje čine jedinicu utvrđeni su posebnim propisom.

Postojeće športske građevine potrebno je dopuniti sadržajima koji čine jedinicu športskih građevina, sukladno posebnom propisu

- (132.) Športske građevine se grade u građevinskim područjima naselja i turističko-rekreacijskoj zoni Dubočanka, a za razmještaj građevina daju se sljedeće smjernice:

RAZMJJEŠTAJ ŠPORTSKIH GRAĐEVINA

Tablica br. 39.

Naselje	Dvorane	Zatvoreni bazeni	Otvoreni bazeni	Zračne streljane	Streljane ostale	Kuglane	Klizališta	Ostale zatvorene građevine	Atletika	Nogomet	Mali nogomet, rukomet, odbojka, košarka	Tenis	Boćanje	Ostali otvoreni tereni	Slobodne površine
Općinsko središte	4	-	3	1	-	1	-	-	-	3	10	2	3	1	-
Turističko-rekreacijska zona Dubočanka	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	3	1	-	1	-
Ostala naselja	-	-	-	1	1	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-
UKUPNO:	4	-	3	3	1	4	-	-	-	5	13	3	3	2	-

IZVOR PODATAKA: Općina Velika i ZPO-OSIJEK

Broj jedinica u tablici iz prethodnog stavka predstavlja ukupni broj postojećih i planiranih jedinica.

Jedinice iz tablice br. 39. mogu se grupirati, a njihov konačni razmještaj utvrdit će se sukladno prostornim mogućnostima i specifičnim potrebama stanovništva u pojedinom naselju.

- (133.) Za gradnju športsko-rekreacijskih građevina primjenjuju se odredbe za gradnju javnih i društvenih građevina i posebni propisi.

(134.) Otvorene športske terene potrebno je orijentirati u pravcu sjever-jug, a odklon od ovog pravca može biti max. 20°. Ako su od kolnika udaljeni manje od 10,0 m potrebno ih je ograditi ogradom visine min. 2,0 m.

(135.) U svim naseljima je potrebno graditi dječja igrališta, sukladno potrebama stanovništva.

Razmještaj dječjih igrališta je potrebno uskladiti s prostornom organizacijom naselja i osigurati odgovarajuću dostupnost u zavisnosti o dobnoj skupini djece za koju se igralište gradi.

2.3.7. Uvjeti gradnje pomoćnih građevina

(136.) Pomoćne građevine su garaže (osim javnih garaža), drvarnice, spremnici i ljetne kuhinje i sl. građevine koje su u funkciji građevine na čijoj se čestici nalaze.

Pomoćne građevine mogu se graditi na građevnim česticama svih glavnih građevina.

Iznimno od stavka 1., ove točke garaže se mogu graditi i na zasebnim građevnim česticama.

Veličina i način korištenja građevne čestice

(137.) Zasebna građevna čestica na kojoj se gradi garaža ne može imati površinu manju od 3,0x5,0 m i regulacijsku liniju kraću od 3,0 m.

(138.) Na građevnoj čestici stambene, javne i društvene namjene, pomoćna građevina može se graditi samo u dvorišnom dijelu građevne čestice, iza osnovne građevine.

Ukoliko građevna čestica ima regulacijske linije s više strana, pomoćna građevina se mora graditi uz dvorišnu među, a od regulacijskih linija mora biti udaljena min. 3,0 m.

Iznimno, odredbe stavka 1. i 2. ne odnose se na gradnju garaža.

(139.) Najveći koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) za gradnju garaža je 1,0.

Garaže se mogu graditi uz regulacijsku liniju (vodeći računa o prometnoj preglednosti) i u dvorišnom dijelu građevne čestice, a ostale pomoćne građevine samo u dvorišnom dijelu građevne čestice.

Uvjeti gradnje građevina

(140.) Najveća etažna visina pomoćne građevine može biti podrum i prizemlje.

(141.) Maksimalna visina pomoćne građevine koja se gradi na dvorišnoj međi može biti 4,5 m, neposredno uz tu među.

Visina zida odmaknutog od međe može biti najviše 4,5 m uvećanih za udaljenost od međe.

2.3.8. Uvjeti gradnje komunalnih građevina

(142.) Komunalne građevine su groblja, tržnice na malo i reciklažna dvorišta.

(143.) U PPUOV sva se postojeća groblja u građevinskom području naselja zadržavaju na postojećim prostorima.

Uvjeti gradnje i uređenja groblja utvrđuju se sukladno posebnom zakonu.

- (144.) Tržnice na malo grade se na zasebnim građevnim česticama uz koje je u neposrednoj blizini obvezno izgraditi parkirališta za opskrbu i korisnike, sukladno uvjetima iz točke (214.) ovih Odredbi.

Uvjeti gradnje tržnica na malo utvrđuju se sukladno posebnom propisu.

- (145.) U građevinskim područjima naselja Velika, Radovanci i Trenkovo potrebno je izgraditi reciklažna dvorišta.

Reciklažno dvorište se gradi na zasebnoj građevnoj čestici, veličine min. 500,0 m², u pravilu uz gospodarske sadržaje.

Reciklažno dvorište se mora ograditi te koristiti na način da se njegovim korištenjem ne ugrožava ili onemogućava korištenje susjednih građevnih čestica.

2.3.9. Uvjeti gradnje građevina privremenog karaktera

- (146.) Građevine privremenog karaktera su kiosci, nadstrešnice za sklanjanje ljudi u javnom prometu, tende, ljetne terase, oglasni panoji, kontejneri za otpad (ekotoci) i sl.

- (147.) Građevine privremenog karaktera koje se postavljaju na javnu površinu ne smiju ometati ili ugrožavati odvijanje prometa, održavanje infrastrukture, površinsku odvodnju i dr.

Ako se građevine privremenog karaktera postavljaju uz ili na pješačku površinu, mora se osigurati kontinuirani pješački prolaz širine min. 2,25 m.

2.3.10. Uvjeti gradnje građevina mješovite namjene

- (148.) Građevine mješovite namjene su građevine s više namjena, pri čemu niti jedna namjena ne smije ograničavati ili onemogućavati korištenje građevine za potrebe njezinih drugih namjena.

- (149.) Građevine mješovite namjene grade se sukladno uvjetima utvrđenim u PPUOV za osnovnu namjenu građevine.

Osnovna namjena građevine mješovite namjene je ona namjena koja ima najveći udio u bruto površini građevine.

- (150.) U višestambenim građevinama komunikacijski prostori za pristup stanovima moraju biti potpuno odvojeni od prostora za pristup ostalim namjenama.

Iznimno od prethodnog stavka, prostori onih namjena koje se prema posebnim propisima mogu obavljati u stambenim prostorima mogu imati pristup iz komunikacijskih prostora za pristup stanovima.

- (151.) Gospodarska namjena u građevini mješovite namjene može biti samo za tihe i čiste djelatnosti.

Gospodarske namjene za tihe i čiste djelatnosti su:

- trgovine maloprodaje, osim prodaje građevinskog materijala,
- uslužne zanatske djelatnosti (krojačka, frizerska, postolarska, fotografska, popravak kućanskih aparata, popravak elektronskih uređaja i sl.),
- ugostiteljski objekti osim tipova noćni bar, noćni klub, disko bar i disko klub,

- ljekarne i liječničke ordinacije,
- poljoprivredne ljekarne,
- uredi,
- skladišta do 50,0 m² bruto građevinske površine,
- sve namjene koje se prema posebnom propisu mogu obavljati u stambenim prostorijama,
- namjene koje nisu navedene, a za koje se uz zahtjev za lokacijsku dozvolu priloži pisano očitovanje sanitarne inspekcije, inspekcije za zaštitu od požara i inspekcije za zaštitu okoliša da nemaju nepovoljnih utjecaja na stanovanje (potrebno je pozitivno očitovanje svih navedenih inspekcija).

2.3.11. Uvjeti gradnje ostalih građevina

(152.) Ostale građevine koje se grade u građevinskim područjima naselja grade se sukladno uvjetima gradnje za zone u kojima se grade.

2.3.12. Uvjeti uređenja naselja

(153.) Postojeće uređene parkovske površine ne smiju se smanjivati.

(154.) U javnom prostoru naselja moraju se zadržati sve građevine male sakralne arhitekture (kapelice, poklonci, raspela) u izvornom obliku.

Iznimno, ako to zahtijeva rekonstrukcija prometnica, mogu se izmjestiti u neposrednu blizinu postojeće lokacije.

(155.) Uz obje strane u naseljima, osobito glavnih, gdje god je to moguće treba podizati tradicijske bjelogorične drvorede, a postojeće crnogorične postupno uklanjati i zamjenjivati bjelogoričnim.

Postojeće površine parkova ne smiju se smanjivati, a u njima se dozvoljava gradnja isključivo građevina privremenog karaktera, urbane opreme i infrastrukture.

2.4. IZGRAĐENE STRUKTURE VAN NASELJA

(156.) Van naselja stalnog i povremenog stanovanja u PPUOV dozvoljava se gradnja na sljedećim područjima:

- građevinska područja van naselja (3 povremenog stanovanja, turističko-rekreacijska zona Dubočanka, Gospodarski kompleks Veličanka I., te vjerske građevine),
- područje Općine van građevinskog područja.

(157.) Za gradnju građevina van građevinskog područja naselja primjenjuju se uvjeti iz poglavlja 2.3.2.2. "Način i uvjeti gradnje građevina" ovih Odredbi.

2.4.1. Uvjeti gradnje u građevinskim područjima van naselja stalnog i povremenog stanovanja

(158.) U turističko-rekreacijskoj zoni Dubočanka dozvoljena je gradnja ugostiteljsko-turističkih građevina, građevina športa i rekreacije, pomoćnih građevina i građevina odgovarajuće javne i društvene namjene.

Uvjeti gradnje i uređenja ovog prostora će se definirati DPU-om ove zone.

(159.) Gospodarski kompleks Veličanka I, je grupa tehnološki povezanih građevina.

Uvjeti gradnje i uređenja ovog prostora će se definirati PPPPO Parka prirode "Papuk". Do donošenja navedenog Plana na ovom prostoru nije dozvoljena nova izgradnja osim rekonstrukcija iz točke (315.).

(160.) Na građevinskom području vjerske građevine južno od Kantrovca dozvoljena je gradnja crkve ili kapelice i građevina u njihovoj funkciji.

2.4.2. Uvjeti gradnje van građevinskog područja

(161.) Van građevinskih područja mogu se graditi sljedeće građevine:

- stambene i gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti i seoskog turizma,
- građevine za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina,
- rekreacijske građevine,
- građevine obrane,
- pomoćne građevine u funkciji građevina iz alineje 1-4., ove točke,
- prometne i ostale infrastrukturne građevine.

Na području Parka prirode uvjeti gradnje građevina iz prvog stavka ove Odredbe će se definirati PPPPO Parka prirode "Papuk". Do donošenja navedenog Plana nije dozvoljena nova izgradnja osim rekonstrukcija iz točke (315.) ovih Odredbi.

(162.) Katastarska čestica na kojoj se grade građevine van građevinskog područja mora imati pristup s javne površine.

Pod javnom površinom iz stavka 1. ove točke podrazumijevaju se postojeće ceste i poljski putevi.

Građevine u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti mogu po načinu izgradnje biti:

- montažno i montažno-demontažni,
- polumontažni i
- čvrsti.

(163.) Oko gospodarskih i stambenih građevina koje se grade van građevinskog područja obvezna je sadnja visokog zelenila, a ograđivanje građevne čestice je dozvoljeno isključivo transparentnom (žičanom) ogradom ili živicom.

2.4.2.1. Stambene građevine van građevinskog područja

(164.) Van građevinskog područja mogu se graditi samo obiteljske stambene građevine i to isključivo kao prateće građevine gospodarskih građevina u funkciji poljoprivrednih građevina iz točke (168.) ovih Odredbi, na posjedu min. veličine 3,0 ha.

Udaljenost stambene građevine od građevinskog područja može biti min. 500,0 m od razvrstane ceste min. 50,0 m.

- (165.) Brutto površina stambene građevine može iznositi najviše 20% od bruto tlocrtne površine izgrađenih zatvorenih gospodarskih građevina.
- (166.) Etažna visina stambenih građevina koje se grade van građevinskog područja može bit max. podrum/suteren i dvije nadzemne etaže.

2.4.2.2. Gospodarske građevine van građevinskog područja

- (167.) Gospodarske građevine u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti i seoskog turizma su:
- poljoprivredne građevine za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije te uzgoj poljoprivrednih kultura i životinja (stoke, peradi i krznaša), te ribnjaci,
  - gospodarske proizvodno-obrtničke građevine za primarnu doradu i preradu u funkciji osnovne poljoprivredne proizvodnje,
  - ugostiteljsko-turističke građevine za smještaj i prehranu u seoskom turizmu.
- (168.) Poljoprivredne građevine van građevinskog područja mogu se graditi na poljoprivrednom zemljištu osnovne namjene i ostalom poljoprivrednom zemljištu, sukladno posebnom propisu, ako su zadovoljeni sljedeći: uvjeti u pogledu minimalne veličine posjeda, udaljenosti od građevinskog područja i javnih prometnica i minimalnog broja uvjetnih grla koja se mogu uzgajati van građevinskog područja:
- Poljoprivredne građevine se ne mogu graditi u Parku prirode "Papuk".
- (169.) Minimalna veličina posjeda na kojem se mogu graditi poljoprivredne građevine van građevinskog područja je sljedeća:
- 15,0 ha za građevine u funkciji intenzivne ratarske proizvodnje, ili
  - 5,0 ha za građevine u funkciji uzgoja voća, ili
  - 3,0 ha za građevine u funkciji uzgoja povrća, ili
  - 4,0 ha za građevine u funkciji uzgoja vinove loze, ili
  - 1,0 ha za građevine u funkciji uzgoja cvijeća i sadnica, ili
  - 3,0 ha za uzgoj životinja.
- Iznimno, staklenici i plastenici se mogu graditi neovisno od veličine posjeda.
- (170.) Udaljenost poljoprivrednih građevina za smještaj poljoprivrednih proizvoda i mehanizacije ne može biti manja od 500,0 m od građevinskog područja.
- Poljoprivredne građevine za uzgoj poljoprivrednih kultura smještaju se na udaljenosti najmanje 100,0 m od građevinskog područja naselja.
- (171.) Minimalni broj uvjetnih grla koja se mogu uzgajati van građevinskog područja je 50.
- Iznimno, ako je osnovna namjena posjeda intenzivna ratarska proizvodnja na posjedu površine min. 3,0 ha, na kojem se gradi i stambena građevina, moguća je gradnja poljoprivrednih građevina za uzgoj životinja manjeg kapaciteta.
- (172.) Minimalna udaljenost građevine za uzgoj životinja od ruba zemljišnog posjeda razvrstane ceste:

MINIMALNA UDALJENOST GRAĐEVINE ZA UZGOJ ŽIVOTINJA
OD RAZVRSTANE CESTE

Tablica br. 40.

Broj uvjetnih grla	Minimalna udaljenost od ruba zemljišnog posjeda razvrstane ceste (u m)	
	Državne ceste	Županijske i lokalne ceste
50	100	50
51-350	150	100
351-1.300	200	150
> 1.300	300	200

- (173.) Građevine za uzgoj životinja van građevinskog područja ne mogu se graditi u vodozaštitnim zonama, u kojima je zabrana gradnje takvih građevina utvrđena posebnim propisom i odlukama o zaštiti sanitarnih zona crpilišta, donesenim na temelju tog propisa.
- (174.) Građevine za uzgoj životinja moraju se udaljiti od građevinskog područja na minimalnu udaljenost, zavisno o kapacitetu građevine.

Kapacitet građevine iskazuje se u uvjetnim grlima (Ug), a izračunava se na način da se broj životinja u jednom turnusu pomnoži s koeficijentom k iz sljedeće tablice:

KOEFIČIJENTI ZA IZRAČUN UVJETNIH GRILA

Tablica br. 41.

VRSTA STOKE	K
Kobile i ždrebice	1,00
Pastusi i kastrati za rad	1,20
Ždredab i omad	0,60
Krave i steone junice	1,00
Telad do 6 mjeseci	0,30
Junad 6-12 mjeseci	0,50
Junad 1-2 godine	0,80
Junad > 2 godine	0,90
Bikovi za priplod	1,80
Volovi	1,20
Prasac do 2 mjeseca	0,02
Prasac od 2-6 mjeseci	0,08
Prasac veća od 6 mjeseci	0,16
Krmače i sprasne nazimice	0,30
Nerasti za priplod	0,40
Svinje u tovu	0,22
Janjad	0,04
Ovce za priplod	0,10
Ovnovi i jalove ovce	0,12
Perad	0,006
Nojevi	0,25
Kunići	0,007

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Za sve ostale životinje koje nisu navedene u tablici broj uvjetnih grla utvrđuje se na način da se broj grla u jednom turnusu pomnoži s prosječnom težinom životinje i podijeli s 500.

- (175.) Minimalna udaljenost građevina za uzgoj životinja od granica građevinskog područja iznosi:

MINIMALNA UDALJENOST GRAĐEVINA ZA UZGOJ ŽIVOTINJA OD GRAĐEVINSKOG
PODRUČJA NASELJA

Tablica br. 42.

Kapacitet građevine izražen u uvjetnim grlima (U_g)	Udaljenost od granice građevinskog područja naselja (m)
50	100
51-350	300
351-1.300	400
1.300	500

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Udaljenost iz prethodnog stavka odnosi se i na gnojišta i lagune, a ne odnosi se na pomoćne građevine.

- (176.) Na građevnoj čestici građevine za uzgoj životinja mogu se graditi prateći sadržaji (skladišta hrane, prostorije za boravak djelatnika, uredi, infrastruktura, parkirališta, manipulativne površine i sl.). Prateći sadržaji mogu biti samo u funkciji djelatnosti uzgoja životinja, a prostori za boravak djelatnika samo garderobno-sanitarni prostori, te prostorije za dnevni odmor.

Uredske prostorije mogu biti samo 5% bruto građevinske površine dijela građevine za smještaj životinja.

- (177.) Ribnjakom se smatraju bazeni i prateće građevine za uzgoj ribe, koji se u pravilu grade na neplodnom poljoprivrednom tlu, te u napuštenim koritima i rukavcima rijeka i potoka.

Ribnjak mora biti u vezi s protočnom vodom odgovarajuće kvalitete i u dovoljnim količinama za potrebe u svim fazama uzgoja.

Minimalna površina ribnjaka za uzgoj mlađi je 3,0 ha, za konzumnu ribu, 5,0 ha uz uvjet da se površina koristi isključivo za uzgoj ribe.

Maksimalni iskop za bazene ribnjaka je do dubine 2,5 m. Udaljenost ribnjaka od susjednih čestica treba biti takva da ne utječe na vodni režim susjednog obradivog zemljišta.

Materijal koji nastaje prilikom iskopa ribnjaka treba u pravilu deponirati uz lokaciju ribnjaka, kako bi se po prestanku njegovog korištenja iskoristio za sanaciju iskopa.

- (178.) Gospodarske građevine za primarnu doradu i preradu (klaonica, hladnjača i sl.) mogu biti isključivo u funkciji osnovne proizvodnje i mogu se graditi pod sljedećim uvjetima:

- na posjedima minimalne površine utvrđene u točki (169.) ovih Odredbi,
- uz građevine za uzgoj životinja čiji kapacitet iznosi min. 100 uvjetnih grla,
- na minimalnoj udaljenosti od ruba zemljišnog posjeda razvrstane ceste, utvrđenoj u točki (172.) ovih Odredbi.

Maksimalni kapacitet gospodarske građevine za primarnu doradu i preradu je jednak maksimalnom kapacitetu osnovne proizvodnje.

- (179.) Gospodarske građevine u funkciji seoskog turizma su ugostiteljske građevine za smještaj i prehranu, a mogu se graditi isključivo ako je izgrađena ili se istovremeno gradi stambena građevina.

Ove građevine se ne mogu graditi na poljoprivrednom zemljištu I i II bonitetnog razreda.

- (180.) Maksimalna površina gospodarske građevine u funkciji seoskog turizma može biti jednaka površini stambene građevine.
- (181.) Etažna visina gospodarske građevine u funkciji seoskog turizma može biti max. podrum/suteren, prizemlje i potkrovlje.

2.4.2.3. Rekreativne građevine van građevinskog područja

- (182.) Rekreativne građevine van građevinskog područja su: trim staza, konjička staza, skijaške staze, kupalište, lovačka, šumska i ribarska kuća, planinarski dom i sl. građevine u funkciji rekreacije.
- (183.) Rekreativne građevine ne mogu se graditi na osobito vrijednom obradivom tlu (poljoprivredno zemljište I i II bonitetne klase).

2.4.2.4. Građevine za istraživanje i eksploataciju mineralnih sirovina

- (184.) U sklopu eksploatacijskog polja dozvoljena je gradnja građevina u funkciji eksploatacije.

U sklopu istražnog polja dozvoljena je gradnja građevina u funkciji istraživanja mineralnih sirovina.

- (185.) Prostori i polja za istraživanje i iskorištavanje mineralnih sirovina formiraju se prema odredbama PPP-SŽ (točka (136.), (137.) i (379.)), uz izvršenje procedure propisane Zakonom o rudarstvu (NN, br. 35/95.).
- (186.) Eksploatacijsko polje se tijekom eksploatacije i nakon zatvaranja mora sanirati sukladno postupku sanacije utvrđenom u Studiji o utjecaju na okoliš ili na temelju rudarsko-geološke osnove.

Napušteno i nesanirano eksploatacijsko polje "Tisica" potrebno je sanirati i koristiti sukladno namjeni koja će biti utvrđena PPPPO Parka prirode "Papuk".

Konačna namjena eksploatacijskih polja na lokacijama istražnih polja, utvrdit će se Studijom utjecaja na okoliš ili geološko-rudarskom osnovom, uz suglasnost Općine.

2.4.2.5. Pomoćne građevine van građevinskog područja

- (187.) Pomoćne građevine van građevinskog područja su garaže, drvarnice, spremnici i ljetne kuhinje i slične građevine koje su u funkciji građevine na čijoj se čestici nalaze.

Pomoćne građevine van građevinskog područja mogu se graditi na građevnoj čestici na kojoj su izgrađene osnovne građevine koje se prema ovim Odredbama mogu graditi van građevinskog područja.

Pomoćne građevine mogu se graditi na građevnim česticama svih glavnih građevina.

- (188.) Najveća etažna visina pomoćne građevine može biti podrum i prizemlje.

Maksimalna visina pomoćne građevine koja se gradi na dvorišnoj međi može biti 4,5 m, neposredno uz među.

Visina zida odmaknutog od međe može biti najviše 4,5 m uvećnih za udaljenost od međe.

2.4.2.6. Komunalne građevine van građevinskog područja

Groblja

(189.) Od petnaest groblja u Općini devet je izvan naselja i ona su ucrtana u kartografskim prikazima "Korištenje i namjena površina" (mj. 1:25.000) i "Građevinskim područjima naselja" (mj. 1:5.000).

(190.) Na groblju mogu se graditi samo građevine osnovne namjene i pomoćne građevine koje su u funkciji osnovne namjene.

Uvjeti gradnje i uređenja groblja utvrđeni su posebnim zakonom.

(191.) Groblje za Poljansku zauzima dio velike k.č. 1038/2 u k.o. Poljanska, a lokacija groblja nije precizno definirana na toj k.č.

2.4.2.7. Prometne i ostale infrastrukturne građevine van građevinskog područja

(192.) Prometne i ostale infrastrukturne građevine van građevinskog područja grade se sukladno točki (3.) i (4.), te točki (202. do 273.) ovih Odredbi, izuzev onih odredbi koje se odnose isključivo na gradnju u građevinskom području.

(193.) Van granica građevinskog područja mogu se graditi stajališta, benzinske postaje i druge građevine u funkciji prometa.

Benzinske postaje mogu se graditi u pojasu dubine max. 150,0 m od osi ceste, sukladno posebnom propisu.

Maksimalni koeficijent izgrađenosti građevne čestice benzinske postaje može biti 0,5.

Na građevnoj čestici benzinske postaje mogu se graditi prateći sadržaji (prostorije za boravak djelatnika, uredi, infrastruktura, parkirališta, manipulativne površine i sl.).

Dodatni sadržaji koji se mogu graditi na građevnoj čestici benzinske postaje su ugostiteljski, trgovački i servisni, a koeficijent izgrađenosti građevne čestice tim sadržajima ne može biti veći od 0,25.

3. UVJETI SMJEŠTAJA GOSPODARSKIH DJELATNOSTI

(194.) Gospodarske djelatnosti su sljedeće:

- poljoprivreda, šumarstvo, lovstvo i ribarstvo,
- eksploatacija mineralnih sirovina,
- industrija,
- graditeljstvo,
- trgovina,
- ugostiteljstvo i turizam,
- promet, telekomunikacije i skladištenje,
- proizvodnja i opskrba strujom, plinom i vodom,

- financijsko poslovanje,
  - ostale usluge.
- (195.) U naseljima stalnog stanovanja građevine gospodarskih djelatnosti mogu se graditi na sljedećim područjima:
- na građevnoj čestici drugih namjena,
  - na zasebnoj građevnoj čestici izvan zone gospodarskih djelatnosti,
  - u sklopu zone gospodarskih djelatnosti (proizvodnoj, poslovnoj i mješovito gospodarskoj zoni).

Građevine gospodarskih djelatnosti unutar građevinskog područja grade se sukladno uvjetima gradnje u građevinskim područjima, utvrđenim ovim Odredbama.

- (196.) U građevinskom području naselja povremenog stanovanja dozvoljeno je:
- obavljanje poljoprivredne proizvodnje,
  - gradnja građevina u funkciji poljoprivrede, sukladno točki (19.) ovih Odredbi,
  - gradnja građevina ugostiteljstva, turizma i trgovine, sukladno točki (106.) ovih Odredbi.
- (197.) U PPUOV utvrđen je gospodarski kompleks Veličanka I, gospodarske namjene.
- (198.) Površine izvan granica građevinskog područja naselja stalnog i povremenog stanovanja i ostalih građevinskih područja namjenjuju se djelatnostima poljoprivrede, šumarstva, lovstva, ribarstva, seoskog turizma, eksploataciji mineralnih sirovina, prometu, telekomunikacijama i opskrbi strujom, plinom i vodom, te odvodnji voda, sukladno ovim Odredbama i posebnim propisima.

4. UVJETI SMJEŠTAJA DRUŠTVENIH DJELATNOSTI

- (199.) U ovome PPUOV društvenim djelatnostima se smatraju sljedeće djelatnosti:
- uprava,
  - socijalna zaštita,
  - predškolski odgoj,
  - obrazovanje,
  - zdravstvo,
  - kultura i udruge,
  - vjerske aktivnosti.
- (200.) Planirana mreža društvenih djelatnosti sadrži osnovne sadržaje koji moraju biti zastupljeni u središnjim naseljima, a moguće ju je proširivati bez ograničenja.
- U naseljima na području Općine moraju se za potrebe društvenih djelatnosti, osigurati prostori za sljedeće sadržaje:

- Velika	- općinska uprava - osnovna škola - dječji vrtić - dom za starije osobe - ambulanta - ljekarna - društveno-vatrogasni dom
- Biškupci	- područna osnovna škola - društveno-vatrogasni dom
- Trenkovo	- osnovna škola - društveni dom
- Radovanci	- područna osnovna škola - društveni dom
- Toranj	- područna osnovna škola - društveno-vatrogasni dom
- Antunovac, Draga, Milanovac, Poljanska, Potočani, Stražeman i Trnovac	- društveni dom

Za vjerske građevine, udruge i sl. prostor će se osigurati sukladno potrebama.

(201.) Za potrebe društvenih djelatnosti koristit će se postojeće građevine ili graditi nove u građevinskim područjima naselja, sukladno uvjetima utvrđenim u točkama (88. do 96.) ovih Odredbi.

5. UVJETI UTVRĐIVANJA KORIDORA ILI TRASA I POVRŠINA PROMETNIH I DRUGIH INFRASTRUKTURNIH SUSTAVA

(202.) Trase i površine novih prometnih i infrastrukturnih građevina prikazane su u kartografskim prikazima br. 2.A-2D, te u kartografskim prikazima građevinskih područja (4.A-4.L), a osnovni uvjeti utvrđivanja koridora i površina definirani su u točki (3.) i (4.) ovih Odredbi.

(203.) Prilikom gradnje novih infrastrukturnih vodova potrebno je težiti njihovom objedinjavanju u infrastrukturne koridore.

(204.) Vodovi infrastrukture u pravilu se polažu u javne površine. Iznimno, mogu se polagati i na ostalim otvorenim površinama uz osigurani stalni pristup.

(205.) Postojeće prometne i infrastrukturne građevine, koje se u PPUOV uklanjaju ili zamjenjuju novima, mogu se održavati i rekonstruirati do izgradnje nove mreže.

5.1. PROMETNI SUSTAV

(206.) Mreža postojećih razvrstanih javnih cesta utvrđena je u PPUOV, a kategorija prometnica utvrđena je na temelju Odluke nadležnog Ministarstva.

Kategorija svih prometnica na području Općine može se mijenjati sukladno izmjenama Odluke iz stavka 1. ove točke bez promjene PPUOV. Od dana stupanja na snagu Odluke, na tu prometnicu i okolni prostor primjenjuju se uvjeti gradnje utvrđeni ovim Odredbama, sukladno novoj kategoriji prometnice.

U slučaju da prometnica nije naznačena u kartografskim prikazima, uvjeti se odnose na postojeću trasu.

- (207.) Ulični koridor ceste u naselju namijenjen je gradnji kolnika, parkirališta, kolno-pješačkih prilaza građevinskoj parceli, prometnih površina pješačkog, biciklističkog i javnog prometa, te vođenja svih vrsta infrastrukturnih vodova, uključujući i odvodni sustav oborinske odvodnje, uređenju zelenih površina, postavljanju urbane opreme i sl.
- (208.) Svi ulični koridori u građevinskom području na koje postoji neposredan pristup s građevnih čestica, ili su uvjet za formiranje građevnih čestica, moraju biti povezani u jedinstveni prometni sustav.
- (209.) Za nove ulične koridore u građevinskim područjima naselja potrebno je osigurati širinu:
- 25,0 m za državne ceste,
  - 20,0 m za županijske ceste,
  - 18,0 m za lokalne ceste,
  - 18,0 m za ostale ceste čija je dužine preko 150,0 m.
- (210.) U slučaju da se zbog postojećih građevina, prirodnih ili drugih specifičnih prostornih ograničenja ne može osigurati preporučena širina uličnog koridora, za nove ulične koridore čija je dužina preko 150,0 m mogu se utvrditi i manje širine, ali ne manje od sljedećih:

MINIMALNA ŠIRINA ULIČNIH KORIDORA
DUŽINE PREKO 150,0 m

Tablica br. 43.

KATEGORIJA CESTE	Minimalna širina uličnog koridora (m)	
	Otvoreni sustav oborinske odvodnje	Zatvoreni sustav oborinske odvodnje ili sustav otvorenih izgrađenih rigola
Državna	20,0	18,0
Županijska	18,0	14,0
Lokalna cesta	18,0	14,0
Ostale ceste	16,0	12,0

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

- (211.) Za nove ulične koridore čija dužina je manja od 150,0 m, širina uličnog koridora ne može biti manja od:

MINIMALNA ŠIRINA ULIČNIH KORIDORA
DUŽINE MANJE OD 150,0 M

Tablica br. 44.

SMJER PROMETA	Minimalna širina uličnog koridora (m)	
	Otvoreni sustav oborinske odvodnje	Zatvoreni sustav oborinske odvodnje
Dvosmjerni promet	12,0	10,0
Jednosmjerni promet	10,0	8,0

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Ulice dužine manje od 150,0 m mogu biti i slijepe.

- (212.) Širine koridora iz točke (209.), (210.) i (211.) ovih Odredbi ne odnose se na postojeće ulične koridore, koji se nalaze u izgrađenom području.

Izgrađeno područje iz prethodnog stavka je izgrađeno građevinsko područje označeno na kartografskim prikazima građevinskih područja (4.A-4.L).

- (213.) Sve javne ceste na području Općine moraju biti opremljene horizontalnom i vertikalnom signalizacijom, prema Hrvatskim normama.

Sve prometne površine trebaju biti izvedene bez arhitektonskih barijera tako da na njima nema zapreke za kretanje niti jedne kategorije stanovništva.

Nije dozvoljena gradnja građevina, zidova i ograda, te podizanje nasada koje zatvaraju vidno polje vozača i time ugrožavaju promet. Određivanje polja preglednosti utvrđuje se na temelju posebnog propisa.

Lokacije čvorišta na planiranoj obilaznici Velike moguće je korigirati, kao i definiranje novih čvorišta na njoj, temeljem projektne dokumentacije, uvjeta i suglasnosti nadležne Uprave za ceste.

- (214.) U svim naseljima Općine mora se uz sve stambene građevine, građevine javne i društvene te poslovne i proizvodne namjene, izgraditi minimalni broj parkirališnih mjesta prema sljedećim normativima:

MINIMALNI BROJ PARKIRALIŠNIH MJESTA

Tablica br. 46.

Namjena građevina	Jedinica	Broj parkirališnih mjesta
Obiteljske stambene građevine	1 stan	1,00
Višestambene građevine	1 stan	1,20
Trgovački (maloprodaja)	25 m ² bruto površina	1,00
Robne kuće, trgovački centri, sajmišta	60 m ² bruto površina	1,00
Tržnice na malo	25 m ² bruto površina	1,00
Poslovne zgrade, uredi, agencije	100 m ² bruto površine	2,00
Industrija i skladišta	100 m ² bruto površine	1,00
Servisi i obrt	100 m ² bruto površine	2,00
Ugostiteljstvo	15 m ² bruto površina	1,00
Osnovne škole i vrtići	1 učionica/grupa	1,00
Zdravstveni objekti	40 m ² bruto površina	2,00
Građevine mješovite namjene	∑ jedinica za sve namjene u sklopu građevine	∑ parkirališnih mjesta za sve namjene u sklopu građevine

IZVOR PODATAKA: ZPO-OSIJEK

Pri određivanju parkirališnih potreba za građevine ili grupe građevina sa različitim sadržajima može se predvidjeti isto parkiralište za različite vrste i namjene građevina, ako se koriste u različito vrijeme.

Broj parkirališta za športsko-rekreacijske građevine utvrđuje se prema posebnom propisu.

- (215.) Na javnim parkiralištima i u javnim garažama potrebno je osigurati 5% parkirališnih odnosno garažnih mjesta za invalide.

(216.) Sukladno namjeni građevine izgradnja parkirališta se mora riješiti na sljedeći način:

- obiteljske stambene građevine
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
  - u uličnom koridoru, u širini regulacijske linije građevne čestice,
- višestambene građevine koje se grade u sklopu obiteljskog stanovanja
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
- višestambene građevine u zoni višestambene gradnje
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
  - na području zone, na udaljenosti max. 100,0 m od građevine,
- poslovne građevine (trgovačke i ugostiteljske i poslovne zgrade, uredi, agencije, servisi i obrt)
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
  - u uličnom koridoru, u širini regulacijske linije građevne čestice,
  - na parkiralištu ili garaži udaljenoj do max. 200,0 m od građevine,
- robne kuće i trgovački centri
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
  - na drugoj vlastitoj čestici udaljenoj do max. 100,0 m od građevine,
- proizvodne građevine i skladišta
  - na vlastitoj građevnoj čestici
  - u uličnom koridoru u širini regulacijske linije građevne čestice,
  -
- javne i društvene te športsko-rekreacijske građevine
  - na vlastitoj građevnoj čestici,
  - u uličnom koridoru u širini regulacijske linije građevne čestice,
  - na parkiralištu ili garaži udaljenoj max. 200,0 m od građevine,
- građevine mješovite namjene
  - sukladno načinu rješavanje izgradnje parkirališta za osnovnu namjenu.

Pod parkiralištem podrazumijeva se i prostor u garaži.

(217.) Pod pojmom "vlastita građevna čestica" iz točke (216.) ovih Odredbi podrazumijeva se građevna čestica na kojoj je izgrađena osnovna građevina.

Pod pojmom "druga vlastita čestica" podrazumijeva se druga izgrađena ili neizgrađena građevna čestica u vlasništvu investitora osnovne građevine.

Pod pojmom "ulični koridor u širini regulacijske linije" podrazumijeva se neizgrađeni prostor između regulacijske linije i kolnika na onoj strani ulice na kojoj se nalazi građevna čestica, pod uvjetom da se u tom prostoru osigura pješački prolaz širine kao u ostalom dijelu ulice, a najmanje 1,20 m.

Pod pojmom "parkiralište ili garaža" podrazumijeva se vlastito ili javno parkiralište ili garaža koji se grade ili su izgrađeni za potrebe nove građevine ili prenamjenu postojeće.

Potvrdu da su postojeće javno parkiralište ili garaža izgrađeni za potrebe građevine izdaje Općina.

- (218.) Način rješavanja izgradnje parkirališta utvrđen u točki (216.) ovih Odredbi obvezno se primjenjuje i u slučaju prenamjene postojećih građevina, ako je zbog prenamjene potreban veći broj parkirališnih mjesta od broja potrebnog za postojeću namjenu.
- (219.) U građevinskim područjima naselja potrebno je dati prednost pješačkom i biciklističkom prometu.
- (220.) Širina pješačkih prometnica utvrđuje se sukladno broju korisnika, prostornim uvjetima i ambijentalnim obilježjima, ali ne može biti manja od 1,20 m.
Pješačke prometnice se grad u pravilu, odvojeno od kolnika i po mogućnosti od kolnika odvojene zelenim zaštitnim pojasom.
- (221.) U naselju Velika je potrebno razvijati staze biciklističkog prometa između naselja i turističke-rekreacijske zone te gospodarske zone.
Uvjeti gradnje biciklističkih staza utvrđeni su posebnim propisom.
- (222.) U PPUOV planira se modernizacija županijske pruge II. reda Pleternica-Velika.
- (223.) Na križanju željezničke pruge i ceste obvezno je osigurati kolni prijelaz, sukladno posebnom propisu. Na prijelazu planirane obilaznice Velika preko željezničke pruge Pleternica-Velika planira se denivelirani prijelaz.
- (224.) Građevni pravac novih građevina stambene namjene mora biti udaljen od osi krajnjeg postojećeg kolosjeka min. 25,0 m, a građevine vrtića, škole i zdravstvenih ustanova moraju biti udaljene min. 50,0 m od osi krajnjeg postojećeg kolosjeka.
- (225.) Za sve građevine koje se grade na udaljenosti 100,0 m od osi kolosjeka, obvezno je ishoditi posebne uvjete od javne ustanove nadležne za željeznički promet.
Obveza iz prethodnog stavka ne odnosi se na industrijski kolosjek koji je izgrađen na parceli gospodarskog subjekta, ako je u njegovom vlasništvu.
- (226.) Na području općine Velika planira se uređenje postojećeg letjelišta Trenkovo. Za postojeće letjelište potrebno je izraditi prostorno-prometnu analizu kako bi se definirale mogućnosti proširenja.
- (227.) Planom su definirane površine prilaznih ravnina za letjelište referentnog koda 1A u koje ne smije ulaziti niti jedan predmet ili građevina. Nagib prilazne ravnine je 5%.
Moguće je planirati i viši referentni kod zračnog pristaništa ako se ta mogućnost dokaže prostorno-prometnom analizom, uz suglasnost nadležnog Ministarstva.
- (228.) Nakon izgradnje planiranog zračnog pristaništa prestaju važiti planirane prilazne ravnine i postaju važeće prilazne ravnine izgrađenog zračnog pristaništa.

5.2. POŠTANSKI PROMET

- (229.) Razvoj poštanske djelatnosti koji se odnosi na modernizaciju poslovnog prostora usmjeren je na građevinsko područje naselja, te se PPUOV i DPU moraju osigurati prostorne pretpostavke za nesmetani razvoj.

Razvoj poštanske djelatnosti odnosit će se samo na adaptacije i održavanje poslovnih prostora, te eventualno uređenje eksterijera (pristup, pločnik, parkirališna mjesta i sl.).

5.3. TELEKOMUNIKACIJSKA MREŽA

(230.) Razvoj nepokretne telekomunikacijske mreže u PPUOV planira se proširenjem kapaciteta komutacija, te daljnjim razvojem mjesnih mreža.

Spojni vodovi i komutacijski čvorovi u nepokretnoj mreži, te bazne postaje u pokretnoj mreži označeni su na kartografskom prikazu br. 2.B.

Mjesne mreže razvijat će se sukladno dinamici gospodarskog, društvenog i prostornog razvitka Općine.

(231.) Mjesna telekomunikacijska mreža u građevinskim područjima u pravilu se gradi u zelenom pojasu ulica, a u ulicama s užim profilom polaže se ispod nogostupa sustavom distribucijske telekomunikacijske kanalizacije i mrežnim kabelima.

(232.) Za razvoj pokretne telekomunikacijske mreže potrebno je izgraditi bazne postaje. Baznu postaju u naselju Velika graditi bez antenskog stupa.

(233.) Bazne postaje sljedeće generacije (UMTS i sustavi sljedećih generacija) koje nisu ucrtane, također se dozvoljavaju graditi, ali se moraju graditi sukladno posebnim propisima o sigurnosti te zaštititi od neionizirajućih zračenja.

Antenski stupovi baznih postaja novih generacija ne smiju se graditi:

- na bolnicama, školama i dječjim vrtićima,
- na građevinama i područjima koja su zaštićena na temelju propisa o zaštiti kulturnih dobara,
- na udaljenosti manjoj od 100,0 m od sakralne građevine (crkve),
- u zaštićenim područjima prirode, osim u velikim područjima u kojima je nužno osigurati pokrivenost signalom cijelog područja, a to nije moguće riješiti baznim postajama izvan zaštićenog područja,

(234.) Do lokacije baznih postaja obvezno je osigurati kolni pristup.

(235.) Prilikom planiranja mreže baznih postaja obvezno je usklađivanje s istim ili srodnim djelatnostima radi zajedničkog korištenja prostora i dijela građevina.

5.4. PLINOOPSKRBA

(236.) Planirani plinovodi na području Općine su:

- a) - Objekti Županijskog značaja iz točke (15.) b)
- Lokalni plinovodi koji obuhvaćaju:
  - međumjesni srednjetačni plinovod,
  - mjesna srednjetačna plinovodna mreža.

U PPUOV planira se plinoopskrba svih naselja stalnog stanovanja na području Općine u skladu sa "Studijom".

(237.) Trase planiranih plinovoda prikazane su na Kartografskom prikazu br. 2.C.

- (238.) Međumjesni visokotlačni plinovod (12,0 bara) gradit će se uz planiranu prometnicu (u ili uz koridor).
Međumjesne srednjetačne plinovode (3,0 bara) graditi uz prometnice (u ili uz koridor).
- (239.) Kućne redukcijske stanice u građevinskim područjima ne mogu se graditi u uličnom profilu.
- (240.) Razvoj distribucijske plinoopskrbne mreže u građevinskim područjima mora se planirati na način da se vodovi dimenzioniraju tako da zadovoljavaju sve planirane potrebe za plinom svih korisnika na kraju planskog razdoblja. Planirani distribucijski plinovod će biti srednjetačni s tlakom plina 0,1-0,3 MPa (1,0-3,0 bara).
- (241.) Distribucijski plinovodi se u građevinskim područjima polažu u pravilu u javnim površinama.

5.5. ELEKTROENERGETIKA

- (242.) Razvoj elektroenergetskog sustava na području Općine planira se gradnjom sljedećih građevina.
- a) Prijenos
    - Objekti Državnog značaja iz točke (13.) b)
  - b) Distribucije
    - Objekti Županijskog značaja iz točke (14.) b)

Od Županijskog značaja je i ugradnja novog ili novih transformatora u postojeću TS 35/10(20) kV.

Planirane elektroenergetske građevine na 10(20) kV naponskoj razini su:

- KTS 10(20)/0,4 kV; u istočnom dijelu naselja Velika (M. Velika),
- KB 10(20) kV; za povezivanje prethodne KTS 10(20)/0,4 kV s postojećom (M. Velika),
- KTS 10(20)/0,4 kV; u novoplaniranom stambenom bloku (Međvode),
- KB 10(20) kV; za dvostrano povezivanje nove KTS-Međvode s južne strane, te jedan kabelski izlaz sa sjeverne strane,
- Demontiranje postojećeg nadzemnog 10 kV dalekovoda u Međvođu,
- Interpolacija nove KTS 10(20)/0,4 kV u središnjem dijelu naselja Velika na postojeći KB 10(20) kV,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u južnoj industrijskoj zoni,
- STS 10(20)/0,4 kV; za Pročistač otpadnih voda,
- KB 10(20) kV; od TS 35/10(20) kV-Velika do KTS-Orljava i dalje do KTS u južnoj industrijskoj zoni, te nastavak do STS-Mlin-Pilana i STS-Pročistač otpadnih voda,
- KB 10(20) kV; od STS-Pročistač otpadnih voda do KTS-Orljava,
- KB 10(20) kV; od STS-Pročistač otpadnih voda do STS-Asfaltna baza,
- KB 10(20) kV; od KTS u južnoj industrijskoj zoni do stupa (SB) nadzemnog dalekovoda za naselje Češljakovci,

- Demontiranje dijelova 10 kV nadzemnih dalekovoda unutar južnog i jugoistočnog dijela građevinskog područja, te nove industrijske zone u naselju Velika,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u naselju Radovanci, a broj i lokacija pratiti će dinamiku izgradnje i novonastalih potreba za električnom energijom,
- KB 10(20) kV; za povezivanje trafostanica u naselju Radovanci s TS 35/10(20) kV-Velika, te spoj na postojeći nadzemni dalekovod prema naselju Potočani,
- Interpolacija KTS (ili STS) 10(20)/0,4 kV na postojeći nadzemni DV 10(20) kV na sjevernom dijelu naselja Biškupci,
- Postupna rekonstrukcija svih postojećih nadzemnih DV 10 kV na drvenim stupovima zamjenom sa DV 10(20) kV na betonskim stupovima,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u središnjem dijelu naselja Biškupci,
- KB 10(20) kV; od postojeće TTS Biškupci do nove KTS Biškupci,
- KTS (ili STS) 10(20)/0,4 kV; na sjevernom dijelu naselja Lučinci,
- KB 10(20) kV; od postojeće STS-Lučinci do nove trafostanice,
- KB 10(20) kV; za povezivanje postojećih trafostanica u naselju Toranj radi dvostranog napajanja,
- KTS 10(20)/0,4 kV; u području povremenog stanovanja Šaga,
- KB 10(20) kV; od KTS 10(20)/0,4 kV u istočnom dijelu Velike ("vinskom cestom") do planirane KTS u planiranom naselju "Mala Velika",
- KB 10(20) kV; od KTS u području buduće istočnog dijela Velike ("vinskom cestom") do postojeće TS Velika 5,
- KTS 10(20) kV; sjeverni dio naselja (u kanjonu Dubočanke),
- KB 10(20) kV; do nove KTS 10(20)/0,4 kV (u kanjonu Dubočanke),
- KTS 10(20)/0,4 kV; sjeverno od bazena (za turističke sadržaje u kanjonu Dubočanke i za žičaru na skijaškoj stazi),
- Izgradnja novih trafostanica i DV 10(20) kV na istim lokacijama i trasama koje su razorene tijekom rata na području koje je bilo okupirano, a u skladu s prioritetima,
- Izgradnja novih trafostanica 10(20)/0,4 kV i za njih potrebnih dalekovoda 10(20) kV u skladu s potrebama razvoja procesa urbanizacije i razvoja gospodarstva, a koje se za sada ne mogu predvidjeti.

Trase i lokacije planiranih elektroenergetskih građevina označene su na kartografskom prikazu br. 2.C.

- (243.) Prilikom određivanja konačne trase nadzemnog dalekovoda u okviru utvrđenog koridora, moraju se poštivati sljedeći uvjeti:
- dalekovod ne može prolaziti preko građevinskog područja utvrđenog u PPUOV,
  - potrebno je voditi računa o bonitetu poljoprivrednog zemljišta te po mogućnosti koristiti područja slabijih bonitetnih klasa,
  - prilikom prijelaza preko poljoprivrednog zemljišta trasu treba voditi na način da utjecaj na poljoprivrednu proizvodnju bude što manji,
  - položaj stupova ne smije ograničavati funkcioniranje postojećih i potencijalnih sustava za navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta,
  - izbjegavati prolaz dalekovoda kroz šume i preko šumskog zemljišta,
  - trasu dalekovoda položiti na način da se u najvećoj mogućoj mjeri smanji mortalitet ptica.

- (244.) Postojeći nadzemni DV 10(20) kV koji se nalaze u građevinskim područjima naselja (ili: koji prolaze kroz građevinsko područje i kontaktnu zonu naselja) moraju se postupno zamijeniti kabelskim.

Pri utvrđivanju trase kabelskog dalekovoda, novu trasu je obvezno uskladiti s urbanom matricom naselja na način da u najmanjoj mogućoj mjeri ograničava korištenje zemljišta i gradnju u naselju.

- (245.) Ne dozvoljava se otvaranje novih prosjeka kroz šume za gradnju 10(20) kV elektroenergetske mreže, osim u iznimnim slučajevima kada nema drugih mogućnosti.

- (246.) Prostor unutar koridora i ispod nadzemnih dalekovoda može se koristiti za osnovnu namjenu prikazanu na Kartografskom prikazu br. 1.

Korištenje zemljišta i gradnja u koridorima elektroenergetskih građevina vrši se sukladno posebnim propisima, uz suglasnost ustanove s javnim ovlastima nadležne za elektroenergetiku.

- (247.) Distribucijski dalekovodi u građevinskom području moraju se izvoditi podzemnim kabelskim vodovima.

U PPUOV se predviđa sukcesivna zamjena postojećih nadzemnih distribucijskih dalekovoda kabelskim vodovima.

- (248.) U građevinskim područjima naselja planira se razvoj niskonaponske 0,4 kV mreže.

Unutar građevinskog područja naselja Velika niskonaponsku 0,4 kV mrežu (gdje god je to moguće) graditi podzemnim kabelskim vodovima položenim u zeleni pojas ulica. Mrežu graditi sustavom ulaz-izlaz, ili do samostojećih kabelskih ormara postavljenih uz unutarnji rub građevinske parcele tako da predstavlja sastavni dio ograde parcele, a od njih kabelske kućne priključke do okolnih potrošača. Za ostala naselja Općine na isti način graditi kabelsku mrežu samo za glavni prometni pravac s dozvoljenim brzinama prometa većim od 50 km/h. U ostalim ulicama svih naselja Općine može se graditi SKS na betonskim stupovima, ili po krovovima s krovnim stalcima.

Do izgradnje planirane kabelske mreže može se koristiti postojeća zračna mreža uz rekonstrukcije i priključenje ponekog novog potrošača.

- (249.) Na područjima naselja, u kojima će se graditi podzemne niskonaponske mreže ili gdje se gradi po krovnim stalcima, javna rasvjeta se mora graditi podzemnim kabelskim vodovima i čeličnim cijevnim stupovima postavljenim uz prometnice.

Na ostalim područjima, u slučaju da se niskonaponska mreža gradi sa SKS na betonskim stupovima, rasvjetna tijela se mogu postaviti na iste stupove.

- (250.) Kabeli niskonaponske elektroenergetske mreže i javne rasvjete grade se u pravilu u uličnim koridorima, u zelenom pojasu, a stupovi se moraju graditi na dovoljnoj sigurnosnoj udaljenosti od kolnika, utvrđenoj posebnim propisom.

- (251.) Sve trafostanice moraju imati kolni pristup s javne površine i ne mogu se graditi u uličnom profilu.

5.6. VODOOPSKRBA

(252.) Rješenje vodoopskrbe općine Velika planira se u sklopu funkcioniranja ukupnog vodoopskrbnog sustava Požeštine, sa zajedničkim izvorštima, upravljanjem ukupnim sustavom i povezivanjem na okolne regionalne sustave.

Naselja Klisa, Smoljanovci, Ozdakovci, Kantrovci i Gornji Vrhovci neće biti uključena u jedinstveni vodoopskrbni sustav. Stanovništvo iz ovih naselja će pitanje vodoopskrbe rješavati individualno putem bunara.

(253.) Izvorišta vode moraju se zaštititi od mogućih zagađivanja, sukladno mjerama sanitarne zaštite utvrđenim na temelju posebnog propisa.

(254.) U PPUOV utvrđuje se vodonosno područje koje je prikazano na Kartografskom prikazu br. 2.D.

Na vodonosnom području potrebno je provesti istraživanja s ciljem utvrđivanja pogodnosti za vodoopskrbu. Ako se područje utvrdi pogodnim za vodoopskrbu, mora se zaštititi od mogućeg zagađivanja mjerama zaštite utvrđenim na temelju posebnog propisa.

(255.) Vodoopskrbni vodovi se polažu u javnim površinama.

(256.) Ako se vodoopskrbni sustav rješava etapno, mora se dimenzionirati i izvoditi kao dio cjelovitog rješenja.

(257.) U svakoj točki vodoopskrbnog sustava moraju biti zadovoljeni protupožarni zahtjevi u pogledu količine vode i raspoloživog tlaka, sukladno posebnom propisu.

(258.) Položaj crpilišta na Dubočanki utvrdit će se naknadno po izvršenju svih pripremnih radova. Područje Dubočanke od predjela Šipkovac do izvora potoka Dubočanke predstavlja vodoistražno područje za komunalnu i komercijalnu eksploataciju. Planirani cjevovod prikazan na kartografskom prikazu br. 2.D je orijentacijski. Pravi položaj voda utvrdit će se nakon što se odredi lokacija crpilišta.

5.7. ODVODNJA OTPADNIH VODA

(259.) U PPUOV odvodnja otpadnih voda riješena je na sljedeći način:

- za naselja Stražeman i Biškupci izgradnjom zajedničkog sustava,
- za naselja Draga, Potočani i Radovanci izgradnjom zajedničkog sustava,
- za naselja Antunovac, Trnovac i Trenkovo izgradnjom zajedničkog sustava,
- za naselja Velika, Lučinci, Oljasi, Milanovac i Toranj izgradnjom autonomnih sustava odvodnje (za svako naselje posebni sustav),
- za ostala naselja putem nepropusnih trokomornih taložnica s djelomičnim biološkim pročišćavanjem ili biološkim uređajima.

(260.) Trase vodova i položaj uređaja za pročišćavanje iz kartografskog prikaza br. 2.D., su usmjeravajućeg značenja i moguće ih je mijenjati u tijeku detaljne razrade, pod sljedećim uvjetima:

- mora se zadržati osnovni princip rješavanja odvodnje (smjer odvodnje i vrsta sustava),

- vode se moraju upustiti u recipijente utvrđene u točki (261.) ovih Odredbi.
- (261.) Recipijenti za prihvat otpadnih voda sa područja Općine su:
- vodotoci: Stražemanka, Radovanka, Veličanka, Trnovac i Kloštar.
- (262.) Do izgradnje odvodnih sustava iz točke (259.) ovih Odredbi, zbrinjavanje otpadnih voda može se vršiti putem septičkih jama prema uvjetima nadležne ispostave Hrvatskih voda, i to samo u individualnoj izgradnji.
- (263.) U naselju Velika odvodnju otpadnih voda obvezno je riješiti pretežito mješovitim sustavom odvodnje.
- U ostalim naseljima moguće je oborinsku vodu odvoditi otvorenim kanalima.
- (264.) Sustavi odvodnje mogu se graditi etapno, a etape realizacije moraju biti usklađene s krajnjim rješenjem.
- (265.) Sve onečišćene ili zagađene vode koje ne odgovaraju uvjetima za upuštanje u odvodni sustav, moraju se prije upuštanja pročititi uređajem za prethodno čišćenje otpadnih voda.
- (266.) Sve onečišćene ili zagađene vode koje ne odgovaraju uvjetima za ispuštanje u recipijente ili tlo moraju se prije upuštanja pročititi uređajem za pročišćavanje otpadnih voda.
- (267.) Nakon izgradnje odvodnog sustava postojeće građevine se moraju priključiti na novi odvodni sustav, sukladno uvjetima iz točke (265.) ovih Odredbi.
- (268.) Općina Velika dužna je donijeti Odluku o odvodnji otpadnih voda, sukladno posebnom propisu.
- (269.) Za rješenje odvodnje otpadnih voda potrebno je izraditi studiju odvodnje otpadnih voda s područja Općine, vodeći računa o širem području.

5.8. VODOTOCI, VODE I MELIORACIJSKA ODVODNJA

- (270.) U PPUOV planiraju se sljedeći vodnogospodarski zahvati:
- regulacija vodotoka Veličanka (2 km),
  - regulacija vodotoka Glogovac (2 km),
  - regulacija vodotoka Stražemanka (3 km)
  - regulacija vodotoka Bozara (1 km),
  - izgradnja retencije Radovanka ($V= 735.000 \text{ m}^3$),
  - izgradnja lateralnog kanala Stražemanka-Veličanka-Kaptolka,
  - izgradnja obodnog kanala odvodnje gospodarske zone naselja Velika (širina koridora 15,0 m, ukupna duljina cca 4.100 m).

Osim radova iz prethodne alineje dozvoljeni su i drugi vodnogospodarski zahvati s ciljem unapređenja i poboljšanja vodnogospodarskog sustava.

Planirani radovi na vodotocima Veličanka, Radovanka i Stražemanka obuhvaćaju izgradnju retardacionih pregrada u višim dijelovima sliva u cilju zaštite od bujičnih i erozijskih procesa.

- (271.) Korita vodotoka Veličanke, Stražemanke i Radovanke kroz građevinsko područje naselja Velika, Biškupce i Radovance, moraju se sačuvati u prirodnom obliku.
- (272.) Radi očuvanja i održavanja vodnogospodarskih objekata i održavanja vodnog režima nije dozvoljeno:
- obavljati radnje kojima se može ugroziti stabilnost nasipa i drugih vodnogospodarskih objekata,
  - u inundacijskom području i na udaljenosti manjoj od 10,0 m od nožice nasipa orati zemlju, saditi i siječi drveće i grmlje,
  - u inundacijskom području i na udaljenosti od 20,0 m od nožice nasipa podizati zgrade, ograde i druge građevine osim zaštitnih vodnih građevina,
  - u neuređenom inundacijskom pojasu, do razdoblja dok ne bude definirana vanjska granica tog područja te utvrđena pripadnost vodnom dobru istoga područja na udaljenosti manjoj od 10,0 m (kod većih vodotoka), te manjoj od 5,0 m (kod manjih vodotoka), od ruba korita podizati zgrade, ograde i druge građevine osim zaštitnih vodnih građevina,
  - obavljati ostale aktivnosti iz članka 106. Zakona o vodama, te ostalih članaka koji određuju režim korištenja prostora vodnih građevina.

Za svaki zahvat u prostoru koji je vezan uz vodni režim potrebno je osigurati minimalnu protoku ("biološki minimum") kako bi se spriječile negativne posljedice uzduž toka.

- (273.) Na području Općine postoji mogućnost natapanja poljoprivrednih površina nakon izgradnje planiranih akumulacija.

U PPUOV površinama za navodnjavanje smatraju se sve poljoprivredne površine.

Navodnjavanje poljoprivrednih površina moguće je pod uvjetom da se prethodno utvrdi odgovarajuća kvaliteta vode za navodnjavanje.

6. MJERE ZAŠTITE PRIRODNIH I KRAJOBRAZNIH VRIJEDNOSTI I KULTURNIH DOBARA

6.1. PRIRODNE VRIJEDNOSTI

- (274.) Na području Općine Velika su, sukladno Zakonu o zaštiti prirode, zaštićeni sljedeći dijelovi prirode:

- Park prirode "Papuk",
- spomenik parkovne arhitekture-Park u Trenkovu.

Zaštićeni dijelovi prirode naznačeni su na kartografskom prikazu br. 3.A.

Za spomenik parkovne arhitekture-Park u Trenkovu potrebno je napraviti studiju zaštite i projekt obnove, a mjere zaštite prirode donijet će Županijsko tijelo nadležno za zaštitu prirode.

Prije bilo kakvih zahvata na zaštićenim prirodnim vrijednostima treba izvršiti potpunu inventarizaciju i valorizaciju staništa, te posebno izdvojiti i zaštititi vrste i područja.

(275.) Za zakonsku zaštitu predlažu se sljedeći dio prirode i prirodni lokaliteti:

- spomenik parkovne arhitekture-Park u Biškupcima,
- fosiliferni izdanak iz razdoblja otnang-karpat (površinski kop tufa),
- policenski sedimenti tektonski uzdignuti,
- fosiliferni lokalitet iz razdoblja badena (školjkaši, ježinci i dr.),
- fosiliferni lokalitet iz razdoblja badena (grebenski facijes).

Ovaj dio prirode i prirodni lokaliteti orijentacijski su naznačeni na kartografskom prikazu 3.A, a detaljno se utvrđuju sukladno točki (6.) ovih Odredbi.

Za evidentirana prirodna područja treba provesti istraživanja, te izraditi studije i projekte, kako bi se utvrdila njihova vrijednost, na osnovu čega će se provesti postupak stavljanja pod posebnu zaštitu i utvrditi režim korištenja.

Prije bilo kakovih zahvata na dijelovima prirode predloženih za zaštitu treba izvršiti potpunu inventarizaciju i valorizaciju staništa, te posebno izdvojiti i zaštititi vrste i područja.

6.2. KRAJOBRAZNE VRIJEDNOSTI

(276.) U PPUOV utvrđena su sljedeća osobito vrijedna krajobrazna područja:

- osobito vrijedni prijelazni prirodni brdski predjel šuma (osobito vrijedan predjel-prirodni krajobraz),
- osobito vrijedno područje vodotoka Veličanka, Radovanka, Stražemanka, Kloštar, Liganov potok, Trnovac i Purovački potok,
- osobito vrijedni prijelazni kultivirani brdski predjel (osobito vrijedan predjel-kultivirani brdski predjel),
- osobito vrijedno područje rurane cjeline Velike.

Područja iz prethodnog stavka označena su na kartografskom prikazu br. 3.B, 4.B, 4.D, 4.E, 4.F, 4.G, 4.I, 4.J, 4.K i 4.L.

(277.) Na osobito vrijednim krajobraznim područjima iz prve tri alineje točke (276.) nije dozvoljeno sljedeće:

- gradnja stambenih i gospodarskih građevina koje se prema ovim Odredbama mogu graditi izvan građevinskog područja,
- uklanjanje živica i šumaraka,
- promjene prirodnog korita vodotoka iz druge alineje prethodne točke, te sljedećih vodotoka: Škrbičanka, Inošinac, Bozara, Sokolovac i Grabovac (izuzetak predstavljaju PPUOV predviđene intervencije na ovim vodotocima),
- uklanjanje prirodne vegetacije na obalama vodotoka iz prethodne alineje, u pojasu širine 30 m,
- gradnja baznih postaja (antenskih stupova),
- gradnja dalekovoda.

(278.) Na osobito vrijednom krajobraznom području iz četvrte alineje točke (276.) nije dozvoljeno sljedeće:

- uklanjanje sklopova i građevina koje imaju elemente tradicijske izgradnje, odnosno ako se radi dotrajalosti postojeće strukture moraju ukloniti nove građevine uklopiti u postojeće gabarite,

- izgradnja obiteljske stambene građevine etažne visine veće od podruma ili suterena, prizemlja i potkrovlja,
- izgradnja predimenzioniranih građevina,
- gradnja baznih postaja (antenskih stupova),
- gradnja dalekovoda.

(279.) Na šumom obraslim područjima osobito vrijednih krajobraznih područja obvezno je uravnotežiti površinu sječa s ukupnom šumskom površinom, a sječu obavljati postupno.

6.3. KULTURNA DOBRA

(280.) Na području općine Velika su, sukladno posebnom zakonu, zaštićena sljedeća kulturna dobra:

a) Registrirana

- Radovanačko brdo, antičko naselje
- Radovanačko brdo, srednjevjekovno naselje
- Stražeman, župna crkva Sv. Mihovila
- Trenkovo, dvorac Trenkovo
- Velika, župna crkva Sv. Augustina
- Velika, srednjevjekovni grad Velika

b) Evidentirana

- Biškupci, prapovijesni lokalitet
- Biškupci, "Majur", antički lokalitet
- Biškupci, poklonac sv. Ivana Krstitelja
- Biškupci, tradicijska kuća, k.br. 44 i 46
- Biškupci, uzdužna kamena kuća i štagalj, k.br. 24
- Draga, ulični potez dviju tradicijskih kuća k.br. 50 i 52
- Lučinci, prapovijesni lokalitet
- Milanovac, "Međumađa" prapovijesni lokalitet
- Milanovac, "kućni broj 27.", antički lokalitet
- Nježić "Ometalo", antički lokalitet
- Potočani, tradicijska kamena kuća, k.br. 22
- Potočani, štagalj iz 1922., zidan kamenom i opekom
- Potočani, tradicijska kuća i okućnica k.br. 17
- Stražeman, zabatna kamena kuća, k.br. 34
- Stražeman, raspelo iz 1913. godine
- Toranj, tradicijska zabatna kuća
- Toranj, seoska zvonara

- Toranj, uzdužna tradicijska kuća
- Trenkovo, tradicijska zabatna kuća, Trenkova ulica br. 22
- Trenkovo, tradicijska zabatna kuća
- Trenkovo, tradicijska kuća "u ključ", S. Radića 19
- Trenkovo, uzdužna kuća iz 1921. godine S. Radića 14
- Trenkovo, suvremeni privatni poklonac, Trenkova ulica 62
- Velika, "ulica V. Nazora", prapovijesni lokalitet
- Velika, Zvonimirova ulica, antički lokalitet
- Velika "Kruge", antički lokalitet
- Velika, tradicijska kuća i štagalj, S. Radića 56
- Velika, tradicijska kuća, Radićeva xx
- Velika, poklonac sv. Mihovila uz glavnu cestu
- Velika, manja kapelica sv. Antuna
- Velika, tradicijska zabatna kuća, Cirakijeva 38
- Velika, tradicijska uzdužna kuća, Cirakijeva 26
- Velika, ulični potez tradicijskih zabatnih kuća, Radićeva 20, 22 i 24.

Zaštićena kulturna dobra orijentacijski su naznačena na Kartografskom prikazu br. 3.A, a detaljno se utvrđuju sukladno točki (6.) ovih Odredbi.

Zaštićenim kulturnim dobrom se smatraju i sva kulturna dobra koja će se, nakon donošenja PPUOV, zaštititi sukladno posebnom zakonu.

- (281.) Namjena i način uporabe kulturnog dobra te svi zahvati na kulturnom dobru, utvrđuju se i provode sukladno posebnom zakonu.
- (282.) Kulturna dobra predložena za registraciju, sukladno posebnom zakonu, su sljedeća:
- Trenkovo, filijalna crkva sv. Dimitrija
  - Velika, grobljanska kapela sv. Marka
  - Velika, zgrada željezničke postaje
  - Velika, zgrada stare škole (danas sjedište JU Park prirode "Papuk")
- (283.) Graditeljska baština (arheološki lokaliteti) koja se predlaže²¹ za zaštitu, sukladno posebnom zakonu:
1. Potočani, potencijalni arheološki lokalitet
  2. Potočani, mali grad, enolitik
  3. Radovanci, neolitik, Sopotska kultura
  4. Potočani, enolitik, kostolačka kultura ?

---

²¹ Prijedlog mr.sc. Hrvoje Potrebica, Odjel za arheologiju filozofskog fakulteta u Zagrebu

5. Draga, brončano doba

6. Stražeman, antika ?, srednji vijek ?, zidine grada

Ovi arheološki lokaliteti orijentacijski su naznačeni u kartografskom prikazu 3.A.

(284.) Ukoliko se na području Općine prilikom izvođenja zemljanih radova utvrdi arheološko nalazište ili nalaz, osoba koja izvodi radove dužna je radove prekinuti bez odlaganja i o tome obavijestiti nadležnu konzervatorsku službu.

7. POSTUPANJE S OTPADOM

(285.) Na cijelom području Općine planira se organizirano prikupljanje i odvoženje komunalnog otpada.

(286.) Zbrinjavanje komunalnog otpada riješit će se na regionalnom odlagalištu "Alilovci".

Ostala odlagališta moraju se zatvoriti i sanirati.

Prostor odlagališta se nakon njihovog zatvaranja može koristiti sukladno odredbama koje se odnose na korištenje prostora i gradnju van građevinskih područja.

(287.) Do uspostave županijskog sustava zbrinjavanja internog neopasnog otpada planirano je inertni otpad s područja Općine odlagati na postojeće neuređeno odlagalište "Škomić" kod Trenkova.

(288.) Jalovinu nastalu tijekom eksploatacije mineralnih sirovina odlagati na posotječim jalovištima. Prilikom registracije novih eksploatacijskih polja u tijeku ishođenja lokacijske dozvole nužno je predvidjeti i površinu za odlaganje jalovine te istu obraditi tijekom izrade rudarskog projekta eksploatacijskog polja.

(289.) Gospodarenje otpadom na području općine Velika, a unutar granice Parka prirode "Papuk" mora biti u skladu s PPPPO.

(290.) Količine otpada moraju se smanjiti na način reciklaže otpada (za što je potrebno osigurati odgovarajuće prostore u naseljima), te korištenjem bio otpada za proizvodnju komposta u okviru domaćinstava s okućnicom.

(291.) Opasni otpad prikuplja se na mjestu nastanka, a zbrinjava sukladno posebnom propisu.

8. MJERE SPRJEČAVANJA NEPOVOLJNA UTJECAJA NA OKOLIŠ

(292.) Na području Općine utvrđene su sljedeća oštećena ili ugrožena područja:

- eksploatacijska polja, Poljanska, Veličanka I i Veličanka II,
- divlja odlagališta otpada,
- područje pojačane erozije tla,

(293.) Za sanaciju oštećenih ili ugroženih područja potrebno je provesti sljedeće mjere:

- izgraditi sedam planiranih uređaja za pretretman/čišćenje otpadnih voda (vidi točku (265.) i dovršiti uređaj naselja Velika,
- eksploatacijska polja se u tijeku i nakon završetka eksploatacije moraju sanirati sukladno načinu sanacije utvrđenom u rudarskom projektu,

- divlja odlagališta otpada moraju se sanirati.
- (294.) Za sprječavanje erozije tla i sanaciju područja pojačane erozije potrebno je poduzeti sljedeće mjere:
- utvrditi područja zabrane sječe i čišćenja šuma,
  - vršiti pošumljavanje s autohtonim vrstama i grmolikim raslinstvom, uz istovremeno terasiranje gdje god je to moguće,
  - poljoprivredne površine obrađivati konturno, paralelno sa slojnicama, a ratarske kulture zamjenjivati višegodišnjim kulturama,
  - vinograde saditi u redovima paralelnim sa slojnicama,
  - površine zatravnjivati uz odvodnjavanje i konzervaciju vlage.
- (295.) Potrebno je izraditi Program mjerenja kakvoće zraka i uspostaviti područnu mrežu za praćenje kakvoće zraka, sukladno posebnom propisu.
- (296.) Za područje Općine potrebno je izraditi kartu buke, sukladno posebnom propisu.
- U slučaju da se kartom buke utvrde područja buke većeg intenziteta od dozvoljenog posebnim propisom, potrebno je provesti mjere zaštite od buke, sukladno uvjetima i obilježjima područja (zelenilom, ogradama i sl.).
- (297.) Obvezna je izrada Studije o utjecaju na okoliš za sljedeće zahvate:
- izgradnja trase ceste između naselja Velike (obilaznica) i grada Požege,
  - za sva eksploatacijska polja,
  - ostale građevine, sukladno posebnom propisu.
- (298.) Ostale mjere zaštite okoliša provodit će se sukladno posebnim propisima te uvjetima i mjerama utvrđenim u PPUOV i to:
- a) Zaštita tla
- provođenjem PPUOV sukladno kartografskom prikazu br. 1. "Korištenje i namjene površina", odnosno gradnjom unutar utvrđenih građevinskih područja,
  - gradnjom van građevinskih područja sukladno uvjetima iz poglavlja 2.4.2. "Uvjeti gradnje van građevinskih područja",
  - načinom vođenja infrastrukture utvrđenim u PPUOV i sukladno točki (203.) i (243.) ovih Odredbi,
  - zbrinjavanjem otpada na način utvrđen u poglavlju 7. "Postupanje s otpadom",
  - smanjivanjem uporabe pesticida, umjetnog gnojiva te ostalih preparata na primjerenu razinu.
- b) Zaštita voda
- mjerama zaštite vodonosnika i izvorišta, utvrđenim u točki (253.) i (254.) ovih Odredbi,
  - uvjetima odvodnje otpadnih voda utvrđenim u točki (259.), (265.) i (266.) ovih Odredbi,

- smanjivanjem uporabe pesticida, umjetnog gnojiva i ostalih preparata, a u zonama sanitarne zaštite i njihovim potpunim ukidanjem, ako je to utvrđeno Odlukom o zaštiti izvorišta.
- c) Zaštita zraka i zaštita od buke
  - uvjetima gradnje u građevinskom području naselja, utvrđenim u točki (17.) ovih Odredbi,
  - uvjetima utvrđenim za gradnju građevina gospodarske namjene (PPUT), sukladno točki (99.), (101.) i (108.) ovih Odredbi,
  - uvjetima gradnje poljoprivrednih građevina za uzgoj životinja, sukladno točki (121.), (124.), (126.) i (175.) ovih Odredbi.
  - gradnjom obilaznica Velike i Biškupaca kojima se tranzit izmješta iz naselja.
- d) Zaštita šuma
  - provođenjem PPUOV sukladno kartografskom prikazu br. 1.
  - gradnjom elektroenergetskih građevina sukladno točki (243.) i (245.) ovih Odredbi.
- e) Zaštita životinja
  - planiranjem i provođenjem mjera zaštite životinja prilikom gradnje novih prometnica (ograda, prolazi za životinje) i dalekovoda (zaštita ptica) na dionicama na kojima se takva potreba utvrdi u Studiji o utjecaju na okoliš.

9. MJERE ZAŠTITE OD RATNIH OPASNOSTI I ELEMENTARNIH NEPOGODA

9.1. MJERE ZAŠTITE OD RATNIH OPASNOSTI

- (299.) Za naselje Velika utvrđuje se 4 stupanj ugroženosti, sukladno posebnom propisu.
- (300.) Zaštita stanovništva u naselju Velika rješava se gradnjom zaklona.
- (301.) Zone ugroženosti u kojima se grade zakloni utvrdit će Općina.
- (302.) Zakloni se grade sukladno uvjetima utvrđenim posebnim propisom.
- (303.) Kod određivanja širine uličnih profila voditi računa o položaju i visini građevina koje su izgrađene ili se planiraju graditi na građevnim česticama uz ulicu, te osigurati profile koji omogućavaju evakuaciju ljudi i dobara u slučaju rušenja građevina, sukladno posebnom propisu.

9.2. MJERE ZAŠTITE OD ELEMENTARNIH NEPOGODA

- (304.) Na području općine Velika je utvrđen VI° MCS.

Zaštita građevina od potresa provodi se projektiranjem i gradnjom građevina, sukladno posebnim propisima.

(305.) Na području Općine utvrđeno je poplavno područje.

Do izgradnje nasipa ili provođenja drugih mjera, kojim će se ovo područje zaštititi od poplave, na poplavnom području nije dozvoljena gradnja građevina koje se mogu graditi van građevinskog područja, izuzev vodnogospodarskih građevina i vodova infrastrukture.

(306.) Položaj, projektiranje i gradnja svih građevina moraju se uskladiti s posebnim propisima o zaštiti od požara i eksplozije.

(307.) Radi omogućavanja spašavanja osoba iz građevina, kao i gašenja požara na građevinama, građevine moraju imati vatrogasni prilaz određen prema posebnom propisu.

Prilikom gradnje i rekonstrukcije vodoopskrbne mreže mora se predvidjeti hidrantska mreža.

10. INTERESI OBRANE

(308.) U zonama posebne namjene vojnog vježbališta "Radovanci" i rp "Papuk" definirane su zone zbranjene izgradnje.

U vojnom vježbalištu "Radovanci" potpuno je zabranjena bilo kakva izgradnja, osim građevina za potrebe obrane, a za rp "Papuk" je definirana zona zabranjene izgradnje što je prikazano na kartografskom prikazu br. 1. i 3.B.

11. MJERE PROVEDBE PLANA

11.1. OBVEZE IZRADE PROSTORNIH PLANOVA

(309.) Sukladno Zakonu i PPP-SŽ te potrebama prostornog uređenja općine Velika, PPUOV utvrđuje se obveza izrade sljedećih prostornih planova:

a) Prostorni plan područja posebnih obilježja (PPPPO):

- parka prirode "Papuk",

b) Urbanistički plan uređenja (UPU):

- naselja Velika

c) Detaljni plan uređenja (DPU):

- turističko-rekreacijske zone Dubočanka

- stambenog naselja "Mala Velika".

(310.) Područja za koja se utvrđuje obveza izrade prostornih planova označena su na kartografskom prikazu br. 3.D.

Granica obuhvata Urbanističkog plana uređenja naselja Velika i turističko-rekreacijske zone Dubočanka, utvrđena je granicom građevinskog područja.

Granica obuhvata DPU stambenog naselja "Mala Velika", naznačena na kartografskom prikazu br. 3.D, može se mijenjati, ali se ne može smanjivati, a konačno se može utvrditi UPU-om naselja Velika.

(311.) Do donošenja PPPPO Parka prirode "Papuk", način korištenja zemljišta i uvjeti gradnje utvrđivat će se sukladno ovim Odredbama.

Do donošenja UPU Velika način korištenja i uvjeti gradnje utvrđivat će se samo za izgrađeno područje i gradnju infrastrukture, sukladno ovim Odredbama.

Do donošenja oba DPU nije dozvoljena izgradnja u okviru njihovih obuhvata osim rekonstrukcija iz točke (315.).

Izgrađeno područje iz drugog i trećeg stavka označeno je na kartografskom prikazu građevinskih područja.

11.2. PRIMJENA POSEBNIH RAZVOJNIH I DRUGIH MJERA

(312.) U cilju poticanja razvoja Općine u planiranju uređenja prostora potrebno je prioritetno:

- riješiti imovinsko-pravne odnose i opremiti komunalnom infrastrukturom novu gospodarsku zonu u Velikoj,
- izgraditi građevine javne i društvene namjene u naseljima,
- riješiti vodoopskrbu naselja Antunovac,
- riješiti odvodni sustav za novu gospodarsku zonu u Velikoj,
- u suradnji sa Županijom poticati završetak planirane plinifikacije Općine,
- kvalitetnije povezati naselje Velika s Požegom izgradnjom nove trase ceste,
- u suradnji s nadležnom pravnom osobom s javnim ovlastima osigurati izradu planova navodnjavanja poljoprivrednog zemljišta.

(313.) U cilju zaštite prostora potrebno je prioritetno:

- riješiti pitanje zbrinjavanja otpada, sukladno rješenju u uvjetima iz PPUOV,
- posebnu pažnju posvetiti uređenju bujica na području Općine.

11.3 REKONSTRUKCIJA GRAĐEVINA ČIJA JE NAMJENA PROTIVNA PLANIRANOJ NAMJENI

(314.) Postojeće građevine izgrađene s odobrenjem za izgradnju i one koje su izgrađene prije 15.02.1968. godine, a koje su izgrađene protivno namjeni planiranoj u PPUOV, mogu se rekonstruirati u svrhu neophodnog poboljšanja uvjeta života i rada.

(315.) Pod rekonstrukcijom u svrhu neophodnog poboljšanja uvjeta života rada podrazumijevaju se:

- sanacija i zamjena oštećenih i dotrajalih konstrukcijskih elemenata, u postojećim gabaritima,
- dogradnja sanitarnog prostora (WC, kupaonica) s predprostorom uz postojeću stambenu građevinu, max. neto površine 8,00 m²,
- preinake unutrašnjeg prostora, bez povećanja gabarita građevine,
- izmjene ravnih krovova u kose bez mogućnosti nadogradnje nadozida, isključivo radi sanacije ravnog krova, uz mogućnost korištenja potkrovlja u stambene svrhe,
- adaptacija postojećeg tavanskog prostora u stambeni prostor,

- ugradnja ili rekonstrukcija instalacija,
- gradnja ili rekonstrukcija komunalnih priključaka,
- uređenje građevne čestice postojeće građevine.

(316.) Građevinama iz točke (315.) ovih Odredbi može se mijenjati namjena.

11.4. POSTUPANJE S GRAĐEVINAMA IZGRAĐENIM SUPROTNO UVJETIMA UTVRĐENIM U PPUOV

(317.) Postojeće građevine izgrađene s odobrenjem za izgradnju i one koje su izgrađene prije 15.02.1968. godine, a protivne su uvjetima gradnje utvrđenim u PPUOV mogu se rekonstruirati sukladno točki (315.) ovih Odredbi, te dograđivati i nadograđivati sukladno ovim Odredbama.

Ako je postojeći koeficijent izgrađenosti građevne čestice (k_{ig}) veći od dozvoljenog, isti se prilikom gradnje novih građevina na toj čestici može zadržati.

(318.) Građevinama iz točke (317.) ovih Odredbi može se mijenjati namjena sukladno uvjetima iz PPUOV.